సం॥ చందా రు. 4. విడిసంచిక అ. 6.

"యత్రనార్యస్తు పూజ్యంతే నందంతే తత్ర దేవతాః।
యత్రైతాస్తు నపూజ్యంతే సర్వాస్తత్రాఫలాః క్రియాః॥

సంపుటము 2. అక్టోబరు నెల 1929. సంచిక 8.

విషయసూచిక.

Printed and Published by Dr. K. N. Kesari at Lodhra Press, Egmore, Madras.

పసుపుకుంకుమలు

సోదరీ! పాశ్చాత్యనాగరికతాప్రభావమున మసకలు క్రమ్మిన నీ నేత్రముల నొకపరి తుడిచికొని దేవీనవరాత్ర్యుత్సవసందర్భమున అలంకృతమైయున్న ఆ ఆర్య గృహము నొకసారి తిలకింపుము. నూతనముగా సున్నముగొట్టుటచే ఆయింటిగోడలు ధవళధవళములై తనరారుచున్నవి. అప్పుడే చెట్టునుండి విఱిచి తెచ్చిన వగుటచే ఆ యింటిద్వారమునకు కట్టబడిన మామిడితోరణములు మరకతశ్యామలములై ప్రకాశించుచున్నవి. ఆధావళ్యమునకు, ఈశ్యామలతకు వన్నె పెట్టుచు ద్వారబంధపుకమ్ముల మీది పదియార్వన్నె పసిండిపూతయో యనిపించుచున్న పసుపుపూత, పసుపుపూతపై రేఖలుతీరిన కుంకుమపట్టీలు గ్రాలుచున్నవి. గమనింపుము, తెల్లందనము, పచ్చందనము, పసిమితనము, ఎఱ్ఱందనము కలిసి ఆతలవాకిలి ఉన్మీలితచిత్రమువలె అపూర్వశోభతో నొప్పుచున్నది. అతిచంచలచిత్తగా వర్ణింపబడిన లక్ష్మీదేవి సహితము ఆగృహద్వారమును ఒకపరి తిలకించెనేని చంచలబుద్ధిని మాని స్థిరచిత్తయై ఆయింటియందే కాణాచిగా నిలిచిపోవక మానదు. పసుపుకుంకుమలు అలంకారద్రవ్యములై ఆర్యగృహిణికి ఎట్టి వినియోగసుఖము నిచ్చుచున్నవో చూచితివా?

సోదరీ! లోనికి పొమ్ము. రతనాలవంటి కుంకుమచుక్కలతో ముత్యాలవంటి సుద్ద బొట్టులతో పసుపుపూతచే సువర్ణచ్ఛాయ నలవఱచుకొని అలరారుచున్న దారుమయ సింహాసనముమీద ఉపాసకచింతామణియగు దేవి హస్తములందు అంకుశము, జపమాల, పాశము, వీణ ధరించి దర్శనీయయై ఒప్పుచున్నది. చూడుము. పాశ్చాత్యవిద్యచే భక్తిభావ

మును పూర్తిగ గోల్పోయిన నీశూన్యహృదయముకూడ నిష్కపట భక్తిచే ఉద్దీపితమగు చుండుట లేదా? లేకపోయినచో రవలుచెక్కిన చేతిగాజులు ఘలుఘల్లుమన కరములేల జోడింతువు? ఆవిషయ మటుండనిమ్ము. పూజాపీఠముచెంత చెలియొక పళ్లెరమున నుండి నిజకాంతులు వెల్లిగ్రక్కుచు ఆవిశాలరమ్యప్రదేశమునకు అనూనశోభ తెచ్చుచున్న పసుపుకుంకుమలను పరికింపుము. తఱుగని ఐదువతనమును గోరి ఆ ఆర్యకుటుంబిని ఆపసుపును దేవి ఒడలికి పూయును; ఆకుంకుమతో దేవిని అర్చించును. పసుపుకుంకుమలు పూజాద్రవ్యములై ఆర్యగృహిణికి ఎట్టి ఉపయోగానందము నిచ్చుచున్నవో చూచితివా?

సోదరీ! అదిగో ఆకుటుంబిని నీరాకను చూచినది. పరపుమర్యాదల పారముచూచిన ఆమె నిన్ను సత్కరించుటకు త్వరగమనమున వచ్చుచున్నది. స్నేహితురాండ్రు నీ యింటికి వత్తురేని నీవు వారికి కరస్పర్శమిచ్చి కాఫీత్రాగుచుందువు. ఆకుటుంబిని ఇట్టి విచిత్రమర్యాదల నెఱుంగదు. చాపవేసి నిన్ను కూర్చుండ వేడి, నిరంతరము తులసిపూజచే ప్రాశస్త్యము వహించిన తన దక్షిణహస్తముతో నీ పాదములకు పసుపు పూయుచున్నది. కట్టిన పాశ్చాత్యపువ్వులచీరెయంచుకు మరకలు తాకునని నీవు పసుపు పూయించుకొనుటకు జంకుచున్నావు. నీజంకును ఆ సుమంగళి గ్రహింపనేలేదు. పసుపు పూసి పారాణిపెట్టినది. నీవు ఆమెకంటె వయసున చిన్నదానవే. అయినను సత్కారావసరమున ఆమె చిన్నపెద్దతనముల పరిగణింపదు. నీపాదములనంటి పసుపుపూసి పారాణిపెట్టిన ఆమె వినీతభావము నిష్కపటమైన గ్రహించితివా? అదిగో ఆమె—ఆర్యగృహమును ఎప్పుడును పాయనివస్తువ—కుంకుమబరణి తెచ్చి నీకు బొట్టుపెట్టుచున్నది. ఇంటికివచ్చిన పుణ్యస్త్రీలకెల్ల సుమంగళీచిహ్నమగు తిలకమును ప్రసాదింపక ఆమెగడపదాటనీయదు. ఆహా! ఆమె సౌజన్యము! పసుపుకుంకుమలు సత్కారద్రవ్యములై ఆర్యగృహిణికి ఎట్టి శుభామోదము నిచ్చుచున్నవో చూచితివా?

సోదరీ! ఆ ఆర్యగృహిణి పసుపుకుంకుమలను అలంకారద్రవ్యములుగా, అర్చనద్రవ్యములుగా, సత్కారద్రవ్యములుగా నుపయోగించునది ఒక్క దేవీనవరాత్ర్యుత్సవముల సందర్భముననేకాదు. సకలశుభములకు ఆమెకు ఆద్యవస్తువులు పసుపుకుంకుమలే. నూత్నగృహప్రవేశమునకు పోవుచో పచ్చగ పసుపుపూసికొని ఎఱ్ఱగ బొట్టుపెట్టుకొని పార్వతీదేవివలె నొప్పుచు ఆమె పసుపుపొట్లము, కుంకుమబరణి ముందుగా గొనిపోయి ఆయింట నుంచును. కూపారంభమునకు కొబ్బరికాయ కొట్టవలసినచో ముందు దానికి పసుపు కుంకుమలు పూసి తీరవలెను. ఇంతయేల? సాధారణదినములలోనైనను నూత్నవస్త్రము ధరింపవలసినచో నామె దానికి పసుపుబొట్టు పెట్టి కాని మడత విప్పదు; విప్పనీయదు. వీధిని ఊరేగుచుపోవు అమ్మవారికి ఆమె బియ్యము సమర్పించుచో ఆపళ్లెరమున పసుపుకుంకుమ

లుండి తీరవలయును. సకలశుభములకు ప్రాతిపదికములు పసుపుకుంకుమలే యనుచుండ ప్రత్యేకించి ఇట్లు పేర్కొననేల? పసుపుకుంకుమలు మంగళద్రవ్యములై ఆర్యగృహిణికి ఎట్లు శుభోపయోగము నిచ్చుచున్నవో చూచితివా?

సోదరీ! పసుపు కుంకుమల ఉపయోగము ఇంతమాత్రము కాదు. మంగళద్రవ్యము లగుటకు తోడు అవి ఆరోగ్యద్రవ్యములు కూడనై సంతానవతియగు ఆర్యగృహిణికి వినియోగపడును. చంటిబిడ్డకు కొండనాలిక వాలనిమ్ము. ఆమె కుంకుమ అద్దును. మఱు నాటికి కొండనాలిక యథారీతిని ఒప్పును. ఎడబిడ్డకు గోరుచుట్టు కానిమ్ము. ఆమె పసుపు సున్నము కలిపి దానికి ఆరారగఁబట్టించును. రెండుమూడురోజులలో నది నయమైతీరును. గృహశౌచమునకై నీళ్లలో నానుటచే పాదములకు కలిగిన శీతదోషమును ఆమె పారాణి వలన పోకార్చును. పసుపుకుంకుమల ఓషధీగుణములను బాగుగా గ్రహించి వైద్యుని సాహాయ్య మక్కఱలేకనే క్షుద్రరోగముల నెన్నిటినో కుదిర్చి ఆమె సంసారమును దిద్దుచున్నది. పసుపుకుంకుమలు ఆరోగ్యద్రవ్యములై ఆర్యగృహిణికి ఎట్లు ఆరోగ్య సంపాదనమున తత్పరిరక్షణమున తోడుపడుచున్నవో చూచితివా?

“చూచితిని. అలంకారద్రవ్యములుగా, ఆరాధనద్రవ్యములుగా, సత్కార ద్రవ్యములుగా, మంగళద్రవ్యములుగా, ఆరోగ్యద్రవ్యములుగా గణనాతీతకాలము నుండి ఆర్యగృహములను వెలయించుచున్న పసుపుకుంకుమల ఉపయోగము తెలిసికొంటిని; వాని ప్రయోజనము గ్రహించితిని. అనర్ఘమగు ఆర్యజాతియందు జనియించి నందులకు నేనుకూడ వానిని విరివిగ నుపయోగింతును.” అని, సోదరీ! ఆర్యకుటుంబిని యగు ఆదేవి పవిత్రపాదపంకేరుహములపై దృష్టి నిలిపి నీవు చేయెత్తిచెప్పుము. ‘దీర్ఘసుమంగళీభవ’ అని జగదీశ్వరి, జగద్ధాత్రి, భక్తాభీష్టప్రదాయిని అగు ఆదేవి నిన్ను దీవించును.

సుమంగళీచిహ్నములు

శ్రీనాథమహాకవి

పసపుం గుంకుమ కజ్జలంబు నునుగూర్పాసంబు తాంబూలమున్
గుసుమంబుల్ కబరీభరంబు చెవియాకుల్ మంగళాలంకృతుల్
విసువాక్కింతయు లేక తాల్పవలయున్ వీనిన్ సదాకాలము
న్నసిఁ జక్కంగఁ బ్రియుండు వర్ధిలుటకై నాళీకపత్రాక్షికిన్.

గుడిపూడి ఇందుమతీదేవి

డాక్టరు కే. యస్. కేసరిగారు

స్త్రీ విద్య బొత్తిగా తక్కువగానున్న ఆదినములలో కష్టసాధ్యమగు కవిత్వరచనము నలవారితేరి పురుషులకుకూడ పరమాశ్చర్యము పొడమునట్లు గ్రంథములు రచియించు కాంతామణులు గలిగిరేని అది దేశమాత యదృష్ట మనవలయును. దేశమాత అదృష్టమునకు తార్కాణమై ఆధునికాంధ్రకవితా ప్రపంచమున వెలుగొందుచున్న విదుషీమణులలో శ్రీమతి గుడిపూడి ఇందుమతీదేవిగారి నామము చిరప్రతిష్ఠితమైనది. ఆమె రచించి ప్రచురించిన 1 సోదరి; 2 తరుణీశతకము; 3 గాంధిపాటలు; 4 రాజరాజేశ్వరీశతకము; 5 నరసింహాశతకము అను గ్రంథములను స్థాలీపులాకన్యాయమున ఒక్కింత పరామర్శించితిమేని ఆమె ప్రజ్ఞాపాండిత్యములు వెల్లడికాగలవు.

'సోదరి' అను గ్రంథము హిందూకుటుంబములయందు సాధారణముగ సంఘటిల్లు నొకపరిస్థితినిగూర్చి వ్రాసిన పద్యకావ్యము. ఈ కావ్యపుష్పము చక్కగవికసించి మంచితావిని వెదజల్లుచున్నది. 'రాజేశ్వరమ్మసోదరుడు సోదరిపై వాత్సల్యము కలవాడే గాని గయ్యాళియగు భార్యకుజంకి చిరకాలము సోదరిని చూచుటయేమానినాడు. తుదకు రాజేశ్వరమ్మభర్తకు ఉద్యోగము ఆమె అన్నగారి యూరనే అగుట తటస్థించెను. ఊరిలోనికి వచ్చినప్పుడు కూడ నన్న యుండాను విముఖులై యుండుట కోర్వలేక మేనకోడలిని తన కుమారునికి చేసికొనినదైన పుట్టినింటికి రాకపోకలగలిగి సంతసింపవలెనని ఆమె కుమారుని నన్నకడకంపెను. వదినకు సుతరాము ఇష్టములేకున్నను రాజేశ్వరమ్మ సిద్ధసంకల్పయై మేనకోడలిని కోడలిగనొనర్చుకొనెను.' ఇది ఈ కావ్యమందలి ఇతివృత్తము. అతిమనోహరముగ నిర్వహింపబడినది. 'మంచికింబోవ చెడుగగునను మాటనిజము' 'గంతకునుదగు బొంత' 'నీళ్లకుండ నెత్తినమంట' మొదలగు సామెతలను వాడి ఈమె తన శైలికి అందమును చేకూర్చినది. అన్నకు చెల్లెలికి గలిగిన చిరవియోగానంతరసమాగమమును, సిద్ధసంకల్పులైన అన్నచెల్లెండ్రహర్షమును కవయిత్రి ఇట్లు లలితముగ వర్ణించినది.

అన్నయంట చెల్లెలను రాగవతియంట
మోహములు ప్రేమమయములంట
చాలకాలమున సందర్శనంబంట
యెట్లుండు వారికెంచిచూడ?
అన్న చెల్లెలి హర్షమింతంతగాదు
చింతగింజను మొలవేసినంత మెప్ప
పులుసు ప్రాగితి మనుచు నుప్పొంగుచుండ్రి
మొలకలకు పుట్టినింటిపై మందు ప్రేమ!

ఈవాక్యము లెంత సత్యసుందరములుగా నున్నవి? ఈ గ్రంథము సోదరీమణులకు లోకవర్తనవివేకమును కలిగించుచు సతులెట్లు మెలంగవలయునో యెరుకపరుచుచున్నది.

ఇక గాంధిపాటలనుగూర్చి. లోకోత్తరపురుషుడగు గాంధిమహాత్మునిచరిత్ర, ఆతడు దేశమునకొనర్చుచున్న సేవ పాటలమూలమున గానము చేయబడినది. హార్మోనియము మీద రాగవరుసతో ఈ పాటలు చదువబడునప్పుడు గాంధిమతమునకు వ్యతిరేకవాదులు కూడ ఉప్పొంగి పొంగిపోయెదరనుట సత్యదూరము కాదు.

తరుణీశతకము, రాజరాజేశ్వరీశతకము, నరసింహశతకము—ఇందు తరుణీశతకమున స్త్రీలు నేర్చుకొందగిన పెక్కునీతులు, ధర్మములు జిగిగల కందపద్యములలో ప్రస్తావింపబడినవి. స్త్రీలెల్లరు చదువతగియున్నది. శైలికి రెండుపద్యములు చూపెదను.

కం. తొందర జెందకు కోపం బందకుమా పరులఁ దూలనాడకుమా కా
లెందైన జారగా తీయందగు నీకనోట జార నగు నేతరుణీ !

కం. వరభూషణజాలంబులు ధరియింపఁగఁ జేయకమ్మ తగబిడ్డలకున్
తరిగని కైకొందురు తస్కరులటుపై బ్రాణహానికరమగుఁ దరుణీ !

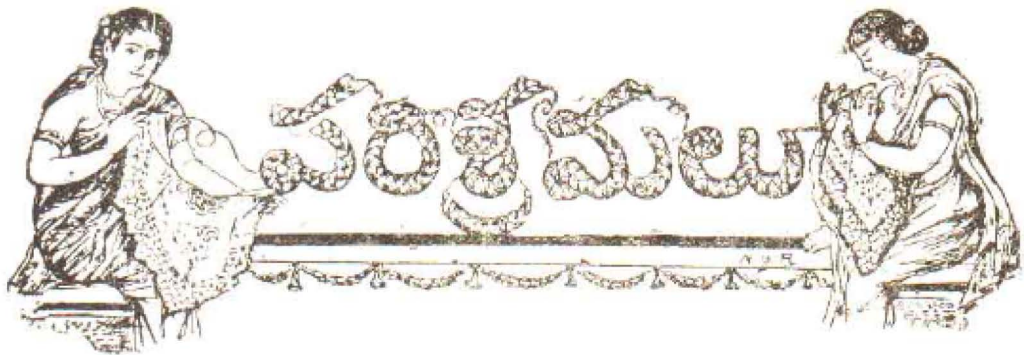
రాజరాజేశ్వరీ శతకము బెజవాడ కడ గుంటూరుమండలముననున్న తాడేపల్లి గ్రామమున వెలసిన దేవతపై చెప్పబడినది. ఈశతకము భక్తిభావమునేగాక నీతినిగూడ బోధించుచున్నది.

మురిపెంపు పెండ్లికూతురవై శిరము వాంచి శర్వునిపైఁ దలఁబ్రాలుఁ జల్లువాడు
పాపపేరుల గారచి భయపడ్డచందాన నొక్కచెంప కొదిగియుండువాడు
పల్లవప్పుడు పాణిపద్మంబులను ప్రీతి యొప్పార హరు సంస్తుతులొనర్తువాడు
అర్థశరీరంబు నాక్రమించియు నంత బోవక నెవ్వేళ బలుకువాడు
హీ రౌద్రాద్భుతావేశ మెప్పుఁగ విజృంభించి రాక్షసుల మర్దించువాడు
ముగ్ధశృంగారవిస్మయ మూర్తివౌచు
రౌద్రమూర్తివినై సమోషము లొప్ప
నొకని నొక్కొక్కవేళ నొక్కొక్కరీతి
హాస్య మొదవించితివరయ ర హరునిమదికి
రాజరాజేశ్వరీ! భృంగరాజి చికుర!

నరసింహశతకము మంగళాద్రియందు వెలసిన నరసింహమూర్తిపై చెప్పబడినది. ఈశతకమునందలి క్రిందిపద్యము ఈ విదుషీమణి ఎంతటి పతిభక్తిపరురాలో తేటతెల్లము చేయుచున్నది.

కం. నానాథుని పుష్పీకృతమనోరథు నీఁ జేసి ప్రోవుమా దయతోఁ జన
నీనామమె దలఁచెద నీ దాసనుమీ మంగళాద్రియమునృసింహా !

ఇట్టి మనోహరగ్రంథము లింకను పెక్కులు రచియించి ఈ విదుషీమణి రమణీలోకమునకు ప్రతిష్ఠను సారస్వతలోకమునకు పుష్టిని గొనివచ్చు అవకాశమును గల్గింప జగన్నియంతను పవిత్రభావముతో ప్రార్థించుచున్నాను.

శ్రీమతి యం. సి. సుబ్బమ్మ గారు

ఇంగ్లాండు, అమెరికా మొదలగు నాగరిక దేశములందు స్త్రీలు తమ తమ విశ్రాంతి సమయములందు చేతిపనులలో నిమగ్నలై పలువిధములగు వస్తువులను తయారు చేసి బజారులలో వానిని విక్రయించుటకు తగువసతుల నేర్పాటు చేసికొని ధనమును సంపాదించి తమ తమ సంసారముల ఆర్థికసంపత్తికి చక్కగ తోడుపడుచున్నారు. మన ఆంధ్రదేశమున నానాట స్త్రీలు వంటకము చేయుటకుకూడ నశక్త లగుచున్నారు. విరామసమయములందు వారు అనవసరప్రసంగము లతో కాలమును వ్యర్థపుచ్చుచున్నారు. ఇది ఎంతమాత్రము తగదగినదికాదు. తీరికసమయములందు కుట్టుపని, అల్లిక మొదలగు పనులు నేర్చుకొనుట మంచిది. అందుకని కొన్నిమోస్తరు అల్లికలను గూర్చి ఇందు సచిత్రముగ తెలుపుచున్నాను. వానిని చదివి అలవరచుకొని నా సోదరీమణులు తగిన లాభమును బడయుదురు గాకయని కోరెదను.

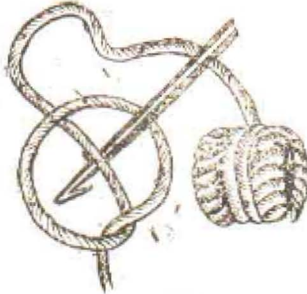
యం. సి. సుబ్బమ్మ గారు

అల్లికలు

అల్లికలకు ముఖ్యముగా కావలసినవి నూలు, సూది. నూలు క్రోషాఅను సీమదారమునైనను లేక పదియవ నెంబరు సాదాదారమునైనను వాడవచ్చును. మొట్టమొదట కొంత శ్రద్ధవహించినచో చాల సులభముగా నేర్చుకొనవచ్చును. గొలుసుఅల్లిక, జారుడుఅల్లిక, జడఅల్లిక, రెండుజడలఅల్లిక, మూతఅల్లిక, గూడు అల్లిక, మూతగూడుఅల్లిక అని అల్లికలు ఏడువిధములు.

గొలుసు అల్లిక:—

౧-వచిత్రము

౨-వచిత్రము

౩-వచిత్రము

సాధారణముగా అల్లికపనులకు పునాది వేయవలయునన్న మొట్టమొదట గొలుసు అల్లిక నేర్చుకొనవలయును. గొలుసుకట్టు మొదలు పెట్టుటకుగాను, మొట్టమొదట దారముతోటి ౧-వచిత్రము విధముగా దారముతోటి వలయము నొకదానిని నేర్పరుపవలయును. అటుల వలయాకారముగా నేర్పరచినచో దారము నొకదానిపైన నొకటి చేయును.

ఆ గవ్యస్థానమును అనగా దారముయొక్క కలియకను మనయొక్క యెడమచేతి బొటనవ్రేలితోడను చూపుడువ్రేలితోడను పట్టుకొనవలయును. తతిమ్మా దారమును (ఉండను) మనయొక్క నడిమివ్రేలు, ఉంగరపువ్రేలు లేక చిటికెనవ్రేలు వీని సందులోనుండి క్రిందికి జారవిడువవలయును.

కొక్కెముగల అల్లికసూదిని కుడిచేతితో పట్టుకొని వలయములో దోపి దారమును బయటికి లాగవలయును. (౨-వచిత్రము చూడుడు.) పిదప అల్లిక సూదియొక్క కొక్కెమును వరుసగా వలయములో దోనుపుతూ 3-వ చిత్రము విధముగా సూదిపైని దారమును త్రిప్పి లాగుచున్న మొదల జడయేర్పడును. ఏద్విధముగానే అల్లదలచుకొన్న వస్త్రమెంత పరిమితి యుండవలయునని తలచెదమో అంతపొడవు గొలుసును అల్లవలయును. సాధ్యమైనంతవరకు జడఅంతయు నొకేమందముగానుండులాగున చూడవలయును.

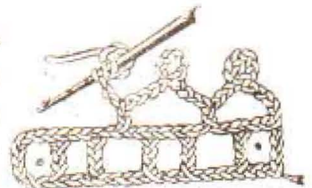
జారుడు అల్లిక:—

తయారుకాబడిన గొలుసు (జడ) యొక్క ఒకచివరనుండి మరియొకచివరకుపోవు సులభమగు కుట్టుకే జారుడుఅల్లిక అనబడును. దారముయొక్క వలయమును కొక్కెములోనుంచి, జడ యెడమవైపు కుట్టులో దోనిపి దారమును లాగుతూ జడయొక్క రెండవకుట్టులో దోనిపి లాగవలయును. ఇదే విధముగా కడవరకు అల్లవలయును.

జడ అల్లిక:—

మొదలుఅల్లిన గొలుసు (జడ)ను రెండింతలు వెడల్పుగానుండులాగున అల్లుటకే జడఅల్లికయని పేరు. దీనిని జారుడుఅల్లికవిధముగానే దారముయొక్క వలయమును కొక్కెములో నుంచి జడయెడమవైపు కుట్టులో దోనిపి ౫-వచిత్రము మోస్తరుగా సూదిపైన రెండు దారము పోగులురానిచ్చి లాగవలయును. అదే ప్రకారము అల్లినచో జడఅల్లిక తయారు అగును.

౪-వచిత్రము

౫-వచిత్రము

మూడు జడ లల్లిక :—

రెండు జడలల్లికకును దీనికిని కొంచెము భేదము కలదు. రెండు జడలల్లికకు సూదిపైన రెండు దారము పోగులును లాగవలయును. దీనికి **మూడుపోగులు** వేసి యీడ్చవలయును. తక్కినవిధానమంతయు రెండుజడ లల్లికవలెనే జరుప వలయును.

౬-వ చిత్రము

మూత అల్లికలు :—

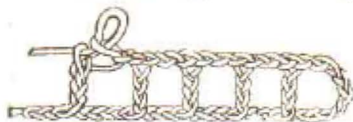
తయారుచేయదలచు వస్త్రము యెంత పొడవు కావలయునో అంత పొడవు జడఅల్లిక అల్లి తదుపరి సదరు జడయొక్క చివరనుండి మరల మూత యెంత వెడల్పు వుండవలయునో అంత పొడవు పిల్లజడలు అల్లుతూ మొదలు అల్లిన జడతో కలుపుతూ రావలయును. అటుల చేసినయెడల మూత అల్లిక యేర్పడును. ౭-వ చిత్రమును చూడుడు.

౭-వ చిత్రము

గూడు అల్లిక :—

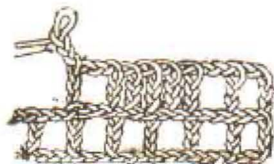
ఎనిమిదవ చిత్రమే గూడు అల్లిక అనబడును. మూతఅల్లిక అల్లువిధముగానే జడయొక్క కొన నుండి పిల్లజడలు అల్లుతూ మనము యెంత పరిమాణముపెట్టి గూడువుండవలయునని తలతుమో అన్ని పక్కజడలు యెంచుకొని పిల్లజడను తల్లిజడతో అతికించవలయును.

౮-వ చిత్రము

మూత గూడు అల్లిక :—

ఏడు ఎనిమిది చిత్రముల విధముగా అల్లుటకు బాగుగా నేర్చుకున్నతరువాత మూతకు యెక్కడెక్కడ గూడు కావలయునో అక్కడక్కడ గూడు వదలుతూ మూడు జడలల్లికవిధముగా యెంతవరకు మూయవలయునో అంతవరకు మూయ వచ్చును.

౯-వ చిత్రము

పై తొమ్మిదివిధములగు అల్లికలు బాగుగా నేర్చుకున్న తదుపరి పువ్వులు, ఆకులు, జంతువులు పక్షులు మొదలుగాగల చిత్రములుకూడ వేయుట సులభము.

స్త్రీ

శ్రీమతి కనుపర్తి వరలక్ష్మమ్మగారు

చరాచరాత్మకంబైన యీవిశాల విశ్వమునందు సగభాగము స్త్రీ. స్థావరములగు పర్వతవృక్షాదులలో స్త్రీ పురుష వివక్షతయున్నది. జంగమములగు జంతుజాలములో స్త్రీ పురుష భేదమున్నది. గగనచరములగు పక్షులు; జలచరములగు మత్స్యతిమింగిలాదులు; భూచరములగు పశుమృగములు, సరీసృపములు, క్రిమికీటకములు; వేయేల, అన్నిటను స్త్రీ పురుష తారతమ్యమున్నది. వివేకరహితములైన ప్రాణిచయమునందే స్త్రీపురుష విభేదముండ నిక మానవజాతిని గుఱించి చెప్పవలసినదేమి? అందఱెఱిగినదే. కావుననే విశ్వరూపుడైన యీశ్వరు డర్ధనారీశ్వరుఁడు.

౨

జాత్యభివృద్ధి స్త్రీపై విశేషమాధారపడియున్నది. ఇది మానవులలోనే కాదు. సకలజంతుజాలమునందును, కేవలము జాత్యభివృద్ధిమాత్రలాభమునకై మంద కొకమగ జీవమునుంచి గొల్లబోయ గొఱ్ఱెల నిలుపుకొని పుట్టిన పొట్టేళ్లనెల్ల నమ్మివేయుచుండును. సూకరపాలకుఁడు ఆఁడుపందుల నిలుపుకొని మగపందుల నమ్మివేయును. గృహమేధి పెట్టల నుంచుకొని కోడెల విక్రయించును. ఎందువలన? ఆఁడువాని నుంచుకొనుటచే తమమంద తామరతంపరగా పెంపొందునని. కాన జంతుజాలమునందు మగవాటికంటె యాఁడుజంతువులకే ఘనత యెక్కువ.

౩

మానవజాతియందు స్త్రీయొక్క పలుకుబడి తద్భిన్నము. మానవజగత్తున స్త్రీ జడము, పురుషుని కార్యసాధన కొకయుపకరణము, సంతానమును ప్రసాదించు జీవయంత్రము. స్త్రీకి స్వకీయమైన దేహముగలదు, మనస్సుగలదు, బుద్ధిగలదు. కాని ఆదేహమనోబుద్ధులు స్వతంత్రములుగావు; పురుషచిత్తానుసారములు. పురుషుని చిత్త

వృత్తికి బద్ధయై స్త్రీ దైహికములైన తన సుఖముల విడనాడుకొనవలెను. మానసికములైన తన వాంఛలను జంపుకొనవలెను. బుద్ధిజన్యమైన తన పరిజ్ఞానమును నశింపజేసికొనవలెను. ఈ విధముగా స్త్రీ సమూలము పురుషుని యంత్రీకరణమునకు లోబడియుండుట యావత్ప్రపంచమునను బహుకాలము చెల్లుబడియైన ప్రభుత.

౮

అయితే యావత్కాలమును తన యర్ధభాగమైన స్త్రీని యచేతనోపకరణముగా నుంచుట పురుషునకును కష్టముగానే తోచినది. తుల్యమగు దేహమనోబుద్ధ్యాదులు గలిగియు జడముగా నుండుట స్త్రీకిని దుర్భరమే యనిపించినది. స్త్రీకి కొంత స్వాతంత్ర్య మీయవలయునను యూహ పురుషునకును, తాను కొంత స్వాతంత్ర్యమును బడయవలె ననెడి యూహ స్త్రీకిని క్రమక్రమముగా బలపడజొచ్చినది. ఈ యూహను తొలుదొల్త ఆచరణయందు బెట్టినవారు పాశ్చాత్యులు. పాశ్చాత్యదేశములందు స్త్రీలకు మొదట యొసంగబడిన స్వాతంత్ర్యము విద్యాప్రదానము. ఎప్పుడు విద్యయను తాళపుచెవిచే మూయబడియున్న స్త్రీ జ్ఞానకవాటము తెఱవబడెనో అప్పుడే అవకాశము లేక నిద్రాణములైయున్న స్త్రీ శక్తిసామర్థ్యములు బయల్పడసాగినవి. విజ్ఞానమునందు పురుషుడెంత యుచ్చస్థితికి వెళ్లెనో స్త్రీ గూడ అంతయుచ్చస్థితికి వెళ్లినది. శాస్త్రములలో అసమాన పాండిత్యమును సంపాదించినది. కళలలో అనంతకౌశలమును గడించినది. కవితలో నిరుపమాన శేముషిని జూపించినది. ఎందును స్త్రీ పురుషునకు తీసిపోలేదు. రత్నము ప్రకాశింపమికి కారణము జాతితక్కువచే గాదు, సానబెట్టమియేయని విద్యావతియగు స్త్రీ తన సర్వతోముఖమగు వైదుష్యసంపదచే నిరూపించినది. జీవిశేషమున స్త్రీ పురుషునకు కొంచెమనుట కిక వీలులేదు.

౯

స్త్రీ విద్యావతియైనది. అయితే ఆమె వైదుష్యమును ప్రకటించుట కామె కన్నిటను ప్రవేశస్వాతంత్ర్యముండవలెను. స్త్రీకి స్వాతంత్ర్య మిచ్చుటయన పురుషుడు తన యాధిపత్యమును కుంచించుకొనుట. నిజముగా నదికష్టమే, కాని విద్యావతియైన పాశ్చాత్యస్త్రీ క్రమముగా ఉద్యోగస్వాతంత్ర్యమును బడసినది. వైవాహికస్వాతంత్ర్యమును బడసినది.

మతస్వాతంత్ర్యమును బడసినది. రాజకీయస్వాతంత్ర్యమును బడసినది. రవియస్తమింపని బ్రిటీషుసామ్రాజ్యపాలకసచివమండలియందు నేడు స్త్రీ గూడ నొకమంత్రిణి. వేయేల ఆంగ్లరాజ్యాంగములో నిరంకుశాధికార మతమునకు జెందినవారైన కన్సర్వేటివు పక్షమువారిని బోద్రోచి ఉదారమతమునకు జెందిన కార్మికపక్షమువారికి రాజ్యాధికార మొసంగిన విశాలహృదయులు స్త్రీ ఓటర్లే.

౬

భరతదేశమున స్త్రీ యింకను జీవయంత్రమే. నాగరక రాజ్యములలో నగ్రగణ్యమైన బ్రిటిషుసామ్రాజ్యపరిపాలనకు లోబడియున్నను స్త్రీలకు విద్య కూడదను వారిప్పటికిని మనదేశమున లక్షలు, కోట్లు. అనగా నర్థమేమి? విద్యాప్రయోజనమును పురుషులే గుర్తింపలేదన్నమాట. హిందూస్త్రీ యెంత ముసుగుకొని మూలకొదిగిన యంత ఉత్తమురాలు. మాలోగూడ విద్యావతులున్నారని గర్వముతో జెప్పుకొనుటకై వేదయుగమువారి నొకరిద్దఱిని, పురాణయుగము వారి నొకరిద్దఱిని, ఇతిహాసయుగమువారి నొకరిద్దఱిని, మనము జేర్కొనుచుందుము. వారు భరతవర్షాకాశము నావరించిన నీలజీమూతమునందు అపుడపుడు పొడసూపిన జ్యోతిర్లతలు. కాగితముపై వ్రాయునప్పుడు వారి పేరులు దగ్గఱదగ్గఱగానున్నను వారిలో నొకరికొకరికి మధ్య సహస్రాబ్దముల అవధి యున్నది. వారి ప్రసక్తియిపుడేల? మన మిప్పుడు పర్యాలోచించునది అశేషస్త్రీజనమును గూర్చి. భారతదేశమున స్త్రీ చచ్చుపడిన అవయవమువలెనున్నది. చేతనప్రాయమైన విద్యాసంస్కార మామెకులేదు. జీవగఱ్ఱయైన విద్యకు దూరమగుటచే నామె తన పారతంత్ర్యమును తాను గుర్తెఱుగకున్నది. తనదాస్యజీవనమును తాను తెలియనేరకున్నది. తెలియజెప్పినను తెలిసికొనెడు వివేకము, ఇచ్చినను వినియోగించుకొనెడి నేర్పు, ఆమెకిప్పుడు లేదు. ఆమెశక్తిసామర్థ్యములు హృదయకుహరమనెడి చీకటికొట్టులో అవకాశము లేక బహుకాలమునుండి అడగియున్నవి. అవి యిటీవల బహుప్రయత్నము మీద నించించుక బయటబడుచున్నవి. కాని మతము, సంఘము, ఆచారములు, బంధువర్గము నాదిగాగల పాశములు పెక్కులు భారతస్త్రీని పెనచిపెనచి చుట్టుకొనియున్నవి. వీనిలో నేపాశబంధమును వదలించుకొనయత్నించినను స్త్రీ లోకగర్హ్యయగును. తోడి

స్త్రీలోకమే యామెను ఛీ,ఛీ యని దూఱును. పురుషప్రపంచ మామె నెకసక్కె-మాడును. పూర్వాచారపరాయణులు రామబాణములవంటి తీర్మానములు చేసికొని వైస్రాయివద్దకు రాయబారములకు బయలుదేరుదురు. కావుననే మానుషమే ధనముగా నెంచు భారత స్త్రీ మూలకొదుగును గాని ముందుకురాదు.

అయితే యెంతకాల మీస్థితి? తమకు దోచకపోయినను నితరులను జూచియైనను నేర్చుకొనవలెను గదా! అపూర్వమైన ప్రాచీననాగరకతగల భారతదేశము నేడు పరాధీనయై నాగరక రాజ్యములలో కొట్టుకొనుచున్నది. దీని పునరుద్ధరణ మత్యవసరమని వివిధపరిస్థితులు విశదీకరింపుచున్నవి. భారతదేశపు ప్రజాసంఖ్యయందు సగమునకు మిగిలియున్న స్త్రీభాగము జడమైయున్నది. పురుషుడెట్టి ఘనకార్యము చేయబూనినచో నాతని వామభాగమైన స్త్రీ యాతనికి చేయూతనీయదు, సరిగదా యాతని యుత్సాహశక్తినిగూడ దిగదీయును. అంతటితో కుడిభాగమునకుగూడ జడభావమబ్బినట్లే. ఈలోపమెవరిది? భారతదేశపు ధర్మగ్రంథములందు పురుషునకు స్త్రీ సహధర్మిణియని వ్యవహరింపబడును. ఇది బహు అర్థయుతమైన పదము. పురుషుడు చేయు సకలధర్మములకు తోడ్పాటు చేయుటచే యామె సహధర్మిణియనబడినది. అయితే యిప్పుడు భారత స్త్రీ పురుషునకు సహధర్మిణిగా నుండుట లేదు. భారతదేశమునందు స్త్రీ పురుషుల పొత్తు—యజమాని, బానిసి—తుల్యముగానున్నది. పురుషుడు నిర్దాక్షిణ్యముతో గూడిన తననిరంకుశత్వమునువీడి ఆమెకు విద్యాబుద్ధులు గఱపి ఆమెను నిజమైన సహధర్మిణిగా జేసికొనవలెను. అప్పుడామె యాతని కార్యపరత నడ్డపెట్టదు. మఱియు చేయూతనిచ్చును.

౨

స్త్రీ యొక్క తోడ్పాటులేక ఏ మతమును వ్యాపింపబడలేదు. ఏ సాంఘికవ్యవస్థయు చక్కబడలేదు. ఏశిథిలరాజ్యమును పునరుద్ధరింపబడలేదు. ఏపరాధీనదేశమును స్వతంత్రతను బడయలేదు. నేడు భారతదేశము మతసాంఘిక రాజకీయార్థికానేకముఖముల శైథిల్యతనుజెంది పునర్నిర్మాణమును గోరుచున్నది. ఇదియొక పురుషునిచే నేమగును? స్త్రీ తోడ్పాటూతనికి గావలెను. కాని యింతకాలము నుండియు వంటయింట

మాటుమణగియున్న భారతమహిళ విద్యాసంస్కారమునుబొంది మూఢతను బాపుకొని కార్యక్షేత్రమున ప్రవేశించి పురుషునకు చేయూతయై యాతనితోబాటు మతవ్యవహారములను సంస్కరింపవలెను. సాంఘికవ్యవస్థలను చక్కజేయవలెను. దురాచారములను భంజింపవలెను. రాజకీయములను పరిష్కరింపవలెను. ఆర్థికలాభములను గమనింపవలెను. అంతియేగాదు: శిథిలభారతావని నుద్ధరింపగల కర్మవీరులైన తనయులను, సేవాపరాయణలైన తనయలను ప్రసాదించు మహాభారముగూడ భారతస్త్రీపైనేయున్నది. విద్యావతియైన తల్లికడ శిక్షణమువడసిన బాలబాలికలే నవ్యభారతనిర్మాతలు.

దేశముకొఱకు కాకపోయినను నేడు భారతమహిళ తనకొఱకైన తాను మేల్కొనకతప్పదు. హిందూసంఘములోని అసమవివాహములు స్త్రీజీవితమును దుఃఖభాజనముగా జేయుచున్నవి. వరశుల్క కన్యాశుల్కాదిదురాచారములు స్త్రీపురోభివృద్ధిని భంగపఱచుచున్నవి. ఆర్థికములగు వారసత్వాధికారములు స్త్రీకి అన్నవస్త్రములకు కొఱతను కల్గించునవిగా నున్నవి. రాజకీయస్వాతంత్ర్యము లనెడిపేర స్థానికసంఘములలో చట్టసభలలో స్త్రీలకీయబడుచున్న యొకటిరెండు ప్రభుత్వనియమితసభ్యత్వములు వట్టి మేడిపండులు. దీననేమగును? స్త్రీ నిజమైన అధికారమును బడసి తనజాతిసౌభాగ్యమును తాను పరిశీలించుకొనవలదా?

౨

ఉన్నతవిద్యావతులైన స్త్రీలను కొందఱి నిప్పుడందందు కనుచున్నాము. ఇది శుభావహమే. అయితే ఆ స్త్రీలు గమనింపవలసిన విషయములు కొన్నియున్నవి.

స్త్రీ విద్యావతికావలెనుగాని గర్వమునకు పట్టుబడరాదు. కళావతికావలెనుగాని నీతిచ్యుతికి పాల్పడరాదు. మతము నుద్ధరింపవలెనుగాని విడనాడరాదు. వైవాహికధర్మములను సంస్కరింపనగునుగాని విచ్ఛిత్తిజేయరాదు. ప్రణయమధువును గ్రోలనగునుగాని విశృంఖలత పనికిరాదు. అధికారపదవుల వహింపనగునుగాని ఆత్మగౌరవమును కోల్పోవగూడదు. నాగరకరాష్ట్రములలోని విజ్ఞానము నెంతైన యుపార్జింపనగునుగాని నిజజాతీయతను త్యజింపరాదు. ఇతరులకడగల పరిజ్ఞానబుద్ధి నలవఱచుకొనవలెను. కార్యదీక్షను నేర్చుకొనవలెను. నిర్వహణసామర్థ్యమును గ్రహింపవలెను. జాతీయాభిమాన

మును గుర్తింపవలెను. కాని తాను వారు కాగూడదు. తనవిశిష్టత్వమును చెఱచుకొన రాదు. తన జాతిని, తన దేశమును విస్మరింపగూడదు. ఏ అన్యనాగరకత పైని మోహము కూడదు. గుణగ్రహణమే కావలసినది.

ఇట్టి విచక్షణాజ్ఞానముగల స్త్రీయే దాస్యశృంఖలములను తెంపును. జాతీయతను కాపాడును. దేశపరాధీనతను బాపును. దేశకల్యాణమునకు దోడ్పడును. అట్టిది స్త్రీ.

౬

జాతీయపాఠశాలలు జాతీయాభిమానమును గఱపుచున్నవి. ప్రభుత్వపు పాఠశాలలు విదేశీయనాగరికతావ్యామోహమును పెంపొందింపుచున్నవి. ఈ రెంటికిని పట్టుపడక స్త్రీ విద్య నార్జింపవలెను. స్త్రీకి ధీబలమునకు తక్కువలేదు. సాహసమునకు కొఱతలేదు. కార్యకౌశలమునకు తరుగులేదు. మందీకృతమైయున్న యామె ప్రజ్ఞానలమును ప్రజ్వలింపజేసినచో ఆమె రాజ్యముల నిర్మించును. రాజ్యాంగముల నడుపును. యుద్ధముల జేయును. మతముల స్థాపించును. ఆమెకు చొప్పడని దేదియు లేదు. భారతదేశమును దాస్యశృంఖలముల బంధించినది పరప్రభుత్వముగాదు. నిద్రాణమైయున్న స్త్రీజాతియే; ఎప్పుడు స్త్రీ మేల్కాంచి దాస్యవిముక్తయై కార్యక్షేత్రమున బ్రవేశించునో అప్పుడు భారతదేశము సర్వతోముఖాభివృద్ధిని జెంది జగన్మోహనముగ విరాజిల్లును. అట్టి కల్యాణదినములు భారతావని కనతికాలములో చేకూరునట్లు భగవాను డనుగ్రహించునుగాక!

భార్య

శ్రీమతి పడిస సుభద్రమ్మగారు

ఘనపరిచర్యలందుఁ, దగుకార్యములందును, ధర్మసంగరం
బున, శయనించువేళలను, భోజనకాలమునందునన్, క్షమా
గుణమున—దాసి, మంత్రి, యనుకూలియు, రంభయుఁ, దల్లి, ధాత్రిలా
గున జరియించు భార్య కులగోత్రము లెంతయు నుద్ధరించెడిన్.

దాది

శ్రీమతి ఉధ్యాసుబ్బలక్ష్మమ్మగారు

రోగార్తులకు మనోశాంతియు బాధానివృత్తియు కల్గించుటకు హృదయమే కారణము. దాదియగునట్టి వ్యక్తికి దయార్ద్రహృదయము, సాత్త్వికగుణము, కోమలస్పర్శయు నవసరములు. ఇట్టి గుణములు స్త్రీల యధీనమగుటచే, యుగాంతరములనుండి వారే రోగులకు శుశ్రూషయొనర్చుచున్నారు.

ఋగ్వేదకాలమున జాడ్యపీడితుడైన ఇంద్రునికి సోమపానము చేయించినది అపాలయను స్త్రీ; యజుర్వేదకాలమున ఒకానొకప్పుడు ఇంద్రుడు వ్యాధిపీడితుడై జవసత్త్వములుడిగియుండ అశ్వినీదేవతలు సరస్వతిని వెంటనిడుకొని వెళ్లియుండిరి. ఆమె ఇంద్రునకేదో మహత్తరమగు నౌషధము నిచ్చి తేజోవంతు నొనర్చెను. బుద్ధునికాలమున చికిత్సాలయములును, అందు దాదులును ఉండిరని తెలియుచున్నది. అశోకుడు అనేకచికిత్సాలయముల నెలకొల్పినాడు. బుద్ధుడును రోగుల కెదతెగక సపర్యలొనర్చుచుండెడివాడు. ఆకాలమున వ్యాధిపీడితులకు పరిచర్యలనొనర్చుటయన నొక గొప్పకార్యముగ భావింపబడుచుండెను. సుమారు క్రీ. శ. 1185 సం॥న ఏడవ జయవర్మయను నాతడు కంబోడియాయను దేశమును పాలించుచుండ 102 చికిత్సాలయము లుండెననియు, అందు వైద్యులును దాదులును నియమింపబడియుండిరనియు తెలియుచున్నది. అప్పటికాలమున ఆసుపత్రులకు ఆరోగ్యశాలలని పేరుండెడిది. కంబోడియనురాజుచే స్థాపింపబడిన ఆరోగ్యశాలలయందు చతుర్వర్ణములవారును 98 గురు నియమింపబడిరి. వారిలో కొందఱు వైద్యులు, కొందఱు వైద్యకాండ్రు, కొందఱు సామగ్రుల సమకూర్చువారు, కొందఱు వంటవారు, కొందఱు ధాన్యములను విసరువారు, కొందఱు దాసులు. స్త్రీపురుషు లిరువురును నియమింపబడి యుండిరి. దాదులకు ఆరోగ్యపరిగాక్షి (స్త్రీపురుషులు) సేవాకైరూప (పురుషదాదులు) సేవాకైరూపి (స్త్రీదాదులు) అను నామాంతరములుగలవు. ఈ నవనాగరకకాలమున దాదు లెట్లు బిగువైన రవికెను వస్త్రమును ధరించి గాలికెగురకుండునట్లు వానిని మఱియొక చౌకట్టుతో కప్పి త్రాటితో నడుమువద్దను కొంగుమొద్దను ముడివేయుదురో అదేరీతిని బుద్ధునికాలమందును దాదులు వస్త్రధారణముగావించుచుండిరి.

బౌద్ధకాలమున దాదులలో ప్రసిద్ధికెక్కిన వనితారత్నము లిరువురు; బరుజాయు, జయావతియును. ఏప్రదేశమున తీవ్రరోగపీడితులుందురో అచ్చోట సరదు శాంతమూర్తియగు జయావతి మందస్మితవదనారవిందయై వారికి ఉపచర్యలొనర్చుచు శాంతిని, సంతోషమును కల్గించుచుండెను. పురుషపుంగవులలో పేరొన్న దగినవాడు నారాయణుడు. రణరంగమునందైనను, ఆసుపత్రులందైనను రోగులకు బంధువై తనప్రాణమునైనను సరకుగొనక వారికి సదా శుశ్రూషలజేయుచు వారి ప్రేమను పాత్రుడాయెను. ఒకనాడు ఇతడు తన గుఱ్ఱము నుండి క్రిందపడనున్న యొక సైనికుని ప్రాణము కాపాడెను. ఇతని నామము చిరస్మరణీయము.

ఆయుర్వేదశాస్త్రము దాదికెక్కువ ప్రాముఖ్యము నొసంగియున్నది. చరకసంహితయందు దాదులను గూర్చి యీరీతి వక్కాణింపబడియున్నది.—

భిషక్ ద్రవ్యాణ్యుపస్థాతా రోగీపాద చతుష్టయం.

అనగా ఉన్నతమగు చికిత్సకు కావలసిన ఉపకరణములు నాలుగు. అవి వైద్యుడు, ఔషధము, దాది, రోగి. ఎల్లప్పుడును రోగికడనుండి అతనికి పరిచర్యలుసల్పుటచే దాదికి 'ఉపస్థాత' యనుపేరుకల్గినది. ఆమెకు 'పరిచారక' యను పేరునుగలదు. పరిచారకుల కుండవలసిన గుణములివి—

ఉపచారజ్ఞతా దాక్ష్యం అనురాగశ్చ భర్తరి
శౌచంచేతి చతుష్కోయం గుణఃపరిచరేజనే.

(1) రోగి పథ్యపానాదులను యిష్టానిష్టములను గమనించుట; రోగిని సరియగుస్థితియందుంచుట.
(2) సామర్థ్యము గల్గియుండుట.
(3) తమయజమానుల ప్రేమించుట.
(4) నిష్కళంకమగు గుణముకల్గియుండుట.

సుశిక్షితలగు దాదు లేకాలమునుండి క్షీణించిరో చెప్పుటకష్టము. కాని గృహిణులు చాలకాలమునుండి దాదులుగనుండిరని మాత్రము చెప్పవచ్చును.

ఐరోపాఖండమున, గ్రీసు దేశస్త్రీలు పెక్కండ్రు, క్రీ. శ. 200 సం॥లకు పూర్వము, వైద్యచికిత్సయు పరిచారికావృత్తియు సల్పుచుండినట్లు లాటిను గ్రంథము లుద్ఘోషించుచున్నవి. దాదులు ప్రబలుటకు దేవాలయపు పరిస్థితులు రణరంగములు కారాగృహములు కారణములు. క్రీ. శ. 529 సం॥న మాంటికాసినో యందు సెంట్ బెనెడిక్టుఆఫ్‌నర్సియా యనుమతశాఖ యేర్పడెను. అప్పటినుండి ఇటలీయందును, పశ్చిమఐరోపాఖండమునందుగలమతశాఖీయులు రోగులకు చికిత్సలొనర్చుచు బాధానివృత్తిగావించుచుండిరి. మానవసేవాపరాయణులగు అనేకులు దాదులైరి. ఆరుశతాబ్దములకు పిమ్మట వారి యుత్సాహము చల్లబడినది. త్యాగిను లందరు భోగలాలసులైరి. ప్రజాసేవ యిష్టానిష్టములపై నాధారపడినది. 13-వ శతాబ్దమున ఫ్రాన్సిస్ బార్నార్డోఆఫ్ అస్సిసియను మతగురువు తన పరివారముతో స్వయముగ రోగులకు పరిచర్య లొనర్పగడంగెను. కుష్ఠురోగులు సైతము వీరి శుశ్రూషలకు పాత్రులైరి. కాని వీరి మతము వృద్ధికి రానురాను అందలి సభ్యులకు మదము హెచ్చినది; ఉత్సాహము సన్నగిల్లినది; దాదులు నీచముగ చూడబడిరి. దాదులును, భృత్యులును, జారిణులు నొకటిగ నెంచబడిరి. ప్రజాసేవయను ఉన్నతాదర్శ మెపుడు మూలపడెనో, ఉన్నత వంశజులీ వృత్తిని వదలిరి. హీనజాతులకు చెందిన విద్యాగంధ మెరుంగని శీలగాండ్రగు స్త్రీలు దాదులైరి.

డుసెల్ డార్ఫ్‌యందు కేసర్‌వర్త్ డ్యాకనెసన్ ఇన్‌స్టిట్యూషను అనుసృతియు, 1840 సం॥న లండనున మిసెస్ ఎలిజబెత్తుఫ్రైగారి చికిత్సాలయమును, 1847-వ సం॥న సెంట్. జాన్సుహౌసు అను సంఘమును స్థాపింపబడినవి. అప్పటినుండి ప్రస్తుతపు దాదుల పుట్టుకయని చెప్పవచ్చును. దాదులకు గౌరవము కల్గుటకు మరి 7-సంవత్సరములుపట్టెను. దాదియన నేమియు నెఱుగని ఏకాకియు మలినశరీరయునగు ముసలి యనియు, హీనయనియు నెంచబడుచుండిన ఆకాలమున, దాదులకు గౌరవమును సంపాదించి ప్రసిద్ధికెక్కినది ఫ్లారెన్సు నైటింగేలుకన్య.

బెజవాడ: భారత మహిళా సంఘము.

తత్సంఘాధ్యక్షురాలు జానకి చంద్రనుసతి (పుష్పమాలాలంకృతయై నడుమనున్న యామె) గారికి మహిళాసంఘము వీడ్కోలిచ్చుట.

మదరాసు విశ్వవిద్యాలయము

పట్టభద్రలు, 1929

ఫ్లారెన్సు నైటింగేలు డెబ్బదైదు వంశాచారాలు; సర్వసంపదల ననుభవింపగల్గిన సుకుమారి. అయినప్పటికి 'ఆల్మా' రణభూమియందు బాధచేయూబ్బుచున్న యోధులజూచి మనసు పరితాపముచే కరగిపోవ ప్రజాసేవచేయ నిశ్చయించి దాదులతో చేరెను. తన్నుకోరిన వరుని వివాహమాడి సుఖింపగలిగియు ఆమె తల్లివద్ద సెలవుగై కొని తన 33-వ యేట, కేసర్స్‌వెర్త్ దాదులసంఘమును చేరెను. హార్లీ స్ట్రీటు ధర్మశాలకు అధికారిణిగ నామె నియమింపబడెను. 1854-వ సంవత్సరమున స్కూటారిమిలిటరిహాస్పిటలు పరిస్థితుల గమనించి చక్కబెట్టుటకై యామె నియోగింపబడెను. జనులు తన్ను ప్రోత్సహింప 38 దాదులతోడ నింగ్లండును వదలి కాన్‌స్టాంటినోపిలునకు సమీపముననున్న స్కూటారి బాలక్లావాయుద్ధానంతరము చేరెను. స్కూటారి యందామె గాంచిన దృశ్య మేవను కల్గించెను. నాలుగుమైళ్ల పొడవున రోగుల పడక లమర్చబడియుండెను. వాటిక్రిందుగ మురికికాలువ దుర్వాసనను బుట్టించుచుండెను; పడకలపై యుపయోగింపబడిన గుడ్డలు మురికయి పనికిరానివిగ నుండెను. వాడుటకు తువ్వాళ్లులేవు, ఊడ్చుటకు చీపురుకట్టలులేవు, గుడ్డపేలికలులేవు, పాత్రలులేవు, కత్తులు లేవు, పత్తిగాని గాయములకు కట్టు నారగుడ్డలు గాని లేవు. ఇట్టి పరిస్థితుల జూచి నైటింగేలు అధైర్యము నొందలేదు. లండనుమిలిటరీవైద్యసంఘ మెంతవలదన్నను వినక తానువచ్చు మార్గమున కావలసిన వస్తువుల సేకరించుకొని, 7000 పౌనులతో నామె వచ్చెను.

అంతట పరిస్థితులన్నియు మారినవి. కత్తులు, పళ్ళెలు, తువ్వాళ్లు వాడబడెను. భోజనవసతులు చక్కబడెను. రాత్రింబగళ్లనక మహాత్యాగినియగు నైటింగేలు తన సౌఖ్యముల నెల్ల వదలి దీపముచేత బూని స్కూటారి చికిత్సాలయమున గల రోగుల పరిచారముల సల్పుచుండెను. వారిమేలునకై తానెట్టి కష్టముల కైనను లోనగుచుండెను. ఆమెవలననే అప్పటి రోగులకు శాంతి కల్గుట. ఆమె కోరికపై ఒకప్పుడు ఫ్లారెన్సు గవర్నమెంటు వారు 27000 పరుపులపంపిరి. రోగులు చలిబాధకు గజగజవడకి పోవుచుండిరి. కాని ఆమె యెంత వేడినను అధికారుల సంఘము సమావేశము అయిన కాని వాటినీయరాదని చేటుపడనెంచెట. మరి మూడు వారములకుగాని అవట్టి యివ్వబడలేదు. రోగులయెడ ఆమె నడచుకొను వైఖరివేరు. అధికారులయెడ వేరు. రోగులకు తల్లివలె ప్రేమతో ఓర్పుతో సహాయముచేయును. మిలిటరీఉద్యోగులయెడను, అధికారులయెడను ఆమె అతికఠినముగ వర్తించును. అందుచే రోగులగదులు శుభ్రముగనుండెను. పాత్రలు పుష్కలముగ వచ్చుచుండెను. మరణసంఖ్య నూటికి 42 నుండి వెయ్యికి 22 కు తగ్గెను. మిక్కిలి బలహీనయయ్యు స్వగృహమునకు బోవక క్రిమియాయందలి ఆసుపత్రుల పరిశీలించుటకుగాను గుఱ్ఱపుస్వారిచేయుచు నెడతెగక శ్రమ జెందిన దీసాధ్వి.

1856-వ సంవత్సరమున సంధిసమకూరెను. నైటింగేలు స్కూటారిని వదలి యింగ్లాండును మరలెను. మహారాణి ఆమెను స్వాగత మొసగెను. ఇంగ్లాండు సైనికుల ఆరోగ్యపరిస్థితుల పరిశీలించుటకును, మహారాజ్ఞియనుమతిపై విచారణసంఘ మొకటి నియమింపబడెను. సైనికుల ఆసుపత్రులందు మార్పులుగావింపబడినవి. భారతదేశమందును యిట్టి సంఘ మొకటి నియమింపబడినది. నైటింగేలు 90 సంవత్సరములు జీవించినది. 1860-వ సంవత్సరమున దాదులకు శిక్షనొసంగుటకు నైటింగేలుట్రైనింగుస్కూలు స్థాపింపబడెను. 1880-వ సంవత్సరము లోపల అనేక ఆసుపత్రులందు దాదులకు శిక్షణయొసంగుటకు పాఠశాలలు ఏర్పడెను. 1919-వ సంవత్సరము నర్సెస్ రిజిస్ట్రేషన్ చట్టమేర్పడెను. అందువలన దాదులకు శిక్షణ యొసంగి పరీక్షల నేర్పాటు చేయుట కొక సంఘ మేర్పడెను.

హిందూదేశమందలి స్త్రీలు అందువిధవలు చేర్పలేకయే మూఢభావమున చికిత్సల నొనర్చుచుండిరి. 1871-వ సంవత్సరమున డా. ఎడ్మండు చార్లెసుగారు మంత్రసానుల పాఠశాల యొకటి యిట్టి స్త్రీల సౌకర్యార్థము ఏర్పఱచెను. మొట్టమొదట తక్కువకులము వారును భారతీయక్రైస్తవస్త్రీలును మాత్రమే యందుచేరిరి. కాని కాలముగడచిన కొలది ఉత్తమకులస్త్రీలుకూడ మంత్రసాని పరీక్షకు చదువుచుండిరి.

1859-వ సంవత్సరమునకు పూర్వము ఆయాలను వారును, వార్డ్ బాయ్స్ అనువారును దాదిపనులను చేయుచుండిరి. లేడీకానింగు సలహాపై అనుపమకుల దాదులసంఘ మొకటి ఏర్పడెను. మ్యూటినీ అనంతరము గవర్న్మెంటు ఖర్చులతో స్త్రీదాదులు అలహాబాదు సైనిక ఆసుపత్రియందు నియమింపబడిరి. దీనిపని చాలతృప్తికరముగను జయప్రదముగను పరిణమించెను. పిమ్మట ప్రతి రోగుల శాఖకొక దాది నియమింపబడెను. ప్రెసిడెన్సీ జనరలుహాస్పిటలునకు పంపుటకుగాను దాదులసంఖ్య 1860-వ సంవత్సరమున హెచ్చింపబడెను. 1861-వ సంవత్సరమున యింగ్లీషు దాదులపంపుటకు సైతము పిలుపడెను.

1877-వ సంవత్సరమున ట్రస్టీస్ ఆఫ్ దికాన్పింగ్ ఫండును, కమిటీ ఆఫ్ హాస్పిటలు నర్సస్ యిన్స్టిట్యూషనును ఒకటిగ చేర్పబడినవి. 1881-వ సంవత్సరమున స్త్రీసూపరింటెండెంటుకుబదులు యింగ్లండునుండి కల్లవర్ సోదరులు ముగ్గురు నియోగింపబడిరి. 1927-వ సంవత్సరములో సుమారు 224 దాదులు జనరలు మెడికలు ఆసుపత్రులకు పంపబడిరి.

1923-వ సంవత్సరమున దాదులకు, మంత్రసానులకు పరీక్షలు ప్రవేశపెట్టబడినవి. 1925-వ సంవత్సరములో డాక్టరు సుందరిమోహనదాసుగారి ప్రోత్సాహమున పురపాలకసంఘమువారు కలకత్తాలో హిందూదాదుల శిక్షకొఱకై కొంత ద్రవ్యమునిచ్చిరి. బుర్ద్వాలోదాస్ ప్రసవవైద్యశాలయందు దాదులకును మంత్రసానులకును పాఠశాలల నేర్పఱచిరి. కార్మికేలు మెడికలు కాలేజియందు త్రిరంజనఆసుపత్రులును మంత్రసానిదాదుల విద్యల గఱపుచున్నారు.

ఇపుడిపుడు అనేకహిందూవితంతువులు ప్రబోధితులైయో మరేకారణములవలనో యీవిద్య నభ్యసించుచున్నారు. వసతులేర్పడుచుండ దాదులకు గౌరవము హెచ్చుచుండిన అనేక మీవృత్తిలో ప్రవేశింతురు. శీఘ్రముగ మఱియొక జమూవతిగాని ఫ్లారెన్సు నైటింగేలుగాని యవతరింపగలదు.

ప్రతిసంవత్సరమున 3 లక్షల శిశుమరణములును 30 వేల ప్రసవమరణములును గల దేశమున రాజకీయవైద్యసంఘమువారు ప్రసవచికిత్సావిధానము నెఱుంగని 64 హిందూదాదుల మాత్రము తరిఫీదుచేసి రనుట విచారకరము. మరణసంఖ్యయో వెయ్యికి 30 వంతున. దీనిని గమనించి వైద్యులు దాదులను సుశిక్షితురాండ్రజేయుటమంచిది. సర్వాంగజాలను స్త్రీలకు శిక్షయొసంగుట కెట్టి ప్రయత్నమునైనచేయ బెంగాలు గవర్న్మెంటు తీర్మానించియున్నది. కాన చక్కగ పరిశీలించి యొక నివేదికను జిల్లాలోకలుబోర్డు సభ్యుల ముందరబెట్టి వారియనుమతిపై పేదస్త్రీలను దాదులుగ జేయుటకు ప్రయత్నింపవలెను.

భూమాత సందేశము

ముద్దా విశ్వనాథము గారు

ఒకప్పు డొకప్రదేశమున ఘోరమైన కాటకము పట్టెను. దానిని భరింపజాలక యక్కడి ప్రాణికోటి భూమాతవద్దకు బోయి శోకప్రలాపములతో మొఱపెట్టుకొనెను.

తొలుత మనుష్యుడు వెళ్లి "ఓతల్లీ! నీ సంతతివారలమగు మాకు చెప్పరాని యిక్కటులు సంభవింప నీమన సెట్లు కరుగకున్నది? ఈశ్వరునకు కరుణదప్పి మహామారి మొదలగు తెవుళ్లు మాపై గురియించుచున్నాడు. వఱదలువచ్చి యెంతో శ్రమపడికట్టుకొనిన యిండ్లను నేలమట్టము చేయుచున్నవి. పంచమహాభూతములును మమ్ము నాశము గావించుటకు ప్రేరేపింపబడినవేమోయని తోచెడిని. ఈ యేడుపులిట్లుండ మిగిలినవారైన తిన్నగనుండక జగడములు కల్పించుకొని మడియుచున్నారు. కొంతతడవాలోచించిన మానవజాతి యంతయు నంతరింపనున్నదేమోయని కంపము పుట్టుచున్నది. అమ్మా! కటాక్షించి మాకష్టములు గట్టెక్కు సాధనము తెలుపుము." అని మ్రొక్కెను.

అంతట చతుష్పాదజంతువుల ప్రతినిధులగు యెద్దు, గుఱ్ఱము, గొఱ్ఱె వగైరాలు పోయి యిటుల విన్నవించుకొనెను.

"జననీ! నీ ప్రసాదము తిని జీవించు బిడ్డలమగు మమ్ము కరుణింపుము. క్షామముచే దహించుకొని పోవుచున్నాము. ఎండ వేడిమికి తాళలేక కమలుచుంటిమి. తుపానుల బారిచే తెరువులేక ఘోషిల్లుచున్నాము. వృక్షజాతములు యిసుమంతయేని కనికరము లేక మేతనిచ్చుట కనంగీకారము దెల్పుచున్నవి. రోగములచే క్షీణదశ నందుచున్నాము. నరులు మాపట్లనెంతయు క్రౌర్యముగ సంచరింతురు. తక్షణము మాకేదైన దారి చూపనిచో యేము మరుసటివత్సరమును జూతుమను నాశలేదు."

తరువాత—భూదేవి కంబళి ధరించి యున్నదా యని భ్రమింపచేయు పచ్చనిపసిరికయు, కన్నుల పండువుసేయు సస్యాదులును, ఎన్నియో జీవరాసులకు నెలవొసంగి రక్షించు వివిధములగు వృక్షజాతులును తల్లి సందర్శనప్రాప్తిగాంచి ప్రార్థింపగడంగెను.

“దేవీ! మా యవస్థగని జాలినొందవా? నీ ఱొమ్మునంటి పట్టుకొని నీఫలసాయ మారగించు నీ జాతిని నీవుగాక మఱెవరు గారవింతురు? ప్రచండవాయువులు తుడుచుకొనిపోవ కృశించి వ్రేలబడి యెటులున్నారమో చూడుము. రాత్రియందు రాలెడు మంచు బిందువులకొఱకు దప్పికచే యెంత తహతహ నందుచుందుము! దుష్టమగు చీడపురుగుల దండులు దయ లేశమైన లేక మమ్మెటుల కొఱికి తినివేయుచుండును! పస్తుపడియున్న చతుష్పాదములు యిట్టవచ్చి వేరులతోసహా పెల్లగించి మమ్ముల ధ్వంసము చేయునుగద! ద్వేషబుద్ధిగల మానవుడు లేతవయసులోనే మము నిర్మూలము చేయగడంగునే! ఇప్పటికే మాలో చాలజాతులు పేరులేకుండ పోయినవి. వెంటనే నీవు దయబూని మమ్ముద్ధరింపనిచో ఒక్క వర్షమునకు వృక్షజాతియంతయు పూర్తిగ నమసిపోవక తప్పదు.”

అప్పుడు భూమాత యెల్లరకు నిటుల సమాధానము చెప్పి పలికెను.

“నాముద్దుబిడ్డలారా! నే నుదయించి యీనాటికి కొన్ని వేలవత్సరములైనది. ప్రతియేడును లోకమున నేదోయొకమూలనుండి యిట్టి మొఱలు వినుచునేయున్నాను. అందుచే నీ జగన్నాటకచక్ర మెప్పుడు నొకేవిధముగ తిరుగుచున్నదని నానిశ్చయము. ఆలోచించిన కాలది ‘లయ’మనునదే యీ లోకమున గన్పట్టుచున్నది.

ఏలనన—ఈ సంవత్సరము దేశములో క్షామము విడియించినచో మరుసటివత్సరము ‘భాగ్యదేవత’ ఆ లోపమును పూరించుచున్నది. కొన్ని వృక్షములు నాశమైనచో అంతకు మిక్కుటముగ ఫలించుటకు సరిపడు విత్తనములు తయారుగనున్నవి. ఆహారము లేకుండుటచేతను రోగపీడవల్లను కొంత జంతుజాలము నశించినను తిరిగి యభివృద్ధి యగుటకు చాలిన మృగములు మిగిలియున్నవి.

మానవుడో నైసర్గికముగను దైవికముగను గలుగుబాధ లేకాక స్వయంకృతముగ పాపకర్మఫలముచే కొంత దుర్దశ కలిగించుకొనుచున్నాడు. మనుష్యుని జీవితములో

దుఃఖము చేకూర్చు యంశములే యీతనిలో అంతర్భూతములైన శక్తులను ప్రేరేచి మంచిచెడ్డ లారయుజ్ఞానమును వికసింపజేసి మానవజాతి తరింప సాయపడును. ఇక్కటులు సంభవించినపుడే మనుజుడు దుర్వృత్తులనుండి మరలుటకు మంచియవకాశము కల్గును. అతని యనుభవమే యెల్లపుడును సత్ప్రవర్తనకు దారి జూపుచుండును. దారి తప్పి చరించునెడల కష్టములపాలగుట సహజమె కదా!

కనుక నాపిల్లలారా! తాత్కాలికములగు బాధలకు తొట్రుపాటుపడక శాంతింపుడు. కష్టసుఖములు రెంటిని సమదృష్టితో నాదరించి యనుభవింపకతప్పదు. ఐశ్వర్యము కావలెననుటయు దారిద్ర్యము వద్దనుటయు మన యిష్టానిష్టములలోని విషయముగాదు. అదిదైవేచ్ఛ. తనచిత్రసృష్టిలో నెంత సూక్ష్మజీవినైనను నెటుల నడిపింపవలెనో దయామయుడగు పరమేశ్వరుడు సదా కనిపెట్టుచునే యుండును. ఏప్రాణి కేసమయమున నెట్టి సహాయము వలయునో తప్పక చేకూర్పగల జగన్నిర్మాణకర్త యున్నాడని నమ్మి యుండుట శ్రేయము."

—(అనువాదము.)

ఝాన్సీ లక్ష్మీ బాయి

శ్రీ మ తి స్థా నా ప తి రు క్మి ణ మ్మ గా రు

సకలావనీచక్రసంస్తూయమానమై యలరు కాశీపురి నవతరించి
అతిబాల్యమందె సశ్వారోహణాదుల పేరుకెక్కిన యట్లు నారితేరి
జయజయధ్వనులతో ఝాన్సీమహావిభు ప్రేమమీరంగను పెండ్లియాడి
ఖడ్గప్రహారవిఖ్యాతపాండిత్యంబు భువి వైరివరులకు జవ్వులుజూపి
వీరలోకంబు జొచ్చిన వీరబాల
లక్ష్మిబాయిని సతమీ యిలాతలాన
భరతవనితల హృద్వీథి బ్రబలుచుండ
ముదముతోడుత జేమోడ్చి మ్రొక్కుదాన.

సలిపినందులకు ఆయిరువురు రాక్షసాగ్రేసరులును డెందమునసమితానందము నొంది మహామాయాశక్తిచేవమ్మోహితులై యేదైనను వరము కోరుకొనవలసినదని దామోదరు నడిగిరి. ఇదే మంచిసమయమని యెంచి మాయామోహాకారమూర్తియైన విష్ణుమూర్తి వారల మృత్యువు తనకు కావలయునని కోరెను. రాక్షసులైనను వారు పెద్ద మనుష్యులు గనుక విష్ణుమూర్తి కోరిన కోరికకు మనస్సులో క్రోధమున్నప్పటికి నోరుదాటిన దానికి చేయునది లేక అంగీకార భావము సూచించక తప్పదయ్యెను. ఆదేసమయమున భూమియంతయు జలమయమై యుండెను. ఏదో విధముగా తప్పించుకొనుటే ముఖ్యోద్దేశముగాగల యాయసురద్వయము యీయవకాశము వృథా పోనీయక నిశ్చగింపమి జలశూన్యప్రదేశమున తమ్ము వధించునట్లు యుక్తిపన్ని కోరిరి. కాని సమయస్ఫూర్తి గల యుక్తిమంతుడు గావున విష్ణుమూర్తి వారియుక్తికి వల్లెయని తన నడుముకుపైగా జలరహితప్రదేశము వరకు ఎత్తి యచ్చట వారిద్దరిని హతమొనరించెను. ఈ విధముగా విష్ణుమూర్తికి విజయముకల్గ వీలగునట్లు సన్నాగము పన్నిన మహామాయ దశశిరస్సులను, దశపాదములును గలిగి కాలరూపమైన ఆకారముతో అతిభయంకరముగా నొప్పెను. అందుచేతనే మాయాదేవికి మహాకాళియను నామాంతరము గలిగెను. ఇదే మాయాదేవి ప్రథమావతారము.

ద్వితీయావతారమున అర్ధభాగ మనుజుడు అర్ధభాగము మహిషము మొత్తరు ఆకృతితో మహిషాసురుడను నామాంతరమున మరొక డుద్భవించెను. మహిషాసురుడు దేవతల నందరిని వధించి, వారి యధిపతియై ఇంద్రుని సహితము సంహరింప సమకట్టి దేవలోకమునుండి పారిపోవునట్లు చేసెను మహిషాసురుని క్రౌర్యమునకు పాకశాసనుడు బెదరగంది తదితర దేవతలనందరిని వెంట నిడుకొని బ్రహ్మతో విన్నవించుకొనబోయెను. కాని అదివరకప్పుడే మధుకైటభులచే పూర్తిగా పరాభవింపబడి అపజయమొందిన అనుభవము గల పితామహుడు తన ఆధిక్యతను తనంత తానే బయలుపెట్టుకొన నిష్టములేనివాడై వారల నందరిని వెంట నిడుకొని శివవిష్ణువుల వద్దకు వెళ్లిరి. అచ్చట బ్రహ్మ యింద్రాదిదేవతలు తమకష్టములన్నియు వెళ్లబోసుకొని మహిషాసురు నెట్లైనను అంతమొందించిననేగాని తమ జీవములు దక్కవని వేడుకొనిరి. ఇంద్రాదిదేవతల దుఃఖోదంతము విన్నంతనే శివవిష్ణువులు వీరియెడ దయాళురై రాక్షసునిపై అమితాగ్రహమావహిల్ల దమగహ్వరములనుండి అగ్నిజ్వాలలు ప్రజ్వరిల్లచేసిరి. ఆ యగ్నిజ్వాలలనుండి సింహాధిష్ఠయై యున్నట్లుగా నొక స్త్రీరూపముద్భవించి మహిషాసురుని మదమణచి రూపుమాపెను. దీనినే మాయాదేవి ద్వితీయావతారమైన మహాలక్ష్మి అవతారముగా చెప్పుదురు.

తృతీయావతారమే మహామాయ తృతీయలీలాస్వరూపమైన మహాసరస్వతి. శుంభ, నిశుంభులను యిరువురు రాక్షసులు దేవతలందరి నోడించి హిమాద్రికరిగి దేవీప్రార్థన గావించుచుండిరి. అదే సమయమున పరమేశ్వరుని పత్నియైన పార్వతి గంగానదికి స్నానార్థమై చనుచుండెను. ఆమె శరీరమునుండి యొక నవయౌవనసుందరాంగి యుద్భవించెను. ఆ కోమల మోహనాంగినిచూచి మోహించి శుంభుడనువాడు ఆమె తన నెట్లైనను వివాహమాడునట్లు పురికొలుపవలెనని సుగ్రీవుని ఆజ్ఞాపించెను. సుగ్రీవు డెంతయోకాలము అనేక విధముల ప్రయత్నముచేసెనుగాని ఫలముమట్టుకు సున్నయయ్యెను. విఫలుడైన సుగ్రీవునిచూచి ఆజవ్వనిపై ఆశుంభుండత్యుగ్రుడై ధూమ్రలోచను డనువాని యాధిపత్యమున కొంతసైన్యమిచ్చి ఆవనితామణిమీదకు యుద్ధమునకై పంపెను. మాయాజనితయైన యాజవ్వని రిపువర్గమున కినుమంతయోభీతిల్లక వారందరిని భూమట్టమొనర్చెను. పొరపాటున యెవ్వరేని సరస్వతికి తెలియకుండ తప్పించుకొనిరేని సరస్వతీవాహనమైన

సింహము వారిని వధించుచుండెను. ఈ విధముగా హతమొందుచున్న అసురులవార్త కర్ణపుటంబులబడినంత శుంభుడు కోపావేశపూరితుడై వెనుకటికన్న ద్విగుణీకృతసైన్యముతో చండ, ముండ యను ఇరువురు రాక్షసుల యాజమాన్యమున యథాప్రకారము సరస్వతిపై కంపెను. ఆమె సింహారోహిణియై, అత్యుగ్ర కోపావేశముతో కన్నువిచ్చిన ఎదుటనున్న యేవస్తువైనను మలమల మాడిపోవునాయేమి యన్నంత అగ్ని జ్వాలలతో సనివచ్చు తీవ్రదృక్కులతో నలుగెడల పరికించుచుండెను. ఆగ్రహావేశ పూరితురాలైన ఆమె సుందరవదనారవిందము కోపాగ్నిచే కమిలినట్లు కాళస్వరూపముదాల్చి యుండెను. ఆ కాలవదనోపరి భాగమునుండి కాళియనుశక్తి యొకటి యుద్భవించెను. పెకముతోలే అంబరముగాధరించి, ఖండింపబడుటచే రక్తముకారుచున్న పుర్రెలే మాలగా మెడనలంకరించుకొని సగము క్రిందకుజారిన రక్తపూరితమైన జేగురు జిహ్వ భీకరాకారముజూపు పైకుబికిన పాటలచక్షుద్వయముగలిగిన ఆభయంకరాకారియగు కాళీస్వరూపము రెవరిని భీతచిత్తునిగాజేయదు? అట్టి మహాకాళి అరివర్గమంతటిని అశ్వగజాదులతో సహా మ్రింగివేయుచుండెను. ఈవిరుద్ధభయంకరకాళీకృతపరిణామముచూచి చండయనువాడు కాళ్లకు బుద్ధిచెప్పదలంచెను. కాని వాని యుద్దేశ్యము తెలిసికొని కాళి చండ, ముండ యను యిరువురు రాక్షసుల శిరస్సుల దునుమాడి అవి తీసికొని పార్వతిచెంతకేగెను. చండముండల నిరువురుని హతమొనరించిన సాహసమునకు గిరిసుత మెచ్చుకొని చాముండయను నూతన నామధేయమొసర్చి యిటుపైని చాముండయను పేరునసే తన్నుకొలువ వలయునని యాజ్ఞాపించెను. చండ, ముండ యను రాక్షసు లిరువురును ససైన్యముతో వధింపబడుటచూచి శుంభ, నిశుంభులు యిరువురు రాక్షసులును వెనుకటికన్న మూడింత లధికమైన సైన్యముతో కాళికాదేవి మీదకు సమరమొనర్ప సంసిద్ధులైరి. దేవి, దేవివాహనమైన సింహము, కాళి, చండిక వీరందరును వారి వారి దేవతలందరితోను శుంభనిశుంభులపై తయారైరి. బ్రహ్మయొక్క శక్తిద్వయము హంసవిమానారోహిణి యయ్యెను; కాలకంఠునిశక్తి వృషభవాహన మధిష్ఠించెను; కుమారస్వామిశక్తి నెమలివిమాన మెక్కెను; విష్ణుమూర్తి శక్తి గరుడవాహనారోహణము గావించెను. తదనంతరము దేవిశరీరమునుండి చండికయను శక్తియొకటి యుద్భవించెను. ఆమె చూపులకపరిమితభయముగలిగించు భీకరాకారముతో యుండెను. చండిక మర్యాదగా శుంభనిశుంభలను ససైన్యములతో మరలునట్లు పార్వతీనాథుని ద్వారా ఆజ్ఞాపించెను. కాని వారు త్రినేత్రునిమాటలు సరకుచేయక దేవతలందరితోను అతిఘోరసమరము గావించి మరణించినవారుపోగా మిగిలిన కొందరు బ్రతుకు జీవుడాయని కాళ్లకు బుద్ధిచెప్పి ప్రాణములు దక్కించుకొని గృహోన్ముఖులైరి. రాక్షసులందరిలోను రక్తబీజుడు అనునొక అతిభయంకరమగు పిడుగువంటి రాక్షసుడు గలడు. వానిశరీరమునుండి భూపతనమైన ప్రతిరుధిరబిందువునుండి యొక్కొక్క రాక్షసి జనించుచుండెను. వాని నొక్కనిచంపుటకై యత్నించిన దేవతలు పైకారణమున వానిని వధించుటకు బదులు సహస్రానేక రాక్షసుల సృష్టించిన వారగుచుండిరి. ఇదిచూచి దేవతలకు గుండెలు బ్రద్దలగుచుండెను. దీనిని కనిపెట్టి దేవి రక్తబీజునిశరీరమునుండి రక్తబిందువు భూపతనమగుటకుముందే ఆరక్తము పీల్చివేయ కాళికి యాజ్ఞయిచ్చెను. ఇట్లు కొంతసేపగునప్పటికి క్రొత్తగా రాక్షసిపుట్టుటలేదు సరిగదా క్రమక్రమముగా వెనుక నుదయించిన వారందరు నాశనమైరి. చివరకు శుంభనిశుంభులు సహితము కాళిదేవి కాహుతులైరి. ఇదేమూడవ అవతారము.

నాల్గవ అవతారమున నందునియందు కుమార్తెగా జనించి, కంసుడు మామూలుప్రకారము తనసుహితము వధించుటకై పైకివిసరి కత్తి చాచిపట్టుకొని అంతరిక్షమున చూచుచుండ తిరిగి క్రిందపడుటకు బదులు మాయాజనితరూపిణియైన ఆ పసిశిశువు తనను (కంసుని) హతమొనరించుటకు కృష్ణుడనువాడు నందునిగృహమందు సురక్షితముగా పెరుగుచుండెనని చెప్పి మాయమయ్యెను.

అయిదవ అవతారమున దేవి యొకఘోరరాక్షసుని తనదంతములతో చంపి "రక్తదంతి" యను పేరునబరగెను.

ఆరవ అవతారమున శతాబ్దములవరకు సంభవించని యొక గొప్ప క్షామమునుండి ప్రజలనందరిని రక్షించిదేవి "క్షామాంబ" అని పిలువబడెను.

ఏడవ అవతారమున దుర్గమ్ అనుభయంకరాసురుని హతమొనరించి "దుర్గ" యను పేరున యొప్పెను.

ఎనిమిదవదానియందు "మాతంగి" యను పేరునను, తొమ్మిదవదానియందు దేవతల భార్యలనందరిని చెరబట్టి దుఃఖపెట్టుచుండిన అరుణుడను రాక్షసునిచంపి "భ్రమారి" అను నామమునను బరగెను.

మునివలన ఈవృత్తాంతము విని సుమేధ సురాధులు సంతుష్టులై యెందేని జనిరి.

ఈ నవరాత్రిసందర్భమగు గాథ మరొకచోట ఈ విధముగా చెప్పబడినది. దశకంఠుని శ్రీరాముడు ఎన్నిమారులు శిరఃఖండనము గావించినను అవి తిరిగి యథాస్థానమున అతుకుకొనుచుండినట్లును, అది చూచి దేవతలందరును వెఱగంది గాఢసుష్టిం జెందిన దేవిని ప్రార్థించినట్లును, దేవతల దీనాలాపము లాలకించి దేవి శ్రీరామునకు యిటుపైని దశాననుని సులువుగా సంహరించగలవని అభయమిచ్చినట్లును, ఆ క్షణమునుండి రావణాసురుని సీతావల్లభుడు వధించువరకు అతిభక్తితో దేవతలందరు దేవీవ్రత మాచరించి, చివరకు యెనిమిదవదినమున సీతాధవునిచే రావణు డంతమొందింపబడిన సువార్త వీనులవిందుగా వినినట్లును, తొమ్మిదవ దినమున అగ్నిసంస్కార, ప్రేతకర్మకాండయంతయు జరిపి, రావణాసురుని జంపి జయమొందిన విజయవార్తతో దశమినాడు శ్రీరాముడు నిజనగరోన్ముఖుడైనందున "విజయదశమి" అను నామాంతరము సహితము గలిగినట్లును తెలియుచున్నది.

నారాయణస్తుతి

బమ్మెర పోతరాజు

ధరసింహాసనమై నభంబుగొడుగై తద్దేవతల్ భృత్యులై
పరమామ్నాయములెల్ల వందిగణమై బ్రహ్మాండమాగారమై
సిరిభార్యామణియై విరించికొడుకై శ్రీగంగసత్పుత్రియై
వరుసన్నీఘనరాజసంబు నిజమైవర్ధిల్లు నారాయణా!

బీదకుటుంబము

కీ. శే. భండారు అచ్చమాంబగారు

ఈ క్రింద నుదాహరింపఁబోవు వృత్తాంతము నిజముగా జరిగినది. ఒకానొక ప్రసంగవశమున నాస్నేహితురాలగు శ్యామలాంబ నాకీసాధ్వీవృత్తాంతము నిట్లు చెప్పెను:—

"కొన్ని సంవత్సరముల క్రింద మాపొరుగునఁగల యొకచిన్న కుటీరములో నొక విలెంతుకాంత తన యాఱుగురు పిల్లలతోడఁ గాపుర ముండుటకై వచ్చెను. ఆమె స్థితి యప్పు డధికశోచనీయముగా నుండెను. ఆమె పేరు వెంకమ్మ. వెంకమ్మ భర్తకుఁ బదిరూపాయల వేతనముగల యుద్యోగముండెను ఆ పదిరూపాయలు చాలక వెంకమ్మ తానును గష్టపడి విసిరి, దంచి కొంచెము ధనముసంపాదించి సంసారము గుట్టుగాఁ గడుపుచుండెను. కాని కఠినురాలగు మృత్యుదేవత ఆకాంతభర్తను తనకడుపున కాహారముగాఁ గొనిపోయెను. ఇందువలన నామెకుఁగలిగిన దుఃఖ మిట్టిదని చెప్ప నెవ్వరికి శక్యము?

కీ. శే. భండారు అచ్చమాంబగారు

'అబలా సచ్చరిత్రరత్నమాల' అను ఉత్కృష్టగ్రంథరచనముచే ఆంధ్రసారస్వతప్రపంచమున చిరంజీవత్వము సంపాదించిన సుప్రసిద్ధాంధ్ర విదుషీమణియగు కీ. శే. భండారు అచ్చమాంబగారి వ్రాతకాగితములు,

ధనవంతులకుఁ బదిరూపాయలనిన నొక గొప్పగా గానుపింపకుండినను బీదవారి కవి పది వేలవలెనుండును. ప్రియభర్తృవియోగమును దరిద్రదేవతాగమనమును జూచి యత్యంత యుద్వేగము కలిగినను వివేకముకలది కాన నీ వెంకమ్మ ధైర్యమవలంబించి భర్తదిన వారాదికర్మలు తీరినవెంటనే రూపాయి యద్దెగల మునుపటి గృహమును విడిచి పావలా బాడిగగల మాయింటి పొరుగు కుటీరమునకుఁ బిల్లలతోవచ్చి ప్రవేశించెను. పాపమా వెంకమ్మకుఁ గొంచెమైనను సహాయము చేయుట కత్తింటఁగాని పుట్టినింటఁగాని బంధువు లెవ్వరును లేరు.

మాపొరుగున నుండవచ్చిన నాఁటినుండి మేమామెవర్తనమును జక్కగాఁ జూచుచుంటిమి. ఆమె యహోరాత్రములు కష్టపడి యితరులగోధుమలు మొదలగునవి విసరియు, బియ్యము మొదలగునవి పోటువేసియు నందునకు వారిచ్చు కూలితోఁ దనబిడ్డలను సంరక్షించుచుండెను. మే మేరాత్రివేళ మేలుకొనినను వెంకమ్మ యింట *విసర్రాతి చప్పుడు వినవచ్చుచుండెడిది. ఆమె నిద్ర యెప్పుడు పోవునో మాకుఁ దెలిసెడిదికాదు. మాయింటి పిండియు నామెయే విసరుచుండెను. కాన పిండి యిచ్చుటకును గోధుమలు కొని పోవుటకును ఆమె మాయింటికి వచ్చుచుండెను. అప్పుడామె మాయింట వ్యర్థప్రసంగములాడక తన పని నతిత్వరితముగా నెరవేర్చుకొని పోయెడిది. కారము, పసుపు, అటుకులు మొదలయినవి దంచుటకు నేను బిలిచినచో నామెవచ్చి సంతోషముగా నాపనిచేసి యందుకై నే నిచ్చిన కూలిని దీసికొని వెంటనే యింటికిఁబోవును. కాని పనిలేనిది యొక గడియయైనను మాయింట నిలిచెడిదికాదు. ఇంతియకాక పనిలేని సమయమునందు నేనొకసారి యామెను బిలువనంపఁగా "పనిగల సమయమునందు వత్తునుగాని పనిలేనప్పుడు రాఁజాలన"ని యామె నాకు మొగమోటములేక బదులు చెప్పిపంపెను!

ఉత్తరములు వారి బంధుగులును, బెజవాడనివాసులునగు ఉభయభాషాప్రవీణ శ్రీకామాని వీరభద్రేశ్వరరావు (బి. ఏ, ఎల్. టి) గారి యొద్దనున్నవి. ఆకాగితములందు చక్కని కథలును, మనోహరవర్ణనలతో నిండిన యాత్రాసమాచారములును పెక్కులున్నవి. 'బీదకుటుంబము' అనుశీర్షికతో నొప్పు ఈవ్యాసము ఆకాగితములలోనిది. ఇది 1898-వ సంవత్సరప్రాంతమున రచియింపబడియుండునని శ్రీవీరభద్రేశ్వరరావుగారు వ్రాయుచున్నారు. ఆకాగితములలో గల ఇతరవ్యాసములనుకూడ క్రమక్రమముగా 'గృహలక్ష్మి' ముఖమున వెల్వరించి ఆంధ్రలోకమునకు అర్పింప శ్రీరావుగారు వాగ్దాన మొనర్చియున్నారు.

* మహారాష్ట్రదేశమున గోధుమ, జొన్న, సజ్జమొదలగునవి విసరి రొట్టెలు చేయుదురు. కానచట నవి విసరి యాకూలితోఁ జీవించువారనేకులు కలరు. ఒకరింట పనికత్తెలుగానుండని బీదవారీపనినే చేయుచుందురు.

అదివిని వెంకమ్మ మిగులగర్వితయని నేనెంచి యామెపై రోపించితిని. అంతతో నిలువక నేను నాభర్త సాయంత్రమింటికి వచ్చిన వెనుక వెంకమ్మ గర్వితయని చెప్పి యందున కుదాహరణముగా నాపిలుపున కామె రాకుండుటఁ జెప్పితిని. అదివిని నాభర్త కొంచెము యోచించి నన్నుఁజూచి "నీవు వివేకహీనవు. నీవలెనే బీదవెంకమ్మకుఁ గూడ వ్యర్థముగా కాలము గడుపుటకుఁ దీరునని తలఁచెదవు. నీకు నీభోజనము నిమిత్తమయినను శ్రమచేయనక్కరలేదు. వెంకమ్మ యన్ననో తన పొట్టతోఁగూడ నింక నాలుగురు పిల్లలను సంరక్షింప వలసియున్నది. ఇట్లుండగా నామె నీవలె కాలము వ్యర్థపుచ్చినచో నెట్లు వారినందఱినిఁ గాపాడును? ఈ ప్రకారమామె నడచుటవలన నామె తన కర్తవ్యమును జక్కఁగా నెఱుఁగునని తెలియుచున్నది. ఆమె గర్వితమతియని తలఁచి నీవామెను ద్వేషించుట మిగుల యవివేకము." అనెను. అప్పుడు నాభర్త చెప్పినమాటలవలన వెంకమ్మ యందు నాకుఁగల వైరభావముపోయి యామె యందెంతేయుదయ కలిగెను. అయినను నేనది వెలిపుచ్చక యెంతపనియున్నను నొకగడియయైనను దీరదాయని నాలో నేను సణుగుకొని యూరకుంటిని.

ఆ మఱునాఁటినుండియు నేను వెంకమ్మకుఁ జేతనగు సహాయము చేయుచుంటిని. తదనంతర మెన్నడును నేనామెను పనిలేనిది పిలచియెఱుగను. వెంకమ్మ యెన్నఁడును పని చేయనిది నావలన నిసుమంతయు సహాయము పొందినదికాదు. తనకుఁ బరమేశ్వరుఁడిచ్చిన యవయవములు బాగుండగా నితరులవల్ల నిష్కారణము సహాయము పొందుట మిగుల దోషమని యామె చెప్పుచుండెను. ఆసాధ్వి తన లేమి నెప్పుడుగాని యితరులకుఁ దెలుపలేదు. వెంకమ్మ పుత్రులలో నొకడు పదునొకండు సంవత్సరముల వాఁడు. వేఱొకఁడు తొమ్మిది సంవత్సరముల వాఁడు. మఱియొకడు నాలుగున్నర సంవత్సరముల వాఁడు. ముగ్గురు కొడుకులు. ముగ్గురుకూతుండ్రు. అందొకతె ఏడుసంవత్సరములదియు మఱియొకతె నైదేండ్లనర్థముదియు వేఱొకతె రెండేండ్లదియు. ఈపిల్ల లెప్పుడును నితరుల నొక వస్తువు నడిగి యెఱుఁగరు. దీని నిదర్శనము నే ననేకపర్యాయములు చూచితిని. వెంకమ్మ పిల్లలు నాపిల్లలతో నాడుకొనుటకుఁ జదువుకొనుటకు వచ్చెడివారు. వారి యాటలును మిగుల సౌమ్యములయినవి గానేయుండుచుండెను. మాపిల్లలు పగలు మూఁడుగంటలకుఁ గొంచెము ఫలహారములుచేసి బడికిఁబోవుచుండిరి. మాపిల్లల ఫలహార సమయమయిన వెంటనే వారితోఁడ నాడుచున్న వెంకమ్మ పిల్లలందఱు తమ యింటికిఁ

బోవుచుండిరి. వారెన్నఁడును మాపిల్లల భోజనసమయమున మాయింటనుండుటగాని యితరు లిచ్చిన పదార్థమును దీసికొనుటగాని యెఱుఁగరు.

ఒక ఆదివారము నాభర్తయింటనుండఁగా వెంకమ్మబిడ్డలిద్దఱును మానాలుగు సంవత్సరముల కొమారుఁడును పిల్లలతో నాడుకొనుచుండిరి. అప్పుడు మూఁడు జాములైనందువలన నేను నాభర్త కొఱకై యఱిసెలు ద్రాక్షపండ్లు తీసికొనిపోయి యాయన ముందఱనుంచితిని. అదిచూచిన వెంటనే మాపిల్లలాట విడచి తండ్రిసమీపమునకు వచ్చిరి. కాని వెంకమ్మ పిల్లలు దూరముననేయుండిరి. దానింగని నాభర్తగారు మిగుల వింతపడి యొక యఱిసెయుఁ గొన్ని ద్రాక్షపండ్లును జేఁబట్టుకొని వారిలోఁజిన్నవాఁడగు బాలకునింబిలిచిచూచిరి. ఆబాలుఁడు రానందున నవి నేను దీసికొని వానికీయ బోయితిని. వాఁడును మిగుల నాసక్తితోఁ జెయ్యిచాచెను. నేనాపదార్థములు వానిచేతిలో వేయనుంకించఁగా నాబాలుఁడు తేలుకుట్టిన వానివలె తటుక్కున చెయ్యివెనుకకుఁ దీసికొని నాకది యక్కఱలేదని చెప్పెను. అదిచూచి నాకు వారితల్లియొక్క శిక్షణమున కధికవిస్మయము కలిగెను. అప్పు డాపిల్లవాని చర్యచూచి నే నఱిసె తీసికొనుమని వానిని బలవంతముచేసి యింతకును వాఁడు తీసికొనకపోగా వానిఁబట్టుకొని నోటిలోఁ బెట్ట నుంకించితిని. కాని వాఁడదిచూచి యొకవ్రేటున నాపట్టును వదలించుకొని తనయింటికిఁ బోవుటకుఁ బయలుదేరెను. అందుపై నేను వాని యక్కను బిలిచి నీవైనను దీసికొనుమంటిని. అందుకాపిల్ల "అది నాకక్కఱలేదు. పరుల యింట నెప్పుడు తినగూడదని మా యమ్మ నాకుఁజెప్పినది" యని తానును బోవనుంకించెను. అప్పుడు నే నాపిల్లను గట్టిగాఁ బట్టుకొని "నీవిది తీసికొనుము. మీ యమ్మ నిన్నేమయిన ననకుండ నే నామెతోఁ జెప్పెద" నంటిని. అందుకాచిన్నది "నేనిది తీసికొనుట మా యమ్మకుఁ దెలిసెనా యామె నాతోటి మాటలాడదు" అని ప్రత్యుత్తరమిచ్చెను. అందుపై నేనాపిల్ల మనసుకనుఁగొనవలెనని 'మీయమ్మకీసంగతి నెవరు చెప్పుదురు?' అని యడుగగా నది "ఇతరులేల చెప్పవలెను? నేనే చెప్పెదను" అని బదులు చెప్పెను. ఆపిల్ల మాటలు విని దానింబోవిడచితిని. దానితమ్ముఁడు దాని యక్కయు నంతకుఁబూర్వమే గృహమున కేగిరి. నేను విడచిన

వెంటనే యాకుఱ్ఱది వలలోనుండి విడువఁబడిన లేడివలె నొక్కపరుగున నింటికిఁబోయెను. ఆఱుసంవత్సరములు నిండని చిన్నదాని ఈ గుణముంజూచినాకుఁ గలిగిన సంతోష మింతింతని చెప్ప నలవికాదు. ఈసంగతి మఱియొకరు నాకుఁ జెప్పినచో నది యసత్య మని నాకుఁ దోఁచును. కాని నేను ప్రత్యక్షముగాఁ జూచిన యీవార్తను నేనెంత వివరించి నను నాకుఁ దనివి తీరదు.

ఆ పిల్లలు కట్టుకొను బట్టలు ప్రాతవియు ముతకవియునైనను వారిబట్టలు మురికిగా నెన్నండును నుండగా మేముచూడ లేదు. పైనుదాహరించిన సంగతి జరిగిననాఁటినుండియు నేనును నాభర్తయు నాకుటుంబీకులపై విశేషదృష్టియుంచి వారి ప్రవర్తనలఁ జూచు చుంటిమి. ఒక దిన మందఱికంటెఁ బెద్దదియగు పిల్లను నావద్దికిఁబిలచి ప్రసంగవశమున వారింటి సంగతినంతను దెలిసికొంటిని. అదియెట్లనిన పిల్లలబట్టలన్నియు నాపిల్లయే నిత్యము చక్కగా నుతికి యారవేయుచుండెను. అదిగాక యా కుఱ్ఱది నాలుగురోజుల కొకసారి యింటిగుడ్డలన్నియుఁ జవిటిమట్టితో నుతుకుటలోఁ దల్లికి సహాయపడుచుండెను. వారెన్న డును దమబట్ట లుతుకుటకుఁగాని కుట్టుటకుఁగాని ద్రవ్యము వ్యయపఱచినవారుకారు. వారి కత్యావశ్యకములైన పిల్లల యంగీలు మొదలైనవి వెంకమ్మయే కుట్టుచుండెను. ఆమె పిల్లల యంగీలబొందులూడినటుల మేమెన్నడును జూడలేదు. పిల్లలవలన నొకానొక యపరాధమైనచో వారికిఁ గొప్పశిక్ష విధించుట దల్లి వారితో మాటలాడక యొకగడియ యుండుటయే. ఈశాసన మాపిల్లలకు మిగుల నసహ్యముగ నుండెను. ఆచిన్నదానిమాటల వలన వారితల్లి యనిన నొక దేవతయనియే నాకుఁదోఁచెను. ఆమె దేవత కాకుండిన నిట్టి స్థితిలోఁ దనసంతానము నిట్లు పెంచి వారి కిట్టిమర్యాద, నీతి, జ్ఞానములను నేర్పుట యెట్లు తటస్థించునని నాకుఁదోఁచెను. ఆమెనుజూచి నా పెనిమిటి నాతో నీవామెవలె నీకర్తవ్యము నెఱిఁగి ప్రవర్తింపుమని చెప్పుచుండెను. నేనును నాభర్త చెప్పినది నిజమని తెలిసికొని యట్లు నడువఁ బ్రయత్నింపుచుంటిని. వెంకమ్మయందు మా కధికాదరణ కలిగెను.

ఒకనాఁటిరాత్రి నాకాకస్మికముగా కడుపులోనొప్పి ప్రారంభించెను. నేనపుడు గర్భవతినై నెలలునిండకుండినందున జడిసితిని. రాత్రి సమయమయినందువలన పిల్లలందఱు

నిద్రపోయిరి. నావద్ద నెవరైనఁ దోడులేనిది నాభర్త మంత్రసానిని బిలుచుటకుఁ బోవ వలనుపడక నావద్దనుండుటకై వెంకమ్మను బిలువఁబోయిరి. అంతకు మును పెన్నడును నాభర్త వెంకమ్మ గృహమున కేగలేదు. నాఁటి రాత్రి తొందరగా వెంకమ్మ యింటికిఁ బోయి తలుపుమూసియుండనందున నిరాతంకముగా గృహములోని కరిగిరి. అప్పుడు చిన్న పిల్లలందఱు నిద్రపోవుచుండిరి. పెద్దపిల్లలు ముగ్గురును దీపముచుట్టును గూర్చుండి తమ తమ పాఠములను జదువుచుండిరి. వెంకమ్మయు నొకగ్రంథమును జదువుచు వారు చదువుదానిని వినుచుండెను. నాభర్త వచ్చుటగాంచి వెంకమ్మ చదువు పుస్తకమునుమూసి కారణమడిగి తెలిసికొని వెంటనే మాయింటికి వచ్చెను. ఆమె వచ్చువఱకే నానొప్పి కొంత తగ్గెను. వెంకమ్మ వచ్చి చికిత్సచేయగా నాకడుపుకట్టు వదలెను. వెంకమ్మను బిలువఁబోయినప్పుడు నాభర్త కామె యింటిస్థితి చూచి యాశ్చర్యము కలుగకున్నను ఇంటికివచ్చి నాశరీరము-నిమ్మళమయిన పిదప ఆయన యింతకుమునుపు తాను చూచిన సంగతిని గుఱించి విచారించి యాశ్చర్యపడసాగిరి. నాఁటివఱకు వెంకమ్మకుఁ జదువు వచ్చునను సంగతియే మాకెవ్వరికినిఁ దెలియదు. ఆమె తన పిల్లలు చదువు సమయమున వారి చదువువినుచుఁ గూర్చుండుటఁజూచి నప్పటినుండియు నంతకుఁ బూర్వమెన్నడు లేకుండినను నాభర్త పిల్లల చదువు కనుగొనుచు వారు చదువునపుడొక గడియయయిన నచటఁగూర్చుండి చదువు చెప్ప నారంభించిరి.

సాధ్వీమతల్లి యగు వెంకమ్మనుగూర్చిన సంగతులెన్నియో కలవు. కాని అవి యన్నియుఁ జెప్పఁదొడఁగినచో నీముచ్చట యింతలో తెగదు. నాకును నది చెప్పుట కవకాశములేదు. ఇచట ముఖ్యముగాఁ జెప్పవలసినదేది యన నట్లు పెరిగిన నాయమ పుత్రులు గొప్పవారలై తల్లి ఋణముదీర్చిరి. వారిలోఁ బెద్దవాఁడు ప్రవేశ పరీక్షయందు కృతార్థుఁడై యొక యుద్యోగములోఁ బ్రవేశించెను. వెంకమ్మ కూఁతురు వివాహ యోగ్యయయ్యెను. ధనహీనయైనందున నామె తన బిడ్డ వివాహమెట్లగునాయని విచార పడుచుండెను. కాని వెంకమ్మ విచారము చాలదినము లుండినదికాదు. ఆపిల్లదాని రూప గుణ సంపదఁజూచి మేమే మాపిల్లవానికిఁ జేసికొంటిమి. మొదట బీదపిల్లయని నేనెంత

యసమాధానపడినను నాభర్త యూరకుండక నాకనేకసమాధానములను జెప్పి యాపిల్లను నాకుఁ గోడలినిఁ జేసెను. నాకోడ లిపుడు తన సద్గుణములవలన మాయింట నందఱకును నధికప్రియమైన దయ్యెను. అది నాకోడలైనందున నేనుదానిఁ బొగడిన మీకంతగా నామాటలందు నమ్మకముండదు. మన వారిని లోకము నుతియింపఁగా వినవలయునేగాని మనమునుతియింపరాదు.

వెంకమ్మ జ్యేష్ఠపుత్రున కాతని తెలివి తేటలవలన నారంభముననే ముప్పది రూపాయిల వేతనముగల యుద్యోగము దొరికెను. క్రమక్రమముగా నభివృద్ధి పొంది యతఁడిపుడు నూట యిఱువది రూపాయిల జీతము పుచ్చుకొనుచున్నాఁడు. తన కొడుకు గొప్ప పదవిలో నుండెనని వెంకమ్మ యిసుమంతైన గర్వపడుటలేదు. పూర్వమెంత వినయవతియో, ఇప్పుడునంతియు. ఇరుగు పొరుగు వారికెట్టి యిక్కట్టు సంభవించినను ఇప్పటికి నామె ముందంజవేసి తోడుపడుచుండును. ఆమె వినయసౌశీల్యాదిసద్గుణగణములుచూచి ఒకధనవంతుఁ డామె రెండవకూఁతును తన కుమారునికిఁ జేసికొనెను.

ఇట్లు నిరుపేదయగు వెంకమ్మ ఐశ్వర్యవంతులతో వియ్యమందియు పుత్రుని యుద్యోగలాభమున నైశ్వర్యముకలదియయ్యు ధనవంతులకు సహజలక్షణమగు గర్వోన్నతి జెందలేదు. తనకోడండ్రను కూఁతులతోఁబాటు దిద్దుకొనుచు కోడంట్రికము పెట్టక సంసారము సానుకూలముగ సర్దుకొని పోవుచున్నది. ఆమెనుండి నే ననేకగుణపాఠములను నేర్చుకొనుచు నామిత్రుల కందఱకు నామె నుత్తమాదర్శప్రాయురాలిగ గన్పఱచుచుందును.”

కులసతీనిరాదరణ

వడ్డాది సుబ్బారాయుడుగారు

తల్లిని దండ్రి నన్నలను దమ్ముల నప్పలఁ జెల్లెండ్రఁ బు
ట్టినిల్లు సమస్తముస్ విడిచి యెల్లను దానని నమ్మి భక్తిమై
నుల్లము పల్లవింప నెవు డూడిగముసేయు సతిం గుబుద్ధిరై
రొల్లనిభూతి కేనరక మున్నదొ పాపఫలానుభూతికిన్?

శ్రీమతి పులవర్తి కమలావతీ దేవిగారు

రాజమంద్రి: బ్రహ్మానందభక్తసమాజనిర్మాతలు.

శ్రీ కాకి అచ్చిరాజుగారు; వారిసతి పుష్పావతమ్మగారు.

శ్రీమతి కాకి పుష్పావతీదేవి

శ్రీమతి పులవర్తి కమలావతీదేవిగారు

ఉండు నేపీట మార్కండేయమునినాథ సజ్జలింగ మనంగ శాపనుండు.
ప్రవహించు నేవీటి పశ్చిమప్రాకార మొరసి గంగమ్మ సాగరము కొమ్మ
యావిర్భవించినా డేవీటికోటలో బలభేది మదనగోపాలమూర్తి
పాలించు నేవీటి ప్రాగ్దక్షిణంబు నుమభోటి శ్రీముల్లగూరిశక్తి

అని కవిసార్వభౌమునిచే వర్ణింపబడిన సాంద్రవిభవమగు రాజమహేంద్రవర మునందు సుప్రసిద్ధములగు వైశ్యకుటుంబములలో కాకి వారి వంగడ మొకటి. ఆవంశమునకు ఆధునికకాలమున అనంతగౌరవము, అసదృశకీర్తి గొని తెచ్చుచున్న శ్రీ అచ్చిరాజుగారియు, వారిసతీమణి పుష్పావతీదేవిగారియు చరిత్ర భక్తిభావముగల ఆంధ్రరమణీమణులు అవశ్యము తెలిసికొనదగినది.

రాజమహేంద్రవాస్తవ్యులలో కాకి పుష్పావతీదేవి నెఱుంగనివారుగాని, యామె మృదుమధురభాషణము లాలకింపనివారుగాని యెవ్వరునుండరు. పుష్పావతీదేవిగారు సుప్రసిద్ధ విదుషీమణి. మహాత్యాగిని. దైవభక్తిపరురాలు. రాజకీయరంగమున పాల్గొననందున యామెపేరు పైకిరాలేదు. కాని యామె యొనరించుచున్న నిరాడంబరమైన సంఘసేవ నిరుపమానము.

సుమారు ముప్పదివేల రూపాయలు వ్యయపరచి యామె బ్రహ్మానందభక్తసమాజ భవనమను నొక దివ్యభవనమును పావనగౌతమీతీరమున నిర్మించినది. వేఱొకచో ముద్రితమైన ఆభవనముయొక్క ముఖదృశ్యము చూడుడు. ఇప్పుడు మరల నెంతయో ద్రవ్యమును వెచ్చించి అనాథస్త్రీలు నివసించి దేవుని బూజించుట కనువగునట్లు భవనమునకు సామీప్యముననే కొట్లను నిర్మించుచున్నది. ఈశ్వరునివలె ఆమె అష్టైశ్వర్య సమన్విత. బుద్ధభగవానునివలె సమస్తభోగసమన్విత. అయ్యును ప్రజల యభివృద్ధికొఱకు ఆమె నిరాడంబరజీవితమును గడుపుచున్నయది.

హిందీయం దీమెకు గల పాండిత్య మపారము. భక్తిరసగ్రంథములకు పేరుమోసిన హిందీసారస్వతమందలి రత్నముల నీమె మూలమున నీపురజనులు విని తరించుచుందురు. అంతతో నూరుకొనక తన శిష్యురాండ్రందఱిని హిందీయందు విద్యావతులుగా నొనరించి మనోహరమైన హిందీపాటలను వారికి నేర్పినది. ఈసుందతీలలామకటాక్షమువలన హిందీయులవడుటయు దైవభక్తిని ఉద్దీపించు పాటలనేర్చుకొనుటయు నీపురవైశ్యస్త్రీలకు లభించినది. గాఢమగు ఈమె రామభక్తికి మెచ్చుకొని పురజనులు సభజరిపి ఈమెకు రామభక్తయను బిరుదము నొసంగి సత్కరించియున్నారు.

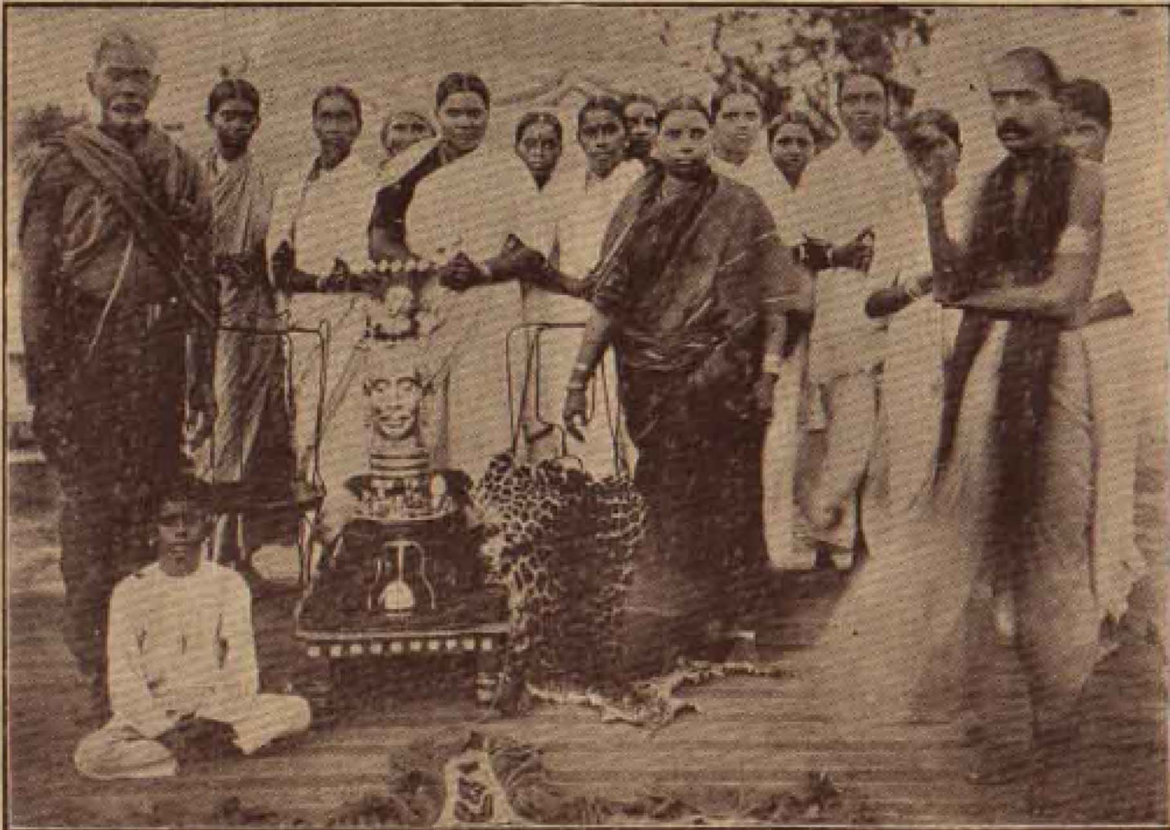
కాశీమొదలుకొని కన్యాకుమారియగ్రమువరకు యాత్రలనొనరించు తైర్థికులు గోదావరీనదియందు స్నానమొనరించుట ముఖ్యవిధియై యున్నది. అట్లు దిగు యాత్రికులు భవనముయొక్క సుందరతరనిర్మాణమున కచ్చెరువంది యందలి కాశీవిశ్వనాథలింగమునకు నతులొనర్పకుండ నేగరు. ఈభవనము గోదావరినదీతీరమున మార్కండేయాలయమున కానుకొని నిర్మింపబడినది.

ఈ భవనమునందలి విశేషమేమన చాతుర్వర్ణములవారును లింగమును తమ చేతులతో పూజింపవచ్చును. ఇట్టి ఘనతమమైన పద్ధతి కాశీయందు తప్ప వేరెచ్చటను గానరాదు. ఈ భవనముఖమంటపముపై యీశ్వరుడు విఘ్నేశ్వరపార్వతీసహితుడై ముంగట నందీశ్వరుడు కూర్చునియుండినట్లు రవివర్మ చిత్రించిన విగ్రహమువలె జీవకళలుట్టిపడునట్లు నిర్మింపబడినది.

ప్రతిదినమును పురాణకాలక్షేపమును, రెండుపూటల సహస్రనామములతో మంత్రపుష్పాదులతో యథావిధిగా నీశ్వరపూజయు జరుపబడుచుండును. భవనమునందు చల్లనిగాలి వచ్చుట కనువుగనుండుటచేత పండితపామరులెల్లరు తప్పక దయచేయుచుందురు. రాత్రి పదిగంటలవరకు రెండు గ్యాసులైట్లు వెలుగుచుండును.

ఇయ్యది ప్రత్యేకము స్త్రీలు తరించుటకొఱకే గాక పురుషులుకూడ తరించుటకనువుగ నేర్పరుపబడినది. సభలు జరుగునపుడు సగముభాగము పురుషులకు సగము స్త్రీలకును ప్రత్యేకింపబడును. సంవత్సరమునకు సగటున నూరు హరికథలనైన చెప్పించు

రాజమంద్రి: బ్రహ్మానందభక్తసమాజము.

ఈ శ్వ రా ర్చ న.

రాజమండ్రి: బ్రహ్మానందభక్తసమాజభవనము.

ముఖ దృశ్యము.

చుందురు. అంతియుగాక యనేకమంది యతీంద్రులు సచ్చిదానందస్వామివంటివా రరు దెంచి ముక్తిమార్గమునుగుఱించి బోధించుచుందురు.

ప్రతి శుక్రవారము పురమునందలి స్త్రీలు విస్తారముగవచ్చి పూజచేసికొ నెదరు. ఇందు లక్ష్మీనారాయణుల ప్రతిమలుగూడ గలవు. శివకేశవులకందు భేదములేదు. ప్రతి యేకాదశియందును కాకి పుష్పావతీదేవి తన శిష్యగణములతో గలసి కాషాయవస్త్ర ధారణముచేసి గోదావరీతీరపు టొడ్డుపై మనోహరముగ హరికీర్తనల కిన్నెరస్వరమున బాడుచు చిడతలువైచుచు గంగపూజ కరిగి యా గోదావరినదీమతల్లి నర్చించు దృశ్యము చూడదగినది. ఈ భవనమున శ్రీరామనవమి యాదర్శప్రాయముగ జరుప బడును. ఈ భవనము పండితులకు కల్పద్రుమము. పామరులకు కామధేనువు. బీదలకు పాడియావు. సాధువుల కాశ్రయము.

మఱియొక విశేషమేమన తీర్థయాత్ర కరుదెంచిన వారికడ నొక్క పైసయైన గైకొనకుండ పసుపు కుంకుమ ఫలములు తాంబూలము నీరాంజనము మొదలగున వన్నియునిచ్చి యుచితముగ పూజలను సమంత్రముగ జేయించి పంపించెదరు. ఎవ్వరైన తమకు తోచినదియిచ్చి యందు వేయవచ్చును. నిర్బంధములేదు. ఇట్టి దేవాలయము యిట్టి భక్తివైరాగ్యములు యిదివరకు మనము చూడలేదు. ఇక ముందుతరమువారు చూడబోవరనుట అతిశయోక్తి యనిపించుకొనదు.

విశేష ధనవ్యయముచేసి బ్రహ్మాండమగు భవనము నిర్మించి తనకు నెలవైయున్న పట్టణరాజమునకు నిరంతరభగవన్నామసంకీర్తనారావముచే దక్షిణకాశియను ప్రసిద్ధి ఎన్నటికి విచ్ఛిత్తి కలుగకుండునట్లొనర్చి దైవభక్తి, వెదుష్యము ఏకీభావమొందిన స్వరూపమునకు తార్కాణమై వెలుగొందుచున్న శ్రీమతి కాకి పుష్పావతీదేవి జీవితము పొగడ దగియున్నది. ఆమె తలపెట్టు సమస్తసత్కార్యములకు జవము, జీవము ప్రసాదించు టయే వ్రతాచరణముగ నడుపుచున్న శ్రీ అచ్చిరాజుగారి ఉచితజ్ఞత, ఉదారత స్తుత్యా తీతములు. ఈ పూజ్యదంపతుల భవిష్యజ్జీవనము నింకను ప్రకాశమానముగ నొనర్చి విశ్వేశ్వరస్వామి తన భక్తవత్సలత లోకమునకు చాటుగాక!

శరద్రాత్రి

నిడమర్తి సత్యనారాయణమూర్తిగారు బి. యె. (సారస్వత సమాజము)

మందమారుతమున సందడి చేసెడు సరుకులు చేయవు సద్దొకింత,
అతులితమాధుర్యముల మురిసి పాడు కేదారములు నేడుకిక్కురనవు,
గంభీరనినదాన గదసి కేకలువేయు పవను సద్దేయెడ చెవుల సోరదు,
ఫుల్లకుసుమతతి పున్నాగముల్ రాల్చు జలజలనినదము జాడరాదు,

తిమిరసంయుతయామిని తెరువుజూపి
మెరయు ఖద్యోతమాలికల్ మిన్కురనవు,
లలితశారదజ్యోత్స్నపులకితమగుట
నన్నియును దన్మయత్వమునందియుండె.

వేకువజామునందుఁ జలివెంటనె స్నానము లాచరించి శ్ర
ద్ధాళుల భక్తులుప్పతిలఁ దన్వులు వీడిన దీపసంఘముల్
ఈకొలనందు మిన్కు మనియెన్, నిజకాంతులు చంద్రికాద్యుతి
స్నేకత నోపనోల్లమిని యిట్టులెకా ఘనుముందు నల్పులున్.

పొలముల గోపకుండు గడువుల్ దరిమేయగ మంటఁ గాగుచున్
జలినడగించు నిర్మలతుషారకణంబుల ప్రజ్వరిల్లు శా
ద్వలమును మేసెడింబసులు, దాసుల మాధవసంస్తుతిధ్వనుల్
చెలగెడి మాధురీరసవిశేషము వీనుల విందుచేయగన్.

అమలకౌముదీసంపద నరసి చూచి
జలజమిత్రుని రాకను జాటవచ్చు

ల ం బా డీ దా ం ది

వెల్లశాంతు లటంచును వెఱ్ఱివడియు
ఖగము లక్కడక్కడ కలకలముచేసె.

శారదరాత్రు లుజ్జ్వలనుచంద్రికలం గనువిందుసేయుచుఁ
నేరని శాంతిసంపదను నిర్మలమైన మరీచిప్రౌఢిమన్
గారణకారణుండయిన కారుణికోత్తము శాంతి కీర్తి శృం
గారము నేర్పడంగడలగానగ జాలెను వేవిధంబులఁ.

జననీశయ్యఁ బరుండి కప్పిడిన వస్త్రంబుఁ రహస్యంబుగాఁ
దను దప్పించి మురారిచేష్ట లతిమోదం బీయ గోపాలబా
లను మోసంబునముంచి, వెన్నగొని, సల్లాపించి యీచంద్రశో
భనరాత్రిఁ విహరించుటఁ గలిగ భాస్వత్కౌముదీకాంతియుఁ.

ఘనసంసారదురంతదుఃఖమును నాకాంక్షింపమంచుఁ వ్రజాం
గన లెల్లం దన మోహనాకృతికి మ్రొక్కఁ సంతసం బుప్పతి
ల్లిన సంసారమ సౌఖ్యమూలము సఖుల్ లేదింక వేరొండు మీ
కని యీశారదచంద్రచంద్రికలలో నాపంపెనా కృష్ణుడుఁ?

వీనుల విందుగాగ నటవీసమభూములయందు గోపబా
లానికరంబుఁ జెంతఁ గొలువారగఁ గృష్ణుడు వేణువూదినఁ
మానులు మేలుకాంచి యమునాజలసంఘములందు వేకువఁ
స్నానము లాడనేగు దివసంబు లికెప్పుడు ముందురావుగా?

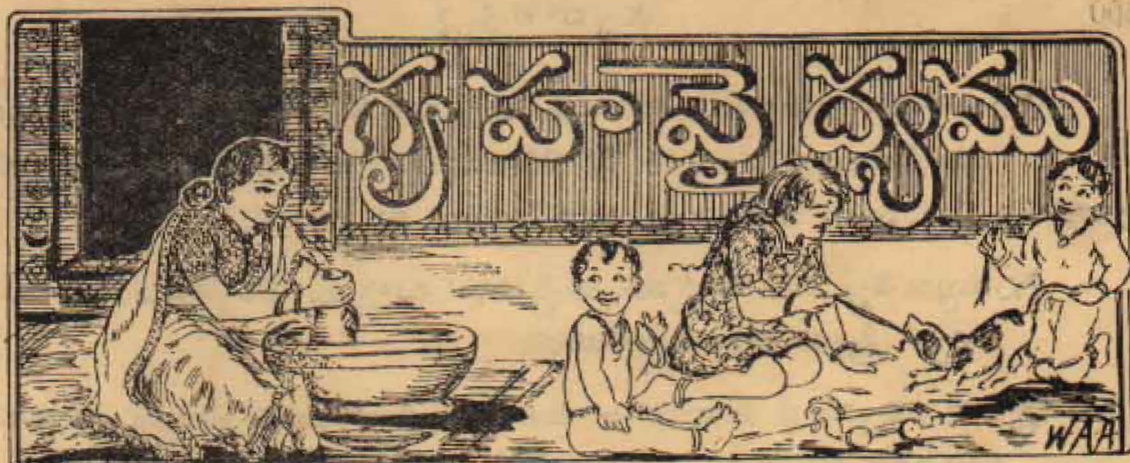
ధరణీభారము మాన్ప సద్విజులకుఁ ధర్మంబుస్థాపింప వే
స్థిరబద్ధుండయి హరి గోపకులతోఁ జెల్మిఁ విజృంభించి ప
ల్మరు గోసంఘము మేపుకొంచు నల ప్రేమప్రోక్తవేణూనినా
దరతిఁ శారదరాత్రులంగడప తత్సౌరభ్య మెంతౌనొకో?

తత్త్వ శాస్త్రపరిశోధనమున నేదియుఁ దేలక యెన్నాళ్లు తిరిగినావో?
ప్రాణసఖుండగు పార్థుకు నాధ్యాత్మికజ్ఞాన మెన్నాళ్లు గరపినావో?
ధర్మము ధారుణి దాటుకోల్పువిధంబు చర్చింప నెన్నాళ్లు సలిపినావో?
ప్రకృతి కృత్రిమ మార్గపరిశోధనమునకై బడలుచు నెన్నాళ్లు పరగినావో?

యీ మనోమోహనకరంబయి తనరించు
విమలచంద్రికాకాంతుల వెల్లువలను
బుష్కలమగు సస్యసమృద్ధి పొలములందు
నందవంశాబ్ధిచంద్ర! యానందసాంద్ర!

రాజనీతిధురంధరత్వమున వెలుంగు దేశ మిప్డుడుగంటె దీనయగుచు,
అధ్యాత్మికజ్ఞానమందున మిన్నయౌ ప్రజ జ్ఞానమందు విరళముఁ జెందె,
అఖిలకళల ధామమైయున్న వసుమతి కళలన్ని రుచిలేక మెలగుచుండె,
బాహుబలాన్విత ప్రబలదేశ మిపుడు శస్త్రమే యెఱుఁగక సంచరించు,

వేయి చెప్పగనేల నోవృష్టితిలక!
నీవయుదయించి నప్పుడు తావకధర
యున్న యజ్ఞానమందున నున్నవారు,
వీరిసరిజేయ జనియింతు రేరు చెపుమ?

డాక్టరు యస్. శేషగిరిరావుగారు యల్. ఐ. యమ్.

ముదురు అరటికాయ పచ్చిగా ఉండగనే ఎండించి కొట్టి పిండిచేసి దానిని బిళ్ల బిళ్లలుగాచేసి ఎండబెట్టి ఉప్పుతో కలిపి తినిన అజీర్ణమును, పులి తేనుపులు గల అగ్నిమాంద్యమును కుదురును.

అవిసెఆకు రసమును దట్టముగ పట్టించి అందుపైన దూది అంటించిన గవద బిళ్ళలు హరించును. గాయములపైన వేసిన నవిమానును.

ఎఱ్ఱగుమ్మడికాయను చక్రములుగ కోసి అరికాళ్ళకు అరిచేతులకు కట్టిన జ్వరములో కాళ్ళచేతుల తీటలు నిమ్మళించును. దీని గుంజు పిసికిగాని దంచిగాని కట్టిన గెడ్డలు, రాచపుండ్లు పక్వమై పగిలిమానును.

కరివేపఆకులయొక్క తేలిక కషాయము మరిడిజాడ్యమున కల్గువాంతులను తడి తరమైన వాంతులను కట్టును. ఆకులు పచ్చివిగాని నేతిలో వేయించినవిగాని తినిన రక్తగ్రహణి కట్టును.

కుప్పింటాకు నూరి దానిలో సున్నముగాని ఉప్పుగాని కలిపి నూరి పూసిన గజ్జి, చిడుముమానును. ఆకునూరి పట్టించిన జెఱ్ఱి, పురికోస, తేలు, కందిరీగ, తేనెటీగ మొదలగు విషపురుగులు కుట్టినందువలన గలిగెడుబాధ నివృత్తియగును.

కొత్తిమిరి రసము చనుబాలలో గలిపి కండ్లలలో వేసినను లేదా దీనిఆకు వెచ్చచేసి కండ్లకు వేసికట్టినను అనేక నేత్రరోగములు మానును.

గుంటకలగర అనుదినము ఉదయపు పూటలను 3 చిగుళ్లు (దళములు) 3 మిరియపుగింజలు చొప్పున 15 లేక 20 దినములు తినిన మహాజ్వరము అస్థిగత పురాణఅహికజ్వరములు పాండుమొదలగు రోగములు నివర్తించును.

గుమ్మడుచెట్టు వేరు చూర్ణము, యష్టిమధుక చూర్ణము కలిపి తేనె పంచదారతో నిచ్చిన స్త్రీలకు పాలు వృద్ధిజేయును.

పుదీనా పచ్చియాకు సువాసన జూచుటవలన తలలోనుండు జబ్బును, ముఖము తిరగడము (fainting) ను పోగొట్టును. నల్లమిరియములతో బుచ్చుకొనిన అజీర్ణము పోగొట్టును.

చుక్కకూరయొక్క ఆకు నమిలి యుమ్మివేసిన పండ్లనొప్పులు మానును. పండ్లు గట్టిపడును. ఆకు నూరికట్టిన గడ్డలు త్వరగా పక్వమై పగిలిమానును. పైన పూసిన గజ్జిమానును.

మండూకబ్రహ్మి నీళ్లలోవేసి కాచి స్నానముచేసిన చర్మరోగములు మానును. దీని ఆకును వెచ్చజేసి మెంతులువేసి చేసిన తేలిక కషాయము బిడ్డల విరేచనములను జ్వరమును కట్టును.

ముళ్ళతోటకూరయాకును పప్పువేసి వండి స్త్రీలకు పెట్టిన పాలుపడును.

రుద్రమదేవి

శేషాద్రి రమణకవులు

జనకపాల్యంబైన సామ్రాజ్యమంతయుఁ దాల్మిమై హస్తగతంబొనర్చి
అన్యదాస్యంబున కాంధ్రసామ్రాజ్యలక్ష్మిని బోవనీక పాలనమొనర్చి
తననుబంధింపవచ్చిన హరిహరదేవు బ్రథమరంగమునకు బలియొసంగి
మూఁడులక్షలబలంబులతోడవచ్చిన మహాదేవరాయల మట్టుపెట్టి
దేవగిరి యోరుగల్లు సంధిస్థలమున
వితతవిజయధ్వజంబుస్థాపించి మించి
యాంధ్రులచరిత్రమున కెల్ల ననుపమాన
దీప్తిఁగూర్చెను రుద్రమదేవిరాజ్ఞి.

ప్రేమ చిత్రము

పెమ్మరాజు రాజగోపాలముగారు బి.ఏ., సారస్వత సమాజము

౧

నాకు చిన్నతనమునుండీ చిత్రలేఖనమందే సరదా. ఒక గొప్ప చిత్రకారుడిని కావాలనీ విఖ్యాతిచెందాలనీ కాదుగాని, కాలవాహినీప్రవాహములో పడి కొట్టుకొనిపోకుండా శాశ్వతముగా నిలచి జీవకళ ఉట్టిపడేలాగు చిత్రరచన చేయాలని అభిలాష. చిన్నతనమునందే యేవో కొన్ని కొన్ని బొమ్మలు వేసేవాడననీ, అప్పుడప్పుడు మంచి మంచి బొమ్మలుకూడా గీసేవాడననీ మావాళ్లుకూడా చెపుతూ వుండేవారు.

కొంచెము పెద్దవాణ్ని అయినతరువాత స్కూలులో ప్రవేశించ పెట్టారు. అందరికంటే డ్రాయింగు క్లాసులో నేనే బొమ్మలుబాగా వేసేవాడిని. ఓమాటు చెట్టుమీదవున్న కోతిపిల్ల బొమ్మ బాగా వేసానని మా మేస్టరు నన్నెంతో మెచ్చుకొని మంచి చిత్రకారుణ్ణి అవుతానని చెప్పేడు. అది నా కింకా జ్ఞాపకము.

విద్యా సంపాదనపూర్తి అయినతర్వాతకూడా నాకు ఉద్యోగముమీద మనసు పోవలేదు. చిత్రరచనాభ్యాసముచేస్తూ కళోపాసకుడనై వుందామనుకొని అదే నిశ్చయం చేసుకొన్నాను.

అప్పుడు నాకు యిరవై సంవత్సరములకంటే యెక్కువ వయస్సుండదు. తండ్రి గతించినాడు. అయిననూ మాకన్నవస్త్రాలకి లోపములేదు. గౌరవమైన స్వతంత్రజీవనము చేయడానికి తగిన ఉపపత్తి లేకపోలేదు.

కాని యౌవనోదయముతోపాటు నామనస్సులో విచిత్రభావోదయంకూడా అయింది. అప్పటికప్పుడే—భారతిలో పడకపోయినా—ఆంధ్రదేశములో నా చిత్రములందేదో కొంచెముఅభిమానము ఆదరణా ప్రారంభమైనవి.

ఆకారణముచేత నాయావనాశాహృదయం మరింత వుప్పొంగ నారంభించింది. నిరంతరము నూతనదేశాటనం చేయాలనే కోరిక మెండయినది. వివిధదేశాలకి పోవడము, అక్కడవుండే ప్రకృతిసౌందర్యము చూచి ఆనందాతిశయం పొందడము, అనేక రీతులుగావుండే మానవస్వభావసౌందర్యాలు పరిశీలించడము నాకు మామూలై పోయింది. ఆదర్శప్రాయమై, సౌందర్యతత్వము ప్రకటించే కళయేదో అదే ప్రకటించాలని నామతమైపోయింది. ఏది సంపూర్ణముగా సుందరమై వుంటుందో అదే సత్యమైనదని నావూహ. శివము, సుందరమూ, సత్వమూ అయినదానిలో మాలిన్యము వుండదని నా నిశ్చితాభిప్రాయము.

అందుచేత ఏతావు సౌందర్యానికి ఆటపట్టో అక్కడికల్లా నే పోయేవాణ్ణి.

ఈలాగువుండగా దక్షిణదేశయాత్ర చేయాలనిబుద్ధి పుట్టింది. అక్కడ శిల్పకళాభిలాష మెండని వాడుక, అందుచేత బయలుదేఱి ముందుగా చెన్నపట్నము వెళ్లేను.

౨

నేను చెన్నపట్నముచేరి సుమారు ఆరుమాసము లైంది. ఆ మహాపట్నములో చాలా ఆనందముగావుండేది. రోజూ బీచికి పోయేవాడిని.

ఒకనాడు. సాయంత్రసమయము అయింది. ప్రశాంతసౌమ్యసౌవర్ణసంధ్యారాగము పడమటివైపున ప్రకాశించుతోంది. ట్రిప్లికేను బీచికిపోయి సముద్రానికి బాగా సమీపానవున్న యిసుక తిన్నెమీద కూర్చున్నాను.

సముద్రతరంగాలు ఒకదానికంటె మరొకటి సముత్తుంగమై వచ్చి పడుచున్నవి. చిన్న చిన్న బాలికాబాలకులు ఆకెరటాలతో ఆటలాడుకొనుచున్నారు. తమిళ సాంప్రదాయానుసారముగా అక్కడ కనేకమంది స్త్రీ పురుషులువచ్చి కూర్చున్నారు. మనోహరమైన ఆదృశ్యము తిలకిస్తూ నామనస్సు అనిర్వాచ్యమైన ఆనందము అనుభవిస్తోంది.

ఇంచుక సేపు నిమీలితనేత్రుడనై మళ్లీ కళ్లు విప్పి చూచేసరికి నావైపున కెవ్వరో ముగ్గురు మనుష్యులు వస్తూవున్నారు. అందులో ఇరువురు స్త్రీలు, ఒక పురుషుడూ వున్నారు. ఆ పురుషునిదంతా పాశ్చాత్య వేషం. ఆంధ్రుడో, అరవవాడో నిర్ణయింప వీలులేకున్నది.

ఆ స్త్రీలలో నొకతెకు ముప్పదివత్సరాలు పైబడినట్లుంది. చాలా సుందరి. రెండవ యువతికి పదునెన్మిది వసంతాలు గడచివుండాలి అనుకొన్నాను. అలాంటి జగదేక సౌందర్యము నేనెక్కడా చూడలేదనే చెప్పాలి.

ఆయువతి వచ్చుచున్నంతవఱకూ చంచలముకాని విద్యుల్లతాసముదాయము తీగకట్టినట్టుగావుంది. ఆమెనుండి ఒకవిధమగు దివ్య తేజముబయలు దేఱినన్నుకూడా ముంచెత్తుచున్నట్లుగా తోచింది. వారువచ్చి నాకించుక సమీపాన కూర్చున్నారు. నే నాయువతి వైపట్టే ముగ్ధుడనై చూస్తూ వుండిపోయాను.

ఆమె వాలుజడ దట్టమై, దీర్ఘమై, నీలమై వెనుక వ్రేలాడుతోంది. వేణి అగ్రమున మల్లెపూలబంతి పెట్టుకొంది. జడచివర కట్టిన పూదారంగు రిబ్బను చాలా సొగసుగావుంది. గుబురులు గుబురులుగావున్న ముంగురులను రెండువైపులా రవ్వలుదాపిన హెయిరుపిన్నులు గ్రుచ్చుకొంది. వికసితసరోరుహసదృశసుందరవదనమండలము శోభాప్రపూర్ణముగావుంది. అతివిశాలరమణీయసువర్ణశతపత్రాలు రెండు తీసికొనివచ్చి ఆయువతి మాధురీమయనేత్రాలుగా అతికి, సువర్ణోదకములో ముంచి మెరుపు చాయలు సంతరించిన తిలపుష్ప మొకటి ఆమె నాసికగాతీర్చి, పైన నీలాలపట్టుకుచ్చులు కన్నుబొమ్మలుగా కట్టి, తన అపూర్వసౌందర్యనిర్మాణసామర్థ్యము సృష్టికాంత ప్రకటించి వుండాలి. ఆయువతి ఆయతనేత్రాలువిప్పి నీలాలచాయలు తోరణాలు కట్టేలాగు ఏవైపుచూస్తే ఆవైపల్లా ప్రపూతమై పోతోంది.

సుందరసమున్నతపీనవక్షమూ, అతి మృదులములై యించుక మాంసలములై లావుతేఱిన బాహుయుగళమూ, బహు ఆకర్షణీయముగావున్న సుందరజఘనమండలమూ, ఉత్తరదక్షిణఅమెరికాలమధ్య కనపడీ కనపడకుండా వుండే భూసంధిలాంటి సూక్ష్మమధ్యమూ కనువిందుచేయుచున్నవి.

మెడలోని సువర్ణహారాలూ, వంకులుతీర్చిన వడ్డాణము, భుజమూలమున బ్రూచి తప్ప ఆమెకు యితరాభరణములు లేవు. వారేమియో ప్రసంగించుకొనుచూ మధుర సల్లాపమున మునిగియుండిరి. ఆమె నావైపు చూచినదో లేదో నేను చెప్పలేను. కాని అప్పుడప్పుడు చూస్తోందనే నాపూహ. వారి వేషములనుపట్టి వారాంధ్రులే అయివుంటారనుకొన్నాను. ఆ ముగ్గురికెట్టి సంబంధము వుందో నాకు తెలిసికొనేటందుకు వీలులేకుండా వుంది. ఆ పురుషుని కామె కూతురో మరదలో అయివుంటుందనుకొన్నాను. వారి చనువునుపట్టి పుత్రికయే అయివుండాలనుకొన్నాను.

అవి శుక్లపక్షశర్వరులు. చంద్రదర్శనము కాగానే సాగరము కల్లోలితోల్లోలములతో పొంగిపోతోంది. ఆకదలుతూవున్న తరంగాలమీద చంద్రికాసముదాయము మిలమిలా మెఱసిపోతోంది. తరంగానికి తరంగానికీ మధ్య రజితసారమో పాదరసమో పాకిపోతోంది.

వారలానే కూర్చున్నారు. ఆమె సౌందర్యానికి అర్చనచేస్తూ నేనూ అక్కడే వున్నాను. అదివొక స్వర్గీయరంగము. ఎదురుగుండా సౌందర్యదేవీమూర్తి సాక్షాత్కారము. నేను ధ్యానయోగములో మైమఱచి వున్నాను.

నేనుమరల ధ్యానముద్ర సడలించుకొని చూచేసరికి వారు ముగ్గురు వెళ్లి పోవుచున్నారు. వారెక్కడకు పోతారో చూడాలని నాకు బుద్ధిపుట్టింది. అందుచేత వారి వెనువెంటనే నేను బయలుదేరాను.

వాళ్లు బీచిమీదనుండి రోడ్డుదగ్గరకురాగానే వారికొఱకు మోటారుకారు సిద్ధముగావుంది. నేనూ వారిని సమీపించుసరికి వారు కూర్చున్న మోటారుకారు శరవేగమున పోవనారంభించెను.

నేను చేయునదిలేక ఆదేవీమూర్తిని ధ్యానించుకొనుచూ అక్కడనే నిలవడ్డాను. రోడ్డు చాలా సమ్మర్దముగావుంది. చివ్వునవచ్చి పోవుచున్న మోటారుకార్లకు, గుఱ్ఱపు బండ్లకు విధి విరామములేదు.

వెలిగింపబడిన విద్యుద్దీపికాసహస్రములచే పురమంతయు కాంత్యుజ్జ్వలమైవుంది. ఆకారు వెంటనంటి పోవాలనుకొని ఒకటాక్సీకారులోయెక్కి చాలాదూరము పోయాను. కాని మరల ఆకారును ఆనవాలు పట్టలేకపోయేను.

అట్లు కొంతదూరముపోయి చేయునదిలేక మరల టాక్సీదిగి వెఱ్ఱివానివలె తిరువళిక్కేణీ వీధులలో తిరుగ నారంభించినాను.

3

ఆకారు ట్రిప్లికేను వీధులలోనే మాయమైంది. కనుక వారి నివాసమూసమీపాననే వుండాలనుకొన్నాను. నామనస్సులో హత్తిపోయిన ఆయపూర్వసౌందర్యదేవతనే స్మరించుకొనుచూ ఈశ్వరదాసు సందులోవున్న నాబసకి చేరుకొన్నాను.

భోజనమైన తర్వాత భావభరమైన హృదయముతో కూర్చొని ఆమె దివ్య సౌందర్యము హృదయరక్తముతోనైన చిత్రించి నాజన్మ సార్థకము చేసికోవాలను

ప్రణయమూర్తులు

శ్రీరాధామాధవులు.

కార్యదర్శిని : బాలాంత్రపు శేషమ్మగారు

మహిళాజాతీయ విద్యాలయము : కాకినాడ.

కొన్నాను. తత్క్షణమే ఆమెను ధ్యానించుకొని మనోవీథిని ఆ మధురాకృతి నిల్పుకొని చిత్రింప నారంభించేను. అట్లే రాత్రి చాలాసేపు గడిపినాను. అంతలో నిద్రవచ్చింది. ఆకలతనిద్రలో ఆమె విషయమగు ననేకస్వప్నములు కాంచినాను. ఆమరునాడు తెల్ల వారగనే లేచాను. ప్రభాతసువర్ణారుణకాంతులతో ట్రిప్లికేను వీథులు ప్రకాశించు చున్నవి. నేను కాఫీతీసికొని మరల పిచ్చివానివలె ట్రిప్లికేను వీథులన్నియు తిరుగ నారంభించాను.

ఎంతగాలించినా ఆరూపవతి యుంకువ మాత్రము చిక్కలేదు. నాడంతయూ ఆమెను గూర్చియే చింతించుచుంటిని. నాకు ప్రపంచమంతా ఆమెమయముగానేవుంది. మరల సాయంకాలము కాగానే ట్రిప్లికేను బీచికిపోయాను. ఎప్పటిచోటే కూర్చొని వారి రాకకెదురు చూస్తూవున్నాను. కొంతసేపటికి మరల వారు ముగ్గురూకూడావచ్చి అక్కడే కూర్చున్నారు. అప్పటి మాఅవస్థ 'కాసెట్టి మెరియస్సు'లవలె వుండనుకొన్నాను.

అతిదీర్ఘమైన ఆవేణీభరమూ దానిమీద మల్లికాగుచ్ఛమూ, అతి రమణీయ మైన ఆనెమ్మొగమూ, గులాబీ పెదవులలోని చిరునవ్వు నన్ను మళ్లీ స్వర్గభువనవాసిని చేశేయి.

కాని నేను మాత్రము పరధ్యానములోలేను. ఆవేళ తప్పకుండా వాళ్ల వెన్నంటి పోయి వారి నివాసస్థలము కనుక్కోవాలని పట్టుదలగా వున్నాను.

ఏకారణముచేతోవారు ముగ్గురూకూడా లేచి పెందలకడ పోవుచున్నారు. వాళ్ల కంటెముందుగానే లేచి వెళ్లి ఒక టాక్సీకారులో ఎక్కి సిద్ధముగావున్నాను. ముందు వాళ్లకారు, తర్వాత నాటాక్సీ. వారి కారు పోయిపోయి మైలాపూరులో శారదావిలాసు ముందాగింది. ఆమేడముందు ఆవరణయున్నది. దానిగోడమీద గోవిందరావు అడ్వకేటు అనివున్నది. ఆమేడ చుట్టూ చిన్నతోటకూడావుంది.

ఆకారులోనుంచి ఆముగ్గురూదిగి లోనికి పోయేరు. అప్పుడాయన యెవ్వరని అకారుడ్రైవరుని అడిగాను. ఆయనే గోవిందరావు గారని చెప్పాడు. స్త్రీలనుగూర్చి అడుగుట భావ్యముకాదని వూరుకొన్నాను.

కొంతసేపచ్చటనే తారాడి మరల వారెవ్వరూ కనపడని కారణముచేత యింటికి రావలసి వచ్చింది.

నాబసలోనికి రాగానే భోజనముచేసి మరల నామె చిత్రపటము లిఖించుట మొదలు పెట్టాను. కాని ఆమె సౌందర్యము సంపూర్ణముగా చిత్రించాలంటే రోజూ ఒక అరగంటసేపైనా ఆమె సమీపాని కూర్చొని రచనచేయాలనుకొన్నాను.

అది యెల్లా సాధ్యమవుతుంది. బాగా ఆలోచించాను. ఆమరునాడేపోయి మైలాపూరులో వారింటి సమీపానే ఒకగది అద్దెకు తీసికొని, అక్కడేవుండి చిత్రరచన మొదలు పెట్టాను.

౮

మైలాపూరులో ప్రవేశించినది మొదలు రోజూ రెండు మూడు సారులైనా తప్పకుండా నాకామె సందర్శన మవుతూవుండేది. రోజూ సాయంకాలమవు సరికి బీచికి పోతూవుండేవాణ్ని. అక్కడికామెకూడా తండ్రితోనూ తల్లితోనూ కలిసి వస్తూండేది. ఆమెపేరు కమలావతి అని ఆమెభర్త పేరు శ్యామలరావని అతను సీమలో బారెట్టు లా పరీక్ష చదువుతూవున్నాడనీ వారి నౌఖరులవల్ల తెలిసికొన్నాను.

ప్రతిరోజూ ఆమెను తిలకిస్తూవుండడమువల్ల నాసౌందర్యపిపాసమరింత హెచ్చిపోయింది. ఆమె సౌందర్యకిరణాలు గవాక్షముద్వారా యెప్పుడు ప్రవహిస్తాయా, ఆమె సుధావిలోకనము లెప్పుడు ప్రవహిస్తాయా అనే సదా వేచియుండేవాడిని.

నాకు సర్వకాలసర్వావస్థలలోనూ కమలావతి ధ్యానమూ, ఆమె చిత్రపటలేఖనమూ తప్ప మరేమీలేదు.

ఈమాదిరిగా చాలాకాలము గడిచిపోయింది. నాచిత్రపటములు క్రమక్రమముగా సుప్రసిద్ధములు కాజొచ్చినవి. గోవిందరావుకూడా నాపేరు విన్నాడు. ఒకనాడాయన నన్ను రమ్మని కబురంపినాడు.

ఆకబురు రాగానే అపరాధివలె కలత పడిపోయాను. నాచర్యఅంతా కనిపెట్టి కమలావతి ఆయనతోచెప్పివైచిందాఅనుకొన్నాను. ఏమయిన పెద్దమనిషి. రమ్మని కబురుచేసినప్పుడు పోకుండా యెల్లాగు ఏమయినాసరే అని వెళ్లేను.

పాపము ఆయన వెళ్లగానే నన్ను చాలా గౌరవించాడు. నాచిత్రలేఖనా సామర్థ్యము కొనియాడి తనదీ తన భార్యదీ నిలువుచిత్రాలు వెయ్యాలని మంచిపారితోషికమిస్తాననీ చెప్పాడు. సుప్రసిద్ధులైన చిత్రకారులు సుందరరావుగారు వీరేఅని భార్యతోను కమలావతితోనూ చెప్పి పరిచయము కల్పించాడు. ఇంక నేమికావలెను? దేనికొఱకు పరి

తపించుచున్నానో అట్టివారందరి పరిచయము ప్రాప్తించినది. ఇదంతా నామేలు కొఱకే అని తలపోశేను.

అదిమొదలు నాకు వారి పరిచయము హెచ్చిపోయినది. వారింట జరుగు ప్రతి విందునకు నాకాహ్వానము వచ్చుచుండెడిది. గోవిందరావుగారు ఆయనభార్య కూడా నన్ను పుత్రప్రేమతో చూడసాగిరి. కమలావతికూడా నాతో చాలాచనువుగా మాట్లాడుతోంది. నేను వేసిన తన తల్లిదండ్రుల బొమ్మలకు ఆమె చాలా సంతోషించినది.

నారోజులు బహుఆనందంగా గడిచిపోతున్నాయి. ప్రతిరోజూ కమలావతి స్వర్గీయ సౌందర్యము సందర్శించడము, ఆ అనితరలభ్యసౌందర్యము పూజ్యభావములతో అర్చించడమే నాకు ప్రధానకర్తవ్యములై పోయినవి. మధురస్వప్నములవలె దినములు గడిచిపోవుచున్నవి. జగదేకసుందరముగా నే నామె చిత్రము రచించుచున్నాను. అది నాప్రేమచిత్రమగుటచే నిరుపమానముగా తయారవుతోంది.

✂

వసంతవాసరములు హృదయానందకరములై పొడసూపసాగినవి. శారదావిలాసోద్యానమంతా నవకిసలయకుసుమపరిశోభితమైవుంది. కోకిలాకూజితములతో పుష్పవనమెల్ల మారుమ్రోగుచున్నది.

గోవిందరావు హైకోర్టుకి పోయాడు. ఆయనభార్య తనగదిలో నిద్రపోతోంది. ఉద్యానవనసమీపమునవున్న ఒకగదిలోని సోఫామీద కమలావతి విలాసముగా కూర్చొని ఒక నవల చదువుచున్నది. అప్పుడు నేనామె సమీపానికిపోయి నిలిచాను.

నాటి యామె మనోహరాకృతి చూచి తీరాలి. చక్కని నీలిచీర ధరించింది. క్రిందమెడ పొట్టిచేతుల పట్టుకంచుకము తొడిగియున్నది. ఆమె ముంజాలసుదీర్ఘవినీల కుంతలములు పరిసరమెల్ల నైగనిగ్యములు వెదజల్లుచూ సోపాపైనుండి క్రిందికి వ్రేలాడుచున్నవి. సుస్నిగ్ధసుందరలలాటముమీద భావనాతరంగములు పోటు పాటు సూపుచున్నవి.

నన్నుచూడగానే ఆమె లేచి కూర్చొని "రండి దయచెయ్యండి" అని ఒకకుర్చీ చూపినది. నేను ఆమె చూపిన కుర్చీమీద కూర్చున్నాను. అప్పుడు మాకీప్రసంగము జరిగింది.

కమ:—మీరేవైనా క్రొత్త చిత్రాలు వ్రాసారామల్లీ?

నేను:—ఈ మధ్య అంతగా వ్రాయుటలేదు. ఒక్క అపూర్వచిత్రము వ్రాయుటలో మునిగి వున్నాను..

కమ:—(మృదుహాసముతో) అది ఎవరిదండీ ?

నేను:—(సాభిప్రాయముగా) ముందు మీరే చూడగలరు.

కమ:—ఎల్లాగయినా కవులూ, చిత్రకారులూ అదృష్టవంతులండీ. వారి కీర్తి శాశ్వతమై నిలచివుంటుంది. వారు మృతజీవులు.

నేను:—ఉత్కృష్టమైన సంపూర్ణత కల దేదియైనా నిలచి వుంటుంది లోకములో. పూజ్యతరమైన సౌందర్యము మాత్రము శాశ్వతముగా వుండదా?

ఆమాట వినుసరికి కమలావతి కపోలములమీది రోజాకుసుమకాంతు లినుమడించినవి. రమణీయనేత్రాలు బాగావిప్పి నా కేసిచూచి "ఒట్టిమాట. సౌందర్యము వేడివంటిది. అగ్నితోపాటు వేడి చల్లారినట్లుగానే ప్రాయముతోపాటు సౌందర్యమూ పోతుంది. అమాటలువిని నేను—

అది నిజమే. కాని కవులూ చిత్రకారులూ శిల్పులూ సౌందర్యమును కూడా శాశ్వతముగా వుండునట్లు చేయకలరు.

అందు మీద కమలావతి నిజమేనా? అన్నది. నాచిత్రపటాగారమునకు రండు మీకు తార్కాణము చూపిస్తాను అన్నాను నేను.

అంతలో కమలావతితల్లి తొందరగా ప్రవేశించి "శ్యామలరావు వచ్చేడే" అన్నది. కమలావతి మొగము వికసితమైనది.

తత్క్షణమే శ్యామలరావాగదిలో ప్రవేశించాడు. రాగానే నన్నుచూచి వీరెవరన్నాడు. "ఈయన చాలాగొప్ప చిత్రకారులు. నీమామగారికి అభిమానపుత్రుడులా వున్నారు." అని ప్రేమ పురస్కృతముగా అంది. "ఆలాగా" అని అతడు నావైపు తీక్షణముగా, సాలోచనముగా చూచాడు. నేనుకూడా ప్రసంగము కల్పించుకొని "సీమనుంచి యిదేనా రావడ"మన్నాను. "ఔను" అని ఆతడన్నాడు. ముందు భోజనముచేయుదువుగాని రా అని కమలావతితల్లి అన్నది. వారిదగ్గిర శెలవు పుచ్చుకొని నా గదిలోనికి వచ్చేసాను.

౬

శ్యామలరావువచ్చి వారమురోజులు కావస్తోంది. నేను వారింటికి పోవుచునే ఉన్నాను. కాని కమలావతితో అంతగా ప్రసంగించుటలేదు.

ఒకనాడు. సాయంసమయము. ఆకాశము రక్తకాంతులతో నిండివున్నది. సముద్ర తరంగములపైనుండి మందపవనము వీతెంచుచున్నది. గోవిందరావూ శ్యామలరావూ కలిసి యెక్కడకో వెళ్లేరు.

అప్పుడామె కేమిబుద్ధి పుట్టినదో కాని కమలావతి తిన్నగా నాగదిలోనికివచ్చి "మీరు చూపెదనన్న తార్కాణము చూపెదరా?" అని అడిగింది.

నాటి యుదయమునకే ఆమెరూపము సంపూర్ణముగా చిత్రించియున్నాను. అందుచే నేను చిరునవ్వుతో ఆమె చిత్రపటముమీదనున్న ఆచ్ఛాదనము తొలగించినాను.

ఆ చిత్రపటమును తిలకింపగానే కమలావతి ఆశ్చర్యలజ్జాన్వితయై పోయినది. నేను మందహాసముచేయుచూ ఆమె ముఖవికాసము కనుగొనుచున్నాను. ఇంతలో దడాలున శ్యామలరావు నాగదిలోనికి వచ్చాడు.

మందహాసము చేయుచున్ననన్నూ ఆశ్చర్యముద్రలోనున్న కమలావతిని కుసుమమాలాభ్యర్చితమైయున్న కమలావతీచిత్రపటమునూ క్షణక్షణమూ మారిపోవుచున్న ముఖలక్షణములతో చూచుచున్నాడు.

అప్పుడు నేను నిర్భయముతో "శ్యామలరావుగారూ! ఈ చిత్రపటమును నేను లోకములో సౌందర్యమునుకూడా శాశ్వతముచేయుటకు రచించాను. మీరేమి బహుమాన మిస్తారోకాని" అన్నాను. దానికి శ్యామలరావు "నేనూ కమలావతీ యీరాత్రి ఆలోచించి రేపు చెపుతాము" అని ఆవలకు వెళ్లాడు. కమలావతికూడా నావైపు కృతజ్ఞతాపూర్వకముగా చూచి వెళ్లిపోయినది. కాని ఆ యపూర్వసన్నివేశమున కేటికో నామనస్సు శంకింపనారంభించినది.

౨

తెల్లవారుసరికి గోవిందరావుగారి భవనమంతా రోదనముతో ప్రతిధ్వనించిపోతోంది. నేను ఖంగారుపడి వారింటికి పరుగెత్తేను. పోయి చూచుసరికి భయానకదృశ్యము నా కంటపడినది. కమలావతీశ్యామలరావు లిరువురూ ఏకశయ్యపై మరణించియున్నారు. కారణ మెవ్వరికీ తెలియదు. శ్యామలరావు జేబులోమాత్ర మొక ఉత్తరము దొరికింది. అందులో ఈవిధముగావుంది.

"మామగారికి—అపూర్వసౌందర్యఖనియైన మీకుమార్తెను నాకు వివాహము కావించి వున్నందుకు మీకు వేయి జన్మాలకీ కృతజ్ఞుడను. ఒకనికి పరిణయముచేసిన

తర్వాత భారతీయసాంప్రదాయానుసారముగా కన్య వరుని యిష్టానుసారము పోవలెననీ మీా రెఱుగనిదికాదు. కొన్ని కారణాలచేత నాకూ కమలావతికి యిక యీతనువులతో యీ జన్మకి సుఖములేదు. అందుచేతనే యీ జన్మకి యీ తనువులు వర్జించి ముందు జన్మలకేనా సుఖంపతలచి యిహలోకమును వీడిపోవుచున్నాము. దీని కితరు లెంత మాత్రమునూ బాధ్యులుకారు.

ఇట్లు
శ్యామలరావు."—

అంతా నాకర్థమైపోయినది. ఆతని తొందరకు విచారమును, ఔదార్యమునకు అపరిమితదుఃఖమును కలిగినవి. నాప్రేమచిత్రము కమలావతీశ్యామలరావుల కకాల మరణ మిచ్చింది. అక్కడ నిలువలేక పోయాను. తక్షణము నాగదిలోనికిపోయి నా ప్రేమచిత్రము ముందు కూలబడిపోయాను.

కొంతసేపటికిలేచి కమలావతీచిత్రమునకు నమస్కరించి కన్నుల కద్దుకొని పెట్టెలో పదిలపఱచుకొన్నాను. "నా హృదయములో మాలిన్యములేదు. కమలావతి త్రికరణశుద్ధిగా నిర్దోష. శ్యామలరావులోమాత్రము తప్పేమి?" అని ఒకవిధముగు పిచ్చి లోపడ్డాను. ఎవరి తప్పేమిటి దైవసంకల్ప మిల్లావుంది. ఇది చిత్రకారుడనగు నావిషాద కథ.

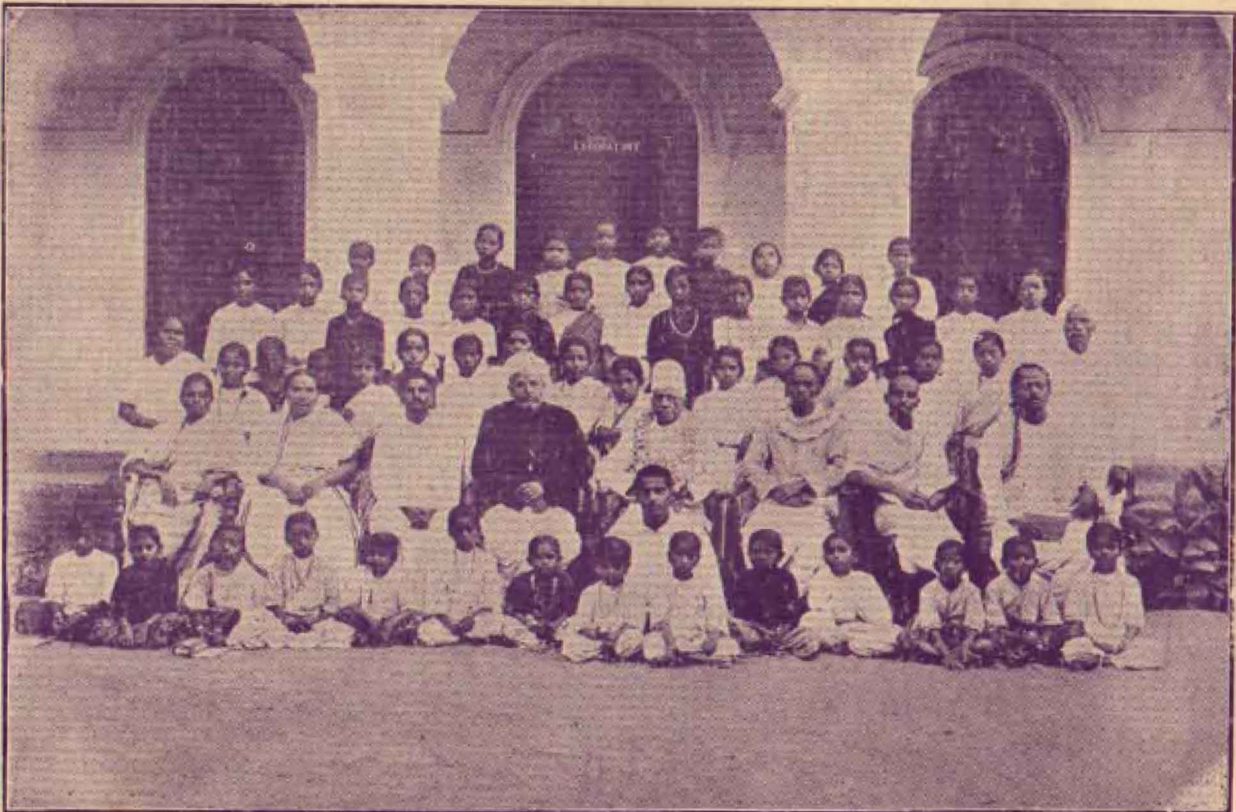
మహిషాసురమర్దని

మల్లంపల్లి బుచ్చయ్యశాస్త్రిగారు

ఏకార్ణవంబైనయెడ మధుకైటభద్వయముచే బ్రహ్మ నెంతయును నొచ్చి
నిద్రాస్వరూపనౌ నిన్ను ప్రార్థించిన తద్దైత్యులను దైత్యదమనుచేత
శిక్షింపగాజేసి సృష్టిక్రియాహేతు మేదినిగా వాండ్ర మేదమునీట
వైచి విధాతకు వరము లొసగు నిన్ను వర్ణింప నెవ్వారి వశము? దేవి!

యంబ! గీర్వాణ సంసేవితాంఘ్రిపద్మ!
దుర్గ! హేలాపురాంతరస్థిత్యసద్మ!
వరజలాపహారీశ్వరవశ్యదార!
మహిషదానవ దుర్వారమదవిదార!

నెల్లూరు : కస్తూరి దేవివిద్యాలయము.

తృతీయ వార్షికోత్సవము

అధ్యక్షులు : దేశోద్ధారక నాగేశ్వరరావు పంతులుగారు.

గానవిద్యాసుందరి.

బెంగుళూరి నాగరత్నము.

బెంగుళూరి నాగరత్నము

శ్రీ రామస్వామి భాగవతులు

గానవిదుషీయగు బెంగుళూరి నాగరత్నముగారి నామము దక్షిణభారతదేశమున గృహనామమై యున్నది. గాయకవంశజుడగు హెగ్గడదేవన కోట సుబ్బన్న ఈమె మాతామహుడు. అతనివంశము చిర కాలముగా మైసూరురాష్ట్రమున నెలకొనియుండినది. సుబ్బన్నకు ఇద్దఱు భార్యలు; ఇద్దఱు కుమార్తెలు. రెండవభార్యయొక్క కుమార్తెపేరు పుట్టలక్ష్మిఅమ్మ. సుప్రసిద్ధ న్యాయవాదిగానుండిన సుబ్బారావుకు పుట్ట లక్ష్మి అభిమానస్త్రీ. వీరిపుత్రిక నాగరత్నము.

నాగరత్నము ఏణ్ణర్థము బిడ్డ అయియుండగా ఆమె తల్లిదండ్రులకు పొచ్చెము పుట్టెను. అగుట సుబ్బా రావు అభిమానస్త్రీ పుట్టలక్ష్మిని ఏకైకపుత్రిని విడిచిపెట్టెను. అనంతరము నాలుగుసంవత్సరములు మాత్రము జీవించి అతడు కాలగతి చెందెను.

పుట్టలక్ష్మి పుట్టెడు దుఃఖములో నున్నను అధైర్యము చెందక మైసూరుసంస్థానమునకు చెందిన కవీ శ్వర తమ్మయ్యశాస్త్రిగారి సాహాయ్యమును సమకూర్చుకొనెను. తమ్మయ్యశాస్త్రి పండితుడు; గాయకుడు. ఉదారహృదయుడగు నాతడు పుట్టలక్ష్మి స్థితికి చింతించి ఆమె జీవనమునకు కొంత ధనమిచ్చుచువచ్చుటయే గాక నాగరత్నమునకు సంగీతమునందును సంస్కృతసాహిత్యమునందును ప్రవేశము కుదిర్చెను.

బాల్యమున అలనాడు కవీశ్వరునియొద్ద ఆమె నేర్చిన సంగీతసాహిత్యములే ఆమె భావికాలగాన పాండిత్యమునకును, విద్యావైదుష్యమునకును మూలదుంపలై వెలయుచున్నవి. తొమ్మిది వత్సరముల ప్రాయము వచ్చువఱకును నాగరత్నము అతనియొద్ద విద్యగఱచెను. పుట్టలక్ష్మియు నామె కూతురు నాగరత్న మును ఇట్లు కవీశ్వరుని ఆదరపోషణమున సుఖజీవనము చేయుట వారి జ్ఞాతులు ఓర్వలేక పోయిరి. అగుట వారు కొండెములుచెప్పి కవీశ్వరుని మనమును వీరినుండి మరలించిరి. తిరిగి పుట్టలక్ష్మి చెట్టులేని పక్షి యయ్యెను. దీనికితోడు జ్ఞాతుల ఓర్వలేనితనమును, ఒత్తిడియు అధికమయ్యెను. అందుచేత ఆగ్రామమున ఆమెకు శాంతి జీవనము దుర్భరమయ్యెను. ఇక మైసూరు విడనాడుట తప్ప గత్యంతరము లేకపోయెను. విడ నాడిపోవుచు ఆమె తనకుమార్తెను విద్యాసంగీతములయందు పండితురాలిని చేసిగాని తిరిగి మైసూరు తొక్కి చూడరాదని శపథము చేసికొనెను. కంజీవరమునకుపోయి అచ్చట సంగీతవిద్యలో ప్రసిద్ధికెందిన విదుషీయగు ధనకోటియొద్ద తన కుమార్తెకు గానము నేర్పింప ఆమె ప్రియముపడెను. కాని అచ్చట గాన విద్య గఱచుట సుగమమై యుండలేదు. ఉదారుడగు నొకక్షత్రియుడు పుట్టలక్ష్మికి అక్కడ అనంతముగ సాయము చేసెను. దేశికాచారియను నామముగల నొక మహనీయుని సాయమున పుట్టలక్ష్మి తన పుత్రికకు గానవిద్య నేర్పుటకు అనువైన మునిసామియప్ప అను వానిని బెంగుళూరిలో చేరగల్గెను. మునిసామియప్ప

గొప్పగాయకుడు; శ్రీ త్యాగరాజయ్యగారి శిష్యులగు వాలాజాపేట పట్టునూలు కృష్ణస్వామి భాగవతుల వారి అంతరంగిక శిష్యుడు. ఆకాలమున ప్రసిద్ధిజెందిన గాయకులలో పిడేలువాయిద్యమున ప్రసిద్ధిజెందినవాడు. గాత్రం సంగీతం చెప్పుటలో చాలా ప్రజ్ఞ కలవాడు. ఏడుమాసములు వేచియున్నమీదట నాతడు పుట్టలక్ష్మి కోరిక మన్నించి నాగరత్నమునకు గానవిద్య నేర్పుటకు అంగీకరించెను. అప్పుడును పుట్టలక్ష్మి విశేషధనవంతురాలు కాదు గావున తనతనయగురువునకు నెలకు పదిరూపాయలు మాత్రము ఈయగల్గెడిది. మైసూరునందు నాగరత్నమునకు గురువుగానుండిన తమ్మణ్ణశాస్త్రిగారియొద్దనే సుప్రసిద్ధుడగు బిడారము కృష్ణప్పగూడ గానవిద్య నేర్చెను. అగుట బిడారము కృష్ణప్పయొద్దకూడ సంగీత మభ్యసించు భాగ్యము నాగరత్నమునకు గలిగెను. అభినయమును తిరువేంకటాచారియొద్దను నాట్యమును బెంగుళూరినివాసియగు కిట్టన్నయొద్దను ఆమె నేర్చెను. బెంగుళూరు నాగరత్నమునకు దేశికుడుగానుండిన మునిసామియప్ప మహనీయుడగు త్యాగబ్రహ్మముగారి పాదాంకముల చెంతగూరుచుండి గానవిద్య నేర్చిన పట్టునూలు కృష్ణస్వామి భాగవతారు వారికి స్వయము శిష్యుడు.

నాగరత్నము చిరకాలము ఈ అదృష్టమునకుగూడ నోచియుండలేదు. ఆమెకు ఇప్పటికి పదమూడేండ్లు నిండెను. తల్లికి క్షయరోగము కానుపించెను. పదునాలుగు సంవత్సరముల బాలికయగు నాగరత్నమును మునిసామియప్ప సంరక్షణక్రింద వదలి మఱియొక సంవత్సరమునకు పుట్టలక్ష్మి ఇహలోకమును వీడెను. ఆమె చనిపోవుసరికి వారికెట్టి ఆస్తియు లేదు. చనిపోవుచు నామె కుమార్తెను చేరబిలిచి "బిడ్డా! దొంగలు అపహరింపరాని విద్యాధనమును నీకు ఒనగూర్చి నేను పోవుచున్నాను." అని చెప్పెను. తల్లిలేని ఆబిడ్డను ప్రత్యేకశ్రద్ధతో సంరక్షించి మునిసామియప్ప విద్యలు నేర్పి గజపూజ మొదలైనవి గావించి దేశమున గానవిద్యాప్రదర్శనములు గావించుటకు చాలా పాటుపడెను. ఏనాడామె గతించిన తల్లి ఆశీర్వాదము వలనను ఆట్టిమహనీయుని అనుగ్రహము వలనను గానప్రదర్శనమునకు గడంగెనో ఆనాటినుండి ఆమెకీర్తి దశదిశలకు ప్రవహింప నారంభించెను. గానసభలకు ఆమెరాక తప్పనిసరి యయ్యెను. సి. యస్. రాజరత్న మొదలియారు గారి ఆహ్వానము స్వీకరించి ఆమె మద్రాసునవచ్చి కొన్ని ప్రదర్శనముల గావించెను. ఇరువదియైదుసంవత్సరములవఱకునామె బెంగుళూరున నివసించుచు అవసరము వచ్చినపుడెల్ల మద్రాసునకు వచ్చుచు పోవుచుండెడిది. అనంతరము ఆమె మద్రాసునగరమునందే నిలిచి పోయెను.

అసదృశగానవిద్యాప్రదర్శనముల గావించి ఆమె సూర్యనారాయణతీర్థులవలన విద్యాసుందరియను బిరుదము నొందెను. ఆమె తనగానవైదుష్యముచే సుమారు రెండులక్షలు ఆర్జించెను. కలపుంస్కోకిలకంఠధ్వనిని క్రిందుపఱచు నామె మధురస్వరము సభికులను మోహావిభ్రాంతిలో ముంచజాలియుండును. గ్రామఫోనున ఆమె కంఠధ్వని రెండుసారులు గైకొనబడెను. తల్లికి ఆమె ఒక్కతియే తనయ. తనకు సంతానములేదు. దాయాదులవలననైన విరోధకష్టము లామెకు ఇహలోకబాంధవ్యము నెడ వైముఖ్యము కల్గించెను.

నాగరత్నము దానశీల. పండగ పబ్బములందు ఆమె వందలకొలది బ్రాహ్మణులకు, సాధువులకు, తదితరులకు మృష్టాన్నభోజన మిడును. తనమాతృదేవిపేరిట ఆమె బెంగుళూరున నొక బ్రహ్మరథోత్సవము నెల

కొల్పినది. మైసూరునందలి తిరునారాయణపురం యుత్సవమునకు ఆమె ఒక మంటపమును కట్టించెను. చెఱువు త్రవ్వించెను. తిరువత్తియూరునందలి నందికేశ్వరదేవాలయమునకు మద్రాసు గోవిందప్పనాయక వీధియందలి దేవాలయమునకు ఆమె యథాశక్తిని ధనము ఇచ్చినది. ఒకసారి గోఖలేభవనమున గానసభచేసి అందువలన వచ్చిన ఎనిమిదివందలరూపాయిలును జలియనువాలాబాగు నిధికి సమర్పించినది. ఈదానధర్మముల నన్నిటిని మించినది తిరువాడియందు ఆమె నిర్మించిన శ్రీత్యాగబ్రహ్మముగారి దేవాలయము. నిర్మించుటయేగాక ఆమె దానిని నిర్వహించుచున్నది. ఆమె ఇందుకు విశేషధనము వ్యయపెట్టినది, పెట్టుచున్నది. ప్రతివత్సరము అచ్చట ఉత్సవము పండితబృందముతో నడుపుచున్నది. బీద విద్యార్థులకు ఆమె తగు సాహాయ్యము యిప్పటికిని చేయుచున్నది.

సంస్కృతమునందును ఇతరభాషలయందును ఆమె చిన్నతనమున ఆర్జించిన పాండిత్యము ఇప్పుడు ఆమెకు అక్కఱకు వచ్చుచున్నది. సాంఘికదురాచారములను ఖండించు పెక్కుగ్రంథముల నామె రచియించినది. ఆమె ధారాళముగ మాట్లాడి వినువారిని వశ్యము గావించుకొనగల విదుషి. పద్యముల నల్లుటలో కూడ నామె ప్రవీణ.

దేవునియెడ భయము, భక్తికలిగిన ఈమె గృహము నిజముగా నొక దేవాలయమువలె నుండును. దానము చేయుటకొఱకే ఆమె ధనమార్జించినది. పట్టుదల, దీక్షకలిగిన పుట్టలక్ష్మికి తగిన పుత్రికయై బాల్యమున పొడసూపిన కడగండ్ల నన్నిటి నతిధైర్యముతో నరికట్టి చేరలకొలది తనగానవైదుష్యముచే ధనమార్జించి త్యాగజీవనమునకు మార్గము నేర్పఱచుకొన్న ఈ ప్రజ్ఞావతి జీవచరిత్రము స్తుతింపదగియున్నది.

సరస్వతి

కవిసార్వభౌముడు

రాజీవభవుని గారాపుఁబట్టపుదేవి యంచబాబా నెక్కి నలరుఁబోఁణి
పసిఁడికిన్నెరవీణఁ బలికించు నెలనాగ పదునాల్గువిద్యల పట్టుఁగొమ్మ
ఈరేడుభువనంబు లేలుసంపదచేడె మొలకచందురుఁదాల్చు ముద్దరాలు
వెలిదామర కొలను ...

మందరాచలకందరమథ్యమాన
దుగ్ధపాథోధి లహరికాధూర్తయైన
లలితసాహిత్యసాహిత్యలక్ష్మి నొసఁగు
వరదయై మాకు వినతగీర్వాణి వాణి.

చెల్లెలా!

పరుచూరు సుందరవరదులుగారు

౧

సిరులుపొంగిన జీవకడ్డయి
విరులు వెలసిన భాగ్యసీమయి
వీరపత్నుల కనికిపట్టయి
వరలినది యీ యాంధ్రదేశము

భక్తిఁ బాడవె చెల్లెలా!
పాడినీదగు మాతృదేశము
రక్తిఁ గొల్వవె చెల్లెలా!

౨

రామచంద్రుని రాగభూమిగ
వాయుపుత్రుని వసతిసీమగ
పక్షివల్లభు భక్తితల్లిగ
వెలసినది యీ యాంధ్రదేశము

భక్తిఁబాడవె చెల్లెలా!
పాడి నీదగు మాతృభూమిని
శ్రద్ధగొల్వవె చెల్లెలా!

౩

తుంగభద్రాభంగములతో
గౌతమీనది పూఁత తుంపర(?)
కలసి వేడ్కతో గృష్ణకాల్వను
పాడుచున్నది యాంధ్రగీతము

ఆలకింపవె చెల్లెలా!
ఆలకించి ఆంధ్రమాతను
భక్తిఁగొల్వవె చెల్లెలా!

౪

ఒరలు తీసిన పదునుకత్తుల
చేతఁదాల్చి చెమటవారఁగ
వైరివీరుల నురిమి వెలసిన
వీరవనితల విస్తృతస్తుతి

పదముఁ బాడవె చెల్లెలా!
పాడినీదగు మాతృభూమిని
భక్తిగొల్వవె చెల్లెలా!

౫

యవన వీరుల నుక్కడంచియు
లోకమంతకు చీకుఁదెచ్చిన
కాకతీయుల కమ్మవీర్యము
మరువదగని మాన్యచరితల

భక్తి పాడవె చెల్లెలా!
పాడి నీదగు మాతృభూమిని
శ్రద్ధఁగొల్వవె చెల్లెలా!

౬

యవనవ్యూహము నడ్డుకొని తా
హిందూరాజ్యము నాదరించియు
శౌర్యదీప్తుల దిసలఁబఱపుచు
తెనుఁగుజెండా నెగురవేసిన

కృష్ణరాయనిఁ బాడవే
పాడి నీదగు మాతృభూమిని
భక్తిమెయి మదిగొల్వవే.

౭

పెద్దనార్యుని పెంపుకవితలు
తిక్కనార్యుని దిట్టపాటలు
వేమనార్యుని విమలతత్త్వము
అన్నిటను మన యాంధ్రతేజము

చొక్కిచూడవె చెల్లెలా!
చూచినదగు జన్మభూమిని
భక్తిగొల్వవె చెల్లెలా!

౮

కమ్మవీరుల కదన శౌర్యము
రెడ్డిరాజుల రూఢి తేజము
వెలమవీరుల వీర్యసంపద
ఏలినది గదా యాంధ్రతేజము

భక్తిఁబాడవె చెల్లెలా!
పాడి నీదగు మాతృభూమిని
శ్రద్ధగొల్వవె చెల్లెలా!

౯

త్యాగరాయని తరుణగీతము
తెనుగు కవితల తీరుతీయము
ఆంధ్రవీరుల స్వారిగమనము
అన్నిటిని యేకంబుచేయుచు

పాటపాడవె చెల్లెలా!
పాడినీదగు జన్మభూమిని
భక్తిగొల్వవె చెల్లెలా!

స్త్రీ స్వాతంత్ర్యము

శ్రీమతి వి. సరస్వతి గారు

మనదేశము నందిప్పు డెల్లయెడల స్వాతంత్ర్యసంపాదనమునకై ప్రయత్నములు పరుగులు వాఱుచున్నవి. కాని యవి ఫలసాయుజ్యము నొందుటలేదు. కారణ మేమి? భారతజాతిలో సగభాగము ఆక్రమించుచున్న స్త్రీ పురుషునికి బానిసయై యుండియున్నది. బానిసయైయున్న స్త్రీతో కలసి మెలసియుండు భారతీయునకు బానిసత్వముతొలగి స్వాతంత్ర్యము గలుగ నేరదు కదా!

వి. సరస్వతి గారు

స్త్రీ స్వాతంత్ర్యవిషయమై చర్చవచ్చి నపుడెల్ల శాస్త్రవిదులు హిందూధర్మశాస్త్ర మునం దెన్నోహక్కులు స్త్రీల కీయబడియున్న వని పెద్దపెట్టున పేర్కొందురు. కాని పరికించి చూచితిమేని భారతస్త్రీ కిట్టిదాస్యజీవనము తెచ్చి పెట్టినవి మనధర్మశాస్త్రములేనని నా అభిప్రాయము. మనుధర్మశాస్త్ర ప్రకారము స్త్రీకి ఆజన్మాంతము తన దేహము పైననే తనకు స్వాతంత్ర్యములేదు. చిన్నతనమున తండ్రి, నడిమికాలమున భర్త, చివరకాలమున పుత్రుడు—ఆమెకు రక్షకులు. స్త్రీపురుషు లిరువురును మానవవర్గములోచేరిన వారేకదా! అందు ఒకరికి వారిదేహముపైననే స్వాతంత్ర్యములేదు. ఇక రెండవవారికి దేశముపై స్వాతంత్ర్యము కావలెనట! ఎంతపొందిక లేనిమాట!

భారతపురుషుడు మిక్కిలి స్వార్థపరుడు. స్త్రీతనయెడ ఎట్లు ప్రవర్తింపవలయునో ఆతడు ఉద్గ్రంథములయందు లేఖ్యారూఢముచేసి యున్నాడు. చూడుడు:—

ధని యధనుఁడు రూపసి యొ
ప్పనివాఁ డవివేకి మూఁగ భావు డరోగుం
డనుగతఁ డగుఁ డనక యం
గన పతి భావింపవలయుఁ గామధ్వంసీ!

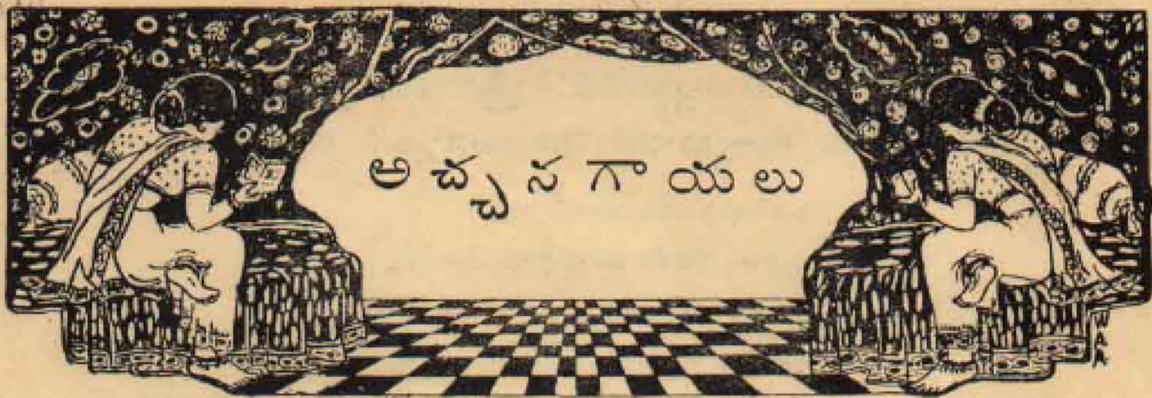
—భారతము.

పతి ఎంతపఁకిమాలినవాడైనను స్త్రీ వానిని పరమేశ్వరునివలె భావించి పాద దాసినైయుండవలెను. ఇక స్త్రీ యెడ పురుషుడు నడువవలసిన క్రమ మెట్లున్నదో చూడుడు:—

వివాదశీలాం స్వయమర్థచోరిణీం
పరానుకూలాం పరిహాసభాషిణీం
అగ్రాశినీ మన్యగృహప్రవేశినీం
త్యజంతి భార్యాం దశపుత్రమాతరమ్.

—నీతిశాస్త్రము.

పదిమంది పిల్లలతల్లియైన భార్యనైనను కొంచము దుర్గుణము ఉన్నచో పురుషుడు ఆమెను వదలివేయవచ్చునట. పనికిరాని పాడెకట్ట అయినను మగడను వానిని స్త్రీ త్యజింపనే రాదట. ఆతడే గతియని నమ్మియుండవలెనట. ఇదెట్టి న్యాయము? పతియే దైవమనియు, అతడెంత దుర్మార్గుడైనను సతి కొలువవలెననియు, అట్లొనర్చినచో ఆమెకు స్వర్గము కరతలామలక మనియు, అట్లుచేయనిచో ఆమెకు విడుమరలేని నరకప్రాప్తి గలుగుననియు వ్రాయబడియున్న పురుషసృష్టములగు గ్రంథములతో భారతదేశవాఙ్మయము దుష్టమైయున్నది. పురాణకాలక్షేపములనుపేరిట పురుషుడగు పౌరాణికుడు ఆ గ్రంథములను అమాయికలగు భారతస్త్రీలకు ప్రతిదినము వినిపించినాడు. స్వర్గమను లంచముతో తబ్బిబ్బునొంది నీటిలోని మూటనమ్మిన మూర్ఖునివలె స్త్రీ ఎల్లవెంటలచెడి తనతోబాటు పురుషునికూడ క్రుంగదీసినది. క్రుంగిపోవుచున్నట్లు తెలియకనే పురుషుడు క్రుంగిపోయినాడు. పూర్వపుఔన్నత్యమునొంది పురుషుడు స్వాతంత్ర్యము బడయగోరెనేని ముందు స్త్రీకి స్వాతంత్ర్య మీయవలెను. ఇచ్చినా భగవాను డాతనికి స్వాతంత్ర్యమిచ్చును. ఈయడా భగవాను డాతనికి స్వాతంత్ర్యమీయడు. ఇది నిశ్చయము.

శ్రీమతి ఆంధ్ర చింతామణి గారు

ఆగష్టుమాసపు గృహలక్ష్మిలో శ్రీయుత చిల్లా సాంబమూర్తిశాస్త్రిగారు అచ్చనగాయలాటను గూర్చి ఒక చక్కని వ్యాసమును వ్రాసియున్నారు. అందు ఒకటిరెండు తప్పులు మాత్రము కనుపించుచున్నవి. 'ఒకేసారి క్రిందినుంచి మూడేసికాయలను తీసిన ఆటను ముప్పీలు అనిపేరు.' అని శాస్త్రిగారు వ్రాసినారు. కాని ఆ ఆటను 'పుర్వీలు' అని మాత్రమే పేరు. 'సాధారణముగా 16 గుప్పీలు 16 ముప్పీలు ఆడుదురు.' అని వారు వ్రాసియున్నారు. అట్లుగాక సాధారణముగా 10 గుప్పీలు 10 పుర్వీలు మాత్రమే ఆడుటవాడుక. ఇరువదికూడ ఆడుటకలదు. కాని పదహారు ఆడుట మాత్రము సర్వసాధారణముకాదు. ఆడుబాలికలకు సంఖ్యాధికము తెలియుటకై పుట్టబడిన పాటలు పదింటిని ఇరువదింటిని లెక్కించుచున్నవేకాని పదహారింటిని మాత్రము లెక్కించుటలేదు.

శాస్త్రిగారు కొన్నిపాటలను అందు ఉదాహరించిరి. ఆపాటలయందుకూడ ఒకటి రెండు తప్పులు పడినవి. పదిసంఖ్యలు తెలుపుపాటను వ్రాయుచు వారు ఏడును లెక్కించుపాదమును, పదిని లెక్కించుపాదమును వదిలిపెట్టిరి. కావున పూర్తిపాట ఇచ్చట వ్రాయుచున్నాను.

ఒక్కా ఓ చెలియా
రెండూ రోకల్లా
మూడూ ముచ్చిలక
నాలుగు నందన్నా
ఐదుం చిట్టిగోలుసు
ఆఱుం దారాలు
ఏడుం శేడీలూ
ఏనమా వనమందా
తొంబా తో కుచ్చు
పదికీ పట్టెళ్ళాం.

పదిగుప్పీలు పదిపుప్పీలు ఆడేటప్పుడు ఈపాట పాడుదురు. శాస్త్రిగారు ఎత్తివ్రాసిన పాటలో ఇందు

రెం డూ రో క ల్లూ

అనుచోట

రెం డూ రే వి ల్లూ

అనియు;

ఆ ఱుం దా రా లు

అనుచోట

ఆ ఱుం జ వ్వా జీ

అనియు కలదు. కొన్నికొన్ని ప్రాంతములలో ఈపాట ఆమాదిరిగా పాడబడుట కలదు. ఇరువది గుప్పీలు ఇరువదిపుప్పీలు ఆడునప్పుడుకూడ పాడుటకు నొకపాట ఉన్నది.

ప ది కీ ప ట్టె ల్లాం

అయిన తరువాత యిరువదివరకు సంఖ్యలను తెలుపుటకుగాను ఈక్రిందిపాట పాడబడును.

ప డ మ ట గు డి శె ల క
క న్నా రెం డా యి
కా క్కి కొ ర కం చు
పి చి క్కి బీ రం చు
అ మ్మ కు బొ మ్మం చు
అ య్య కు జా మా రు
నా కు ప ట్టం చు
చె ల్లె లు చే మం తి
త మ్ము డు త ల పా క
మ ర ద ల కు ఆ భ ర ణం.

'ఒక్కా ఓచెలియా'తో మొదలుపెట్టి 'పదికిపట్టెల్లాం'తో ముగిసిపోయే పదిగుప్పీలు పదిపుప్పీలు ఆడునప్పుడు పాడబడు పాటకు బదులుగా ఈక్రిందిపాట అప్పుడప్పుడు పాడుచుందురు.

ఒ క్కా నం ద
చి క్కి టీ లు
ము క్కు మ ల్లె
నం గ నా చి

ఐదుం రెళ్లు
అత్తవారు
కొత్తపుస్తి
కొడుకు పేరు
మల్లె మొగ్గ
మామిడి పండు.

'ఒక్క, ఐదు' అనునవి తప్ప మిగిలిన సంఖ్యలు మొదటిపాట యందువలె ఇందు చెప్పబడి యుండలేదు. పరిపాటినిబట్టి ఈపాటయందు సంఖ్యలను గ్రహింపవలెను. సంఖ్యాధిక్యము తెలుపునిట్టి పాటలు కేవలము ఆడు పిల్లల ఆటలయందే గాక మొగపిల్లలాడు గోళికాయల ఆటయందుకూడ కలవు. ఇచ్చట అట్టిపాట నొక దానిని ఉదాహరించుచున్నాను.

ఒక్కాయి ఒక్క
రెక్కాయి రెట్టి
ముక్కాయి మువ్వ
నక్కాయి నంది
ఐదుం బొడ్డు
ఆరింక తాళ
ఏడిశా బొద్దు
ఏనమా కన్ను
తొంబా పరక
తొట్టికి లగ్గి.

ఈ పాటలకు అర్థము ఉండనేరదు. అయితే వీటి ఉపయోగమేమిటందురా? ఉపాధ్యాయుని కన్నెఱ్ఱ, చింతబరిక ఉపయోగము అక్కరలేకనే బాలబాలికలు ఆటల సందడిలోనే అంకెలయొక్క క్రమము నేర్చుకొందురు. ఆడుతూ పాడుతూ నేర్చుకొను యిట్టి విద్య వారిమనస్సులకు బాగుగాపట్టును.

అచ్చన గాయలాట ముగించునప్పుడు గెలిచినవారు ఒక్కొక్క కాయనే ఎగురవేయుచు ఈ క్రిందిపాట పాడుదురు. ఆపాట వాడుకలో రెండువిధములుగా నున్నది. ఆ రెండువిధముల పాటలను రెండింటిని వ్రాయుచు ఈ వ్యాసమును ఇంతటితో ముగించుచున్నాను.

ఒక విధము

కొం డ మీ ద వెం డి గి న్నె
కొ క్కి రా జు కా లు వి రి గి
వి రి గి వి రి గి రెం డా యె
వి ధు ల్లో మూ డా యె
ప డ మ ట చు క్క లు పం డే యి
భ ళ్లు న తె ల్లా రె.

మరియొక విధము

కొం డ మీ ద గుం డు జా రె
కొ క్కి రా జు కా లు వి రి గె
దా ని కేం మం దు
వే పా కు చే దు
వె ల్లు ల్లి గ డ్డ
నూ నె మ్మ బొ డ్డు
నూ టొ క్క ధా ర.

అర్ధాంగి

నన్నయ్య మహాకవి

ధర్మార్థకామసాధన కుపకరణంబు గృహనీతి విద్యకు గృహము విమల
చారిత్రశిక్షకాచార్యకం బన్వయస్థితికి మూలంబు సద్గతికినూత
గౌరవంబున కేకకారణం బున్నతస్థిరగుణమణులకాకరము హృదయ
సంతోషమునకు సంజనకంబు భార్యయచూవె భర్తకు నొండ్లుగావు బ్రియము

లెట్టికష్టములను నెట్టియాపదలను
నెట్టితీరములను ముట్టబడిన
వంతలెల్లబాయు నింతుల బ్రజలను
నొనరజూడగనిన జనులకెందు.

మన యిరుగుపొరుగులు

శ్రీమతి కామరాజు మైత్రేయిగారు

ఒక దేశనాగరికత అనాగరికత వీనిని చర్చించుటకు పరిశుభ్రతయే ప్రథమచిహ్నము. మన హిందూదేశమును గురించి యితరదేశస్థులకు చెడ్డయభిప్రాయము కలుగుటకు మనదేశమునందు పరిశుభ్రతను గురించి శ్రద్ధతీసికొనక పోవుటయే. విదేశీయులు, మనదేశమునకు వచ్చి మన పట్టణములలోనియు, గ్రామములలోనియు అశుభ్రతను చూచి దిగ్భ్రమను చెందుచున్నారు.

కాథరీను మేయో వ్రాసిన 'మదర్ యిండియా' యను పుస్తకమునందు హిందూదేశము నానావిధములైన అంటువ్యాధులకు ఆటపట్టనియు, హిందువులు మనుష్యజాతికి వేరుపురువులనియు, లోకమునకు వెల్లడి చేసియున్నది. మన హిందూదేశమునకు వచ్చు పాశ్చాత్యుల ప్రథమాభిప్రాయము యీవిధముగానే యుండుట నిజము.

కామరాజు మైత్రేయిగారు

ఏ దేశములలో జనులు- వారి రాజవీధులందు, మలమూత్రముల విసర్జించుచు, స్థలవిమర్శనము లేక యుమియుచు, వీథిగుమ్మములయొద్ద పెంటదిబ్బల ప్రోవుచేయుచు యశుభ్రముగా నుండు దుస్తులను ధరించి యీగలు దోమలు ముసిరిన తినుబండములను తినుచు, పుణ్యమని తలచి దట్టముగా పాచిపట్టి పచ్చనై చూచుటకు రోతగానుండు దేవాలయముల పరిసరమునందుండు కోనేళ్లయందు స్నానము చేయుచు, పరిశుభ్రతయనుపేర వారి యాడువారిని నెలకు మూడురోజులు ప్రత్యేకపరచి, కుక్కల కంటెను నీచముగా చూతురో వారుయితర దేశస్థులచే నాగరికులని యెంచబడరు.

ప్రతి దేశస్థులును, ప్రస్తుతపు నవనాగరికులని పేర్వడసిన పాశ్చాత్యులును, యొకానొకప్పుడు యీలోటు పాటును యనుభవించినవారే! యూరపుదేశముకూడ 16 లేక 17-వ శతాబ్దములలో, యిప్పుడు మన హిందూదేశము యెంత అపరిశుభ్రముగా నున్నదో, యంత అపరిశుభ్రముగానే యుండెడిది. వారును అశుభ్రమైన పనులెన్నో చేయుచుండిరి. వారిలో నిప్పుడిప్పుడు మనలో వలె, యంటువ్యాధులు ప్రబలముగానుండెను. ఒక పాశ్చాత్యయువతీమణి, హిందూదేశపు స్థితులను పరికించి నిష్పక్షపాత

బుద్ధితో 16 లేక 17-వ శతాబ్దపు యూరపును చూడ నభిలాషగలవారు 20-వ శతాబ్దపు హిందూదేశమును పరికించిన విశదమగునని వ్రాసి యున్నది.

17-వ శతాబ్దాంతమువఱకు యూరపుకును హిందూదేశమునకును పరిశుభ్రతలో నంత తారతమ్యము యుండెడిదికాదు. 18-వ శతాబ్దములో యూరపు దేశమున పెక్కు మార్పులు కలిగెను. యంత్రనిర్మాణము, భౌతిక రసాయన శాస్త్రవిద్య అందు పాశ్చాత్యులు ముందంజవేసి, యీ యవమానకరమగు యశుభ్రత నుండి తొలగిపోయిరి. మన హిందూదేశమో యట్లేనిలచిపోయెను. ఈశాస్త్రసంబంధమైన విద్యవలనను, జనసామాన్యమునకు విద్య గలుపుటవలనను, పరిశుభ్రతయొక్క ముఖ్యత వారికి విశదమయ్యెను. అంటు వ్యాధులడుగంటుటకుగాను, యవి ప్రబలకుండుటకుగాను. చట్టము లేర్పఱచిరి. పట్టణములు, గ్రామములు, శుభ్రముగా నుండుటకొఱకు మురుగుకాల్వల కట్టించుట, తినుబండముల, కూరగాయల యంగళ్లు మొదలయినవి వైద్యశాఖవారి యాధిపత్యము క్రిందనుంచుట, నవీనపద్ధతులమీద పాకీ దొడ్లను కట్టించుట, పరిశుభ్రమైన నీటిని త్రాగుటకు తగువసతులు కల్పించుట, మునిసిపల్ సంఘమువారి ముఖ్యమైన పనులై యుండెను. పరిశుభ్రత యనునది వారి సాంఘికమర్యాదలలో నైక్యమైపోయినది. ఎట్లన ఎవరైన యశుభ్రముగాకాని, యసహ్యముగాకాని కనుబడుచో వారిని సంఘము బహిష్కరించును. కావునవారందరు శుభ్రముగా నుండవలసి వచ్చెను. పాశ్చాత్యులు యీ మార్పులవలన పెక్కులాభములను పొందిరి. వారిలో యంటు వ్యాధు లడుగంటుటవలన మరణసంఖ్య తగ్గిపోయెను. వారు నిరంతరానందజీవితములను గడపుచున్నారు.

మనము యీయానందకరమైన పాశ్చాత్యుల జీవితమును చూచి, మన హిందూదేశపరిస్థితిని తిలకించిన చాలజాలి గొలుపుచున్నది. మనజనుల యాచారములు నడవడికలు, పురాతనమైనవిగా కాన్పించుచున్నవి. మనయాడువారు తెల్లవారగనే తమ పిల్లలను గృహద్వారముల యొద్దకు తీసికొనివచ్చి వారిచే కాలకృత్యముల తీర్పింతురు. ఇట్లు తల్లులు మూఢత్వమువలన చేయుచున్నందువలన, పిల్లలకు మొదటినుండియు, అట్లు చేయుటవలన దాని యశుభ్రతగాని, యసహ్యతగాని వారికి బోధపడదు. మనలో చదువుకొన్నవారమని పేరుగలవారుకూడ బయలులందును, రాజవీధులందును మలమూత్రముల విసర్జించుచున్నారు. సాధారణముగా మనము రైలు ప్రయాణము చేయునపుడు తెల్లవారగనే, రైలుకురెండువైపుల గ్రామముల యొద్దకాని కాలువలయొద్దనకాని జనులు కాలకృత్యముల తీర్చికొనుట చూచుచున్నారము. ఆంధ్రదేశ సంచారమునందు గాంధీమహాత్ముడు యీమనవాడుకలను చూచి చాల నొచ్చికొనిరి. వారు యీసంచారమునందు కృష్ణా గోదావరి మొదలగు పుణ్యనదులయొద్దనకూడ జనులు కాలకృత్యములను, స్నానసంధ్యాదికములను ప్రక్కన ప్రక్కనచేయుటను చూచిరి. ప్రశ్నించిన పారుచున్నజలమునకు దోషములేదని చెప్పిరట.

మన వీధులయందు యక్కడక్కడ మనుష్యులు వీధులను కలుషితము చేసిన శిక్షింపబడుదురని ప్రకటనలను వ్రాసి యున్నను, జనులాప్రకటనలను నుల్లంఘించుచుందురు. అట్లుచేసినను వారిని యెవరు యాటంకపరుపరు. మన మునిసిపల్ సంఘమువారు దీనిని గుఱించి తగు చర్యతీసికొనక పోవుట వలననే, జనులా ప్రకటనలను లెక్కింపక యుల్లంఘించుచున్నారు. జనులు సాధారణముగా వ్యాధులు వచ్చినను పైకివెల్లడిచేయరు. చేసిన చికిత్సాలయమునకు పంపుదురని భయముచే వారు మరణించుటకైనను ఒప్పుకొందురుకాని చికిత్సాలయమునకు వెళ్లభయపడుదురు. ఇటువంటివారు తమ మూఢత్వమువలన యితరులకా వ్యాధిని వ్యాపింపచేయుచున్నారు.

మదరాసులో బిచ్చగాండ్రు అనేకులను చూచుచున్నాము. వీరు పేదవారు అగుటవలన యశుభ్రముగా నుండు పదార్థములను, యశుభ్రమైన నీటిని త్రాగి రోగము తెచ్చుకొందురు. రోగము వచ్చిన పిమ్మట గాని శ్రద్ధపుచ్చుకొనక, యట్లే వీధులయందు తిరుగుచుందురు. దీనివలన రోగము బాగుగ వ్యాపించి, జన నష్టము కలుగచేయుచున్నది. బీదసాదలకు యన్నప్రదానము జేసిన పుణ్యమనియెంచి గౌరవనీయులు కొందరు చిన్న చిన్నసంఘములుగాచేరి అన్నప్రదానసమాజములను కొన్ని యక్కడక్కడ పట్టణములమధ్య స్థాపించియున్నారు. వీనిలో మెంబర్లు కొందరు మన మునిసిపల్ సంఘములోని వారే. ఇట్లు అన్న ప్రదానము జేయుటవలన సోమరి బిచ్చగాండ్రు యంటురోగాలతోకూడి యీ వ్యాధిని తెచ్చుకొను చున్నారు. ఈ సమాజములలో యన్నప్రదానములు చేయుదినములందు లెక్కకు మిక్కుటములై నానా విధములైన యంటురోగులును కూడుదురు. ఈ రోగులలో పెక్కుమంది కుష్టువ్యాధివలన బాధపడు చుందురు. వారు చెట్లనీడను కూర్చొని వారి రణములను గీరుకొనుచు యాప్రదేశమునంతయు పాడుచేయు దురు. కుష్టురోగ మంటువ్యాధియని కాని, యసహ్యమని కాని వారికి తెలియదు. మధ్యతరగతి వారైనను యీరోగమువచ్చిన దానిని గుఱించి శ్రద్ధతీసికొనరు. ఇంత పెద్దపట్టణమనిపేరు గాంచిన యీ మదరాసునందు కుష్టురోగచికిత్సాలయము ఒకటి సరియైనది లేదనుట చాలా దుఃఖకరముగా నున్నది. పాశ్చాత్యదేశములలో బీదవారికిని, దిక్కులేని వారికిని శరణాలయముల కట్టించి వారిచేత, పని చేయించి యన్నవస్త్రములనిచ్చెదరు. బీదవారు వీధులవెంట బిచ్చమెత్తిన శిక్షింపబడుదురు. మనదేశములో బీదవారికి నివసించుటకు తగు వసతులు లేనందువలనను, బిచ్చమెత్తిన శిక్షింపకుండుటవలనను, సోమరి బిచ్చగాండ్రు యొడలువంచి కృషిచేయక యదే వృత్తిగా బిచ్చమెత్తి జీవించుచున్నారు. రోగములచే పీడింపబడు బీదలు వీధులయందు కూర్చుని రోగవ్యాప్తి చేయుచున్నారు.

మనదేశము బీద స్థితియందు ఉండుటవలనను, మనకు స్వతంత్ర రాజ్యము కానందువలనను, యిన్ని కష్టములు కలుగుచున్నవి. మన హిందువులకు యారోగ్యపద్ధతులను గుఱించి తెలియనందువలనను యీ దేశ మశుభ్రముగానున్నది. మనవారు యున్నతస్థితిచెంది తక్కిన నవనాగరిక దేశములతో పాటు సాటిరా తలంపక పూర్వపు హిందూదేశ యౌన్నత్యమును పొగడికొనుచు తృప్తిమాత్రము చెందుచున్నారు. దీని వలన మనదేశ మభివృద్ధినొందక యెన్నడో పాశ్చాత్యులు సవరించుకొనిన లోటుపాటులింకను మనకడనిలచి యున్నవి. వీనిని ఎంత త్వరలో నిర్మూలించిన యంతమంచిది.

బాలికాక్రీడలు

పిల్లలమఱ్ఱి పినవీరభద్రుడు

బోటులతోడఁ దోయములు బొమ్మలపెండ్లియుఁ బుట్టచెండ్లుఁగో
లాటము చెమ్మచెక్కలురుగాటలు గుజ్జనగూండ్లు దాటిచె
ట్లాటలు నిద్దబాండ్లమగనాటలు వెన్నెలగుప్ప డాఁగిమూ
తాటలు నాదిగాఁగలుగు నాటల నాడుచునుండె వేడుకన్.

సిరియాళదేవి

శ్రీమతి మరువూరు వేంకటసుబ్బమ్మగారు

పెన్నానది ఒడ్డుననే ఉన్నది జొన్నవాడ. ఆయూరిలో ఒక బ్రాహ్మణుడు కలడు. ఆయన బాగా చదువుకున్నవాడు. బీదవాడు. అట్టి ధనధాన్యములు చేతినిండ అనుభవించుటకు నోచలేదు. అయినను తనకున్న దానిలోనే లేదనకుండ దానము చేయుచుండును. నిత్యసత్యవ్రతుడు. సదా మంచికార్యములే చేయుచు ఆయూరివారి కందరకు తలలో నాలుకవలె మెలగుచుండెను. అందుచే వారు ఆయనన్న చాలా అభిమానముతో వుంటారు. ఆయనపేరు రామారావు. ఆయనకు ఒక్క కుమార్తెకలదు. ఆమె చాలా అందమైనది. లేక లేక కలిగినందున ఆబిడ్డపై ఆవృద్ధదంపతుల కత్యంతప్రేమ. పార్వతీదేవియో సరస్వతీదేవియో వచ్చి వారి యింట పుట్టినదని ఆబాలికను చూచిన వారందరు సంతోషించుచుండిరి. ఆమె పుట్టుకతోనే దరిద్ర నారాయణుడు వారికి దూరమైపోయెను. ఆమెపేరు సిరియాళదేవి.

మరువూరు వేంకటసుబ్బమ్మగారు

వారామెనెంతో ముద్దుముచ్చటలతో పెంచుచుండిరి. ఆమెయు వెన్నెలదినాల నెలబాలునివలె పెరుగుచుండెను. ఆమెను చిన్నవయసుననే విద్యగరచుటకు నెల్లూరుకు అంపిరి. ఆమెయు తండ్రి చెప్పించినవిద్యలన్నియు వ్యర్థపుచ్చక అన్నిటిలోను నమ్రత సంపాదించుకొనెను. ఆమెను యుక్తవయసు వచ్చులోపలనే మంచి చెడుగులను గురుతించెను. స్త్రీల యొక్క ధర్మములను తెలిసికొనెను. ఆమెను ఉగ్గుపాలతోటే మంచిగుణములన్నియు లభ్యపడెను. ఆమెను అందమును ఆనందమును తెచ్చునవి మంచి గుణములే. ఆమెను ఎప్పుడు తలిదండ్రులు ఒంటరిగా విడచి చిరకాలము వుండినదిలేదు. అందుకొరకై ఆవూరి ప్రక్కవూరిలోనే ఒక యువకున కిచ్చి వివాహముచేసిరి. ఆవూరిలో వున్నవారలందరికి ఆమెనుగూర్చిన మంచిమాటలతోటే ప్రొద్దు పోవుచుండెను. సిరియాళదేవి అన్న చుట్టుపట్ల గ్రామములలో మంచి గౌరవము. వారలందరుకూడ ఆమెను చూచినప్పుడు ఏలక్ష్మీదేవియోవచ్చి వారి ఎదుటవున్నదని ఆనందించుచుండిరి.

ఆమె భర్త మోహనరావుకు పెదతల్లికుమారుడగు కృష్ణారావు నెల్లూరిలో వుండెను. ఆయన తరుచు వదినగారిదగ్గరనే వుంటుండెను. మోహనరావు ఎంత మంచివాడో కృష్ణారావు అంత దుర్మార్గుడు. ఆయనకు మంచితన మనునది పొట్టవిచ్చి చూచినను లేదు. ఆయన జీవితములో ఎప్పుడూ పొరపాటుచేనైన నిజముచెప్పడు. వార్తాపత్రికల మూలముగా తెలిసికొనగలుగుచున్న లోకవిషయములు కృష్ణారావువలననే తెలిసికొనవచ్చును. ఇరుగు పొరుగు వారందరు ఆయన వచ్చుచున్నాడని విన్న ఎట్టి విపరీతములు తెచ్చునో అని భయపడుచుందురు.

నెల్లూరు జిల్లాలో ఆ త్రిలోకసంచారిని యెరుగనివారు లేరు. ఆయనను "నా" అన్నవారు ఎవరు లేరు. కాబట్టి పినతల్లికుమారుడైన మోహనరావువద్దనే కాలము వెళ్లబుచ్చుచుండెను. ఈ దంపతులనుకూడ ఆయన ముప్పతిప్పలు పెట్టుచుండెను. వీరిని ఎన్ని కష్టముల పాలుచేసినను ఆ దంపతులు ఆయనను ఎక్కువగా చూచుచుండిరి. ఎప్పుడన్నా మోహనరావుకైనా కృష్ణారావు మీద కోపమువచ్చును కాని సిరియాళదేవికి ఆయననుచూచిన ఎక్కువ జాలివేయుచుండెను! ఆయనకు ఎన్నినీతులు బోధించినను అవిఅన్నియు వ్యర్థమగుచుండెను.

ఒకరోజు మోహనరావు కార్యాంతరముచే మదరాసు వెళ్లెను. వెళ్లునప్పుడు కృష్ణారావుని యింటికడ వుంచి వెళ్లెను. పాపము! సిరియాళదేవికి పూర్వము కృష్ణారావుపైవున్న ప్రీతివాత్సల్యము లన్నియు పోయినవి. కొద్దిరోజులనుంచి ఆయననిన ఒకమాదిరి భయము కలుగుచుండెను. ఇంతకుముందు చనువుతోటి వదినగారివద్ద వున్నటువంటి ఆయనకూడా ఆమెతో పలుకుట మానివేసెను. ఒకరోజు భోజనానంతరము ఆమె పడకగదిలో టేబిల్ వద్ద కుర్చీలో కూర్చుండి మనుచరిత్ర చదువుకొనుచుండెను. కొన్ని పుటలు తిరుగవేసినతర్వాత దానిలోనుంచి ఒకచిన్నకాగితము క్రిందపడెను. ఆమె దానిని తీసి చూచుకొని త్రుళ్లిపడి:

"ఏమి? నేను కలగనుచున్నానా? లేక నాకు మతి భ్రమకలిగినదా? నా భ్రమకాక ఆయన ఇట్టి సాహసమునకు ఒడబడునా? రామరామ! కాలమెంత విపరీతమైనది. ఇటువంటి ఆలోచన లున్నవారు మనుష్యులుకారు. మనుష్యులవలెనున్న నీచమృగములు" అని అనుకొని సిరియాళదేవి కొంతసేపు కృష్ణారావును నిందించి అప్పటికే జపమునకు వేళమించినదని తలచి జపమునకువెళ్లెను. జపము పూర్తి అయినతర్వాత భగవంతుని ఇట్లు ప్రార్థించుకొనెను. "ఓ దీనబంధూ? నేను నీ భక్తురాలను. భక్తులను కాపాడువాడవు నీవు. నీ స్వాధీనమున నుండగనే భక్తురాలికి ఇట్టి ఆపద సంభవించునా! నీవే రక్షింపకపోయిన ఇక నాబోటి దీనులను రక్షించువారు ఎవరు? ఓ కరుణానిధీ! శరణు. అభయ మిమ్ము."

భగవంతుని ప్రార్థించుకొనుచుండగనే కృష్ణారావువచ్చి "సిరియాళగా! ఆవుత్తరము చూచితివా?" అని అడిగెను. ఈ ఒక్కమాటతోనే ఆమె మండిపడి చివాలున లేచిపోవుటకు గవాక్షముకడకు వెళ్లెను. అప్పుడు కృష్ణారావు గవాక్షమునకు చేతులు చాచి "దేవీ! నే నడిగినదానికి జవాబుచెప్పకయే ఇచ్చుటనుంచి

పోవుటకూడ కలదా?" అని ఇంకా యేమేమో నోటికివచ్చినట్లు ప్రేలసాగెను. ఆదుర్మార్గుని మాటలు వినిన కొలది సిరియాళదేవికి ఒళ్లంతయు మంటలు పుట్టసాగెను. "భర్తనే దైవముగా-ఇక భర్తకన్న వేరు దైవము లేదని-భావించివుండు భారతదేశస్త్రీలలో నొకతెనగునాపైనా ఇట్టి నీ యాశలు ఓయి క్రూరుడా! నీకు ఆడ తోడబుట్టువులు లేరా? ఇప్పుడే నీచత్వమును లోకమునకు వెల్లడించెదను. పాపములో నిండిన నిన్ను భూదేవియు మోయజాలదు. నిన్ను నేను ఇన్నిరోజులనుంచి సోదరభావముతో చూచుకొనుచున్నదానికి ఇదియేనా నీవుచేయు ప్రతిఫలము? ఓయి కృతఘ్నుడా! నీవు మానవరూపమునవున్న ఘాతుకమృగమవు." అని క్రోధమూర్తియై సిరియాళదేవి భీకరాకారముతో అచ్చటనుంచి వెడలిపోయెను. అట్టి సమయమున సిరియాళదేవిని చూచినవారు నిజముగా ఝాన్సీరాణి అనియో రుద్రమదేవి అనియో లేక యేశక్తిఅనియో తలచకమానరు.

మోహనరావు కోన్నవాడ వచ్చునప్పటికి చాలారాత్రి అయినది. వీథులలో మనుష్యుల అలుకుడే లేదు. అవూరిలోని వారందరు శాంతస్వరూపిణియగు నిద్రాదేవి కౌగిటిలో వొదిగివుండిరి. మోహనరావు అతికష్టముతో యింట్లో అడుగుపెట్టెను. ఏలకో కాని ఆయన మదరాసునుంచి బయలుదేరినది మొదలు ఆయనకేమియు తోచక మనస్సు కలతపడుచుండెను. ఆయన చింతకు సరిగానే ఆయన యింట్లో అడుగుపెట్టి చూచునప్పటికి అచ్చట ఎవ్వరు కనుపించలేదు. ఆ కారణముచే హృదయము కంపింపజొచ్చినది. ఆయన విసిగి వేసారి తుదకు ఒక చిన్నగదిలో చిన్నదీపపుకాంతిని తిలకించి అప్పుడు అచ్చటికిపోయి చూచు సరికి మోహనరావు గుండెగుభిల్లు మన్నది. అచ్చటనే కూలబడిపోయి రోదనము చేయసాగెను. ఏమి ? ఏమియులేదు. పతివ్రతాశిరోమణి అయిన సిరియాళదేవి కష్ణారావుచేసిన దుష్కార్యమును సహింపజాలక, వృద్ధులగు తలిదండ్రులను ప్రేమమయుడగు భర్తను వీడి ఆరాత్రి గంగాదేవిని శరణుజొచ్చెను.

పతివ్రత అయిన సిరియాళదేవి తనవద్ద కొచ్చినదని గంగాదేవి సంతోషించెను. మూడవరోజు ప్రాతఃకాలము పతిప్రాణయగు సిరియాళదేవి శవము పావనపినాకినీజలమధ్యమున తేలియాడుచు మాయాప్రపంచమునకు కంటబడెను.

మొల్ల

రావూరి చిట్టివేంకట సుబ్రహ్మణ్యముగారు బి. ఏ. సారస్వత సమాజము

శ్రీయని తేనెమాటల నతిప్రమదంబు జనించునట్లు రా
మాయణముం రచించి తన మర్త్యశరీరమువీడియు న్యశః
కాయముతోడ నెల్లకవికాండము సన్నుతులీయ నాంధ్రలో
కాయతనంబున న్వెలయునట్టి పవిత్రను మొల్లనెంచెదన్.

రామమోహనరాయల నారీహితైషణ

విద్వాన్ సూరిగుచ్చి కృష్ణమూర్తిగారు

నేఁడు భారతవర్షమునందు బ్రహ్మసమాజస్థులమని చెప్పుకొను వారలందఱి లోను రాజర్షి రామమోహనరాయలే ప్రప్రథములని చెప్పుట కెవరి మన మంగీకరింపదు? ధర్మము, సమాజము, శిక్షాదీక్ష యివి మొదలగు సమస్తమును ఎప్పుడు ప్రాణహీనమై ఆచారానుష్ఠానమందు స్థవిరములుగ నుండెనో అపుడు రామమోహన రాయలు ధన్వంతరివలె వాని భారమోచన మొనర్చి దేశమందును, సమాజ మందును, ధర్మమునందును అనేకరీతుల సచల మొనర్చెను. ద్రోణుఁడు శిష్యులయందు వాత్సల్యముగలవాఁడై వారికి శిక్షణ మిచ్చుటయందు దీక్షగలవాఁడేయైనను మానుష యుద్ధమందు విరుద్ధమైన యస్త్రచాలనము శత్రువు లొనర్చినపుడు విభిన్నముగఁ బ్రవ ర్తింపలేదు. అయినను అట్టి దయనీయమైన చరిత్రగల వానినిగాక అన్నివిధములలోను అంతకంటె ఉత్తమమైన కథగలవానిని మనము నేఁడు స్మరించుచున్నాము.

రామమోహనరాయలు సమగ్రదేశమునకు బంధువే యైనను భారతదేశమం దాయన కేవలము నారీహితమునకె జన్మమెత్తిరనుటలో అత్యుక్తిలేదు. ఈకాలమున మను ష్యులు, స్త్రీలయధికారము, స్త్రీశిక్ష, స్త్రీస్వాధీనత, స్త్రీపురుషసామ్యము, మొదలగు విషయములను గుఱించి చెప్పుచు సామ్యప్రతిష్ఠావిషయములో పని చేయుచున్నారు. యూరపుదేశములోనున్న యీ స్త్రీపురుషసమానభావము మన దేశమును దాల్చినది. కాని యూరపుకు పూర్వమే అవిచారమైన అంధకారమునందు కప్పఁబడియున్న మనభారత దేశమునందు శ్రీరామమోహనఋషియే సామ్యవర్తికను హస్తమున ధరించెను. రవీం ద్రుఁడుకూడ "యూరపులో స్త్రీల కధికారము గావలయునను ఉద్యమము లేచుటకు పూర్వమే యీ మహాపురుషుఁడు రామమోహనఋషి స్త్రీస్వాతంత్ర్యమను విషయమై సంగ్రామ మొనర్చె"నని చెప్పిరి. స్త్రీలయొక్క పూర్ణమనుష్యత్వమునందు ఈయన కెంత విశ్వాసమున్నదో అది నేఁడు మన కనేక విధముల తెలియుచున్నది. సతీదాహ

ప్రథను నివారించుటకు అక్లాంతమైన పరిశ్రమము ఈయనచేసెను. ఈఘోరదుర్దినము లలో కుసంస్కారమను నిబిడారణ్యమును ఛేదించుటయను మార్గమున నొక మహాపురుషుఁడు శక్తిమంతుఁడు నడువ వలయును.

సతీవిషయకమైన నృశంసమైన నిందను నివారించుటకై రామమోహనుఁడు కృత సంకల్పుఁడాయెను. ఇట్టి యీతనియందు విశ్వాసముంచుట మానవసహజము. ఈతఁడు స్త్రీలయొక్క పూర్ణ మనుష్యత్వమందు విశ్వాసముంచి పురుషుల మననశక్తి, ప్రతిభ సహానుభూతి మున్నగునవి స్త్రీలకును గలవని చెప్పశక్తుఁడాయెను. ఇట్టి యీతని శక్తి కెవరు విశ్వాసముంచరు? స్త్రీలు పురుషాపేక్షాహీనులని యెవరికి తెలియదు? ఇట్లీతఁడు శిక్షయందును, ధర్మమందును, సమాజమందును, వివాహమందును, వైధవ్యమందును, ప్రతివిషయమందును బురుషులతోటి సమానాధికారములు స్త్రీలకుఁగలవని పోరాడెను. స్త్రీలయొక్క బోధనాశక్తికేమియుఁ బ్రమాణమిచ్చాయ నవసరములేదు. వారిబుద్ధి యెల్లపుడును పురుషాపేక్షాహీనమైనది. స్త్రీలోకమునకు సంకల్పము, నిష్ఠ లేవని విన్నపుడు వీరాశ్చర్యమునంది "యే దేశములో పురుషులు మృత్యునామము విని భయపడుదురో అట స్త్రీలు పురుషులకుఁ దమప్రాణముల నొసఁగుచుండ సంకల్పములేదని చెప్పుట పొరపాటు" అని నుడివిరి.

మనదేశమందు హిందూసమాజములో స్త్రీల కెచటను ఉత్తరాధికారములేదు. పిత, భ్రాత, స్వామి మొదలగువారి యనంతరము స్త్రీ లుత్తరాధికారిణులుగారు. కాని పూర్వకాలమున స్త్రీలకును హక్కుగలదు. "నేఁడిట్టి యసంగతభావమున స్త్రీలు వంచింపబడుటలేదా? నేఁడును అట్టియాచారముండుట యుచితముగాదా?" అని రామమోహనరాయలు పుస్తకరచనముద్వారా ఉపన్యాసములద్వారా నూరువత్సరములకుఁ బూర్వమే యీవిషయమును దెలిపియుండెను. కాని నూరువత్సరములకుఁ దర్వాత నేఁ డేస్త్రీయు నట్టియధికారము పొందకుండుటగాని, మఱియెవరును ఆ విషయమును గుఱించి జోక్యము కలుగఁజేసి కొనకుండుట గాని యాశ్చర్యకరముగ లేదా?

స్త్రీల ప్రగతి విషయమై రామమోహనరాయలు కొన్ని మంత్రములను బీజరూపమున సర్వక్షేత్రములందును జల్లెను. కాని వానినే నూతనమొనర్చుటలో ప్రయోజన

మేమియులేదు. స్త్రీలను పూర్ణమనుష్యులనుగ స్వీకరించి వారిగుణములందు విశ్వాస ముంచి శ్రద్ధాబీజములనుచల్లి బ్రహ్మసమాజమున దినదినమును నానారూపమైన పత్ర మందు, పుష్పమందు, ఫలమందు, వికాసముగలుగునట్లు చేయవలెను. ఆశ్రద్ధయే బ్రహ్మసమాజమునందుండి క్రమముగ అన్యోన్యసంప్రదాయముగ శిక్షితమగుచు సమా జము నందంతటను సంక్రమించి నారీరాష్ట్రమందును, సమాజమునందును, ధర్మమునందును శిక్షయందును, దీక్షయందును, కర్మక్షేత్రమునందును, శిల్పాది సృష్టికార్యములందును బురు షులతో తుల్యాధికారమునందుటకుఁ దగియుండును. సకలాధికారములలోను వంచింపఁ బడిన స్త్రీల విషయమై యిట్టిపనిచేయుట స్వాభావికము. చిరపరాధీనులైన పురుషులు స్వాతంత్ర్యవిషయమై యెట్టిభయము నందుచున్నారో అంతఃపురములలో బంధింపఁబడిన స్త్రీలును అట్టిభయమువిషయమయ్యే యలవాటు పడెదరు. కావున ఈభయమును బోగొ ట్టుటయు, ప్రేమ, ధర్మాదులయందు ధైర్యము గలిగించుటయును చూచువారి యొక్కయు, యోద్ధుల యొక్కయు విధియైయున్నది. యోద్ధులహృదయములోపలనే సృష్టియొక్క సమస్తరూపమైన కల్పనము సుప్తిచెందియున్నది.

("వంగలక్ష్మి" అను వంగమాసపత్రికలోని శ్రీమతి శాంతాదేవి, బి. ఏ. గారి వ్యాసమున కనువాదము.)

సముద్రఘోష

శ్రీమతి ఆదిపూడి వసుంధరాదేవిగారు

త్రనుదర్శింపఁగనచ్చినట్టి జనులన్ ధన్యాత్ములన్ జేయునూ
హానుగాఁబోలును వారిరాశిసతతం బాత్మస్వరూపా ! నిరం
జన ! సృష్టిస్థితినాశకారణ ! నినున్ సర్వజ్ఞ ఘోషంబునన్
వినుతుల్ సేయుచునుండు వేవిధములన్ విశ్వేశ ! విశ్వాత్మకా !

లక్షణ

శ్రీమతి బులుసు లక్ష్మీనరసమ్మగారు

మద్రపురమున కధిపతి బృహత్సేనుఁడు. ధర్మశీలుఁడును, ప్రజానురంజకుఁడును, న్యాయపాలనాతత్పరుఁడునయి రాజ్యము పాలించుచుండెను; కాని యాతనిని సంతానములేని చింత వేధించుచుండెను. సంతానార్థియై ఆరాజు భార్యతోఁగలసి సకలలోకకారణుఁడగు నారాయణుని నిరంతరము సేవించుచుండెను.

బులుసు లక్ష్మీనరసమ్మగారు.

ఇట్లు నాపరమేశ్వరుని సేవింప నాతని యనుగ్రహముచే నా మహారాజ్ఞి గర్భముఁదాల్చి యొకనాటి శుభలగ్నమున సర్వలక్షణవిరాజమాన యగు నొక పుత్రికారత్నమును గనెను. లేక లేక కలిగిన యామెకు "లక్షణ" అను ననురూపాభిదాన మొనర్చి యతిగారాబముతో బెంచుచుండెడివారు. చిన్ని నెన్నుదిటిపై చిందులుద్రొక్కు యామె వినీలాలకముల సొగసును, అరిమిత్రహాసితయోహానచంద్రచంద్రికల వెదఁజల్లు యాపసికూన నెమ్మద్దు మోము గోమును, అక్షరోచ్చారణంబు అవ్యక్తమైయుండ పులకండ మొలికెడు నాముద్దుబాలిక యొక్క తీయని పలుకుల కులుకులును, శ్రీకృష్ణనామోచ్చారణ మాత్రమున శరీరము పులకించుకొని కిలకిల నవ్వు నా పుత్రిక యాకార సౌష్టవమును తిలకించి తలిదండ్రులే కాదు బంధుగులును, పురజనులును గూడ మోహితులగుచుండిరి.

లక్షణను ఆటలు కృష్ణవిషయకములే. పాటలును కృష్ణసంబంధములే. మాటలలోను కృష్ణుఁడే. అంతఁ జదువనారంభించి సకలశాస్త్రపురాణాదులసారమును గ్రహించి తోడిబాలికలలో మిన్న యనిపించుకొనెను. కొంతకాలమునకు ఆమె యౌవనము నలంకరించెను. కృష్ణుడే భర్త కావలయునని యామెసంకల్పము.

ఒకనాఁడు నారదుఁడు రాజుదగ్గరకు వచ్చెను. రాజు అతనిని ఉచితరీతిని గౌరవించెను. నారదుఁడు రాజుయొక్క యోగక్షేమముల నారసి "నీ పుత్రికకు యుక్తవయస్సు అంకురించినది. వివాహప్రయత్నము చేయవేలా?" అని ప్రశ్నించెను. "అనురూపుడగు భర్తను గానకైతి. మీ రెఱింగిన శలవిండు" అనగా నారదుఁడు "రాజా! ద్వారకకు రాజు శ్రీ కృష్ణుఁడు కలఁడుకదా? వాఁడు సర్వోత్తముఁడు. నల్లనివాడు; పద్మనయనంబులవాఁడు; కృపారసంబుపైఁ జల్లెడివాఁడు, భక్తవత్సలుఁడు. వానికి నీకూఁతు నిచ్చి తరింపు" మని ఎందేనిపోయెను.

నారదుని పలుకులు రహస్యముగా వినిన లక్షణ కృష్ణునిపై మోహము పట్టలేకుండెను. చెలికత్తెలవలన లక్షణ వృత్తాంతమువినియు గొల్లఁడగు కృష్ణునకుఁ గన్యనిచ్చుటకు జంకి రాజు స్వయంవరము సాటించెను. లక్షణ

యీవార్తనువిని మఱింత చింతనొంది కొట్టకేలకు ధైర్యమునొంది తన కనకపంజరమునఁగల చిలుకను దిలకించి "యీ జాబును గొనిపోయి కృష్ణున కందిమ్మ"ని యొక లేఖమువ్రాసి చిలుక కంఠమునఁగట్టి పొమ్మనెను. ఆచిలుక వాయువేగమనోవేగముల ద్వారకకు జనెను. కృష్ణుని అంతఃపురమున చూచి ఆతని వ్రేలిపై వ్రాలెను. అతడు చిలుకను హస్తముతో నిమిరి లేఖను తీసి ఇట్లు చదువఁదొడఁగెను—

"మనోహరా! శ్రీకృష్ణా! చిన్ననాటనుండి నిన్నే మనోవాక్కాయకర్మములచేతను ప్రేమించి నాను. అన్య మెరుగను. కనుక పూర్ణమగుప్రేమ ఈ సేవకురాలిపై నున్నచో నీ ఉత్తరము చూచిన తత్క్షణమే వచ్చి నన్ను మన్నింపుము. లేనిచో లక్షణ ఇక భూమిపైనుండదు.

చిత్తగింపవలెను.

ఇట్లు మీపాద సేవకురాలు,

లక్షణ."

అని యున్న కమ్మను జదివి చిలుకను జూచి "చిలుకా! త్వరగా లక్షణ దగ్గరకుఁబోయి – భయ పడకుము. వెంటనే కృష్ణుడు వచ్చి నిన్ను వివాహమాడును. అని చెప్పుము." అని చిలుకను విడిచెను. చిలుక లక్షణను జేరి జరిగిన సంగతి చెప్పెను. లక్షణ సంతసించెను.

మద్రపురము స్వయంవరాగతరాజకుమారులతో కలకల యనుచుండెను. పురమంతయు నలంకరించిరి. మత్స్యయంత్రమును నొకదానిని కట్టిరి. రాజుల కుచితగౌరవాదులు చేసిరి. ఆనాఁడు స్వయంవర మగుటచే రాజు లలంకరించుకొని మత్స్యయంత్రసమీపమునకు జేరిరి. కృష్ణుఁడుకూడ వచ్చెను. బృహత్సేనుఁడు రాజకుమారుల తిలకించి "ఓ మహానుభావులారా! ఈ మత్స్యయంత్రమును తెగవేసిన వానికి నా కుమార్తె నిచ్చి వివాహము చేసెదను. మణిహారమును ధరించి వచ్చుచున్న ఆమె నాకుమార్తె లక్షణ." అని చెప్పి యూరకుండెను. అప్పుడు రాజకుమారులు యంత్రము గొట్ట ప్రయత్నించియు కొట్టలేక తమ శక్యము కాదని తొలఁగిరి. కొందఱు బారెఁడు మూరెఁడు హెచ్చుతక్కువగాఁ గొట్టిరి. కాని ఎవ్వరును మత్స్య యంత్రమును భేదింపరైరి. అప్పుడు,

బంగరుదుప్పటంబు వలెవాటుగ నొప్ప హసన్ముఖాబ్జుఁడై
రింగున నారికోల నమరించి తటాలున ద్రుంచె నాధను
శ్చంగుఁడు గోపయోషావతభుజంగుఁడు మోచితసంగుడుర్వ కృపా
పాంగుఁడు దృప్తదర్పబలభంజనయంత్రము మత్స్యయంత్రమున్.

అంత లక్షణ మణిహారమును శ్రీకృష్ణకంఠమునఁ గీలించెను. అప్పుడు దేవదుందుభులు మ్రోసినవి. దేవతలు పుష్పవృష్టి కురియించిరి. అచ్చర లాడిరి. గంధర్వులు పాడిరి. ఖేచరులు జయశబ్దము లొనర్చిరి.

హైందవ స్త్రీ సమస్య

శ్రీమతి పద్మావతీ శ్రీరామ్ గారు

మనదేశములో స్త్రీల కేలాంటిహక్కులు లేవు. వారు కేవలము పురుషుని మృగత్వమునకు బానిసలుగా భావింపబడుచున్నారు. స్త్రీ సంఘమును బాల్యవివాహములు, కన్యాశుల్కములు, అస్వాతంత్ర్యము, పిశాచములై పట్టిపీడించి పిల్పిపిప్పిచేయుచున్నవి. ఈ పిశాచములం బారద్రోల సంఘసంస్కర్తలు దీక్షంబూని యున్నారు. వారి ప్రయత్నములు కొనసాగునట్లు చూడవలయును.

పద్మావతీ శ్రీరామ్ గారు

స్త్రీలను హీనస్థితినుండి నివారించుటకు జేయగలవానిని కొన్నింటినిఁగూర్చి ఇచ్చటముచ్చటించెదను. కడచిన జనభా లెక్కల ప్రకారము 100–కి ఏడుగురు స్త్రీలుచదువను వ్రాయను నేర్చియున్నారని తేలినది. అందులోను వారికి గరపు విద్య పాశ్చాత్యవిధానమున నున్నది. మునుపు మనదేశములో స్త్రీలకు విద్యగరపిరనుటకు సందియములేదు. భాస్కరాచార్యుని కొమరిత లీలావతి, రామాయణమును వ్రాసిన మొల్ల, వెంకమాంబ, వీరికీర్తి దిగంతముల ప్రబలియున్నది. గార్గి, మైత్రేయి, రాణీసంయుక్త, అహల్యాబాయి మున్నగు మహిళామణుల చరిత్రములు పూర్వస్త్రీసంఘ మత్యున్నత దశయందుండెనని చాటించుచున్నవి. విద్యావ్యాప్తికై స్త్రీలు పాటుపడవలయును. పురుషుల కుపయోగించు విద్యావిధానములు మనకును యనుకూలించుననుకొనరాదు. మనకు వేరుపద్ధతు లుండవలయును. స్త్రీలకు లలితకళలందు రుచియుండుట సహజము. వారికి సంగీతము, చిత్రలేఖనము, అలవడజేయవలయును. శిశుపోషణ, ప్రసవవైద్యము, ప్రథమచికిత్స వారికి తప్పక నేర్పవలయును. వైద్యవృత్తియందు స్త్రీ వైద్యు లధికసంఖ్యాకులుగా ప్రవేశ

బెట్టవలయును. మన ఆయుర్వేదపద్ధతి ననుసరించు చిన్నచిన్న చికిత్సలు, చిట్కాలు మనస్త్రీల కందఱకు తెలిసియుండవలయును. కొంతమంది యిండ్లలో ప్రసవానంతరము బాలింతకు శరీరపుష్టినిచ్చి ఆరోగ్యము చేకూర్చునట్లు లేహ్యమొకదానిని బాలింతరాలి తల్లియో అవ్వయో చేసియిచ్చుట వాడుక. పది పదునైదు మందుదినుసుల చూర్ణమును నేతిలోను తేనెలోను పక్వముచేసి యుంచి దానిని నలుబది దినములు వాడుదురు. ప్రస్తుతము దాని మాటయే మరచుచున్నారు. ప్రతిదానికిని పేటెంటు మందులు. విదేశపుమందులలో ముఖ్యముగా ద్రాక్షారసము కలుపుదురు. దానివలన మనకు ఆక్షణమునకు ఖులాసాకన్పట్టును. కనుక మన మనాదిగా వాడుచున్న మందులను విడువక ఉపయోగించవలెను. మన స్త్రీలందఱును వైద్యవిజ్ఞానము నార్జించి ఉపచారిణులు (Nurses) గా పనిచేయుటకు సిద్ధపడవలయును. అదియుఁగాక మన స్త్రీలే వైద్యులుగానున్న పథ్యపానాదులయందు మేలగును. సాధారణముగా స్త్రీలకు సంభవించు వ్యాధులు ఋతుశూలలు గర్భసంరక్షణము గర్భిణీహితచర్య మున్నగు విషయములగూర్చి ప్రతివారికి తెలియునట్లు ఆయాభాషలలో కరపత్రములువ్రాసి ప్రకటించి స్త్రీలయందు వైద్యవిజ్ఞానము వ్యాపింపజేయవలయును.

దేశము నిర్వీర్యమై నిస్సారమై యున్నందులకు సంఘదురాచారములు ముఖ్యకారణములు. ఆదురాచారముల నణచుటకు విద్యావిహీనతను లేకుండజేసి సంఘ మభివృద్ధి జేయుటకు మనమే పూనుకొనవలయును. విద్యావతులైన మనలో కొందఱు, త్యాగశీలలై గృహిణులను వివేకవతులఁ జేయుటకు ప్రచారమొనర్చవలయును. స్త్రీ సంఘముల నచ్చటచ్చట నెలకొల్పి అభివృద్ధిపఱచి, అచ్చట స్త్రీల కుచితవిద్య గరపవలయును. స్త్రీప్రచారకసమితియేర్పడి సాంఘిక రాజకీయ విషయములనుగూర్చి చర్చించి బోధించవలయును. శిశుపోషణ ప్రసూతికష్టనివారణ మున్నగు విషయములు, వివాహవయోనిర్ణయము, బాలవితంతువుల పునర్వివాహము, మున్నగు విషయములను గూర్చి గమనించవలయును.

పురుషులు స్త్రీల యభివృద్ధికి పాటుపడినకాని దేశమునకు విముక్తిచేకూరదు. మనమును మనచేతనయినది చేయవలయును. స్వయంసాహాయము సర్వోత్తమమైనదికదా! మనదేశపు ప్రాచీన ఔన్నత్యమును దలచుకొని విఱ్ఱవీగిన లాభములేదు. ఎల్లవేళల భావినిగూర్చి ఆలోచించు చుండవలెను.

స్వప్న వేదన

ఆరవిల్లి నరసింహాచార్యులుగారు బి, యె, సారస్వతసమాజము

పొంగిపొరలు తరంగమాలిక
నింగిముట్టఁగ భీకరంబయి
చెంగుచెంగున వచ్చు సంద్రము
నుంగనుంగొని భీతినందవు
ఎంత వెఱ్ఱివి తమ్ముఁడా!

ఆడబోయెద నంచుఁ బలికెదు
నీడలంగని నిజమటందువు
నీటమునుఁగుఁచుఁ దేలు చంద్రుని
ఆటలాడెడి బాలలందువు
ఎంత వెఱ్ఱివి తమ్ముఁడా!

మల్లిపూవుల కుప్పలవిగో
చెల్లెలికిఁ గొంపోదమందువు
తెల్లదనమునుఁ జూచి భ్రమసితి
మల్లిపూలె సముద్రఫేనము
ఎంత వెఱ్ఱివి తమ్ముఁడా!

చెల్లెలదిగో కూయటంచును
జెట్లమాటున దాగి పిలిచెను
మనలరమ్మని యనెదు; కోకిల
మధురకంఠ స్వరము సుమ్మది
ఎంత వెఱ్ఱివి తమ్ముఁడా!

చూడు చెల్లెలి నెంత యెత్తున
కాడఁబోయెను యంచుఁ బలికెదు
కాదు చెల్లెలి ముద్దుమొగమిఁక
రాదు కలలో నైన గాంచఁగ
ఎంత వెఱ్ఱివి తమ్ముఁడా!

చెల్లెలదిగో నవ్వుచున్నది
తెల్లబడెను ప్రపంచమందువు
నవ్వుఁబోలిన పండువెన్నెల
నవ్వటంచును మోసపోతివి
ఎంత వెఱ్ఱివి తమ్ముఁడా!

పూలనెట్టులఁ జిమ్మివేసెనో
నేలఁబడగా ననెదు; చెల్లెలు
పూలరథమునఁ బోయి యెంతో
కాలమైనది—చుక్కలయ్యెవి
ఎంత వెఱ్ఱివి తమ్ముఁడా!

చిన్నిచేతులఁ జాచి చెల్లెలు
చేరబిల్చెడు పోదమందువు
మావిగున్నల కావిచిగురుల
కీవిధంబున మోసపోతివి
ఎంత వెఱ్ఱివి తమ్ముఁడా!

దేహకాంతియె పండువెన్నెల
తేటయందువు చిన్నిచేతులు
మావిరెమ్మలటందు తెల్లని
పూవులన్నియు నవ్వులందువు
ఎంత వెఱ్ఱివి తమ్ముఁడా!

ఎంత యేడ్చిన నెంత పిలిచిన
నెంతగా బ్రతిమాలుకొన్నను
నుంతనైన వినంగఁ జాలదు
చూడఁ జాలదు చెల్లెలిప్పుడు
వంత యేలను తమ్ముఁడా!

పాపపుణ్యము లెఱుఁగఁ జాలని
బాల్యమందే మేలిలోకము
చూడఁ బోయెను; మఱచె నచ్చటి
చోద్యములఁ గన్గొనుచు మనలఁ
చింత సేయకు తమ్ముఁడా!

ఎదుటనున్న మహాసముద్రం
బీది యావలి కరుగు వరకును
చేరఁ జాలము మేలిలోకము
చెల్లెలింగనవచ్చునప్పుడె
భీతి నందకు తమ్ముఁడా!

స్త్రీలు—గృహపరిశ్రమలు

శ్రీమతి అయ్యదేవర బాలాత్రిపురసుందరమ్మగారు

పూర్వకాలమున భారతవర్షము భాగ్యవంతమై ప్రతియింటను సౌభాగ్యలక్ష్మి కళకళలాడు చుండెను. మహమ్మదీయ ప్రభువుల పరిపాలనయందలి భూషణాలంకారములక్రింద వాడబడు వజ్ర, వైడూర్య గోమేధిక, పుష్యరాగముల విలువకట్టలేక ఆంగ్లేయప్రతినిధులు నిశ్చేష్టులైరి. కోహినూరు వజ్రకాంతి దేదీప్యమానముగా నేటికిని పాశ్చాత్యప్రాగ్దిశాంతర్భాగమున ప్రభావంతమై సూర్యునిపగిది వెల్గుచునే యున్నది. హైందవ గృహపరిశ్రమలను నాశనము జేసి హిందూగృహలక్ష్మిని ఏకవస్త్రధారిణిగా జేసిన విదేశవర్తకులకు భారతదేశముపై గల వ్యామోహము నానాటికి వృద్ధియగుచుండెనని యిప్పటి పరిస్థితులంబట్టి చెప్పక తప్పదు.

అయ్యదేవర బాలాత్రిపురసుందరమ్మగారు

ఇప్పుడు మన భారతదేశము అన్నమో రామచంద్రాయని యల్లాడు పాటకపు జనులతో నిండి దరిద్రనారాయణుల కాలవాలమై యున్నది. కావున హైందవనారీమణులు ముఖ్యముగా గమనింపదగిన అంశములలో ముఖ్యమైనది వారు చేయవలసిన గృహపరిశ్రమలు తద్వారా ధనార్జనము.

గాంధి మహాత్మునిచే ప్రబోధింపబడి దేశమంతయు నాందోళనముగానున్న విదేశ వస్త్ర బహిష్కారము—స్వదేశ వస్త్రస్వీకారము ప్రతి సోదరీమణి ఎరింగిన విషయమే. స్వదేశ వస్త్రమును ధరించుటకు అందుకు తగిన నూలు మన దేశమందు తయారుగావలెను. పూర్వకాలమున ప్రతి యింటను రాట్నపు చక్రముల నాదము ప్రతిధ్వనించుచుండెడిది. రాటమునుండి నూలుతీయుటలో భారతనారీమణులు శ్రేష్టలు. ఇటీవల జరిగిన ఖద్దరు వస్త్రప్రదర్శనపోటీపరీక్షలలో గెల్పొందిన వారలెక్కువమంది మనసోదరీమణులని చెప్పుటకు సంతోషమగుచున్నది. అట్టి సోదరీమణులు యీదేశమందు సోమరులై పనిపాటలు లేక యూరకకూర్చుండు కాలములందు రాటము వడుకుట, నూలు తీయుట మొదలగు పనులు ప్రారంభిం

చినచో తిరిగి దేశము సౌభాగ్యవంతమగుననుట నిశ్చయము. ధనార్జనమున స్త్రీలు పురుషునితో కొంతభాగస్వాములయ్యెదరు గాక!

రాటముతో నూలు తీయుటేగాక యింకను కళాపోషణజేయవలసిన బాధ్యత సోదరీమణులయందు గలదు. చిత్తరువుల వ్రాసి చిత్తమును భ్రమింప జేసియు భావగాంభీర్యములనొక్కుమ్మడి స్ఫురించు రూపముల లేఖినిచే జిత్రించి సనాతన హైందవనాగరికతను, ఆర్యసాంప్రదాయముల, నిరూపించు పటముల జిత్రించవలయును. అందుల కళాసౌందర్యము, చిత్రలేఖనాకౌశల్యము, ప్రకృతియందుగల, ప్రత్యక్ష దృశ్య ప్రదర్శనమందుగల నయనోత్సవాభిలాషను సోదరీమణులు నెరవేర్ప చిత్రలేఖనము నేర్చి సనాతన హైందవనాగరికతను నేర్పి వాటి విక్రయముల ద్వారా సహితము ధనము సేకరింప నవకాశము గలదని నా ఆశయము.

పై విద్యతోపాటు అల్లిక పేముపని గృహపరిశ్రమలలో నొకటిగా భావింపవచ్చును. పేమును తెచ్చి వాటిని వివిధ తరగతులుగా పూలబుట్టలు తమలపాకుల పళ్లెములు విసనకర్రలు మొదలగునవి అల్లి మధ్య మధ్య రంగు రంగుల బొమ్మల చిత్రించి, అల్లిన అవి ప్రస్తుతము ఆధునికనాగరికతను వెల్లడిజేసి మహిళామణుల తెలివి తేటల నెంపొందింపజేయుటేగాక వస్తుప్రదర్శనశాలల నలంకరించి గృహోపయోగకరములై యెల్లెడల నిండియుండును. ఇది ఆర్థికముగా దేశమున కుపయోగము.

సామాన్యముగా గృహమునకు కావలసిన వస్త్రములు చొక్కాలు, కోట్లు, పరాయిలు, కుట్టుటకు కూలివానికిచ్చిన చాలాధనము వ్యయమగును. మనయిండ్లలో కుటుంబమునకు కావలసిన కుట్టుపనులన్నియు సోదరీమణులే నిర్వహింపవలయును. ఒక కుట్టుయంత్రమున్నచో చాకచక్యముగా, క్రొత్తపద్ధతులతో, స్త్రీలకు, పురుషులకు, పిల్లలకు కావలసిన దుస్తులన్నియు తయారుచేసి యిచ్చుటకు సిద్ధముగా నుండవలయును. ఈ పనులన్నియు స్త్రీలకు వెన్నతో పెట్టిన విద్యవలె నుండవలయును. సామాన్య వస్త్రములనేగాక యింకను ఊలుతోను, జరీతోను అనేకవిధములైన నగిషీపనులను చేయవచ్చును. ఊలుతో పంచులను, మేజోళ్లను, పిల్లలకుళ్లాయిలను, మేజాబల్లలపై వేయు రంగురంగుల రుమాళ్లను, పైకి వేసికొనుటకు వింత వింత రంగు రుమాళ్లను, యింకను అనేక రకములుగా అల్లుట నేర్చుకొనుట శ్రేయస్కరము. వీటివలనను గూడా కుటుంబములలో చాలవరకు వ్యయముతగ్గి ధనార్జనమునకు మార్గదర్శిగానుండును.

రాటముతో నూలువడుకుటయేగాక నూలుతీసి నేతనేయుటను కూడ నేర్చుకోవలసిన యావశ్యకత గలదు. అట్లుచేయుట ఎవరి వస్త్రములను వారే నిర్మాణము చేసికోవలసిన బాధ్యత గలిగిన వారయ్యెదరు. ఇయ్యది దేశమునకు శుభదాయకము. కుట్టుటకు మేజోళ్లు చేయుటకు సులభముగా కనిపెట్టబడిన యంత్రముల ద్వారా ఈపనులు తేలికగా నెరవేరగలవు.

ఓ సోదరీమణులారా! తుది మనవి. వనవిహారములలోను సూర్యచంద్రులు చొరని మహాసౌధముల లోను నాటకరంగములలోను మీ జీవితమును వ్యర్థము చేయక గృహ పరిశ్రమలను అభివృద్ధిచేసి ఒక్కపూటనైన తిండిలేక మలమలమాడు దరిద్రనారాయణులయొక్కయు పరిశ్రమలను గోలుపోయి శుష్కించియున్న భారతలక్ష్మియొక్కయు దుఃఖమును మాన్పుడు.

గృహలక్ష్మి

విజయదశమి

శ్రీమతి నడివింటి వేంకటరత్నమ్మగారు

చెల్లెలా రావమ్మ ! శీతలానిలముతో
చెమ్మగిల్లేమనసు శమ్మతేనియపలుకు
చిన్నిజాబిల్లిలో చెరిగి పోవని తళుకు
రాలిరాలని మల్లెపూలగుత్తుల సొబగు
చేర్చికొని దీక్షతో కూర్చుకొని రావమ్మ!
చెల్లి! శమీపూజ చేయ రావమ్మ !
ఈభరత భూమిలో యేయుగయుగాలనో
వెలసె నీదినమునే విజయశంఖధ్వాన
మాంధ్రవనితల శౌర్య మవనినిండిన కాల
మే తెరలచాటునో యిచటదాగెనో, నేడు
నీలేతచూపుతుద నీ వేపు కొని వేగ
చెల్లి! శమీపూజ చేయరావమ్మ !

బాల్యవివాహ నిషేధము

శ్రీమతి అట్లూరి వేంకటసీతమ్మగారు

ఏదేశముగాని, యేసంఘముగాని, యేజాతిగాని యభివృద్ధికి రావలెనన్నచో, నా దేశమందు, సంఘమందు, జాతియందు, స్త్రీలు, శిశువులు, యువకులు, విద్యావంతులు, ఆరోగ్యవంతులు, బలవంతులు నయియుండవలె ననుట నిర్వివాదాంశము.

అట్లూరి వేంకట సీతమ్మగారు

స్త్రీలు విద్యావిహీనులు, నారోగ్యరహితులు, బలహీనులునగుచో నిక నా దేశ సంఘ జాతులెల్ల నధోగతినొందినవనియె చెప్పవచ్చును. అందుకు దార్కాణము మన మాతృదేశమె.

ఒకప్పుడు విశ్వమందెల్ల నత్యున్నతస్థానమై భూలోకస్వర్గమై యతులైశ్వర్యసమేతమై దేవతలకుగూడ వాంఛనీయమై దిగంతవిశ్రాంతకీర్తియుతమై తేజరిల్లిన భారతదేశము, భారతజాతి, భారతసంఘము నేడధోగతిపాలై ప్రపంచజనులకు హాస్యాస్పదమై, దరిద్రతాపేడకాకరమై నిర్వీర్యమై, హీనాతిహీనమైయుండుటకు నారీమణుల జ్ఞానశూన్యతయు, నారోగ్యవిహీనతయు, బలహీనతయు ప్రబలకారణములని పెద్దలూహించుచున్నారు. భరతఖండమున నెప్పుడు ప్రకృతిస్వరూపిణి యగు నారీమణి సకలజనగౌరవకారిణియై, గృహరాజ్యమున రాణియై, సకల విద్యారహస్యవేదినియైయుండెనో యానాడు భరతపుత్రులెల్ల సుశిక్షితయగు మాతచే శిక్షింపబడుచు,

నారోగ్యవంతులై, బలపరాక్రమయుతులై, సత్యమార్గపరులై, భక్తిజ్ఞాననిరతులై, ధైర్య స్థైర్యసాహసౌదార్యయుక్తులై వెలసిరి. అట్టియుత్తమగౌరవమును దమ సుందరీ మణులకేదినమున భారతీయులొసంగక నంగనామణులు బానిసలనియు, వంటయింటిదాసీ లనియు, వారికి విద్యాజ్ఞానములవసరములేదనియు భావించిరో యానాడే తమజాతి, సంఘము, దేశము క్షీణదశనొంది క్రమక్రమముగా బరాధీనతనొంది వెతలపాలగుట తటస్థించినది. నాటనుండి దేశమజ్ఞానభూయిష్ఠమై, బాల్యవివాహములు ప్రబలినవి. భారతీయులదృష్టిలో స్త్రీలొక విలాసవస్తువులయిరి. పురుషులు దమభోగలాలసతను చాటించి మగువల కష్టసుఖము లాలోచించుట మానివేసిరి. దాంపత్య ధర్మోద్దేశములను నార్యపద్ధతులను విడనాడి జంత్రగానిచేతి జంత్రపు బొమ్మలకైవడి సుదతులను ద్రిప్పసాగిరి. తత్ఫలితముగ వీర్యవంతము, తేజస్సమేతము, నగు భారతజాతియందు నిర్వీర్యులు నిస్తే జులు నగు సంతానములుదయింపసయ్యెను. భారతపుత్రులనారోగ్యులు బలహీనులు మూర్ఖులునయియుండుట సంభవించెను. స్త్రీలు నిరంతరరోగభూయిష్ఠులై యుండుటచేతను విద్యాశూన్యులగుటచేతను, నబలలగుటచేతను జాతియంతయు నక్షీణించెను. ప్రజలయందాయుఃపరిమాణము క్షీణించెను. సంగోరున కెక్కువ జనులు బలహీనులై యెట్టికార్యముల నాచరింపఁజాలక రోగములతో బాధపడుచుండుట పరిపాటియయ్యెను. పుట్టినదిమొదలు శిశువనారోగ్యముచే బాధనొందుచు, జూచువారలకు జాలియు, సంతానముం దేహ్యమును బుట్టించుచుండుటయ్యెను.

ఇట్టి దుస్థితికంతకును మూలము బాల్యవివాహములేయని దృఢముగా జెప్ప వచ్చును. అవయవములైన పరిపూర్ణములుగానట్టివేళ, లోకజ్ఞాన మెఱుగనివేళ, పది పండ్రెండుల వయస్సున నాటపాటలతో విద్యావ్యాసంగములతో వినోదింపవలసినవేళ, మనోవికాసమునకవకాశములేనివేళ, సంసారభారము నెత్తికంటగట్టి అత్తమామలవలన గల్గుబాధలకోర్చి భర్తృసేవాపరాయణత్వమునుజూపి, శరీరారోగ్యమును గాపాడుకొనుట కెట్లుసాధ్యమగును? ఇంతలో బండ్రెండు లేక పదుమూడు వత్సరములు వచ్చునప్పటికి సంతానవతియై మాతృస్థానమాక్రమించుటయా తనదేహమునే తానుగాపాడుకోలేని బాలిక పసిబిడ్డను సంరక్షించుటయా! ఎట్టివింత! ఇట్టి పసిపాపలకు బుట్టిన బిడ్డలెంత బల

వంతులు, ఎంతటియాజానుబాహులు, ఎంతటి యారోగ్యవంతులు! సాధారణముగా నిట్టి పిల్లలు పుట్టినదినమందో కాక మఱుదినముననో లేక పురిటిలోపలనో మరణించుట మన మనుదినమును గాంచుచున్నాము. మఱికొందఱు బాలికలు సుఖప్రసవమునొందక యెనిమిదవ మాసముననో, యేడవమాసముననో మృతశిశువులం గాంచుటయు నెల్లరెరింగిన విషయమే. ఇట్టి బాలింతలు సాధారణముగా నూటికి ఏబదివంతున ప్రసవబాధను సహింపలేకయు, గర్భభారమును వహింపలేకయు, పసువుల గోల్పోవుట దేశీయులెఱుంగని విషయముగాదు. ప్రసవమయినవారిలో నూటికి పదిమందిసైన నారోగ్యభాగ్యమునుగాంచిన వారగపడరు. ఇందుచే శిశువులు బలహీనులు, రోగగ్రస్థులునయి యెట్లో కొందఱు బ్రతుకుచున్నారు. వారితల్లులు విద్యాశూన్యలు, ననారోగ్యలు నగుట బిడ్డలకు మంచి శిక్ష నొసంగ వీలులేదు. ఇక బిడ్డలో శరీరదార్బల్యము వలన నుత్సాహ శూన్యలయి తగిన విద్యనేర్వలేకను, దేహమనోధైర్యంబుల వహింపజాలకనున్నారు. అట్టి దుర్బలులగువారు యువకులయ్యును, యౌవనమందుండవలసిన ధైర్యస్థైర్యగాంభీర్యములను సహజోత్సాహమును బడయుజాలక యెట్లో గృహకార్యములను మాత్రము చక్కబెట్టుకొనుచున్నారు. ఇట్టి యీ యువకులు పదునాఱు పదియేడేండ్లకు మరల గృహస్థులై దుర్బలసంతానము లోకమునకొసంగుచున్నారు. కావుననే భారతయుద్ధకాలమున సుమారు రెండువందలవత్సరములవఱకు జీవించిన భారతీయులు, నాజానుబాహులై దీర్ఘకాయులై, బలపరాక్రమవంతులై యుండినవీరులు నేను పొట్టివాను, దుర్బలులు, నల్పాయుష్కులు, బలహీనులునై యుండుటకంటె దేశమునకు దౌర్భాగ్యమున్నదా?

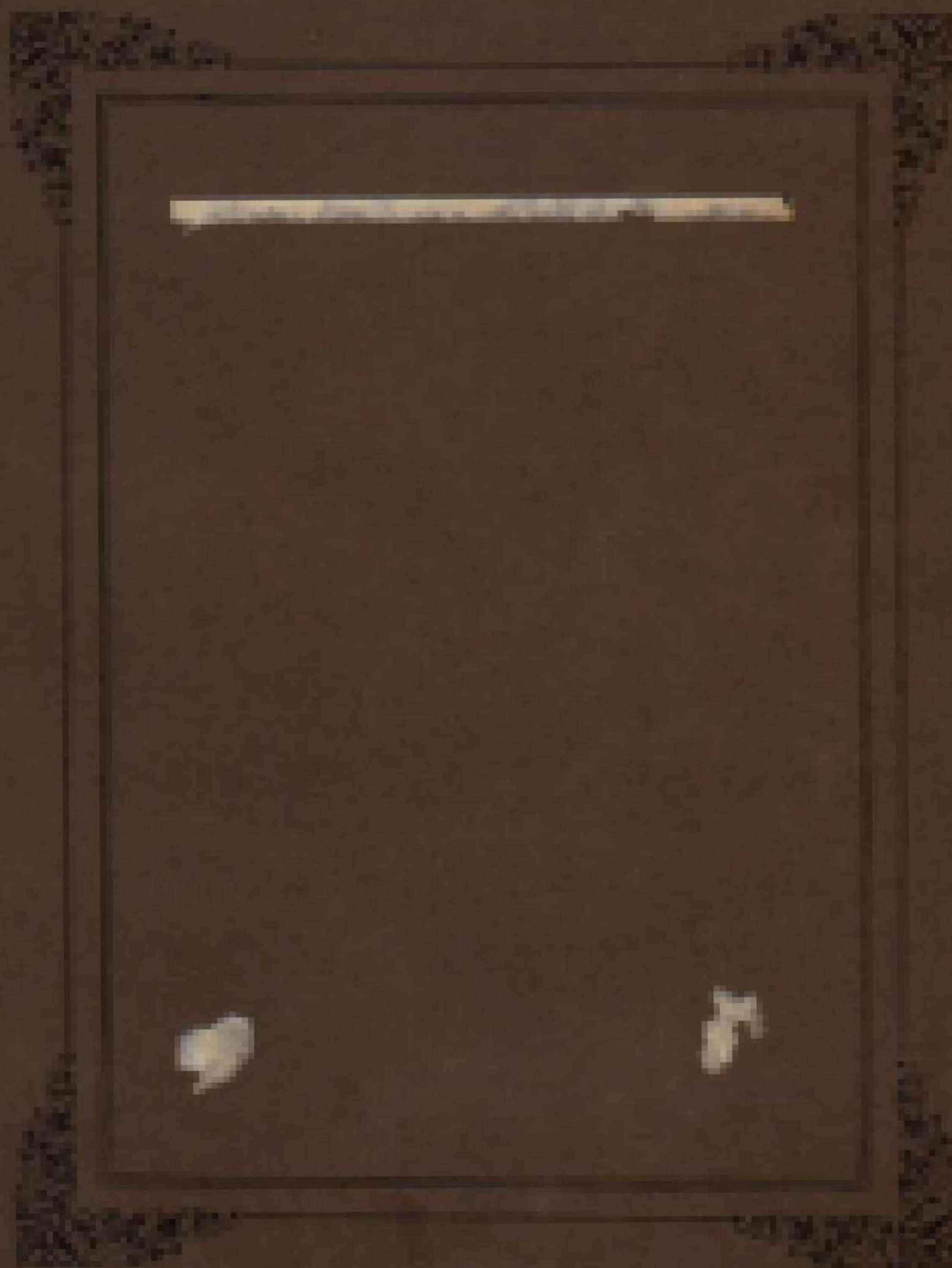
దేశీయులారా!

దేశమిట్టి దుర్బలజాతికి కారణమై, పతితమైయున్న తరుణమున మూలకారణము నారసి దేశకల్యాణమును, సంఘాభివృద్ధిని, జాతీయాభివృద్ధిని పెంపొందింప బుద్ధిమంతులు, నీతి విశారదులు, దూరాలోచనపరులు నగు మహనీయుల నాదేశముల ననుసరించి బాల్యవివాహముల రద్దుపఱచి మీ మీ బిడ్డల, జాతిని, సంఘమును, దేశమును నుద్ధరింపుడు. పూర్వాచారమని పట్టుబట్టి బాల్యవివాహములనే గావింపకుఁడు. ఇప్పుడు దేశ

మందంతటను వ్యాపించిన శారదాగారి బిల్లు ననుసరించి మీా బాలికలకు బదునాల్గు వత్సరములు వచ్చువఱకు వివాహముల నొనర్పక మంచి విద్యాభ్యాసమును జేయింపుడు. బాలురను నిరువది వత్సరముల వఱకైన బ్రహ్మచర్య వ్రతమును బాలించి విద్యనేర్చు నట్లొనర్పుడు.

ఈబాల్యవివాహపిశాచము శూద్రులందుకంటె నగ్రజాతులందే విస్తారముగానున్నది. అందువలన నెందరో బాలవితంతువు లశ్రుధారల విడుచుచున్నారు. దుర్బలులగు శిశువులను విస్తారముకాని యీయగ్రజాతి సోదరులే తండ్రులే పూర్వాచారపరాయణత ముఖ్యముగా నెంచి శారదా బిల్లు నెదురించి పోట్లాడ నందందు సభలొనర్చి కొందఱి ప్రతినిధులను బ్రోగుసేసి రాజప్రతినిధియొద్దకు రాయబారులనుగా బంపుచున్నట్లు పత్రికల వలన తెలియుచున్నది. అట్లొనర్చుట భావ్యముగాదనియు, మీాబిడ్డల సుఖసౌభాగ్యముల నీటగల్పుట నీతిగాదనియు, మన పురాతన గ్రంథములందు సర్వవర్ణముల వారికి ప్రౌఢ వివాహములు నియతములనుట గానబడుచున్నది. మధ్యకాల మందప్పటి దేశకాలపరిస్థితులనుబట్టి, క్వచిత్తుగానుంచిన బాల్యవివాహములు దేశీయులు విద్యాశూన్యులై యున్నప్పుడు తాత్కాలిక లాభములను జూచుకొని కులపురోహితాదులు గల్పించిన మంత్రములను గ్రమక్రమముగా శ్రుతిస్మృతులందు జేర్చి దేశీయులకా మంత్రములను బ్రమాణముగా బోధించినందున నిట్టియనర్థకమయ్యె.

నేడు చాలమంది విద్యావంతులయియుండి, యట్టివి ప్రక్షిప్తములని తలంచుచు గూడ మరల పూర్వాచారవ్యామోహమునబడి శారదా బిల్లును బ్రతిఘటింప యత్నించుటకంటెను విచారశూన్యతవేఱయున్నదా? ప్రతినిత్యము గృహమందు జరుగునట్టి పైవిషయములన్నియు గన్నారగాంచుచుండియు నీ ప్రతికూలతయేల? విద్వాంసులమని పేరొందిన మీారు ప్రతికూలపక్షనాయకులై ఢిల్లీకేగుట న్యాయమా? పరిహాసాస్పదము గాదా! కనుక మీారెల్ల విశాలదృష్టితో నాలోకించి వివాహవయోనిర్ణయచట్టమునకు నంగీకారమునుజూపి మీాజాతిని, సంఘమును, దేశమును దొల్లింటి యౌన్నత్య దశకుం దేమిమ్మనిం ప్రార్థించుచున్నాను.

శ్రీకృష్ణదేవరాయలు

శ్రీమతి ద్రోణంరాజు లక్ష్మీబాయమ్మ గారు

ఒకనాఁ డాంధ్రమరాటకన్నడము లోకులో యెంచుఁ గీర్తింపఁగన్
సకలోర్వీశ్వరమస్తకప్రకటరత్నవ్రాతముల్ కాలియం
దెకుఁ గీలించి జగన్నుతప్రతిభ ధాత్రీమండలిం గొన్న తు
ళ్వకులాబ్ధీందు నృసింహకృష్ణనరపాలా! ఆంధ్రభోజప్రభూ!

రాజాధిరాజ వీరప్రతాప శ్రీరాజపరమేశబిరుద విభ్రాజివగుచు
ఘనమూరురాయర గండ పెండార బింబితవైరి వీరపృథ్వీపుఁడవగుచు
నిఖిలయాచకజన నికరమనోరథావాప్తి కల్పకపాదపంబ వగుచు
ప్రథితవైభవమున సురేశ్వరుఁ డవగుచు
భువనవిజయాఖ్య రత్నపీఠి వసియించి
రామరాజ్యంబుఁ దలపించి రాణమించి
ప్రజలనేలితి శ్రీకృష్ణరాయచంద్ర!

హరిహరరాయు రాజ్యస్థాపనప్రజ్ఞ బుక్కభూపతి మహోబుద్ధివిభవ
మాద్వితీయహరిహరాధిపు శాంతంబు దేవరాయప్రభు దివ్యకృపయు
సాళ్వనృసింహరాజశ్రేష్ఠు సామ్రాజ్యవిస్తారచాతురి వినుతతుళువ
నరసింహరాయు ననంతసామర్థ్యంబు వీరనృసింహుని విక్రమంబు
నేకమై కృష్ణదేవరాణ్ణ్రుపకులావ
తంస! నీయందు నిలిచె నితాంతగరిమ
భవదసామాన్య ధీపరిపాలనంబు
గానమొనరించు నేఁడు శుష్కస్థలములు.

ఒకట శ్రీవిఠలరాయుని మహామహిమాప్రభావంబు దశదిశల్ బర్వుచుండ
నొకట నుగ్రనృసింహు ప్రకటప్రతాపముల్ యున్నట్టిగగురుపాటొదవఁజేయ
నొకట విరూపాక్షు నుత్కృష్టభక్తసంరక్షణాత్వంబు దిగ్భ్రమముఁ గొలుప
నొకట హజారరాముకృపాతిరేకంబు తలచినంతన తన్మయులనొనర్ప

శంకరుని దివ్యలింగ మాశ్చర్యమెసఁగ
విఘ్నపతి విగ్రహాద్వయవిపులగరిమ
గని మహానందమున నమస్కారశత మొ
నర్చి వచ్చితి నీయనూనప్రతిభకు.

కలరు జగన్నుతప్రతిభఁ, గన్న యవక్రపరాక్రమక్రమో
జ్జ్వలపృథుశౌర్యధైర్యసముపార్జిత సేతుహిమన్నగావళీ
విలసిత ధారుణీశులు కవిత్వపటుత్వమహత్వసంపదన్
గలుగరుగా భవత్సములు క్ష్మాస్థలి సాళువకృష్ణరాణ్మణీ !

పరరాణ్మత్తగజేంద్రకుంభదళన వ్యాపారపారీణ ధీ
కరకంఠీరవమూర్తివై యమరవిఖ్యాతిం బ్రజాపాలనన్
బరగన్ జేసెడి నామహార్ణవమి దిబ్బంగన్న కన్నీరు రా
ల్గరుగన్ కాల్వలుగా స్రవించెనకటా? కర్ణాటకృష్ణాధిపా !

ఘనలోకోత్తర చిత్రశిల్ప [illegible] గంభీరప్రాచుర్యనూ
తనలావణ్య యశోవినిర్మితకళాధారేయతాచిహ్నమై
చను యుష్మద్విమలోరుకీర్తి దిశలన్ జాటించు "లోటస్ మహల్"
గననానాటి యపూర్వవైభవము కండ్లంగట్టినట్లయ్యెడిన్.

స, రి. గ, మ, వర్ణసప్తక ప్రశంస లయ, శ్రుతి, రాగ, తాళ, సు
స్వరమృదుమాధురీమహిమ, స్తంభములన్ గడునద్భుతంబుగా
నిరుపమ శిల్పకల్పనవినిర్మితమా నల "విఠలేశు" సుం
దరనిలయంబుఁగాంచి ప్రమదంబున మ్రొక్కితి కృష్ణభూపరా !

నాకపురీ నివాసుల వినాశయశుండగు కృష్ణరాయు న
స్తోకవిచిత్రశిల్పకళ "సూర్యశశాంకము ధాత్రిసల్పఁగన్
బ్రాకటలీల నిర్మితమొనర్చిన చిహ్నము నాఁదనర్చు న
"య్యేకశిలారథంబు"ఁ గని హెచ్చినభక్తి నమస్కరించితిన్.

నిక్కువు జీవపుంగళల నేర్పునముద్దలు గుల్కుబొమ్మలున్
జొక్కపుమంజులాకృతుల సొంపెసలారు లతాద్రుమావళుల్
యక్కజమొందు తీరుల భయంకర విగ్రహముల్గలట్టి యా
"చెక్కడపుంబను" ల్గనినఁ జేష్టలు దక్కక పోవునేటికిన్.

పాడియుఁ బంట నెట్టివో? ధృవంబుగ వాకొనలేరుగాసి యా
నాఁడు నృసింహకృష్ణనరనాథవరేణ్యుని ప్రాంగణంబునన్
వాడుకలోననున్నదగు పాలనుకాచెడు "రాతితొట్టి" ము
య్యేడుగజాల బారు గజమెత్తువెడల్పుల నబ్రమై.

వరనరసింహకృష్ణ విభవ ప్రభవాదుల కీర్తిచంద్రికల్
గరమరుదై గుహాముఖములన్ జొరగమున్నట ప్రాణభీతిచే
వెరవనిడాగియున్న రిపువీరవధూత్కరచక్రవాకముల్
నరహరి! కృష్ణ! కృష్ణ! శరణమ్మని మ్రొక్కరిగాదె? యొక్కటన్.

అసమానధీనిధియౌ తిమ్మరసు మహామంత్రి, సర్వజ్ఞత్వ మహితమహిమ
అంతరపరబ్రహ్మలౌ పెద్దనామాత్య, ప్రభృతుల సుకవితా వైభవంబు
సాళ్వగోవిందరాట్సచివఁ గొండారెడ్డి, వీరుల దోర్బలవిక్రమంబు
అనువైన సంబ్రాణము లర్పింప వెరువనిఁ ప్రజలనిరుపమాన రాజభక్తి

కలిసి సర్వాంగసౌందర్యకలితమగుచు
ఆంధ్రసామ్రాజ్యలక్ష్మి మ ప్రేమానుభూతి
తావకోన్నత బాహుబంధములఁ జేరె
దివ్యగుణగేయ! శ్రీకృష్ణదేవరాయ!!

శరణాగతులను రక్షణసేయఁ దనువైన జెనకియిచ్చుటయందు శిబివనంగ
అరిరాడ్భయంకరుండై రణావని గసిమసిరొనర్చుట నభిమన్యుఁడనఁగ

వినయకారుణ్యవివేక సౌశీల్యాదిలలితగుణముల ప్రహ్లాదుఁడనఁగ
నిరతసూనృతవచోనియతి వినుత యశస్సాంద్రుఁడౌ శ్రీహరిశ్చంద్రుఁడనఁగ

ప్రజలచేఁగాక నిఖిలభూపతులచేత
వేయినోళుల సంకీర్తనీయుఁడయిన
కృష్ణరాయలపాదపంకేరుహముల
తలనుఁదాల్చిన ఈధరాతలమె? నాఁడు

అకట! నీగర్భమునందొక మగబిడ్డ కలుగని దురదృష్ట కారణంబొ?
అచ్యుతదేవరాయల సమర్థత్వంబు హీనమైపోయిన హేతువుననొ?
అప్రతిమప్రతాపాగ్రణి రామరాడ్భూవరు నత్యహంభావముననొ?
గాక హిందూదాస్యకలితదేవత నెత్తిమొత్తుచునుండెడి మూలముననొ?

సామ్రాజ్యకర్ణాట వైభవరాజ్యలక్ష్మి
పరులపంచలఁ జేరఁగా వలసివచ్చె
గాక యుండిన నేఁడు మాకల మికెట్టి
పథముఁ ద్రొక్కెడినో స్వేచ్ఛఁబడసియుంట.

శరణార్థి

వేటూరి ప్రభాకరశాస్త్రిగారు

పరమాణువునకు లోపలఁ దాఁగుసూక్ష్మాత్మ! దయసేయ నీసూక్ష్మదర్శనంబు
బ్రహ్మాండమునకుఁ బైపడి వెల్గుపరమాత్మ! దయసేయ నీపరదర్శనంబు
అఖిలంబునందభివ్యాపించు విశ్వాత్మ! దయసేయ నీవిశ్వదర్శనంబు
ఏకమయ్యు ననేకమైకల్గునేకాత్మ! దయసేయ నీయైక్యదర్శనంబు

గ్రుడ్డిఎద్దు చేనఁబడ్డట్టు లిటునట్టు
కానలేక మెట్టొకడచుచుంటి
ఆదుకోవె! సచ్చిదానందపదమీవె!
నాథ! నన్ను నిన్నొనర్చుకోవె!!

స్త్రీలు—నాటకరంగ ప్రవేశము

శ్రీమతి జాగర్లమూడి జానకమ్మగారు

స్త్రీల గౌరవము పరిరక్షితమగుటకు ఆధారము వారలయందే ఇమిడియున్నదని శారద వ్రాసినమాట స్త్రీలకెల్లను వెలలేని మాటయని నొక్కి వక్కాణింప నగును. స్త్రీల గౌరవము కాపాడు భారము ప్రస్తుత పరిస్థితులలో ప్రాయికముగా పురుషులయందున్నను మొత్తముమీద నది స్త్రీలయందే ఉన్నదని గుణగ్రహణపారీణులు గ్రహింపకపోరు.

జాగర్లమూడి జానకమ్మగారు

నేడు మనము ఆడువారము. నాటకరంగమునకు ఎక్కిన పాడువారమే యగుదుము. ఇంతవఱకు మనలను బయటకురానీయక బంధించియుంచిన పురుషుడే నేడు మనలను రంగమునకు రావలసినదియని హెచ్చరించుచున్నాడు. ఈకార్యమునకే రేపు ఆతడు మనలను తూలనాడవచ్చును. చూడుడు. తొలుత రూపముగ్ధుడై దశరథుడు కైకకు వరములిచ్చినాడు; పిదప ఎందుకిచ్చితినాయని పరిపరివిధముల పరితపించినాడు. తన పతితనకెంత వశ్యుడైనను న్యాయవిరుద్ధమైన కార్యాచరణమునకు గడంగకూడదనుట కైక చరిత్రవలన విస్పష్టమగుచున్నది. న్యాయవిరుద్ధమైన కార్యాచరణమునకు గడంగి విరోధమైన కోరిక కోరినది కావుననే అది శాశ్వతాపవాదముగ నిలచిపోయినది. మనకట్టి యవకాశము పురుషులొసంగినను గౌరవహానికరములగు కార్యములకు పూనుకొనుట అభిమానగుణ ధుర్యలగు స్త్రీలకు తగదు. మన అభిమాన గౌరవములు మనమే కాపాడుకొనవలయును.

వాద ప్రతివాదములతో పనియేమి? మనము రంగమెక్కియే తీరవలయునని నిర్బంధమేమి గలదు? కులస్త్రీకి రంగమున నభినయింప నవకాశమెందున్నది? ఊపిరివీల్చుకొనుటకైన అవకాశమీయని గృహకార్యములు మనపై పెద్దపర్వతములవలె నిలచి

యుండ—ఉపచారిణి, మాతృదేవి అయి వ్యక్తులను కొలిచి వారికి స్వాస్థ్యము కల్గింప వలసియుండ—కేవల వినోదకృత్యములగు నాటకరంగ ప్రవేశములనుగూర్చి చింతించుట కైన సావకాశమేది?

శుచిమూర్తియగు అగ్నిదేవుని యెదుట మనోవాక్కాయకర్మలచే నీకు వ్యతిరేక ముగా చరింపనని భర్తకు ఘోరప్రమాణముచేసి నాటకరంగమున కెక్కి నాయికవేషము దాల్చి నాయకునివేషము ధరించిన పరపురుషుని వాక్కుచే 'ప్రాణప్రియా' మొదలగు సంబుద్ధులచే పేరెత్తి పిలచుట ఎట్టిధర్మము? ఆలోచించి పెద్దలు పరిష్కరింతురు గాక!

ఒకవేళ స్త్రీలనాటకరంగప్రవేశము చిరకాలముగా మనదేశమున ఉన్నదేయనుకొనుడు. అంతమాత్రమున నది అనుకరణీయమగునా? పాలును నీరును వేరుచేసి పాలను మాత్రమే గ్రహించు హంసలవలె మనమును ఇంతయో అంతయో విద్యనేర్చుచున్నాము గావున పూర్వాధునికాచారముల లోతును బాతును, మంచిని చెడ్డను పరామర్శించి చెడ్డను విడనాడి మంచిని గ్రహించి మహితర పుణ్యమున జీవించుట ఉత్తమ పద్ధతికాని గాలిపాటువంటి ఆవేశమునకు దోసిలియొగ్గి రామాస్వస్తి రావణాస్వస్తియని చరించుట ఉత్తమ పథముగాదు.

పురాతనయాచారమని ఇప్పటికి మనయందుకాని భావికాలమునకు యనేక చిక్కులలో ముంచివైచెడి రంగస్థల మభినయంబుల గోరుట యెందులకు? దానివలన మనమేమి జ్ఞానధర్మముల గ్రహింపబోవుచున్నాము? బ్రహ్మదేవుని సభయందు భరత మహాముని యప్సరసలచేతను గంధర్వులచేతను నటనమాడించినట్లును యందు మోహినీశంకరుల ప్రదర్శనంబున వారు విరుద్ధముగ ప్రవర్తిల్లినందున భరతమహాముని కోపించి శపించినట్లును కాళిదాసచరిత్రమందు వినబడుచున్నది గదా. ఇటులనే భాగ వతంబున శ్రీనారదులు తాను పూర్వజన్మంబున గంధర్వుడైనట్లును, దేవతల యాగ కాలంబున యప్సరసలతో గలసి వినోదార్థము నాటకమాడునపుడు ప్రమాదవశంబున వ్యతి రేకంబున వర్తించినట్లును యందుచేత శాపంబొంది వసుధయందు శూద్రకాంతకు జనించి నట్లును ధర్మరాజున కెరుకబరచియున్నారు. ఇట్టి యనర్థంబులు గలిగినందువలననే యార్యులాయాచారము విసర్జించియుందురు. భర్తను బిడ్డల బంధుమిత్రుల పోషిం చుటకును ఇల్లు వాకిలి సవరించుకొనుటకును ఇహపరలోకంబులకు సాధనదాయకం బగు విద్యనేర్చి ఇదివరకే స్త్రీలు స్త్రీలని దుర్భాషలాడువారల నోటబడక గౌరవంబున కాలముబుచ్చుట మనకు చాలును. పురుషులు నాటకరంగమునకెక్కు మనుటయు మనము సరియనుటయు రెండును వలదు. మనకుగాకపోయినను మనబిడ్డలనాటికైన యనర్థదాయ కంబగునని యెంచి వారివారి యభిప్రాయములను పత్రికాముఖమున వెల్లడిబరచి ఈ సాంప్రదాయమును ఖండించవలయునని స్త్రీలకు మనవిచేయుచున్నాను.

శారదకు ప్రత్యుత్తరము

శ్రీమతి ధర్మవరము లక్ష్మీదేవిగారు

సహోదరీ—

నీయొక్క శారదలేఖను బాగుగా మనస్సునకు వచ్చునట్లు చదివితిని. కొన్ని విషయములను విమర్శింపవలెనని తోచెను. ఎందులకన 'వాదే వాదే జాయతే తత్వబోధః' యని పెద్దల వచనము. మథనము వలననే వెన్న. అయిననూ ఇందులో కొంచెము గమనించతగిన విషయము కలదు. ఉద్దేశములేని వాదనవలన తత్వబోధయగునని చెప్పుటకు వలనుపడదు. అథవా తనకు మంచికని తోచినదానిని నుడువుటగాని, తనకు చెడ్డదని తోచినదానిని ఖండించుటగాని వాదముయొక్క ఉద్దేశమై యుండతగదు. ఎందుకనిన ఆరీతిగనూ తత్వబోధ కాజాలదు.

తత్వమననేమి అనుదానిని తెలిసికొన వలయుననునదే వాదముయొక్క ఉద్దేశమైనయెడల అందువలన తత్వము స్పష్టపడును. ఈ ఉద్దేశము సంకల్పమాత్రమువల్లనే సాధ్యము కాదు. దానికితగిన వివేకసాధనమూ అగత్యము. వివేకమునకు అలిప్తబుద్ధియే కారణము. సామాన్యబుద్ధికి అలిప్తత లేదు. దానికి అభిమానమే హెచ్చు. తాను చెప్పినది, తాను వినినది, తన పెద్దలు చెప్పినది, తన ధర్మగ్రంథములందు వ్రాసినది, మొదలగునవే న్యాయమని అభిమానులకు.

హిందువునకు వేదశాస్త్రపురాణములనిన విశేషము. అవే దేవునివాక్యమని. క్రైస్తవులకు బైబిలు దేవుని వాక్యమని వాదుక. అయిన ఒక దైవము చెప్పిన వాక్యములందే రెంటిలో పరస్పర విరుద్ధము. ఈ రీతిగా ఒకసారినుడివిన దానిని వేరొకసారి కాదను దైవమును, సర్వజ్ఞుడు, సర్వత్రాణియని ఒప్పుకొనుట కష్టము. అథవా ఆయనకు జ్ఞాపకశక్తియూ కొఱపడి యుండవచ్చును. లేనియెడల ఒక్కొక్క మతమునకు వేరువేరు గ్రంథములనువ్రాసిన దేవునినే వేరువేరు యనవలయునా?

పుట్టుక అకస్మాత్తు. హిందూమతావలంబనుల కడుపులో పుట్టినతోడనే, శృతిస్మృతులు ఒప్పు, కురాను బైబులు తప్పు అగుటయెట్లో? అదేరీతిగా తురకలకు వేదశాస్త్రములు కాఫర్ జనుల అసత్య గ్రంథములగుటయెట్లో! సామాన్య బుద్ధియొక్క నైజమేమన అకస్మాత్తుగా సంభవించినదానినే ధర్మముగా తలంచుట విచారవివేకములకు పనియేలేదు. కొందరు ఇట్లనవచ్చును. వారిది వారికి ఒప్పు. మాది మాకు ఒప్పు. అని. ఛేమ్ ఇదియెట్లు? ఒప్పు తప్పగుట, తప్పు ఒప్పగుట, ఇది నపుంసకుల అనుకూల సిద్ధాంతము. మరియు దురభిమానము. ఇట్లుండ సంపూర్ణముగ ఏ ధర్మగ్రంథములునూ సర్వసమ్మత మనుటకు లేదు. వాటి ఆధారము వలన జీవనమును నడిపించుటకు సాధ్యముకాదు. నడిపించుటయును లేదు. వెనుకటి వ్యయనియమము లన్నియూ ఇపుడెచట నున్నవి? లార్డ్ విలియమ్ బెన్టిక్ అను నాతడు తన చెయ్యిచూపిన తరువాత అప్పటివఱకు ధర్మమైయున్న సహగమనము ఎచ్చటికేగెనో? 12 యేండ్లకు తక్కువ పెండ్లిచేయరాదను

చట్టము ఉన్నప్పుడు అంతవఱకు 'అష్టవర్షాద్భవేత్కన్యా' యను ధర్మము ఎచటికి కెగిరిపోయెనో? ఇపుడు దైవవశాత్ శారదాబిల్లు ఆక్టు అయినయెడల ఇప్పటివఱకు జరుగుచున్న పెండ్లియొక్క ధార్మికవయసు యేమగునో! పూరక నోటినుండి ధర్మము ధర్మమనిన మాత్రముననే ధర్మము నడచునా? ఇంతవఱకు మన దుర్గతికి కారణమేమన, మనయందుండునది ధర్మముయొక్క ప్రీతికాదు. సంఘముయొక్క చట్టముల భీతియే. ఈభీతివలన డంబాచారము, స్వపరవంచన, క్రౌర్యము, వైక్లబ్యము. వివేకమువలన యోగ్యమూ, సాధ్యమూ, అవశ్యకమూ, హితకరమూ, అయినటువంటి, నూతన రీతులను మనమే స్వతంత్రముగా, యేర్పరించవలెను. దీనికి కేవలము అభిమానము పనికిరాదు. సత్యాసత్య యుక్తాయుక్త వివేచనయే అవశ్యకము.

జీవితముయొక్క అంగాంగమందునూ ఈస్ఫూర్తి యుండిన బుద్ధియూ స్ఫుటమగును, అలిప్తమగును. అటువంటి బుద్ధివలన, నూతన మార్గమునే తెరువవలయును. పాత దానిని అనుసరించిన మాత్రమే చాలదు. 'నవాజ్ఞానేన సదృశంపవిత్ర మిహవిద్యతే.'

జ్ఞానము, జగన్మాన్యముగాయున్నది. దానిని నిష్కళంకముగా, పెంచవలయును. అదిలేనియెడల మూఢభక్తియేగతి. మరియు దీనివలన, బుద్ధికిముప్పు, సంఘమునకు హాని. అన్నిమతగ్రంథములందునూ, వ్యత్యాసముకలదని మొదలే చెప్పితిని. అయిననూ జ్ఞానమునకు లోపడినటువంటి, పరమతస్థులకూ—ఆదేల—సర్వమతస్థులకూ, సమ్మతింప తగిన అనేక విషయములు వాటియందుకలవు. వాటిని మాత్రము వెతికి తీసికొని, ఆచరించుటయందే నిజమైన ధర్మమున్నది, ఐక్యమున్నది. భూత భవిష్యత్తుల ఐక్యము, పూర్వ పశ్చిమవాసుల ఐక్యము, మత మతాంతరముల ఐక్యము జ్ఞానము వలననే సాధ్యము కావలయును. సహిష్ణతయూ, సంకల్ప మాత్రము వల్లనే కలుగదు. అది జ్ఞానముయొక్క సహజ లక్షణము. జ్ఞానముయొక్క జ్యోతియే అది. దీపము లేని జ్యోతిని వెలిగింపవలెనను ప్రయత్నము వ్యర్థము.

అభిమాన రహితమైన నిష్కళంక జ్ఞానమునకు ఎల్లమతములూ ఒకటే. ఒక కాలపు జనుల బుద్ధిపరిస్థితి సంస్కృతులకు మంచివియని తోచిన విషయములే మతములవగా అయినను అప్పటివే అన్ని కాలములకునూ, అన్ని పరిస్థితులకునూ యోగ్యమని మాత్రము జ్ఞానము ఎన్నటికినీ ఒప్పదు. దృష్టాంతమునకుగాను నీవు మానావమానములను గురించి కొన్నిసూచనలు ఇచ్చితివి. రామాయణ భారతములను మాదిరి చూపించితివి. ఈ గ్రంథముల ఎల్లభాగములనూ నిజమే, యోగ్యమేయని సమ్మతించుటకు అంధశ్రద్ధకు సాధ్యమేకాని, జ్ఞానమునకు సాధ్యముకాదు.

శ్రీరాములు శూద్రకుని చంపినది, వాలి ఇంద్రజిత్తులను చంపినది, సీతాదేవిని, ఒకపరి పరీక్షించియూ, ఎవరో ఒక్కరి అపవాదమునకుగాను క్రూరహృదయుడై, అదియుగాక, గర్భిణిగా వున్నప్పుడు, అడవులకు పంపినది వీటిన్యాయమును విమర్శించిచూచిన, మోసము క్రౌర్యము కానబడునేకాని విశేష సద్గుణము కనుపించుటయే లేదు.

జనాపవాదమునకు బలియైన రాముని జీవనమాత్రము సామాన్య జనమతిమేయని తోచునేగాని వివేకమనునది కాన్పించదు. ఈకాలపు సీతకు తన అపరాధమును రుజువుపరుపనిదే బయట వేయుట సులభసాధ్యముకాదు. అట్లు చేసినయెడల, కూడుగుడ్డలకుగాను మైంటినెన్స్ సూట్, వ్యాజ్యము నడచునట్టి సంభవముకలదు. ఆకాలమువలె, వాదియే న్యాయాధీశుడగుటకు ఇప్పటి సీతలైన సమ్మతించరు.

శ్రీమతి ధర్మవరము లక్ష్మీదేవిగారు.

వ్యాసకర్త్రి

ಸ ರ ದ ಸ್ತ ಜ

రాముడూ కొంచెము, ముందువెనుక లాలోచించుము. దీనికి ఇప్పటి జనుల అధర్మమనవలయునా అథవా వారల న్యాయబుద్ధి ప్రబలమగుచున్నదియనవలయునా ?

మహాభారతమును చూతము. ఆగ్రంథమంతయూ, అనుకరణార్హమగుటకు భగవద్గీతయు దాని యందన్ని స్థలము లందున లేదుకదా ? అన్ని భాగములయందునూ గీతయే వున్నయెడల, నేనే, ఎందుకు హిందువులే ఏల, ఎల్ల ప్రపంచ జనులునూ దానిని మార్గదర్శకముగా, నియమింపుచుండిరి. భారతమందు చూచిన, ఆకాలమందునూ, నీవంటి, నావంటి స్త్రీలదుస్థితియూ, ఎట్లుండెననుట; అదియుగాక, ఆకాల మందు మానావమానలాభనష్టములను యేదృష్టితో చూచుచుండిరో యనునది తెలుసుకొనగలము.

ద్రౌపదియంతటి ఒక జీవిని జూదమునకుగాను పందెముగా వొడ్డుట ఎల్లరకు తెలిసిన విషయమేగదా? అయిననూ పాండవులేమో పుణ్యాత్ములేకదా! భారతమునకు దానియొక్క ఇప్పటి సర్వాంగభక్తులకు ? జూదమే దుష్కర్మము. దానియందునూ ఒక ఉత్తమస్త్రీని నిర్జీవపదార్థమువలె పందెమిడి ఓడుట యెంతటి ఘోరఘాపము ? ఇంతైననూ పాండవుల అపరాధమును జూపించువారు ఒకరైననూ లేరు. చతుర్థాశ్వాసమందు యుథత్యుని కథను చూతము. యుథత్యుని భార్య మమత అనునామె గర్భవతియై యున్నపుడు దేవరన్యాయానుసారముగా—ఇచటన్యాయమను పదమును గమనించవలెను—బృహస్పతిచేరుటకు పోయెనట. గర్భమందు గలపిండము, ఇది తగని పని యని వారించెనట. దానికి బృహస్పతి క్రోధవశుడై సన్మార్గమును ఉపదేశించిన, ఆశిశువును, తమోయుతుడవుగమ్మని శపించెనట. అదేవిధముగా ఆపిండము దీర్ఘతమోయుతుడై జనించెనట. ముందు ఆపుట్టంధునకు ప్రద్వేషిణి అనునామెకును వివాహమాయెనట. ఆమెకు గౌతమాదులైన అనేక కుమారులు కల్గిరి. ఈపిల్లలను పోయుటకును కాపాడుటకును సహించు టకు శక్తిలేనిదై, ఆమె సహజముగా ఉపేక్షితురాలైన, మగనికి కోపమువచ్చి శపించెనట. ఆమెయొక్క అపరాధమేమి? ఆమెచెప్పినమాటలవలననే తెలియనీ.

భార్య ౧.

ఆదిపర్వము—చతుర్థాశ్వాసము

పతియు భరియించు గావున భర్తయయ్యె
భామ భరియింపబడుగాన భార్యయయ్యె
పరగ నవి మనయందు వీడ్వడియె నిన్ను
నేను యెల్లకాలము భరియింతుగాన.

దీనికి ఉత్తరము

భర్త ౨.

పతిహీనలయిన భామిను లతిధనవంతులయ్యు గులజాలయ్యును ననలం
కృతలయ్యెడు మాంగల్యరహిత లయ్యెడు గృపణవృత్తినిదియు పొందలుగాన్.

ఆమె చేసిన న్యాయమునకు ఆమెకుమాత్రమే కాక ఈ శాపము ఎల్ల స్త్రీలకూ శాపమట. క్రైస్తవుల బైబులునందు ఒక్క ఆడమ్ పాపమునకుకాను మానవవర్గమందరినీ దేవుడు శపించినట్లేయున్నది. ఇది యెటువంటి న్యాయము? ఋషియనవలయునుకదా ఇతనిని? గర్భస్థమైన పిండము ద్రోహముచేసినదన వలయునా బృహస్పతికి? బృహస్పతి మహానుభావుడేగదా? దీర్ఘతముని శాపమునకుగాను స్త్రీలు ఇప్పటికిని మొగుడు ఎంతటి పామరుడైననుసరే వానిని కట్టుకొనవలయునుకదా? లేనియెడల ఆమెకు మాంగల్యభూషణాధికారము లేదనుటలో? బృహస్పతియు, దీర్ఘతముడునూ భారతమునకునూ దానియొక్క భక్తులకును సన్మార్గులే. ప్రద్వేషిణి అపరాధిని. ఒప్పుకొనవలసిన విషయమా?

చెల్లెలా! యెట్లున్నది భారతముయొక్క మానావమాన విమర్శనము? మఱియు స్త్రీలకు ఇచ్చిన పదవి; ఈగ్రంథములయందు విశేషముగా బలమునకు మానమునకు దండుకుస్థలమే లేదు. అటువంటి పురాణేతిహాసములను విని శివాజీ అంతటి వాడాయె నంటివి. దానికొకప్రశ్న. పురాణేతిహాసముల కాలక్షేపమును తెలియని ఊరుగాని వీధిగాని లేదు ఈ హిందూదేశమందు. ఆకాలక్షేపమాత్రమునకే అట్టి ప్రభావమున్న యెడల, 33 కోట్ల జనులలో ఎంతమంది శివాజీలు పుట్టవలసియుండెను. శివాజీ శివాజీయే, కాలక్షేపము కాలక్షేపమే. శివాజీయంతటివారిని, పుట్టించి పెరిగించుటకు క్రొత్తరీతులను, స్త్రీలగుమనము నేతకి తీయవలయును. కని పెట్టిన చాలదు, కనిపెట్టవలయును. జీవింపవలయుననిన నవజీవనమునకు నూతన రీతులు అత్యావశ్యకము. అయిన పురాణగ్రంథముల సహాయమును, జ్ఞానముచే తగినంతమాత్రము అవశ్యముగ తీసుకొనుటకు అభ్యంతరము లేదు.

కళాప్రియులైన మాత్రమునసే, కళావంతులనియు, అభినయార్థముగా వేషభూషణములు ధరించిన మాత్రమునసే వేశ్యలనియూ, ఆజన్మాంతము పిలువబడుటకు మనసమాజమందుకల జనుల కుభావములెంత పెరిగియుండవచ్చును. ఈకళలేని కలియుగమందుగల జనుల కుభావములను తీసివైచి, నాటకమందు సద్భావములను తీసివైచి, నాటకమందు సద్భావయుతమైన సన్మానమును కలుగ చేయుటకై, మొదలు శ్రీరవీంద్రనాథ్ టాగూర్ గారు తమ స్వకుటుంబమును రంగభూమికి తెచ్చిరి. రెండవతూరి హరీంద్రనాథ చటోపాధ్యాయగారు కులసతియగు కమలాదేవిచే నాటకమును ప్రదర్శించిరి. మూడవది యోగి తారానాథ్ జీ గారిచే స్థాపింపబడిన బెంగుళూరు ప్రేమసంఘమందు మొదలు మీరాబాయి అను నాటకమున ప్రదర్శించిరి. స్త్రీలు రంగస్థలమునకు రాకూడదను భావముగలవారు మాత్రము ఇట్టి నాటకములను, కుతూహలముచే చూడక వదలిరా? ఒక సంవత్సరము తరువాత, హిందీ దీనబంధు కబీర నాటకమును మహాత్మా గాంధీజీ యెదుట ప్రదర్శించిరి. ఆనాటకమందు సుశిక్షితులైన కులీన స్త్రీలు చాలామంది వచ్చియుండిరనుట యెల్లరకు విశదమే. నీవు వ్రాసినప్రకారము, సబర్మతీ ఆశ్రమవాసులందు సహితము స్త్రీపురుషసాన్నిధ్యమువలన, అనాహుతములు జరుగుచున్నవని విలపించు మహాత్ముడు, ఈ నాటకమునుచూచి లేశమైనను ఆక్షేపింపక సంతసించి సన్మానించెను.

అదియుగాక, ఆకస్మిక స్త్రీ పురుషుల కలయిక వల్లనే అనాహూతములు హెచ్చగుచున్నవని చెప్ప వచ్చును. లండనునుండి తిరిగివచ్చిన తరువాతనే మాతండ్రిగారగు రాఘవాచార్యులవారు ఇట్టినాటక ముల విషయమై పట్టుదలకలవారైరి. అయిన ఇట్టివి ప్రారంభమై 10 సంవత్సరములకు హెచ్చాయెనని చెప్పవచ్చును.

అయితే నిన్నటివిషయమును నేటికే మఱచునట్టి మనజనులకు మాత్రము ఇది నవీనమారుతముగానే తోచవచ్చును.

నవీనమో ప్రాచీనమో భావప్రదర్శనముకదా ప్రధానము, దానికి స్త్రీలైననేమి, చీరలుకట్టుకొన్న పురుషులైననేమియంటివి. దానికి సాధనాపత్రికయూ ఉత్తరమిచ్చినది.

నాటకమందు పురుషుల స్పర్శమొదలైనవాటిని గురించి ఆక్షేపణ చేసితివి. నాటకమనిన కేవలము శృంగార విలాస మనియే నీయొక్క భావనయని నాకు తోచుచున్నది. నాటక మనిన ఉద్యాన విలాసము కాదు. కాముణిపండుగ కాదు. సహజమైన కామ ఆటను జయించు రీతిని దానిని పరిశీలించి వ్యవస్థించి వాటిని రంగస్థలము ప్రదర్శించవలయును.

“ పరపురుషులస్పర్శ ”ను గురించి నీవువ్రాసినావు. మనయొక్క సకల ధర్మములయందున్నట్లు వివాహ ధర్మమందునూ మనస్సునకు ప్రాధాన్యమున్నదని నామతము. మనస్సు ఎవనియందు లీనమైయుం డునో వాడే నిజమైనభర్తయు తత్వతః మనస్సొకనియందుండి అన్నవస్త్రములకుగాని, సంఘాపవాద భీతికి గాని దేహమును మాత్రము వివాహోత్సవకారణ మాత్రమునకు పతియనిపించుకొనువానికి వశముచేయుట, పరపురుషసహవాసమే. ఈవిధమైన అనాహూతములు మనసమాజమందెంతకలదో యనునది మనమే దురభి మానమును విడచి, చూచిన తెలియును. మనస్సనునది కలదని సహితము తెలియని, చిన్న పిల్లలకు పెండ్లిచేసిన వాండ్లు మనస్సిచ్చుటయననేమి? అర్థము లేనిమాట. దానికి తగిన విద్యయు అవశ్యకము. అన్నవస్త్రములు భయదాక్షిణ్యములు మొదలైన క్షుల్లకవస్తువులకుగాను జరుగుచున్న సకలస్త్రీపురుషుల సహవాసము తత్వతః అధర్మమే.

అయిన వీని కతీతమైన వివాహదాంపత్యములు ఎన్నికలవు. మనయందు కేవల వివాహ “ శాస్త్రము ” తోడనే ఆలుమగలుకారు. మగడు స్వపురుషుడుకాడు. విద్యా స్వాతంత్రములవల్ల అన్నవస్త్రములకు అధీనకాని స్త్రీ తానై మనస్సును అర్పించి యిచ్చిన మనుజుడే స్వపురుషుడు.

అదిలేనప్పుడు వివాహమూ దాంపత్యమూ, ఎంత అట్టహాసముచే నడచినను, న్యాయబుద్ధికి, దాని యందుతోచునది పరపురుషస్పర్శమాత్రమే. దీనిని సమాజమందు మన వివాహరీతి నీతియందే మొదలు

సుధారించవలయును. అట్లుమనస్సును జ్ఞానస్వాతంత్రములచే ఒకనికి ఇచ్చిన స్త్రీకి ఇంకొకనియెడ మనస్సుపోదు. ఆమెకు ఇంకొక స్థలమందు, కొంచెమో గొప్పో సాన్నిధ్యమున్ననూ మనస్సు స్వపురుషుని వదలి ఇంకొకనిని ఇచ్ఛింపదు. అటువంటి విచారశీలముగల స్త్రీలే నాటకరంగమునకు కావలసినవారు. వారు నాటకరంగముఖాంతరముగ జనుల జీవితవికాసమునకు కావలసిన సకల యుక్తధర్మములను వ్యాపింప చేయవలయును.

నాటకరంగమునకు స్త్రీలే కావలెనని తోడనే, నాటకములునూ వారిగుణములునూ యెట్లే యుండనీ అను అర్థముకాదు. నాటకములు యోగ్యమైనవియైయుండవలెను. నటియు యోగ్యురాలై యుండవలయును. దురాచారములకు శిక్షణలేనిదే ప్రబలకారణము స్త్రీలు రంగస్థలమునకు వచ్చినయెడల దురాచారములు ప్రబలమగునని ఉద్ఘారము చేయువారకు ఇప్పుడు స్త్రీవేషధారులైన పురుషులున్న రంగ స్థలమందు అనాహుతములు లేవని తలంచిన, ఆ స్త్రీ వేషధారులైన బాలురయందు వారి సాన్నిధ్యమందున్న వారియందునూ చెప్పరాని అనాహుతములుంకలవు. అవి అస్వైసర్గికములు ప్రకృతివిరుద్ధము. స్త్రీలయొక్క పాత్రధారణవలన, అవిచ్ఛినితపరిణామములు కొన్నిజరుగుటలేదని యెవరూచెప్పుటకు సాధ్యముకాదు. అయిన అటువంటివి రంగస్థలబాహ్యమందునూ జరుగుచునేయున్నవి. దానికిగాను రంగస్థలము అంతవిశేష కారణమనుటకు సాధ్యముకాదు. ఆరీతిగా వర్తించువారి అశిక్షిత మనసే కారణము. బాహ్యమందుగల మనస్సే వర్తించును. అట్టి విషయములందు, అపకీర్తి మాత్రము రంగభూమి. అయినబాలికాబాలుర అస్వైసర్గిక పశువృత్తికంతటికినీ చాలామట్టుకు రంగభూమియే జన్మస్థానము, ప్రోత్సాహకరమైన వాతావరణము స్త్రీలు అచ్చటికి వచ్చుటవలన ఈఘోరపాపముమాత్రము లేకుండ పోవుననుటకు సందేహములేదు. స్త్రీల రాక వలన నాటకకర్తలుకూడ, కామోన్నత చిత్రాంగిని ఆమెను అవివేకధనపదవులబలత్కారముచే వరించిన రాజరాజనరేంద్రుని నీ రంగభూమికి తెచ్చుటకు సంకోచపడుదురు. నాటకకర్తల లేఖినికి లగాముపడును. నటుల అసహ్యమగు ఉద్యానవిలాసములకు, అడ్డమగును. నాటకముల రంగరూపములు బదలాయించబడును. ఉద్దీపనమునకు సెలవుచిక్కును. ఉపదేశము ప్రబలమగును. వ్రాయువారలకూ, ఆడువారలకూ, చూచువారలకు, వాతముచేకూరును.

చిట్టి

శ్రీమతి వి. సుబ్బమ్మ గారు

౧

నాకు ముప్వురుపిల్లలు. మొట్టమొదటి సంతానము ఆడపిల్ల. రెండవది కుమారుడు. మూడవది ఆడపిల్ల. ఆపిల్లయే ఆఖరుది. వీరు ముప్వురుగాక యిద్దరు మగపిల్లలు చనిపోయిరి. పిల్లవానిని అందరు "బేబి" యని పిలచెడివారము. చిన్నఅమ్మాయిని "చిట్టి"యని పిల్చెడివారము. బేబియనిన మాకుప్రేమ. ముద్దుకూడాను. బేబిని యతిగారాబముగ పెంచుచుంటిమి. అతడేమో గొప్పవాడయి తీరనియశము నార్జించునని తలచుచుండుదానను. బేబి కిప్పుడు దాదాపు పండ్రెండువత్సరముల వయసు. బడికిపోయి చదువుకొనుచున్నాడు. బేబి కోరికలు ఎప్పటినప్పుడు తీర్చుచుండెడి దానను. నేనేకాదు. మావారు కూడ అంతే. బేబికి జరిగినంత అచ్చటలు ముచ్చటలు ఎవరికిని జరుగలేదు. బహుశా పెద్దఅమ్మాయికి కొద్దిగ జరిగియుండవచ్చును. మాపిల్లలందరు అందగాండ్రే. వారి యందమునకు నేను గర్వపడుచుండుదానను. రోజు దృష్టితీయుచుందును. దృష్టితీయుట ఎవరికి మరచినను బేబికి మరువను. నాకు, (ఎఱుక) సోదె, దృష్టి, జ్యోతిషము, బుడబుడక్కలవాని పలుకులు, కలలు, వీటియందు పిచ్చినమ్మకము. ఈకాలపువారివలె వీటి నన్నిటిని త్రోసిపుచ్చెడిదానను కాను.

వి. సుబ్బమ్మ గారు

౨

ఒకరోజు మేమందరము నిద్రించుచుండ నే నొక కలగంటిని. బేబియు చిట్టియు జబ్బుతో పరుండియున్నట్లు యాకల కన్పట్టెను. నాటినుండియు నాకు ఒకవిధమయిన భయము పుట్టెను. అల్లారు ముద్దుగ పెంచుచున్న బేబి కేదియో ముప్పువాటిల్లునని దిగులు జెందితిని. కాని చిట్టివిషయమై నేను గమనించనేలేదు. కలగనిన పదిరోజులకు, ఒక ఎరుకత వీధి వెంటబోవుచుండెను. తెల్లగ నెరసిన తలమీద ఒక తాటాకు బుట్టపెట్టుకొని "అవ్వో, యవ్వ," యని యఱచుచు, తలవాకిటనుండు నావంక జూచి, నాకు సోదెయందు నమ్మక మున్నదని నాముఖమునుచూచి తెలుసుకొన్నది కాబోలు "సోదె వినవా తల్లి! సోదె చెప్పుదునా యమ్మా!" యని యడిగెను. నేను చెప్పుమని యడిగితిని. వెంటనే యది తన చింపిచాప నేలమీద బఱచి, ఏవియో కొన్ని ముగ్గులుగీచి, మూఁడుదోసిళ్ల బియ్యమియ్యుమని యడిగి, నేనది ఇవ్వగనే యొక చేటలోపోసి, దానిపై నొక మట్టిప్రమిద దీపము వెలిగించి, ఒకకఱ్ఱ ఆదీపముచుట్టు మూఁడుమార్లుత్రిప్పి, దానికొన నొకదానిని నన్నుపట్టుకొమ్మని, రెండవకొన యది పట్టుకొని, కొంతసేపు కన్నులుమూసి తెఱచి "ఉజ్జయినీ కాళి, కొల్లాపురమ్మ, కొమారసామి, కాటమరాయుఁడ, కదిరి నరసింహుఁడ, కనకదుర్గమ్మా వాకీయరే" యని దేవతాప్రార్థనచేసి, పిదప కొన్నిప్రశ్నలకు ఔను కాదని ప్రత్యుత్తరములిచ్చి, ఆఖరున నేనడుగకనే, లేచివెళ్లబోవునపుడు, నాదగ్గిర రెండుడబ్బులు తీసుకొనుచు "నీకు త్వరలో కడుపుశోకము గలుగు"నని చెప్పిపోయినది. నేనును "అయ్యో! చేతులార తెచ్చుకొంటినే, బేబి చనిపోవునేమోకదా, ఈసోదె ఏలచెప్పించుకొంటిని; దానినేల పిలిచితిని, ఎరుకత తప్పేమి వున్నది. సోదె వినకున్నంతనే, జరుగునది జరుగకపోవునా" యని పలువిధముల చింతించితిని. దుఃఖించితిని. సోదెయందు నమ్మకము లేనివారు నన్నుజూచి నవ్వుదురు. కాని వీటియందు నాకు నమ్మకమని మునుపే చెప్పితినికదా! అపుడు నేను కలకును, సోదెకును, ఏదియో సంబంధముండునని ఎంచి దిగులుపడుచుంటిని. వెంటనే నానాధునితో ఈవిషయములుచెప్పి, లేకలేక కలిగిన బేబికి ఏమి కీడుకలుగునోయని కన్నీరు బెట్టుకొంటిని. వారు నన్ను బుజ్జగించి కన్నీరుతుడచి "కలలు, సోదెలు, నిజములా? భయపడకుము, మనబేబికి వచ్చిన భయమేమియు లేద"ని వూరడించిరి. కాని నాకు మాత్రము, మనసులో ఆవేదన లేకపోలేదు.

3

నేనుభయపడుచు, కాలము గడుపుచుంటిని. నాభయమునకు కారణము లేకపో లేదని తెల్పుటకో యన్నట్లు మాబేబికి జబ్బుచేసినది. బేబి టైఫాయిడ్‌చే పక్కచేరినాడు. ఇరువదిరోజులు జ్వరము నూటమూడు డిగ్రీలమీదనేకాని క్రిందలేదు. మావారు, చిట్టి, నేను, ముగ్గురము బేబిమంచము దగ్గరే యుండువారము. మాకు నిద్రాహారములులేవు. నాకు స్వప్నము, సోదెయు మరతుమన్నను మరవురాలేదు. బేబి చనిపోవుననియే యను కొంటిమి. బేబినిచూచిపోవ బందుగు లెందరోవచ్చిరి. వారికి బేబి ముచ్చట్లుచెప్పి, వాని చేతలు, ఉన్నవి, లేనివికూడ వర్ణించి పొగడి యట్టిపిల్లడు నాకు దక్కడాయని కన్నీరు విడచెడిదానను. వారు నన్ను ఓదార్చి బేబికి భయమేమిలేదని ధైర్యముచెప్పి వెళ్లెడివారు. మామాటలు వినినవారు, అమ్మాయిలు బేబియంత తెలివిగలవారు కారని యనుకొనెడి వారు నిజానికి చిట్టియే బేబికన్న తెలివిగలది. ఆమె తెలివి మరుగుపడుటకు కారణము, ఆడుపుట్టుక పుట్టుటయే. చుట్టములందరునువచ్చి బేబిని చూచిపోయిరి. కాని మాపెద్ద మ్మాయి యిబ్బందిచేత రాలేకపోయినది. చిట్టికి వయసు ఎనిమిదేండ్లైనను చిట్టికి తెలి యనివిషయము లేదు. చిట్టి ముద్దుమాటలచే మమ్ము తనిపింపవలెనని వచ్చినమావారు "చిట్టి, లోనికిపొమ్ము నాకు పనియున్నదని" నేను 'అబ్బా! వూపిరి త్రిప్పుకొనీయ వేమే, తలనొచ్చుచున్నది. దూరకొమ్మని" కసరెడివారము కానీ బేబికి యడ్డులేదు. అతడుచేసిన తప్పులు పెద్దవయినను మన్నింపబడును. చిట్టివిచిన్నవైనను కొండంతచేసి బేబితో తగువులాడినందుకై తిట్టువారము. ఇవన్నియు, బేబి బాగున్నప్పటి విషయము. అపుడు మాచేతలు మాకు తప్పుగ దోచలేదు. ఇక బేబి జబ్బుగనున్నపుడు చెప్పవలెనా? బేబి జబ్బుగనున్నపుడు ఒకరోజు చిట్టి నాకడకువచ్చి "అమ్మా, జడవేయవా, మూడు రోజులైనదే. బేబి జబ్బుగ నున్నాడని నేనే యడుగుటకూడ మానివేసితిని. ఈపూటనైన వేయువా? నాజతపిల్లలందరు నేను పిచ్చిదాననని ఎగతాళి చేయుచున్నారు."అని యడుగ నేను "నీ అందమున కెక్కడ కొరవవచ్చినది? రేపువేసెదనులే, ఇచట కేకలువేయకుము. బేబి నిద్రపోవుచున్నాడు, వాకిటపోయి యాడుకొ"మ్మని కసిరితిని. చిట్టి మారు మాటా డక చిన్నపోయిన ముఖముతో గదివదలి బయటికి పోయినది.

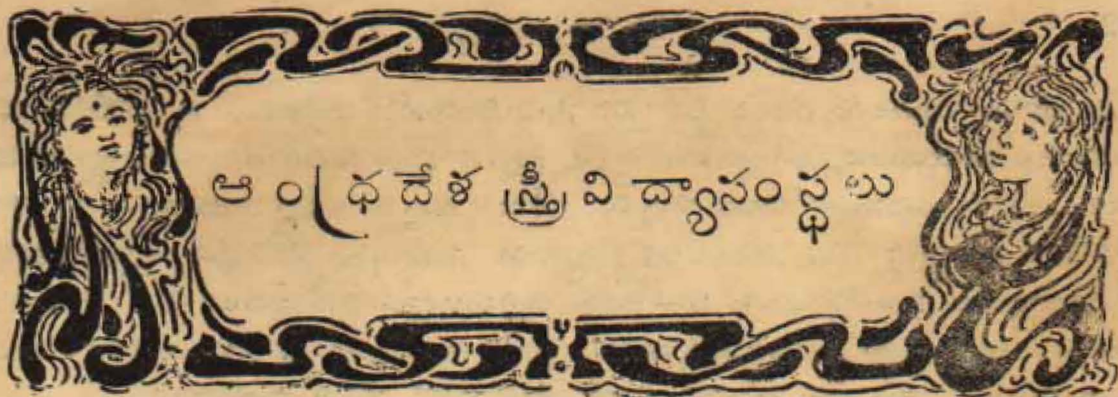
మాపెద్దమ్మాయికూడ బేబినిచూడ రెండురోజులు పీలుచేసికొని వచ్చినది. మరల ఆమె భర్తకడకుపోవుటకు బయలుదేరగనే నేను "అమ్మాయీ, చిట్టిని వెంటగొనిపోమ

వాద ? ఇచట అల్లరిచేయుచున్నది. డాక్టరుగారు బేబిని నిశ్శబ్దముగ నుంచవలెననియు, ఎవరును దగ్గరకురాకూడదనియు చెప్పుచున్నారు. చిట్టి కెంతచెప్పినను తెలియుదు. నీకిబ్బంది గనున్న వలదుసుమా!" యంటిని. మాఅమ్మాయి బేబికి ఇబ్బందియని విన్నతోడనే బదులుచెప్పక చిట్టిని వెంటకొనిపోవ, చిట్టి ఇష్టము లేకున్నను అక్కగారింటికి వెళ్లెను. బేబి దినదినమునకు శుక్లపక్షచంద్రునివలె ఆరోగ్యము పొందినాడు. డాక్టరు బేబిని చల్లటి ప్రదేశమునకు విశ్రాంతికై కొంపొమ్మని సలహానిచ్చెను. వెంటనే మేమిరువురము బేబిని బెంగుళూరుకు కొంపోతిమి.

౪

రాజమహేంద్రవరమున చిట్టికి అక్కగారింట స్ఫోటకము తగిలెను. అమ్మ, అమ్మ యని కలువరించుచుండెను. మాపెద్దమ్మాయియు, మాకు ఉత్తరము వ్రాతునా వలదా యని, యోచించి, యోచించి, తుదకు బేబికి నెమ్మదిగవుండి, బేబిపొమ్మనినవచ్చి చిట్టిని చూచి పోవలసినదని యొక ఉత్తరమువ్రాసెను. అది చేరకముందే యొక తంతివార్త వచ్చెను. 'చిట్టి మిమ్ముచూడవలయునని కలువరించుచున్నది. వ్యాధి హెచ్చుగనున్నది. తక్షణము బయలుదేరుడ'ని మాయల్లుడు పంపెను. బేబిని కదిపిన ఆరోగ్య భంగమగు నని మావారిని బేబికడనుంచి నేను చిట్టిని చూడ ప్రయాణమైతిని. చిట్టికేమివ్యాధియో చిట్టిని చూచువరకు నాకు తెలియదు. చిట్టి నన్ను చూడగనే "అమ్మా!"యని పిలచి ఎత్తు కొనుమ్మని ఏడ్చెను. నేను చిట్టిని యొడిలోనుంచుకొనగనే, కొంతసేపు నన్నుటుచూచి "అమ్మా, బేబికిపుడు జ్వరములేదు కదా! డాక్టర్ నన్నురమ్మనెనా, నేను వచ్చెదను. నన్ను నీతో తీసికొనిపొమ్ము. నీవు బేబిని వదలిపెట్టి రావనుకొంటిని. నాకన్న బేబియే మీకందరికి ఎక్కువయనికూడా ఎరుగుదును. అమ్మా, నాన్న బేబిదగ్గరనున్నాడా? నాన్న, బేబి రాలేదా" యనుచు కనులుమూసికొనెను. మరల తెరువలేదు. చిట్టి తన్ను బేబిని ప్రేమించినట్లు ప్రేమింపలేదని కనుగొనెను. ఇపుడు చిట్టి పసిడి తూగుటూయ లలో వూగుచు, చుక్కవలె మెరయుచున్నది. నాటినుండియు నాదుఃఖమునకు మితి లేదు. నాపక్షపాతము ఇపుడు తెలిసినది. చిట్టిమాటలు ఇప్పటికిని నాహృదయ శల్య ములై వున్నవి. చిట్టిపలుకులు వాస్తవమే. మాయిరువురికిని యిపుడేదిశిక్ష?

జగన్నాథము
దేవాలయము: స్నానఘట్టము

ఆంధ్రదేశ స్త్రీవిద్యాసంస్థలు

శారదానికేతనము గుంటూరు:

౧

నక్రమపద్ధతులపై స్త్రీలకు ఉన్నతవిద్య గరపుటకు 'శ్రీశారదానికేతనము' అను పేరిట గురుకులవిద్యాలయము 1922-వ సంవత్సరమున గుంటూరునగరమున స్థాపింపబడి దినదినాభివృద్ధి గాంచుచున్నది. ఈవిద్యాలయమున అవలంబింపబడు విద్యావిధానము రెండు తరగతులుగ విభజింపబడియున్నది. ఇచ్చట నవలంబింపబడు విధానము సామాన్యముగ ఎనిమిది సంవత్సరములు పట్టును. మొదటి అయిదు సంవత్సరముల చదువు సాహితీప్రకరణమనియు, కడమ మూడుసంవత్సరముల చదువు విదుషీప్రకరణమనియు విభజింపబడి యున్నది. బాగుగ చదువను వ్రాయనునేర్చి ప్రైమరీ తరగతివఱకు చదివిన బాలికలు సాహితీ ప్రకరణములో చేర్చుకొనబడుదురు. మొదటి అయిదుసంవత్సరములు పూర్తియగు నప్పటికి బాలికలకు సంస్కృతాంధ్రములలో కొంతకావ్యజ్ఞాన మలవడి సంగీత చిత్రలేఖనములలో నొక దానిలో మంచి జ్ఞానము సంపాదించి చేతిపనులలో నొకటినేర్చి వైద్యము భూగోళము చరిత్రలలో మంచి పరిచయము గలిగి పరీక్షలలో నుత్తీర్ణులయినవారు సాహితీబిరుదమును బడయగలరు. తరువాత మూడు సంవత్సరములలో సంస్కృతాంధ్రభాషలలో నొకటియును, ఆంగ్లహిందీ భాషలలో నొకటియును అభిమానభాషలుగ పఠించి ఉత్తీర్ణలగు వారు విదుషీపట్టభద్రలగుదురు. ఇప్పటికి గురుకులము స్థాపింపబడి వర్షసప్తకము జరిగినది; ఇంతవఱకు రెండు జట్లుగ పంద్రెండుగురు బాలికలు సాహితీబిరుదముల నందిరి. అందు తొమ్మండుగురు బాలికలు విదుషీతరగతులలో చేరి చదువుచున్నారు. విద్యాలయమున కిప్పటికి దినదిన గండములు గడిచినవని చెప్పవచ్చును. స్త్రీవిద్యాభిమానులగు వదాన్యమహాశయుల సహాకారమున స్వంతభవన

మును భూమి మొదలగు తదితర స్థిరాస్తిని సంపాదించుకొన గల్గినది. ఆంధ్రదేశమందలి మునిసిపలు సంఘములు, తాలూకాబోర్డులు, జిల్లాబోర్డులు ఉచితరీతిని ఈవిద్యాలయము యొక్క ఆర్థికసంపదకు తోడుపడుచున్నవి. శ్రీమతి ఉన్నవ లక్ష్మీబాయమ్మగారు శారదానికేతన నిర్మాత్రి; బి. వేంకటలక్ష్మమ్మగారు నిర్వాహిత్రి. వీరిరువురి చిత్రములును, ఏతద్విద్యాలయ సంబంధములగు మఱిరెండు చిత్రములును, నికేతనమున చిత్రకళాభ్యాసన మొనర్చుచున్న ఇద్దఱు విద్యార్థినిలు వ్రాసిన త్రివర్ణచిత్రములనుండి తయారుచేసిన రెండు చిత్రపటములును మొత్తము ఆఱుపటములు వేఱొకచో ముద్రించియున్నాము.

౨

కస్తూరి దేవి విద్యాలయము నెల్లూరు.

స్త్రీల కాంగ్రెసు సంఘముపక్షమున 1923—వ సంవత్సరమున స్థాపితమై నాటి నుండియు క్రమాభివృద్ధి నందుచున్నది. ఏతద్విద్యాలయమునకు శ్రీమతి పొణకా కనకమ్మగారు నిర్మాత్రి. విద్యాలయము సక్రమమగు జాతీయ పద్ధతులతో ఉచితముగా విద్యను గరపుచున్నది. ఇందు సంస్కృతము, తెలుగు, హిందీ, ఇంగ్లీషు విద్యలును; రాట్నము; పేముపని మొదలగు పరిశ్రమలును; భక్తిజ్ఞానప్రదమగు భగవద్గీతా పఠనమును; శాస్త్రోక్త సంగీతమును, సూర్యనమస్కారములును, సమర్థులగు నుపాధ్యాయులచే బోధింపబడుచున్నవి. దైవభక్తి, దేశభక్తి, పురికొల్పుచు ఓర్పు, నేర్పు, నీతి, గృహనిర్వాహకత్వము అలవడులాగున మనపూర్వచారిత్రములను, పౌరాణిక, ఐతిహాసిక కథలును బాలికలకు యథాశక్తి బోధింపఁబడుచున్నవి. బాలికలవద్ద జీతములు తీసికొనుట లేదు. ఈ 5 సంవత్సరములనుండి షుమారు 3_4 వందల బాలికలు యీ విద్యాలయములో చదివి గృహిణులై కాపురములు చేయుచు చదివిన విధానమును చక్కగా నభివృద్ధిలోనికిఁ దెచ్చుకొనుచున్నారు. ప్రస్తుతము విద్యాలయమున 100 మంది బాలికలున్నారు. జాతి మత విచక్షతలు లేవు. బీదలకెక్కువ సహాయము చేయుటే ముఖ్యాశయము. ఈ విద్యాలయమునకు భవననిర్మాణమునకు విశాలరమ్యప్రదేశము సంపాదితమైనది. భవనమునకు శంకుస్థాపనము మహాత్ములవారు గావించియున్నారు.

౩

వైశ్య సేవా సదనము : రాజమండ్రి

ఉదారులును శ్రీమంతులును నగు శ్రీనాళము రామలింగయ్యగారు ఈ సదనమును వైశ్యస్త్రీల అభివృద్ధికొఱకు 1920_వ సంవత్సరము మే 22_వ తేదీని రాజమహేంద్ర వర

శారదానికేతనము: గుంటూరు.

నియంత్రి
బి. వెంకటలక్ష్మమ్మగారు

శారదానికేతనము: గుంటూరు.

నిర్మాత్రి
ఉన్నవ లక్ష్మీబాయమ్మగారు

శారదానికేతనము: గుంటూరు

పోషింపబడుచున్న అనాథశిశువు

శారదానికేతనము: గుంటూరు

ఉపాధ్యాయినిలు: కార్యకర్త్రులు

మున స్థాపించిరి. సంవత్సరమునకు రు 3,500 ఆదాయమువచ్చు రు 40,000 విలువగల భూములు దానమొసంగిరి. భవననిర్మాణమునకు 50,000 ఇచ్చిరి. వైశ్యయువతులు సదనమున నివశించి మత, వాఙ్మయ, వైద్య, లలితకళ, శాస్త్రీక విద్యలు నేర్చుకొనుచు ఆత్మ విశ్వాసము, సౌభ్రాతృత్వము, సంఘసేవ మొదలగు మంచిగుణములను అలవరచుకొనుట ఈసదనముయొక్క ముఖ్యోద్దేశము. ప్రస్తుతము సదనము వారు బాలికా పాఠశాలనడపుటయేగాక పురస్త్రీలకు వివిధవిద్యలుకూడ నేర్పుచున్నారు. ఈసదనము రాజకీయ విషయములందును, మతసాంఘిక కక్షలలోను జోక్యము కలుగజేసి కొనదు. శ్రీమతి బత్తుల కామాక్షమ్మగారు ఈసదనమునకు నియంత్రి.

౪

మహిళా జాతీయ విద్యాలయము : కాకినాడ.

తూర్పుగోదావరీమండల తిలకనగరమగు కాకినాడయందు స్త్రీల పురోభివృద్ధికినై విద్యార్థినీసమాజము నెలకొల్పబడి చిరకాలముగా పనిచేయుచున్నది. సమాజమునకు ఒక ముద్రణాయంత్రముగలదు. దానియాజమాన్యమున నొక పత్రిక 'హిందూసుందరి' యను పేర స్త్రీల యభ్యుదయము కొఱకై నిర్వహింపబడుచున్నది. విద్యార్థినీ సమాజమునకు సుప్రసిద్ధాంధ్రవిదుషి. బాలాంత్రపు శేషమ్మగారు కార్యదర్శిని; ఆసమాజము యొక్క యాజమాన్యమున నిర్వహింపబడుచున్న పత్రికకు ఆమెయే సంపాదకురాలు. 1924_వ సంవత్సరమునుండియు విద్యార్థినీసమాజము వారు స్త్రీలకొఱకు 'మహిళా జాతీయ విద్యాలయము' అనుపేర నొక విద్యాలయమును స్థాపించి నిర్వహించుచున్నారు. ఆవిద్యాలయమున మొదట మూడుసంవత్సరములు సంస్కృతము, ప్రచారసంఘము వారి హిందీపరీక్షలకు తగినశిక్ష, కుట్టుపని, సంగీతము, ఊలుపని మొదలగునవి గఱుపబడెను. ఈవిద్యాలయమున హిందీభాషాభ్యసనమొనర్చి హిందీప్రచారక సంఘము వారు నిర్వహించు ప్రవేశ, ప్రాథమిక, రాష్ట్రభాషాపరీక్షలలో జయముగాంచిన స్త్రీలు ఇప్పటికే సుమారు ముప్పదినలువదిమందిగలరు. మూడుసంవత్సరములుగా ఈ విద్యాలయము ప్రభుత్వము వారిచే సంస్కృత ప్రాథమికపాఠశాలగా అంగీకరింపబడినది. అప్పటినుండియు నిందు సంస్కృతపాఠములు ప్రభుత్వము వారి పాఠక్రమము ననుసరించి నేర్పబడుచున్నవి. విశ్వవిద్యాలయము వారు నిర్వహించు ఉభయభాషాప్రవీణపరీక్షలకుగూడ నిందుతరిబీయతు నీయబడుచున్నది. ఈ విద్యాలయమున సంస్కృత మభ్యసించి శ్రీమతి బాలాంత్రపు మహాలక్ష్మి సుందరమ్మయను విద్యార్థిని ఈసంవత్సరము విద్యాప్రవీణపరీక్షలో

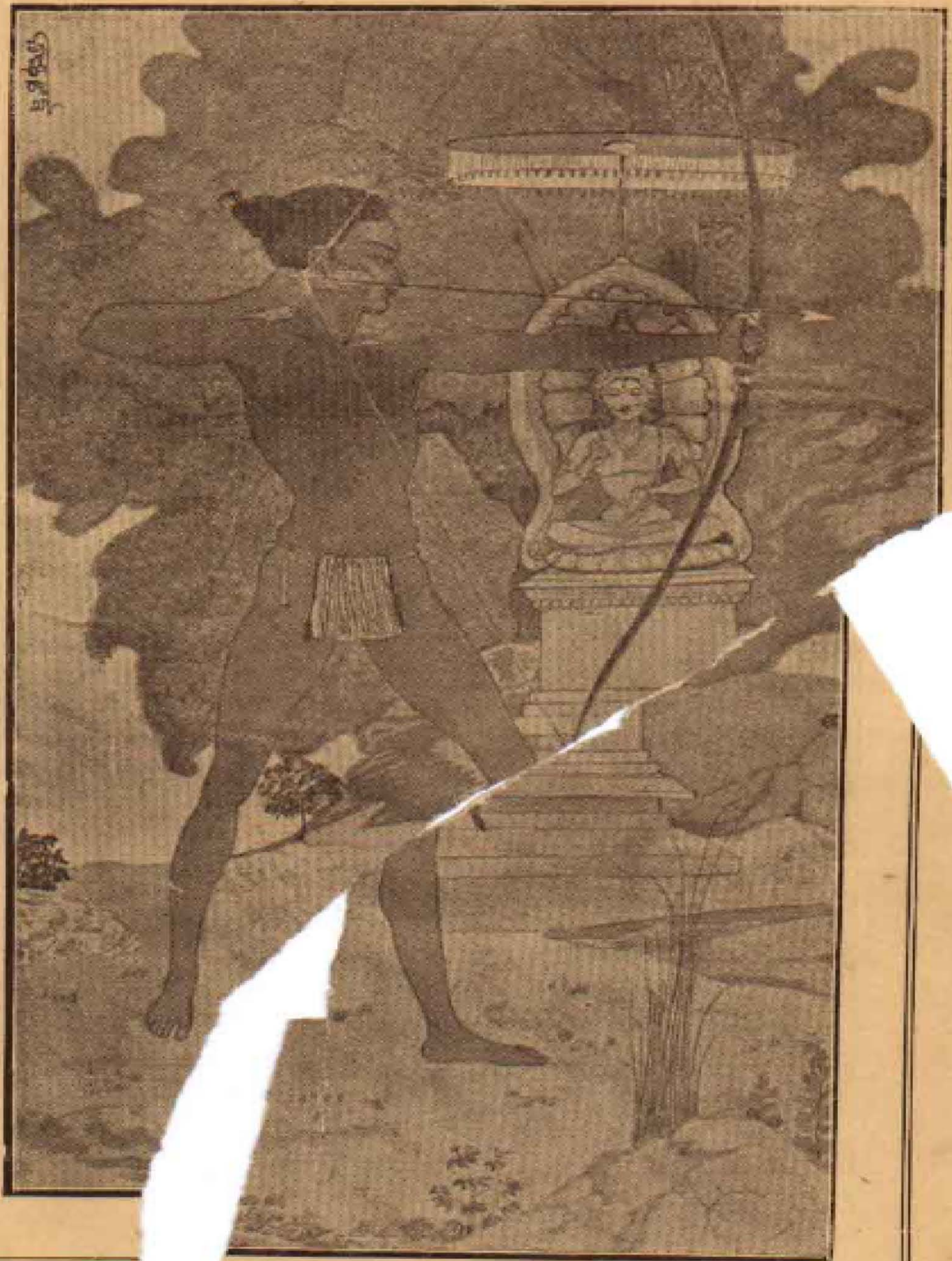
ప్రవేశభాగమున జయముగాంచినది. మొదటినుంచియు ఈవిద్యాలయము మహానీయులొసంగు విరాళములపై నాధారపడియున్నది. సంవత్సరమునకు గవర్నమెంటువారు మూడువందలరూపాయిలగ్రాంటును దయచేయుచున్నారు. ఉదారులగు శ్రీయుత బాలాంత్రపు సుందరరామయ్యగారును తదితరులగు మహానీయులును ఇచ్చిన పండ్రెండువందల రూపాయిల మూలధనము ప్రస్తుత మీవిద్యాలయమునకు గలదు. ఇపు డీవిద్యాలయమునకు నెలకు నూరురూపాయిల చొప్పున ఖర్చుఅగుచున్నది. విద్యార్థినీసమాజము వారి సొంతభవనమునమునందే విద్యాలయము నెలకొనియున్నది. దీనికిచేర్చి ఒక పుస్తకభాండాగారమున్నది. దానికి రాజ్యలక్ష్మి భాండాగారమని పేరు.

※

వైశ్యయువతీ విద్యాలయము : గుంటూరు

ఈ విద్యాలయము 1927-వ సంవత్సరమున స్థాపింపబడినది. మిగుల ప్రఖ్యాతి గాంచిన స్వర్గీయ మాజేటి శ్రీరాములుగారి కుమారికారత్నమగు కాళంగి శేషమాంబగారు ప్రారంభమునుండియు నీ విద్యాలయమును మిక్కిలి పట్టుదలతో నిర్వహించుచున్నారు. విద్యాలయములో గుంటూరు వారును ఇతర గ్రామములనుండి వచ్చినవారును ప్రస్తుతము నూటనలుబదిమంది బాలికలు శిక్ష నొందుచున్నారు. చేతిపనులు, కుట్టు అల్లికలు మొదలగునవి చిత్రలేఖనము, సంగీతము, యంత్రపుకుట్టు, నేత్రవైద్యము, రాట్నము, తెలుగు, ఇంగ్లీషు, హిందీ, దేశచరిత్ర గణితము, చమికిపని మొదలగునవి నేర్పబడుచున్నవి. ప్రస్తుతము నాలుగుతరగతు లేర్పరుపబడెను. విద్యాలయమున నిప్పుడు ముప్వురు ఉపాధ్యాయులును, ముప్వురు ఉపాధ్యాయినిలును ఉన్నారు. సర్వకాల సర్వావస్థలయందు విద్యాలయాభివృద్ధికై పాటుబడుచున్న శేషమాంబగారికి అక్కుల పున్నమ్మ, మద్దుల కామేశ్వరమ్మ అను విద్యావతు లిద్దఱు సహాయపడుచున్నారు. ఈ విద్యాలయము ప్రత్యేకము వైశ్యయువతులకు ఉద్దిష్టమైనది కావున వారికి అందుబాటులో నుండునట్లు వైశ్యుల కూడలియనదగిన గుంటలమ్మచెట్టుయొద్ద భవనమునందుంచబడియున్నది. ఈ విద్యాలయము ప్రజాదరణాభిమానములందు దినదినాభివృద్ధిని గాంచుచున్నది. విద్య నుచితముగా గరపుటయే గాక ఈవిద్యానిలయమున బీదబాలికలకు ఉచితభోజనసౌకర్యము కూడగలదు. పెద్దవారగు గృహిణులు సహితము నిత్యము పురాణకాలక్షేపముకొఱకై ఇచ్చటకువచ్చి పోవుచుందురు.

ఏకలవ్యుడు

రిణి: శ్రీమతి పుష్కరాంబ
(శారదానికేతన విద్యార్థిని)

చిత్రకారిణి: శ్రీమతి తుంగల లక్ష్మీదేవి
(శారదానికేతన విద్యార్థిని)

సుందరి

శ్రీమతి పి. రుక్మిణీబాయి గారు

౧

విస్సన్నగారికి తొంభయ్యో పడి వచ్చింది. శివపూజార్చకుడుగా ఉండి, చిన్నప్పటినుండి కాయకష్టాలుపడి ఐదార్వేల రూపాయల నగదున్ను, సుమారు ఇరువది ఎకరాల భూమిన్ని సంపాదించి ఉన్న ఆస్తి యావత్తు తన కుమారుడు రామన్నకు ఒప్పగించి పరలోకగతుడయినాడు. సహజంగా వృద్ధురాలగుటచేత విస్సన్నగారి భార్య భర్తపోయిన ఏణ్ణర్ధంలోపుగానే పరలోకగతురాలయింది.

పి. రుక్మిణీబాయిగారు

తండ్రిపోయినప్పటినుండి సంసారభారమంతా రామన్నమీదపడింది. ఈతనికి పదునెనిమిదవ ఏటనే భార్య కాపురానికొచ్చింది. మన రామన్న నవనాగరికుడగుటచేత తలిదండ్రులుపోగానే అర్చకత్వం మానేసి లౌకికంలోదిగినాడు. దేవునికి అర్చకత్వం చేయడానికి ఒక జీతగాడిని పెట్టాడు. తాను ఊళ్లో నోట్లు దస్తావేజులు మొదలైనవి వ్రాసి ఫీజు పుచ్చుకోడం ప్రారంభించాడు. ఊళ్లో ఎవరేవ్యవహారం చేసినా ఈయన సలహాలేకుండాచేసేవారు కారు. ఈవిధంగా గడించిన డబ్బుతో ఎప్పటికప్పుడు కొండ్రకొనేసేవాడు.

"ఇదేమిపాపమండి! మీరు ఏవోనాల్గురాళ్లు సంపాదిస్తున్నారని సంతోషం లేకుండాను. చూశారా! సుబ్బమ్మకూడ నాతోటిదే కదా! దానికిద్దరు పిల్లలు. ఇది నాపూర్వకర్మసుకృతం నాపూజాఫలం. ఎప్పుడు తుమ్మపూవులతో పూజచేశానో

ఇప్పు డనుభవిస్తున్నాను. ఏదో తిండికి లోటులేదుగదా అని కాలక్షేపం చేద్దామంటే లేదు కదా? మనకిచ్చిన ఐశ్వర్యానికితోడు ఒకబిడ్డనుకూడా ఇవ్వరాదు, ఆ దేముడు. ఏమండీ మీరు తిరుపతివెంకటేశ్వర్లువారికి మ్రొక్కుకోండి మనకు బిడ్డపుట్టిన తర్వాత కొండెక్కుతామని. నేను అన్నవరంసత్యనారాయణకు నానాను మీాముకడతాను." అని రామన్న పంతులుతో ఇష్టాగోష్టిని మాట్లాడుకుంటూ చెప్పింది రాధమ్మ. ఔను ఔనని రామన్న పంతులు తిరుపతివెంకటేశ్వరుల వారికి మ్రొక్కుకొన్నాడు.

ఇట్లు కొంతకాలం గడిచింది. రామన్న రాధల అదృష్టంవల్లనో, లేక దేవుని కరుణాకటాక్షమువల్లనోకాని, రాధ గర్భవతి అయింది. నవమాసములు నిండిన తర్వాత ఆమె ఒక ఆడశిశువును కన్నది. రామన్నపంతులు, పుట్టక పుట్టినపిల్ల గదా అని సంతోషంతో బంధువులందరికి ఈశుభవార్త తెలియజేస్తూ పదకొండవనాడు బారసాలకు రావలసినదని కూడ ఉత్తరాలువ్రాశాడు. బారసాల చేస్తాడని తెలిసి ఊళ్లో మన పంతులు మోమోటస్తులు ఎవరికితోచింది వారు కానుకలు తీసుకొచ్చారు. ఎక్కడెక్కడి బంధువులు వచ్చారు. రామన్నపంతులు గృహం కలకలలాడుతూఉంది. పదకొండవరోజున బారసాలచేసి పిల్లకు "వెంకటసత్యసుందరి" అని నామకరణం చేశాడు. బారసాలంటే సామాన్యంగా చేశాడా. మనపంతులు గొప్ప పెళ్లి చేసినట్లుగా బారసాలయిన ఐదు రోజులు ఊళ్లోఉన్న అష్టాది వర్ణాలవారిని ఆహ్వానించి మృష్టాన్నం పెట్టాడు. కొద్దిగా మోమోటస్తుడన్న వాడికల్లా వస్త్రములు బహుమతీ చేశాడు.

బ్రహ్మానందంగా బారసాలయింది. బంధువు లెవరింటికి వారే తెంచారు. సుందరి దినదిన ప్రవర్ధమానంగా ఎదుగుతోంది. సుందరినిచూచిన వారంతా పేరు సార్థకమయింది మాత్రమగునని సంతోషించేవారు. సుందరికి యుక్తవయస్సు వచ్చింది. పెళ్లిచేయాలి. ఆపుటకు వీలులేదని తొందరచేస్తోంది రాధమ్మ. పంతులు వరుని కొరకు తిరగడం ప్రారంభించాను. తిరిగి తిరిగి వెయ్యిన్నూటపదహార్లుకట్నం ఇవ్వడానికి ఒప్పుకొని, తనదర్జాకు తగిన సంబంధమే స్థిరపర్చాడు. ముహూర్తంకూడా నిశ్చయించారు. పెళ్లికొడుకు కుర్రవాడు. బి. ఏ. చదువుచున్నాడు. ఏదో ఆస్తికూడ బాగానే ఉంది. మంచి సంబంధం కుదర్చాడని సంతోషించింది రాధమ్మ.

౨

సలక్షణంగా సుందరికి వివాహం అయింది. భర్త రాజమండ్రిలో చదువుచున్నాడు. అప్పుడప్పుడు నారాయణరావు మామగార్కి తాను క్షేమముగా ఉన్నట్లు ఉత్తరాలు

వ్రాసేవాడు. వివాహమయి ఇంకా ఆరుమాసాలు పూర్తిగా కాలేదు. ఒకనాడు "మీా అల్లుడు నారాయణరావు నాల్గుదినములనుంచి కనబడుటలేదు. గోదావరిలో స్నానము చేయుచు మునిగిపోయాడని వదంతి" అని నారాయణరావు సహాధ్యాయులు పంపిన టెలిగ్రాముచూచి రామన్న పంతులు విస్మృతిజెంది పడిపోయాడు. రాధమ్మకూడ ఈ సంగతి వినగానే నిర్ఘాంతపోయి కడుపు, నోరు కొట్టుకొంటూ కొంపపడిపోయిందిరా దేముడా! అని గోలెత్తింది. పాపము! రామన్న రాధలకు చాలరోజుల దాకా నిద్రాహారాలు లేవు. రామన్న పంతులుకిక అన్నిపనులందు విరక్తి కలిగింది. వీధిలోకి రావడం మానేశాడు.

ఈవిధంగా విచార సముద్రంలో మునిగిపోయి ఏపనిచేయడానికి తోచకుండా పిచ్చివానివలె తిరుగుతూఉన్నాడు రామన్నపంతులు. సుందరికి పదునాల్గవపడు వచ్చింది. రజస్వల అయింది. రామన్న రాధల విచారం మరింత హెచ్చయింది. వారున్నది పల్లెటూరు గనుక, ఏబస్తీకో పోయిఉంటే ఈవిచారానికి మరుపు కలుగుతుందేమో అని అనుకొని దగ్గరగానున్న విజయనగరం చేరుకొన్నారు.

రామన్న రాధలకు కొంచెం పాతబడడంవల్ల అంత విచారంలేదు. సుందరిని చాలా గారాబంగా పెంచుతూ ఉన్నారు. సుందరి జ్ఞానంవచ్చిన పిల్ల అవడంచేత ఒకనాడురాత్రి తనలోతాను ఈవిధంగా ఆలోచించుకొని నిశ్చయించుకొంది. "అనాధనగు నాజన్మము నిరర్థకము, నిష్ప్రయోజనము. భూభారము తప్ప మరేమియు లేదు. ప్రస్తుతము కలకత్తాలో ఉన్న అవతారపురుషుడైన గాంధిమహాత్ముని పాదసేవచేసిన నాజన్మతరించును. ఈ సంగతి నాతలిదండ్రులకు తెలిపినచో వారు నన్ను విడుచుటకల్ల. అందుచే వారికి తెలియకుండ రాత్రిబండికి కలకత్తాపోవుదును." అని నిశ్చయించుకొని "నేను కలకత్తాపోవుచున్నాను" అని ఒక ఉత్తరమువ్రాసి తన పక్కపైమీాద పెట్టి కలకత్తాకు పయనమయి వెళ్లింది. సుందరి ఇల్లువిడిచి వెళ్లిన కొంతసేపటికి, రామన్నకు మెళుకువవచ్చి సుందరి పడుకొనే పరుపువైపు చూచాడు. ఆమె ఉన్నట్లులేదు. దీపంవెలిగించి పరుపుదగ్గరకుపోయి చూచాడు. సుందరి కనబడలేదు గాని, "నేను కలకత్తాపోవుచున్నాను" అని వ్రాసిన కాగితంమాత్రంచూచాడు. తక్షణం రామన్న రైలుస్టేషనుకు పరుగెత్తి సుందరిని పట్టుకొని, "తల్లీ! నీవు దక్క మాకిక దిక్కెవ్వరున్నారు? మేముకూడ నీ యిష్టప్రకారము కలకత్తా వచ్చెదము. అక్కడే కాలక్షేపము చేయుదము" అని సుందరిని ఒప్పించి, ఇంటికి తీసుకొనివచ్చి, మరుచటిదినమున రామన్నరాధలు సుందరితో కలకత్తావెళ్లి అక్కడే కాలక్షేపంచేస్తూ ఉన్నారు.

3

ఆనందనగరాని కుత్తరంగా ఒక మహారణ్యం ఉంది. అక్కానన మధ్యమున, ఒక మోటజాతిజనులున్నారు. వారు తమదేవుని ప్రీతికొరకు మనుజులను బలియిత్తురట. కొందరు మోసగాండ్రు ఆయడవిజాతిజనులవద్ద కొంతధనము తీసుకొని మోసగించి తెచ్చిన మనుష్యులను అమ్ముదురట. ఈ మోసగాండ్రు దేశదేశములు విలువగుదుస్తులను ధరించి తిరుగుచు ఏమాయకబుర్లో చెప్పిరో, తమతో కూడనుండు కాంతలవల్ల భ్రాంతి కల్గించిరో, మరి ఏవేవో భ్రాంతులు కలిగించి రంగూను తీసుకొనిపోయి ఆయడవిజనులకు విక్రయింతురట. చదువరులారా! నారాయణరావు గోదావరిలో మునిగిపోయెనని దురభిప్రాయపడి అతని స్నేహితు లంపిన టెలిగ్రామువల్ల తప్పు అభిప్రాయపడితిమికాని, నిజముగా అతడు గోదావరిలో మునిగిపోలేదు. ఇతడుకూడ ఆనందనగర మోసగాండ్ర వలలో చిక్కి ఆనందనగరం గొంపోవబడ్డాడు. ఆనందనగరంలోనున్న మన దేశీయులవల్ల ఆమోసగాండ్రచరిత్ర తెలిసికొని, వారివద్దనుంచి తప్పించుకొని ఆనందనగరంలో మన దేశపు ఒక ఉద్యోగస్తుని ఇంటకొంతకాలము ఆమోసగాండ్ర కండ్లబడకుండా దాగి ఉన్నాడు.

దేశాభిమానము, సంఘాభిమానము ఎవరికుండదు? కొంతకాలమయిన తర్వాత ఆ ఉద్యోగస్తుని ద్రవ్యసాహాయ్యం చేతనే మనదేశం రావాలని బయలుదేరి ఓడెక్కి ఆనందనగరంనుంచి కలకత్తాచేరుకొన్నాడు. అక్కడ షాంబజారు వీధిలో హఠాత్తుగా మామగారయిన రామన్నపంతులుని చూచాడు. పలకరించబోయాడు. కాని తన మామ అక్కడకు రావడం ఎట్లా తటస్థించునని సందేహంతో వెనక్కితగ్గేడు. రామన్నపంతులు కూడ ఇతనినిచూచి తన అల్లునిజ్ఞప్తికి తెచ్చుకొని కళ్లనీరెట్టుకొన్నాడు. వారిద్దరికీకూడా ఒకరిమొఖం ఒకరుచూచేసరికి ఏదో అనుమానం పీకులాడుతోంది. కాని ఒకరినొకరు మాట్లాడించుకోడానికి ధైర్యం చిక్కిందికాదు. అట్లావెనక్కితిరిగి చూచి విచారిస్తూ రామన్నపంతులు తన బసకువెళ్లాడు. నారాయణరావుకు అనుమానంతీరక ఆయన వెంటే వెళ్లి ఆయన బసలో తన అత్తగారిని భార్యనుకూడా చూచి కళ్లనీరెట్టుకొన్నాడు. ఇతనిని చూచి రాధ మహానందంతో నీవు చనిపోయావని మాకొచ్చిన టెలిగ్రామువల్ల సర్వం త్యజించి ఇక్కడికి వచ్చాము, నీవు ఎక్కడికి వెడితివో సవిస్తరంగా చెప్పమని ఆదుర్దాతో అడిగి తెలిసికొని వాళ్ల అదృష్టంవల్ల తిరిగి వచ్చాడని ఆమె పొందిన సంతోషానికి మేరేలేదు. నారాయణరావు తండ్రికి ఆరోజునే పంతులు ఈశుభవర్తమానం టెలిగ్రామువల్ల తెలియపర్చాడు. మరుచటిరోజున అందరు కలకత్తానుండి తమ స్వగ్రామం చేరుకొన్నారు. సుముహూర్తం నిశ్చయించి ఆయౌవనదంపతులకు పునస్సంధానం చేశారు. వారిపుడు హాయిగా కాలక్షేపం చేస్తూఉన్నారు.

ప్రబోధము

శ్రీమతి నాగలింగమ్ బసవపున్నమ్మ గారు

సోదరీ? దెసలుఁ బరికించుము. ఏమూలఁగాంచినను, ఏపత్రికా రాజములను వీక్షించినను, పాశ్చాత్యవనితామణులవ్యాసములేనే, వ్యాసంగములేనే, ఛాయాచిత్రములేనే!

నాగలింగమ్ బసవపున్నమ్మగారు

నీపూర్వపు ఔన్నత్యమును, నీపూర్వజీవిత పథమును పరీక్షించిన నీకేనవగాహముకాఁగలదు. ఇఁకనైనను నీపెద్దల యువకతవక ప్రసంగములకును, సునిశిత వైదుష్య సంపాదనమునకును గడంగుము. విద్యావతులమని పేరెన్నికగనుదివసములలో మన మండలియందు బాలికల విద్యాభ్యాసము కను సన్నగిల్లుట భావ్యభివృద్ధికి యశుభ సూచకమని దలఁతును. మనపూర్వవనితాజనతాకళా నిర్మాణ చాతుర్యధురీణతకు నచ్చెరువంది నీయాధునిక జీవిత పథమును దిద్దికొనుము. నీయువకతవక ప్రసంగములఁ జాలింపుము. "సొగసెచ్చిన మదమెచ్చు" ననెడి విధమునఁగాక "చదువెచ్చిన సొగసెచ్చుననెడి" సూక్తినాలించి విద్యావతివి చదువులసరస్వతివికమ్ము.

సోదరీ? ఏభాష నన్నయకవి త్యాగ్రసవంతులకును, తిక్కన తెలుఁగు తేఁటలకును భావమాధుర్యములకు మూలకందమో, ఏభాష అగాధమాధురీ స్రవంతులగు త్యాగరాయులకుఁ బ్రాపయ్యెనో, అట్టి—తనగీతి యఉపజాతిని పాటకులనుగా దిద్ది వర్ధిల్లిన—నీ

యాంధ్రభాషా మాధుర్యములఁ జూరగొనుము. తదుపరి ఆయుర్వేదమున సులభజ్ఞానమును సంపాదించుకొనుము.

సోదరీ? సర్వపాండితీమండితవగునీవు, సర్వలక్షణ పరిశోభితవగునీవు, స్వేఛ్ఛాధీనవై, సంసారమును సాగించుటకు నవయావనోద్భాసితుని, విద్యాపారంగతుఁడగు హృదయేశ్వరునిఁజేపట్టుము. నీపతిని శ్రియఃపతి గానెన్నుకొనుము. అపుడే నీవు ధన్యవు. అపుఁడే నీకుతృప్తి. అపుఁడే ఆనందము. అపుఁడేభోగము. అంతవఱకు తృప్తిలేదు. ఆనందములేదు. భోగములేదు. ధన్యవుకాలేవు. శూన్యహృదయవు, తోలుతిత్తివి, నరముల పేటికవు, జీవములేని బొమ్మవు.

సోదరీ? ఇంతయేల? నీవుమాయాశక్తివని నీకు దెలియదుకాబోలు. సీతాదేవి పాతివ్రత్య మాహాత్మ్యమును, సతీదేవి సతీత్వమును వినికని ధన్యరాలవుకమ్ము. పతివ్రతాధర్మ సూత్రములఁ గలనైన మఱువక మంత్రాక్షరములవలె జపించుచుండుము.

నీజన్మభూమి భారతావని. ఈభారత మాతృఫలసాయమునసనుభవించుచున్నను నీకు కృతజ్ఞతలేదు. ఎప్పుఁడుమాతృ సరసీరుహముల నాశ్రయించితివో యపుఁడే యామె మాటల నాలించవలయును.

నీసోదరులు వికలాంగులగు జనసంతతిని కటాక్షమున నుందుము.

నవ్యనాగరికతావ్యామోహ పాశములఁ జిక్కకుము.

నీవన్య గృహారామములకేగి యన్య స్త్రీల భావనావైకల్యముచే నీస్వస్థ చిత్తమును కలుషిత మొనరించుకొనకుము. పరపురుషుఁడు నా"కన్న" యనెడి భావమును మనమున గమనించుము. సోదరీ? నీమత సాంప్రదాయ రీత్యా సూత్రముల స్వీకరించుము. ఇహపర సౌఖ్యమునకు మోక్షపదవీ సంచారమునకు భగవత్పాదారవిందమకరందాస్వాదనమునకై ప్రయత్నింపుము. ఎన్నివిద్యలు పఠించినను "కమలనాభుని దెల్పెడి విద్యవిద్య" యనెడి సూక్తిననుసరించి భగవద్భక్తిని పెంపొందించుకొనుము. నీజాతి గౌరవమును కనుము. నీవగ్రజవైనను ప్రాథమిక శిక్షాచార్యునియందు భక్తిశ్రద్ధలతో మెలంగుము.

అలతి యలతితునియవై తొక్కుపలుకులకు రచ్చయైన నీరసనయం దేసమయమునసైన కర్ణకఠోర వాక్యముల నుచ్చరింపకుము. నీజాతికి గౌరవ సంసూచకములైన

ఖద్దరు వస్త్రధారణమునే మనసార గౌరవించి మంజుల గాత్రమున శత్రుపరాజయమునకై నిష్ఠితిగ ధరించుము. నీపాండిత్యముచే గృహమున లక్ష్మివై వెలయుము. నీబాల బాలికాది సంతతి నెల్లపుడు ప్రేమతరంగమాలికాడోలికల జోకొట్టుము. గృహలక్ష్మివలె గృహమున సర్వక్రియాకలాపముల నిర్వర్తించి యన్నపూర్ణా ప్రశోభితవుకమ్ము!

శ్లో॥ శుశ్రూషస్వ గురూన్ కురు ప్రియసఖీ వృత్తింసపత్నీజనే.
పత్యుర్విప్రకృతాపి రోషణతయా మాస్మప్రతీపం గమః
భూయిష్టంభవ దక్షిణాపరిజనే భాగ్యేష్వనుత్సేకినీ
యాన్త్యేవంగృహిణీ పదం యువతయోవామాః కులస్యాధయః ॥

అను సూక్తి ననుసరించి స్వధర్మమును నిర్వర్తించుకొనుము. ఇవియే నీజీవిత పథమునకు సరియైన మార్గములని వ్రాసితి. ఈసందేశమును నీమనసార గమనించి నీ యౌన్నత్య ప్రభలఁ దిలకించి నీజీవితపథమును సువర్ణాక్షరములతో దిద్దికొనుము. కోపమా? నీవు సోదరివి. నేను చెలియలిని. నేనిట్లు లిఖించితినని కినియకుము. నీనిష్కల్మష నిష్కళంక జీవితపథమునకు ప్రయత్నించెదవనియే వ్రాసితి. తప్పులను విడనాడి ఒప్పులనుగ్రహించుము. అంతియకాని "చిన్నదాని మాటలకు చేటులేద"ను విధమున నావాక్యములను నీజీవితపథమునకు సరియైనవనితోఁచిన తోడబుట్టినదానవు గనుక ఆలింపుము. అనుసరింపుము.

శమీ ప్రార్థనము

రామకృష్ణ సీతారామ సోదరకవులు

బహుజన్మపాప జంబాల సంక్షాళన వార్షికధారా ప్రవాహమెద్ది ?
నానావిహంగ సంతాన పాంథానీక తాపహృచ్ఛాయా ప్రదాతయెద్ది ?
దశమి సాయాహ్న ప్రదర్శిత నిజ విశ్వరూప ప్రభాసు కలాపమెద్ది ?
గారుడోపలకాంతి కలితాతి సూక్ష్మ పత్రావళి శాఖకాధామమెద్ది ?
ధరణిజానాయక ప్రియతమమునెద్ది ?
వైరిజనకాననోగ్ర కుఠారమెద్ది ?
యాశమీవృక్ష రాజమహాశ్నిశంబు
మేలుచేకూర్చుగాత మామిత్రములకు.

తోకగలబిడ్డ:—

ఈ మధ్య ఉదయగిరి గ్రామములో ఒక వర్తకునికి షుమారు మూడు నాలుగు అంగుళము తోకగల మొగశిశువు జన్మించెను. పదిగంటలకాలము జీవించి మరణించెను. తోకలో కొద్దిగా యెముక మాంసము యెక్కువగను ఉండెను.

చావకుండుటకు మార్గములు:—

మనుష్యులు చావకుండుటకు తగువగు పద్ధతిని కనిపెట్టుటకు పాశ్చాత్యశాస్త్రజ్ఞులు చిరకాలమునుండి విశేషప్రయత్నములు సలుపుచున్నారు. ఇప్పటికి కొంత అనుకూలమగుటచే కొంతకాలమునకు ఫలించునని నమ్మకము కలుగుచున్నది. శరీరమునందలి స్థితినిబట్టి యెట్టుల మరణము గలుగునో తెలిసికొనుటకు ప్రపంచమందంతయు గొప్ప ప్రయత్నములు చేయుచున్నారని, ఛేదితమగు శరీరభాగములను నెలలకొలది ద్రావకముల యందుంచి జీవ శరీరమునందుండునపుడు వుండువాటివలె యుండునట్లు చేయగలిగియున్నారు. ఎలుకలు మొదలగు జంతువులను జీవితకాలముకన్న యెక్కువకాలము జీవింపకలుగజేసినటుల తెలియుచున్నది.

ఎఱ్ఱ ఇండియను స్త్రీల అధికారములు:—

అమెరికాలో రెడ్ ఇండియనులను పూర్వనివాసులలో స్త్రీలకు సర్వహక్కులును నున్నవట. ఇరక్వాయలు అను తెగవారిలో ధనకనకవస్తువాహనము లన్నియు స్త్రీలవే. వంశపరంపరను స్త్రీలను బట్టియే వారెన్నుచుందురు. తెగలకు నాయకులు మున్నగు వారిని స్త్రీలే యెన్నుకొనవలెను. వారి యాతనిని బర్తరఫు గూడ చేయవచ్చును. పొలములు, ఇండ్లు, వాకిళ్ళు, తుదకు శ్మశానములతో గూడ నన్నియు స్త్రీలవే కాని పురుషులకు జెందవట. పరిపాలన మంతయు స్త్రీ యధికారమునకు లోబడి యుండును. పురుషుని జంపినదానికంటె స్త్రీని జంపినచో రెట్టింపు శిక్ష. ఇంత యధికారము గల్గియు వారు తమ గృహ నిత్యకృత్యములను చక్కగా నెఱవేర్చు కొందురట. ఈ జాతివారు మెక్సికో కుత్తర

భాగమునందున్నారు. స్త్రీల హక్కుల విషయములో యూరపియనులకు వీరే యాదర్శ జాతిగా నుండిరని ఎడిథావాట్సను కన్య వ్రాయుచున్నది.

బర్మాలో మణులు దొరకుట:—

ఇటీవల రెండు మహామణులు ఒకానొక గనిలో ఒకటి 1000 కారెట్లు యింద్రనీలమణి, రెండవది 96 కారెట్ల మాణిక్యము దొరకెనని "టైమ్సు" తెలుపుచున్నది. ఈమణుల ఖరీదింతవరకెవ్వరు నిర్ధారణ చేయలేదు. అమెరికా వర్తకులిరువురు ఇంద్రనీలమణిని సీలు చేసినారు. మాణిక్యము బర్మాదేశస్థుని స్వంతగనిలోదని తెలియుచున్నది. 1919-వ సంవత్సరములో 3 లక్షల రూపాయిల మాణిక్యమొకటి దొరకెను. అప్పటినుండి యింత పెద్దవి దొరకలేదట.

ఇంగ్లీషు ఛానలు నీదిన స్త్రీ:—

డోవర్ వాసి జాజ్ బ్రిజ్ టిజ్ అను 20 ఏండ్లకన్య ఇంగ్లీషు ఛానలును 22 మైళ్లు 6 గంటల 2 నిమిషములలో యీది వేగమున రికార్డును స్థాపించినది. ఇంతకుముందు పురుషులచే స్థాపింపబడిన రికార్డుకంటె ఇది 12 నిమిషములు తక్కువ.

నగ్నాంగనల ఉత్సవము:—

కనడాయందు వస్త్రవిహీనులుగా నుండవలయునను సిద్ధాంతముతో "స్వాతంత్రపుత్రులు" అను సంఘమును స్థాపించిరి. ప్రభుత్వము వస్త్రవిహీనులైన దానికిగా 31 మందిని శిక్షింప దానికి అసమ్మతిని తెలుపుటకు 250 మంది స్త్రీలు ఒక ఉత్సవముగను, 200 మంది మరియొక ఉత్సవముగను దిగంబరులుగా బయలుదేర పోలీసు వెనుకకు తరిమివేసిరి.

నంబూద్రీ స్త్రీల ధైర్యము:—

ఉత్తర తిరువాన్కూరు రాష్ట్రములో గొప్ప కుటుంబములకు చెందినట్టియు, ధనికులైనట్టి కొందరు నంబూద్రి స్త్రీలు బురఖాలను తీసివేసి స్వేచ్ఛగా సంచరించుట అచ్చటివారిలో సంచలనము గలుగజేసినది. ఈ స్త్రీలు నవీన వస్త్రధారణముచేసి అందరకు దర్శనీయములగుస్థలములను దర్శించి నాటకములకు గూడ బురఖాలు లేకపోయిరి. వీరు తిరువాన్కూరు జూనియర్ మహారాణిగారి దర్శనము గావించి సంఘ సంస్కరణమును గూర్చి చాలప్రొద్దు ముచ్చటించిరి. నంబూద్రి స్త్రీలను పాఠశాలలకు బంపి చదివింపవలసినదనియు, ఘోషాపద్ధతి నంతము నొందింపవలెననియు జూనియర్ మహారాణిగారు హితబోధ చేసినట్లు తెలియుచున్నది. జనానాలలో నుండి ప్రపంచమేమో యెరుంగని నంబూద్రి స్త్రీలు బురఖాలను తీసివేసి ధైర్యముగా సంచరించుట కిది ప్రథమము.

మద్రాసు విశ్వవిద్యాలయపు పట్టభద్రులు:—

గత నెల 16 తేదిన సెనేటు భవనములో మద్రాసు యూనివర్సిటీ కాన్వొకేషన్ జరిగెను. అన్ని శాఖలలో పట్టాలు పుచ్చుకొనిన స్నాతకుల సంఖ్య 1820. వీరిలో స్త్రీ గ్రాడ్యుయేట్ల సంఖ్య 130; యం. బీ. బి. ఎస్. తరగతిలో 6 గురు స్త్రీలు, ఎల్. యం. యస్ లో ఇద్దరు, ఎల్. టీలో 35 గురు యువతీమణులు డిగ్రీలు పుచ్చుకొనిరి.

కీ. శే. పాటిబండ సత్యవతీ దేవి:—

కథావశేషయైన సత్యవతీదేవినిగూర్చి సెప్టెంబరు 15-వ తేదీనాటి 'యుగంధర' పత్రిక యిట్లు స్మరించుచున్నది.

"ఈయమ్మ ముప్పదిరెండు సంవత్సరముల యువతి. వితంతువు. ఈనెల పదునొకండవతేదీ విషజ్వరముచే కాకినాడ ఆసుపత్రిలో మృత్యువాతబడినది. ఈమె బందరు కాలేజీ ప్రొఫెసరు దుగ్గిరాల రామమూర్తిగారి పెద్దకొమార్తె. పాటిబండవారింటి కోడలు. పదునాలుసంవత్సరముల క్రితము ఈమెభర్త బి. ఏ. సీనియరు పరీక్షకుఁ జదువుచు విషజ్వరపీడచే చెన్నపట్టణమున జనరలు ఆసుపత్రిలో మరణించెను. అది మొదలీయమ తన పినతండ్రి కథావశేషుఁడను దుగ్గిరాల శివరామమూర్తిగారి పోషణప్రోత్సాహములలో విద్యాభ్యాసంగముచేసి బి. ఏ. ఎల్. టి ప్యాసైనది. డిప్యూటీ ఇనస్పెక్ట్రసుగాఁ బనిచేయుచుండినది. శీలమును జాగ్రత్తగ గాపాడుకొనిన మానవతి. ఈయమ్మ పంచభూతములు ప్రకృతిలో లీనములగుగాక!"

కోహినూరు:—

శ్రీయుత అకుండి వేంకటశాస్త్రిగారు సుప్రసిద్ధమగు కోహినూరు వజ్రమునుగూర్చి ఇట్లు వ్రాయుచున్నారు.

"ఈవజ్రము నాలుగు శతాబ్దముల క్రితము గోల్కొండ గనులలో దొరకినదని ప్రతీతి. గోదావరి నదీగర్భమునుండి లభించిన పెద్దసైజు వజ్రమని కొందరు చెప్పుట వాడుక. ఈ వజ్రము మొట్టమొదట గోల్కొండనుండి మీర్‌జుమ్లాయను యోధునివలనఁ గొనిపోబడి యౌరంగజేబునకు కానుకగా నొసంగబడెను. (ఇప్పుడీ వజ్రము పంచమజార్జి చక్రవర్తిగారి కిరీటము నలంకరించుచున్నది.) అటుపిమ్మట యది పండారురాజు యధీన మయ్యెను. ఈరాజు కాశ్మీరము, కాబూలు, హిందూదేశములో కొంతభాగము నేలుచుండెను.

హైమూరు యీరాజావలన దానిని సంగ్రహించెను. క్రమముగ నది మహమ్మదుషావద్దనుండి నాదరుషా గైకొనెను. నాదరుషా చంపబడిన యనంతర మది యాఫ్ఘనుస్థానము చేరెను. అదృష్టము పట్టుటకును, రక్షణము కలుగుటకును కారణమగు నీ వజ్రముతో, నాదరుషావారసుడగు షాషూజా యొకప్పుడు దేశమును వీడి పారిపోగా పంజాబుసింహమని పొగడ్తగనిన రంజిత్ సింగు షాషూజాను తలదాచుకొన గల్గెను. రంజిత్ సింగు షాషూజాను బాధించి యీకోహినూరును యతనివద్దనుండి సంగ్రహించెను. రంజిత్ సింగు వంశీయులలో నొకడును వారసులలో నొకడును నగు 'దులీప్ సింగు' వద్దనుండి యాంగ్లేయులు సంపాదించిరి. ఆనాటినుండి యది బ్రిటీషుకిరీటము నలంకరించుచున్నది. ఈ కోహినూరు విలువ యెంత యుండును? దీని విలువ యింతయని నిర్ధరించుట యెవ్వరికిని సాధ్యము కాదు. ఒక శతాబ్దముక్రింద దాని విలువ 2,000,000 పౌనులుండునని కొందరు మదింపువేసిరి. ఈవిలువ కోహినూరు వజ్రమును తీర్చి కోయకపూర్వము. తేజోరాశియగు నీ వజ్రము మొదట చక్కని పలుకలుదేరి యుండలేదు. ఈదేశమున దానిని తీర్చికోసిరి. కాని యాకోత నేర్పరి యగువాని పనివానితనమును వెల్లడింపక కొంతమోటుగ నుండెను. అందువలన దానియందమునుగూర్చి విన్నవారు దానిని కన్నంతనే నిరుత్సాహులైరి. దానిని తీర్చి కోయుట 75 వత్సరముల క్రితము జరిగెను. ఈకోత యనేక మాసములు పట్టెను. అప్పటికే దానికి చక్కని ఆకారము, స్వచ్ఛతప్రకాశము, అందము యను నీ గుణములు కల్గెను. ఇప్పటి దాని విలువ యెంతయని మదింపు వేయవచ్చునో యెవరికెఱుక?”

అమ్మ వార్లు:—

“అహింసాపరమోధర్మః” అను శీర్షిక క్రింద శ్రీయుత కేసరి సుందరరామ శర్మగారు సెప్టెంబరు 14-వ తేదీనాటి 'స్వతంత్ర' పత్రికలో నిట్లు వ్రాయుచున్నారు.

“సర్వలోకరక్షకుడైన పరమేశ్వరుని దివ్యమహిమను మరచి ఈశ్వరునికంటె వేరగు క్షుద్రశక్తులు కలవను నమ్మికను లోనయి రానురాను దినమునకు ఇద్దరు, ముగ్గురు శక్తుల కల్పించుచున్నారు. వానిలో కొన్ని నామముల నిట నుదహరింపుచున్నాను. పోలేరమ్మ, అంకమ్మ, కాలెమ్మ, మహాలక్ష్మమ్మ, బుట్టమ్మ మున్నగు అమ్మవార్లును; కదంబరాయుడు, తూముమునీశ్వరుడు మున్నగు మునీశ్వరులయొక్కయు బొమ్మ లచ్చటచ్చట చెట్లక్రింద వేనవేలు కన్పించుచున్నవి. వాటి యుత్సవములయందు నెలకొక పర్యాయమయినను స్నానమాచరించని దురాచారులగు స్త్రీ పురుషులకు తప్ప ఇతరులకు దేవత లావేశము రాదు. ఇటీవల కొందరు యుత్తములే ద్రవ్యార్జనాశక్తిచేనయినను, లోకుల భయభ్రాంతచిత్తులుగ జేయువలయునను దురుద్దేశములోనయినను ఆవేశము వచ్చినట్లు నటించుచున్నారు. వారు అట్లు ఆవేశమువచ్చి నటించినపుడు 'నాకు మేకలు కావలె. దున్నలు కావలె'యని చెప్పగనే వారి మాటల ప్రకారము నోరులేనిజంతువుల జంపుచున్నారు. ఆహా! యెంతటి అజ్ఞానము! అమ్మవార్లను పూజించుటచే అంత హానిలేదుగాని జీవహింస మున్నగు దురాచారములు చాల హానికరములు. అమ్మవార్లు భక్తిచే పత్రపుష్పాదులచే పూజించి

ఫలములు నైవేద్యము పెట్టిన సంతసించరా? భక్తిలేక యెన్నిజంతువుల బలియిచ్చిన నేమి లాభము? 'పత్రంపుష్పం ఫలం తోయం' యని భగవంతుడు గీతయందు చెప్పియుండలేదా?"

దోమలు — మలేరియా:—

అనువిషయమును గూర్చి సెప్టెంబరు 'క్షామోదకి' పత్రికలో నిట్లు ప్రచురిత మైనది.

"మలేరియా జ్వరము దోమలవలన గలుగునని సాధారణముగా వాడుకలోనున్న విషయము. అయినను అన్నిదోమలు రోగకారులు కావట. దోమలలో అనాఫలిస్ అనియు స్టిజోమియా యనియు రెండువిధములుగలవనియు వానిలో అనాఫలీస్ దోమయే రోగకారియనియు బొంబాయి మునిసిపాలిటీ అసిస్టెంటు హెల్తు ఆఫీసరుగారు తమ అభిప్రాయమును వెలిబుచ్చియున్నారు. అనాఫలీసు దోమ మన శరీరముమీద వ్రాలునప్పుడు తలతలపైన నిల్చుకొని రక్తమును పీల్చునట్టిది. స్టిజోమియా దోమ అలాగుచేయదు. ఈ వ్యత్యాసమునుండి రెండువిధములగు దోమలను గుర్తింప వచ్చునట. ఇలస్ట్రేటెడ్ వీక్లి ఆఫ్ ఇండియా పత్రికా సంపాదకులు ఈవిషయమై వ్రాయుచు అనాఫలీసు దోమలుగాని స్టిజోమియాగాని క్యూలెక్స దోమలుగాని మరియేపేరు పెట్టబడిన దోమలుగాని దోమలన్నియును నమ్మరానివే యని తమ యభిప్రాయమును సూచించియున్నారు."

ఉర్లగడ్డలు:—

కాయకూరలలో ముఖ్యమైన ఉర్లగడ్డలను గూర్చిన ఈక్రిందివిషయములు ఆగష్టుమాసపు 'ఆరోగ్యప్రకాశిక'నుండి ఎత్తివ్రాయబడినవి.

కాయగూరలలో ఉర్లగడ్డలు ముఖ్యమైనవి. ఇవి మిక్కిలి సులభముగా యెల్లప్పుడును దొరకును. కొన్నిరోజులు నిలువయుండినను చెడిపోవు. సరిగా వీనిని తయారు చేసినచో కడు శీఘ్రముగానే జీర్ణమగును. వీనిలో కార్బొహైడ్రేటులు చాలహెచ్చుగా నున్నవి. కాన నివి అధికమగు పుష్టినిచ్చును. వీనిలో క్షారసత్వమును కలిగించెడు లవణములనుగూడ హెచ్చుగానున్నవి. వీనిలో ప్రొటీను తక్కువగా నున్నదని కొందరందురు గాని మిక్కిలి కష్టపడి పనిచేయువారికి గూడ పూర్తిగా చాలినంతటి ప్రొటీను వీనిలో లేకపోలేదని డెన్మార్కు దేశపు సుప్రసిద్ధపరిశోధకుడగు హిన్హెడిగారు ప్రకటించిరి. డెన్మార్కు ప్రభుత్వమువారి ఉత్తరువు ప్రకారము ఉర్లగడ్డలను గూర్చి అతడు దీక్షగా పది ఏండ్లు పరిశోధనలను గావించెను. అపుడు చాల తెగలవారిచేత మిక్కిలి బలువుపనులను చేయించుచు పెక్కునెలలపాటు వారికి ఉర్లగడ్డలను కొవ్వుపదార్థములను మాత్రమే పెట్టుచుండెను. ఉర్లగడ్డలు మనుష్యులకు ప్రధానాహార మగును, వీనికి తోడు పళ్లనైనను, కూరలనైనను, వెన్న,

మీగడ, పాలు, పెరుగు, మున్నగు క్రొవ్వు పదార్థములను, రొట్టెలను మాంసకృత్తులుగల గ్రుడ్లు పాలు ధాన్యములు అపరములు మున్నగువానిని గూడ తినుచున్నచో సమగ్రాహార మగును. యూరికుయాసిడు యేర్పడినపుడు ఉర్లగడ్డలు మంచి గుణమిచ్చునని యిపుడు స్థిరపరుపబడెను. ఈ వ్యాధి కలవారికి ఉర్లగడ్డలను కూరలను వెన్నను మాత్రమే పెట్టెదరు. అట్టివారు ఉర్లగడ్డలను విస్తారముగా తినుట అవసరము. ఈరీతిగా తినినచో యూరికుయాసిడు కరిగిపోయి మూత్రము గుండా వెడలిపోవును. వీనిని నూనెలోగాని నేతిలోకాని వేయించినచో అజీర్ణమును కలిగించును. వీనిని నీళ్లలో ఉడికించవలెను. లేదా బాణీలోవేసి ఉప్పునీళ్ళు చల్లి మూతపెట్టవలెను. మూత పెట్టుట వలన ఆవిరి పైకిపోదు. ఉడికించ దలచినచో మొందట నీళ్లుమరగనిచ్చి బాగుగా మరగగానే ముక్కల నానీళ్లలో వేయవలెను. అపుడు నీళ్లు మరుగుచున్న శబ్దము నిలిచిపోవును. ఆశబ్దము మరల బాగుగా వినబడువరకును మూత పెట్టి పొయిమీదనే యుంచి ఆశబ్దము వినబడగానే క్రిందకుదింపి మూత దీసి పొయిలోని మంటదగ్గిర 20–30 నిమిషము లుంచినచో బాగుగాఉడుకును. వానిలోని ప్రాణసత్తులు పోవు. నీళ్ళు తగు మాత్రముగా పోసి యిగురనియ్యవలెను. కాని వార్పగూడదు. సిబ్బినిగాని, మరియొక గిన్నెనుగాని, మూత పెట్టగూడదు. ఇటుల ఉడికించినచో మిక్కిలిగా మెత్తపడవు. గాన, పళ్లతో కొరికి నమిలి తినుటకు అనుకూలముగా నుండును. బాగుగా ఉడికిన పిమ్మటనైనను నీళ్లు యిగిరి పోవుటకు మూత వేయకుండుటయే మంచిది. లేదా పలచని గుడ్డను కప్పదగును.”

ఈగలు :—

శ్రీయుత పాలెపు సుబ్బారాయుడువర్మగారు ఆగష్టుమాసపు 'అగ్నికులప్రబోధిని' పత్రికలో వ్రాసిన ఈగలను గూర్చిన ఈ క్రిందివిషయములు స్త్రీలు ప్రత్యేకముగ గమనింపదగినవి.

ఈగలు-కలరారోగియొక్క వాంతిభేదులను తినినప్పుడు వానిలోనుండు కలరాపురుగులు వాటి కడుపులో చేరును. అవి అక్కడ చావవు. 10, 20 దినములవరకును బ్రతికియుండును. ఈగలుమలము విడిచినపుడును వాంతిచేసికొనునపుడును వానిగుండా బైటికివచ్చును. ఇట్లు బైటికివచ్చినతరువాతకూడ అవి కొన్నిదినములు బ్రతికియుండును. ఈగలు మన ఆహారపదార్థములపై వ్రాలి వాంతిభేది చేసుకొనునపుడు వాటికడుపులో నున్న కలరాపురుగులు బైటికివచ్చి మన ఆహారపదార్థములలో చేరును. అట్టి ఆహారము తిన్నవారికి కలరా వచ్చును. కనుకనే కలరా యూరిలోనుండునపుడు ఈగలవిషయము అతిజాగ్రత్తగ నుండవలెను. ఈగలు • మూగినపదార్థము లేవియును తినరాదు. సామాన్యముగ జనులు ఈవిషయమును గమనింపక ఈగలమూగిన చద్దిఅన్నమును తినుచుందురు. ఇట్లుచేయుట గొప్పతప్పు. కలరాయుండుకాలమున ఈగలు మూగిన యన్నమును ఎన్నడును తినరాదు. ఈ విషయమును అందరును చక్కగ గమనించవలెను. ఇంతమాత్రమేకాదు.

ఊరిలో కలరా వుండునపుడు ఈగలుపడిన పాలు త్రాగకూడదు. పాలలో ఈగలు పడినపుడు కలరా పురుగులు దానిలోచేరును. అట్టిపాలు త్రాగినవారికి కలరావచ్చునుగాన, అట్టిపాలు ఉపయోగింపరాదు. కలరా ఉండుసమయమున మనము తినుపదార్థములను ఈగలు మూగకుండునట్లు చక్కగ మూసియుంచవలెను. పాలు, నెయ్యి, మజ్జిగ ఇట్టివానినికూడ ఈగలు పడకుండునట్లు చక్కగ మూసియుంచవలెను. ఈవిషయమును ఎప్పుడును మరవకూడదు. ఈగలు పెట్టురోగము కలరామాత్రమే కాదు. ఇవి సన్నిపాతజ్వరము కూడ తెచ్చును. ఈజ్వరముగలవారికి భేదులగును. ఈభేదులలో జ్వరమును గలిగించు పురుగులుండును. ఇవియున్ను కలరాపురుగులవలెనే మిక్కిలి చిన్నవి. కంటికి కనపడనంత చిన్నవి. ఈగలు ఈరోగుల భేదులపై వ్రాలినపుడు యీరోగమునుగలిగించు పురుగులు వానికాళ్ళకు అంటుకొనును. అవి ఆహారపదార్థములపై వ్రాలినపుడు యీపురుగులు ఆహారపదార్థములలో చేరును. అట్టిపదార్థములు తిన్నవారికి ఈరోగము వచ్చును. ఈగలు క్షయరోగమునుకూడ తెచ్చిపెట్టును. క్షయరోగి యెప్పుడును దగ్గుచూ కఫము, యెంగిలి, ఉమ్మి వేయుచుండుట అందరికిన్ని తెలిసియున్నవిషయమే. ఈ కఫములోను, ఎంగిలిలోను యీ క్షయరోగమునుగలిగించు పురుగులుండును. ఈ పురుగులుకూడ కంటికి కనబడనంత చిన్నవే. సామాన్యముగ ఇట్టిరోగములను కలిగించు పురుగులన్నియును మిక్కిలి చిన్నవిగ నుండును. ఈగల కాళ్లకు వేలకొలది అంటుకొనునంత చిన్నవిగ నుండును. ఆయాజాతి పురుగులు ఆయారోగములనే కలిగించును. కలరాపురుగులు కలరారోగములనే కలిగించును. క్షయరోగమును గలిగించుపురుగులు క్షయరోగమునే గలిగించును. ఈగలు అన్నిరోగములను తీసికొని రాగలవు. కావున వానిని మనయింట చేరనీయరాదు."

హెచ్చరిక

చిరుమామిళ్ల శివరామకృష్ణప్రసాదుగారు

బవరమందున నోడిభయమంది వచ్చిన విభుని ఛీయనె నొక్కవెలది మున్న,
ఖడ్గంబుచేబూని కనుల నిప్పులురాల రణరంగ మొనరించె రమణియొకతె,
తనభుజాబలమున తన విభు రక్షించి పగతుర బరిమార్చెపడతి యొకతె,
తనకుమారు నొసంగి తన ప్రభు రక్షించి అతని వంశము నిల్పెనతివ యొకతె.
అట్టి సత్కృత్యము లొనర్చి అధిక యశము
గాంచి చనినారు తొల్లిటి కాంతలెల్ల,
ఏలనో నేడు యీలీల జేలలగుచు
అణగి యున్నారలక్కటా అతివ లిపుడు.

వనితాలోకము

శ్రీమతి లక్ష్మీబాయి కన్య:—

లక్ష్మీబాయి కన్య.

బొంబాయి ప్రాంతమున వలస నెలకొన్న ఆంధ్రుల యింటి ఆడుపడుచు. బొంబాయియందు కంట్రాక్టరుగానున్న రాజన్నబలో బ్యాంకలు గారి కుమార్తె. ఈసంవత్సరము బొంబాయి విశ్వవిద్యాలయమువారి మెట్రిక్యులేషను పరీక్షలో జయము గాంచినది. ఈప్రాంతమున నున్న ఆంధ్రవనితలలో ఈపరీక్షలో జయము గాంచుటకు ఈమెయే పురోగామిని. పూనాలోని హిందూ బాలికల ఉన్నత పాఠశాలలో విద్య నభ్యసించినది. పరీక్షలో నీమెకు గలిగిన జయమునకు ముఖ్యకారణము ఈమె మేనమామగారగు నారాయణరాజన్నగారి నిరంతరకృషియే. ఈమె కళాశాల విద్యకూడ నేర్చుటకు కుతూహలపడుచున్నది.

శ్రీమతి బాలాంత్రపు మహాలక్ష్మి సుందరమ్మగారు:—

బాలాంత్రపు మహాలక్ష్మి సుందరమ్మ.

ఈమె కాకినాడ నివాసిని. మహారాజశ్రీ బాలాంత్రపు సుందరరామయ్య పంతులుగారి పుత్రిక. ఈమె జననము 20–10–1914–వ సంవత్సరమున. అవివాహిత. ఆంధ్రవిశ్వవిద్యాలయమువారి యాజమాన్యమున నిర్వహింపబడు ప్రాచ్యబిరుద పరీక్షలలో 'విద్యాప్రవీణ' అను సంస్కృత సాహిత్యపరీక్ష ఎన్‌ట్రెన్సున కృతార్థురాలైనది. సంస్కృతభాషయందు ఆంధ్రదేశమున ఈపరీక్షలో కృతార్థురాలై సర్టిఫికేటు పొందుటకు ఈమెయే ప్రథమురాలు. హిందీప్రచారక సంఘమువారి పరీక్షలో రాష్ట్రభాషాపరీక్షవఱకు జయముపొందినది. ఇంగ్లీషులో కాశీవిశ్వవిద్యాలయమువారి ఎంట్రెన్సు పరీక్షకు ప్రయివేటుగా చదువుచున్నది. తెనుగున మంచి ప్రవేశముగలదు. బహుభాషలునేర్చిన ఆధునికాంధ్ర స్త్రీరత్నములలో నీమెయొకతె.

శ్రీమతి రుక్మిణి:—

రుక్మిణి.

బళ్లారిపట్టణమున నొక పేదవైశ్యకుటుంబమున జన్మించినది. పిన్నతనముననే తలిదండ్రులను పోగొట్టుకొన్నది. ఆమె కొకయన్న మఱియొక సోదరియు గలరు. రుక్మిణిఆముగ్గురిలో చిన్నది. చేసికొన్న పెనిమిటి దేశాంతరగతు డయ్యెను. ఎంతకాలమునకు ఆతనిజాడలు తెలియవచ్చినవికావు. దీనావస్థయందున్న రుక్మిణిని చేరదీసి శ్రీయుత రావు సాహేబు పూరకర కృష్ణశెట్టిగారు (బి.ఏ, బి.యల్) ఆమెను మద్రాసు ట్రెయినింగ్ కేసు బాలికాపాఠశాలయందు చేర్పించగా ఉన్నతవిద్యబడసినది.

శ్రీమతి జాస్తి సీతామహాలక్ష్మీదేవిగారు:—

జాస్తి సీతామహాలక్ష్మీదేవి.

ఈమె చెన్నపురిలో న్యాయవాదవృత్తి నవలంబించియున్న శ్రీయుత జాస్తి సాంబశివరావుగారి (బి. యే. బి. యల్) పత్ని. శ్రీయుత సూరపనేని వెంకయ్య చౌదరిగారి జ్యేష్ఠపుత్రిక. ఈమె చెన్నపురిలో మేరీరాణి కళాశాలలో ఇంటరుమీడియేటు తరగతిలో చదువుచున్నది. చెన్నపురి కమ్మవిద్యార్థి సంఘమునకుసంయుక్తకార్యదర్శినిగ ఇటీవల ఎన్నుకొనబడినది. కమ్మకులములో కళాశాలయందు విద్యనభ్యసించుచున్న వనితామణి ఈమె యొక్కతియే.

శ్రీమతి శిఖరము కమలాంబగారు:—

శిఖరము కమలాంబ.

వైశ్యయువతి. ఆంధ్రమున మంచిప్రవేశముగలదు. మంచివ్యాసకర్త్రి. ఈమె వ్యాసములు తఱుచు 'వాసవి' పత్రికారాజమున ప్రచురితము లగుచుండును. ఒకప్పుడు రాజమండ్రి వైశ్యసేవాసదనవార్షికోత్సవమునకు అధ్యక్షురాలిగానుండి "మాతృశక్తి చేతనే ప్రపంచము ఉన్నతినందవలసియున్నది. మాతృస్వరూపిణులగు స్త్రీలు విద్యాహీనలుగను, జ్ఞానహీనలుగను, బలహీనలుగను ఉన్నప్పుడు, దేశము క్షీణగతి నొందక ఉన్నతస్థితికి రాగలదా?" అని ఈమె పల్కిన వాక్యములు ఈమె వివేచనాశక్తికి నిదర్శనములైయున్నవి.

శ్రీమతి సుబ్బమ్మగారు :—

ఈమె బళ్లారి పట్టణమం దొక యుత్తమ వైశ్యకుటుంబమునందు 1911—వ సంవత్సరమున అక్టోబరు మాసము 26—వ తేదీని జనన మొందెను. పిన్ననాడె తండ్రి పరలోకగతుడయ్యెను. పతిని గోల్పోయి సుబ్బమ్మ తల్లి అధ్యాత్మికచింతలో మునింగెను. శ్రీయుత దర్శి చెంచయ్యగారి సాయమున ఆమె మదరాసు దివ్యజ్ఞానపాఠశాలయందు విద్యనభ్యసించు చున్నది. విద్యబడసి కులమును వెలయించు ఇట్టి కాంతామణులు పరశ్శతములుగా బయలు వెడలి నప్పుడే దేశమునకు కళ్యాణము కలుగును.

సుబ్బమ్మ.

గ్రంథవిమర్శనలు

పువ్వలతోట :—

ఆంధ్రకవితారామసీమల పొడసూపిన ఒక నవ్యకుసుమము. కర్త సన్నిధానము సూర్యనారాయణ శాస్త్రి. ఈతడు నూతనయుగప్రవర్తకులగు కవులలో నొకడుకాడు. కాని అట్టివారి శుభాగమనమును తెలుపు నొకానొక తొలిచుక్క. 'పువ్వులతోటల'లో నవత్వమును, మహత్వమును కల కవిత్వమున్నది. ప్రాత పుంతలుకూడ లేకపోలేదు. ఇందలి 'ఆశ్రమప్రాంతము' లట్టి పాతపడిన కవితావస్తువు. కవి దానిని వెనుకకు నెట్టి 'పిలయేలు' ముందు వ్రాసియుంచెనేని నేటి రసార్ద్రహృదయుల కానందముగ నుండెడిది.

> " ... ... నేను కవిని
> ప్రకృతి సౌందర్య చిత్కారోపాసికుడను
> సుకృతవశమున నిన్నుజూచుట లభించె."

అని చెలయేరులో నవ దుర్భిక్షుడై మాట్లాడినాడు. అందు నిజమైన కవిత్వమున్నది. 'అభిలాష' యను గీతములో కవి తన కవిత్వ మతిమార్దవముగా వెలయించినాడు. ఇందలి 'కోకిలాగీతము' నిజముగా కోకిలా గీతమనియే చెప్పవలెను. ఇది కవిని ఉన్నతపథమునకు తీసికొనపోవజాలి యున్నది. కవి ప్రకృతిప్రియుడని 'సినిమాప్రదర్శనము' అను గీతము చాటుచున్నది. అందొకవిధమగు నాటకీయరచన కాన్పించి త్వరగ త్వరగ మనస్సును లాగికొని పోవుచున్నది. మన మున్నది పారతంత్ర్యాంధకారబంధురమగు కాలమున. ఈలాటి సమయమున యువకవులు కంఠమెత్తి స్వతంత్రగానమును చేయవలెను. సూర్యనారాయణశాస్త్రిలో నాంధ్రత్వమున్నది. 'ఆంధ్రుడా', 'జన్మభూమి' అనుగీతములట్టి భావోదయమునే కల్గించుచున్నవి, 'స్వప్నదృశ్యము', 'విలాసిని' మొదలగు కొన్ని కావ్యకుసుమములు కేవలము ప్రాతపుంతల త్రొక్కుచు రుచివిస్తారమును పుట్టింపకున్నవి. 'పువ్వులతోట'లో కెల్ల 'పుష్పాపచయము' తలమానికము. అందలి రసార్ద్రలలితభావములు మనోహరములైనవి. 'తృణకణములు' అను గీతమాలిక యోచించి చదివినచో రసకణమనియే తేలును. ఇట్టి మనోహర కావ్యములను మఱికొన్ని వ్రాసి ఈకవి ధన్యతగాంచు గావుతమని కోరెదను.

—పెమ్మరాజు రాజగోపాలము బి. యె.

విజయభాస్కరవిజయము:—

నిరూపకనవల. గ్రంథకర్త్రి శ్రీమతి పులవర్తి కమలావతీదేవిగారు. డెమ్మీ అక్టావో సైజున 82 పుటలు, 19 ప్రకరణములు. లలితపదభూయిష్ఠమై మనోహరమగు కల్పనాచమత్కృతులచే నలరారుచున్నది. పురాతనకవిప్రోక్తపద్యములు చదువరుల కానంద ముట్టిపడునట్లు మధురతరములగు వచనరూపములుగా నచ్చటచ్చటఁ బొందుపరుపబడినవి. కరుణారసము ప్రధానము. శృంగారాదులుకూడ ప్రకరణానుగుణ్యముగ నచ్చటచ్చటఁ బొందుపరుపఁబడినవి. "స్త్రీజను లబలలయ్యు సబలలగుచుఁ దమ మానమును దామే కాపాడుకొనవలయును. భర్త ఎన్నియిక్కట్లు పెట్టినను స్త్రీజను లోర్చియుండిన దైవము వారికి తోడ్పడఁగలఁడు. భర్తచే విముక్తలయ్యు స్త్రీలు మానాభిమానములను వీడక కాలము పుచ్చవలయును. భర్తలు భార్యలను తూలనాడి విడనాడి అన్యస్త్రీలంపటులు కాఁగూడదు. దుర్మార్గులకు తుదకు అధోగతియే గతి." ఇత్యాది నీతుల నీగ్రంథ ముపదేశించుచున్నది. ప్రేమయొక్క యుత్పత్తిపరిణామములు చక్కఁగ వర్ణింపబడినవి. చదువదగిన గ్రంథము. వెల ఒక రూపాయి మాత్రము. వలయువారు కవికొండల వెంకటరత్నముగారు, మేనేజరు, సుదర్శనప్రెస్సు, ఉల్లితోటవీధి, రాజమండ్రి అని వ్రాయునది.

—ఉభయభాషాప్రవీణ బులుసు నరసింహశాస్త్రి.

విద్యానగరచరిత్రము:—

1903-వ సంవత్సరమున 'జీర్ణకర్ణాటసామ్రాజ్యచరిత్ర' మను పేర విజయనగరసామ్రాజ్యచరిత్రమును అప్పటికి ఉపలబ్ధములైన చారిత్రకాంశముల నన్నిటిని క్రోడీకరించి ఆంధ్రచరిత్రచతురాననులగు శ్రీయుత చిలుకూరి వీరభద్రరావుగారు వ్రాసి ప్రచురించియున్నారు. 1911-వ సంవత్సరమున శ్రీయుత కొమఱ్ఱాజు లక్ష్మణరావుపంతులుగారు ప్రచురించిన తమ మహమ్మదీయమహాయుగమున విజయనగరసామ్రాజ్యచరిత్ర

మును నుతికొన్ని నూతనాంశములతో ప్రకటించియున్నారు. దరిమిలాను విజయనగర సామ్రాజ్య చరిత్రమును గూర్చి అనంతపరిశోధనము జరిగినది. అనేకశాసనములు బయటికి వచ్చినవి. నూతనాంశము లెన్నో తెలియ వచ్చినవి. వానినెల్ల క్రోడీకరించి నూతనముగ తత్సామ్రాజ్యచరిత్రము ఆంధ్రమున వెలయింపవలసిన అవసర మెంతేని గల్గినది. అట్టితరి శ్రీయుత సీరిపి ఆంజనేయులుగారు 'విద్యానగరచరిత్ర'మును ప్రచురించిరని విని సంతోషించితిని. కాని గ్రంథము చదివిన మీదట నాసంతోషము పోయినది సరికదా ఆశాభంగముకూడ గల్గినది. గ్రంథమునంతను బహుశ్రద్ధతో చదివితిని. ఒక్కనూతనాంశముకూడ వారందు చేర్పలేదు. పైగా అతిప్రమాదము లెన్నో దొరలినవి. మచ్చునకు ఒకటి చూపెదను. రెండవదేవరాయలకు (పుట ౧౧౫) స్థానేశ్వరము (ఢిల్లీనగరమున కుత్తరమున యమునకును సట్లెజ్ నదికిని మధ్యభాగమున ప్రసిద్ధినొందినది) మొదలగు రాష్ట్రపాలనలు అంకితములై యుండిరట. ఇది నమ్మదగినమాటయేనా? దగ్గరనున్న ఢిల్లీసుల్తానుల కాదని, మధ్యనున్న బహామనీసుల్తానుల నరకుగొనక స్థానేశ్వరపాలకుడు దేవరాయలకు సామంతరాజై యుండె ననుట ఎంతపొసగుబాటులేనిమాట! విస్తరభీతిని కొల్లలుగనున్న ఇట్టి ప్రమాదముల నిక చూపనోడెద. చారిత్రికముగా ప్రమాణగ్రంథము కావలసిన ఇట్టివానియందు పారస్పర్యవిషయమునకుకూడ నంత ప్రముఖములు గాని వినోదకథలతో పుటలునింపించుట కొనియాడదగినది కాదు. చూడుడు పినవీరభద్రుడు మొదలగు వారి కథలు (పుట౧౭౪). బొడ్డుచెర్ల చినతిమ్మన వృత్తాంతము తొలుత లోకమునకు చేకూర్చినది చాటుపద్యమణిమంజరి మూలమున. అతని విషయమును ఆంజనేయులుగారందుండి గ్రహించియు మూలగ్రంథము నుబుసైన నెత్తకుండిరి. ప్రామాణికచరిత్రకారు డిట్టిపద్ధతి నవలంబింపజనదుకదా! గ్రంథమునందలి కొన్ని కొన్ని వాక్యముల నిర్మాణము బొత్తిగా బాగుండలేదు. 'ముక్కుతిమ్మనపలుకు ముద్దుపలుకనియునువినికి.' (పుట ౧౬౧) అచ్చుతీరి లోకములోనివారి కనుకలికి చిరకాలముగా అందుబాటులోనున్న ముక్కు తిమ్మన కవిత్వము ముద్దుపలుకని వినికి అని వ్రాయుటలో సారస్యమేమి? ఇట్టిదే 'అల్లసానివానియల్లిక జిగిసొంపుట' (పుట ౧౫౯) అనుటకూడ. ఇంకను తడవనేలని విద్యానగరచరిత్ర రెండవముద్రణమునందైనను సూలంకషముగ సవరింపబడునుగాకయని కోరెదను. అచ్చు బైండు అతిసుందరముగనుండి ముద్రాపకుల పనితనమును ప్రత్యక్షీకరించుచున్నవి. గ్రంథము క్రౌనుసైజున ౪౦౦ పుటలు. పెక్కుచిత్రపటములుగలవు. వెల రు. ౨-౦-౦. వలయువారు విజ్ఞానవల్లికా గ్రంథమాల, అనంతపురము అని వ్రాయునది.

—ఆంధ్ర శేషగిరిరావు బి. ఏ.

వినాయకచరిత్రము:—

ఈగ్రంథమునకు మూలము మార్కండేయపురాణము. మనదేశమునం దాబాలవృద్ధమెల్లరకు నీ వినాయకచరిత్రము తెలిసియున్నదే. అయినను "తదేవకావ్యం నవ్యంభవతి గ్రథనకౌశలాత్" అను న్యాయము చొప్పున బ్రహ్మశ్రీ మారెళ్ల జగన్నాథరావుగారు లలితపదసంయుతమగు శైలితో నీగ్రంథమును రచించియున్నారు. గ్రంథము నందచ్చటచ్చట సరళాదేశము, గసడదవాదేశము మున్నగు వ్యాకరణకార్యములు సేయబడలేదు. కొన్నితావులందుమాత్రము అయ్యవి మన్నింపఁబడినవి. ఇట్టిభేదముంబట్టి గ్రంథకర్త గారిపై దోషారోపణము సేయుట యసమంజసమగును. శ్రీవారు పీఠికలో వ్రాసినట్లు ముద్రణాజనితదోషము

లిందు లెక్కలున్నవి. పునర్ముద్రణమునందు వానిని సవరింపనగును. గ్రంథము క్రౌనుసైజు 27 పుటలు. వెల ప్రతి ఒక్కంటికి 3 అణాలు. వలయువారు గ్రంథకర్త పేర బరంపురము వ్రాయునది.

—విద్వాన్ ఓరుమల్ల పాపయ్యశాస్త్రి.

సంతాననిరోధము—గుణదోషవిచారణ:—

గ్రంథకర్త శ్రీయుత జరుగుమిల్లి సాంబశివరావుగారు బి.ఏ. నేడు ప్రపంచమునంతను కలగుండు పెట్టుచున్న సంతాననిరోధప్రచారము అందలి గుణదోషములు విరివిగ వర్ణించు గ్రంథము. పాశ్చాత్యపద్ధతుల వలని సంతాననిరోధముచే గర్భస్రావము, వంధ్యాదోషము కలుగుననియు; రబ్బరు గొట్టములను, స్పంజిని అమర్చుకొనుట ఏహ్యమనియు శ్రీవారు చక్కగ వివరించిరి. పాశ్చాత్యవిధ్యానమైన సంతాననిరోధము వీరు సుతరాము ఒప్పుకొనరు. వాత్స్యాయనుడు, మనువు మొదలగు హిందూశాస్త్ర వేత్తల పద్ధతులు నిరపాయకరములగుట వీరికి సమ్మతము. హిందువుల దాంపత్యధర్మావలంబనములోనే సంతాననిరోధమునకు నిరపాయకరములగు పద్ధతులు ఇమిడియున్నవని సాంబశివరావుగారు చెప్పుచున్నారు. ఇదినిజము. గ్రంథము మంచి జిజ్ఞాసను రేపుచున్నది. ఆంధ్రమహాజను లెల్లరు దీని నొకసారి పఠించి యథోచితమగు లాభమును పొందుదురు గాక! క్రౌనుసైజున 52 పేజీలు. పీచు కాగితములు, రేపరుఅట్ట. ధరమాత్రము 0-8-0 అణాలు. గ్రంథము దొరకుచోటు జరుగుమిల్లి సాంబశివరావు బి.ఏ; 32 అక్బరుసాహేబు వీధి, ట్రిప్లికేను, మద్రాసు.

—ఆలమూరు రాజగోపాలరావు బి.యె.

మ్యారేజి ప్రహసనము—

రచయిత గుండు రాఘవదీక్షితులుగారు. తెనాలి రజతముద్రణాలయమున ముద్రితము. క్రౌనుసైజు. రేపరుబైండు, 48 పుటలు. వెల 0-6-0 అణాలు. ఈ ప్రహసనమున కథ ఒక్కటిగాదు. వివిధపరిస్థితులను తెలుపు ఆఱు చిన్నరంగముల సంపుటి. గ్రంథము యొక్క ముఖ్యోద్దేశము ప్రస్తుతము మనదేశమందున్న వివాహపద్ధతులయందలి లోపములను దెలుపుటయే. గ్రంథమునందలి వివిధరంగములుర సవంతములుగనుండి నవ్వు పుట్టింపజేయుచున్నవి. గ్రంథకర్తకు సంభాషణములయందును, ఘటనలయందును ప్రకృతిని బింబించునట్లు చేయు చతురతకలదు. కాని వానిని నిర్వహింపగల మంచిశైలి పట్టుబడలేదు. గ్రంథము వాడుక శైలిలో వ్రాయబడినది. కాని అది నేటివాడుక శైలివలె పక్వస్థితి నందలేదు. పలుతావుల పెటుకగు గ్రాంథికముతో మిశ్రితమై పాషగాకయున్నది. కాని అచ్చటచ్చట వాడబడిన జాతీయములును, సామెతలును శైలికి ఒకవిధమైన అందమునుగొనితెచ్చినవి. మితిలేని పెండ్లి ఖర్చులు, చదువుకొన్న మగనికి చదువురాని భార్యకు కలుగు వైమనస్యము, బాల్యవివాహములవలని చెడుగులు, కన్యావిక్రయాచారము మొదలగు దురాచారములిందు ప్రస్తావింపబడినవి. దురాచారములను తొలగించుటకు ప్రహసనములు పెట్టినదిపేరు. అగుట గ్రంథకర్త మఱికొన్ని యిట్టి ప్రహసనములరచించి సంఘసంస్కరణమునకు యథాశక్తిని తోడుపడుగాకయని కోరెదము.

—ఓరుమల్ల కామేశ్వరరావుగారు బి. యె.

ఆశ్వయుజమాసము :—

వసంతము ఋతురాజమని కవులందురు. భావోన్మాదులగువారి కది యట్టిది కావచ్చును. కాని నిదానించి చూచు తత్త్వవిమర్శకులు అత్యంతమధురపంచమస్వరపూర్ణతాభవ్యమగు వసంతముకంటె భావిఫలోదయధన్యమగు శరత్తునే ఎక్కువగా నెన్నుదురు. తెల్లపూవువంటి తెల్లందనము, మలయచందనమువంటి చల్లందనము గలిగి శారదజ్యోత్స్న మనోహరమై వెలయును. అందును దానియందము శరదృతువున ప్రథమమాసమగు ఆశ్వయుజమునందే చూడవలయును. రాబోవు మహాగ్రీష్మతాపమును తెలుపు మధుర మధుమాసమునాటి కించిదుష్ణముగాని, జీవిని ముజ్జిడ్డుగ నొనర్చు ప్రావృట్కాలము నాటి కాళమేఘములుగాని ఆశ్వయుజమాసమున కానరావు. పైగా ఆమాసపు వెన్నెల నవత్వము నొంది, వికసన్నవకైరవగంధబంధురోదారసమీర సౌరభముదాల్చి అంబర పూరితమై జనుల నాకర్షించును. అయితే శరదృతువున ద్వితీయమాసమగు కార్తికమున మాత్రము చంద్రిక కట్టిమనోహరత యుండదా? అని ప్రశ్నింపవచ్చును. ఉండును. కాని అప్పటికే శారదజ్యోత్స్నతో జనులకు సుపరిచయము కలుగును; ఆ చంద్రికయు ముదురు పాకమున బడును. ముదురుపాకముకంటె లేతపాకమును, మలిపండుకంటె తొలిపండును రుచిరములుకదా! అగుటనే కార్తికకౌముదికంటె ఆశ్వయుజమాసపు వెన్నెల అతి మనోహరమైన దనుట. మనోహరజ్యోత్స్నాపులకితమగు ఆశ్వయుజమాసము దేవీనవ రాత్ర్యుత్సవములతో ఆరంభమగుచున్నది. లోకకంటకములగు రాక్షసదుర్మృగములను సంహరించి జగదుపకృతి గావించి జగద్ధాత్రియైన—స్త్రీదేవత—దుర్గను పూజించుటతో ప్రారంభమగు ఈమాసము స్త్రీజనాభ్యుదయము నాకాంక్షించు మహాశయుల కెల్లరకు మానసానందకరమైనదికదా! విజయవతియగు స్త్రీదేవతపూజతో ప్రారంభమగు

మాసము రణరాగయగు నొక శ్రీవిజయస్మరణముతో ముగియుచున్నది. అద్దము విడి ముట్టిన అలయు తనసుకుమారపాణితలమును, తంత్రీవినోదము తడవు సైపని నును మెత్తని తన వ్రేళ్లను వీరకృత్యములకు అనువు పఱచి వీరాలోకదుర్లోకమై నరకాసురుని గజిబిజినొందించిన సత్యభామ వీరత్వమును స్మరించు నరకచతుర్దశి, దీపావళ్యమావాస్య లతో అజ్వయుజము అంతమునొందుచున్నది. నిరంతరము నిసర్గరమ్యమనోహరజ్యోత్స్న, ఆద్యంతములందు శ్రీవిజయప్రశంస గల ఈమాసము నిత్యయౌవనులగు రసార్ద్రులకు, ఉచితజ్ఞులగు శ్రీయుద్యమాభిమానులకు "డెందమునకు వాక్కునకు అందరాని అధికతర మైన ఆనందము" సంపాదించునుగదా!

దుర్గపూజాతత్త్వము :—

'శ్రీ' అను శబ్దము చెవిని బడుటతోడనే మాతృస్వరూపము మానసవీథిని పొడ కట్టును. ఆయితే శ్రీని మాతృస్వరూపమున పూజింపక రోషకలితమగు హాసము, నిప్పులురులు కన్నులు, వికటకుటిలభృకుటీఘటనగల ఫాలఫలకము, మారణసాధనములు ధరించిన హస్తములు గల శక్తిస్వరూపమున పూజించుటలో సర్మమేమి? శ్రీయొక్క మాతృస్వరూపము సర్వసాధారణమైనది. తత్కాలోచితములగు తీయనిపలుకులును సర్వసాధారణమైనవే. పుటపాకప్రతీకాశమగు ప్రేమస్వరూపము స్నేహముచేతనే పిచ్చుల మగును. శ్రీయొక్క శక్తిస్వరూపము అసాధారణమైనది. తత్కాలోచితములగు తీవ్రగల వచనములును అసాధారణమైనవే. అప్పటి ఆమె జ్వాలాశిఖకంటె దుర్నిరీక్ష మగు శక్తిస్వరూపము ఆరాధనము కోరును. అగుటనే ఆమె ఆరూపమున కొలువబడు చున్నది. ఆమె వేదకాలమున ఉషస్సు అని పిలువబడి యుండుగాక; పౌరాణికయుగ మున త్రికళ అని పేర్కొనబడియుండుగాక; ప్రస్తుతకాలమున దుర్గ అనునామముచే కొలువబడుచుండునుగాక! ఎప్పుడు ఏ పేరున పూజింపబడిన నేమి? అవి శ్రీయొక్క శక్తిస్వరూపమున కీయబడిన నామాంతరములే. ఆమె కాశీలో విశాలాక్షి కావచ్చును; నైమిశమున లింగధారిణి కావచ్చును; ప్రయాగమున లలిత కావచ్చును; గంధమాధనమున గంధేశ్వరి కావచ్చును; ద్వారకయందు రుక్మిణి కావచ్చును; బృందా వనమున రాధిక కావచ్చును; మధ్యదేశమున క్షేమంకరి కావచ్చును; కంచిని కామాక్షి కావచ్చును; మధురలో మీనాక్షి కావచ్చును. ఎక్కడ ఏమైననేమి? అవి శ్రీశక్తి స్వరూపమున కాపాదింపబడిన రూపాంతరములే. ఈయబడిన ఏనామాంతరముననేమి, ఆపాదింపబడిన ఏరూపాంతరముననేమి శ్రీయొక్క శక్తి స్వరూపము ఆరాధింపబడుట మాత్రము ప్రోత్సహింపదగినది. సర్వసాధారణమైన మాతృస్వరూపమేకాని అసాధారణ

మైన శక్తిస్వరూపము భారతస్త్రీలలో మృగ్యమైపోయినది. మృగ్యమైపోయిన శక్తిస్వరూపమును తిరిగి మొలకెత్తించుటకు ఈనవరాత్రులలో శక్తిస్వరూపమున పూజింపబడు దేవి—జగదీశ్వరి, జగన్నియంత్రి, సర్వాభీష్టఫలప్రదాయిని—అనుగ్రహించుగాక యని ముకుళితకరములతో, నిమీలితనేత్రములతో, నిశ్చలబుద్ధితో ప్రార్థించుచున్నాము.

పత్రికాసన్మానము :—

పుణ్యదినమగు ఋషిపంచమినాడు పావనకృష్ణవేణీతీరమున కనకదుర్గ కాణాచినెలవగు బెజవాడనగరమునందు జరిగిన కృష్ణాంధ్రపత్రికల సన్మానము ఆంధ్రహృదయమునందు రేకెత్తిన జాతీయాభిమానమునకు ప్రబలతార్కాణమైయున్నది. ఆంధ్రపత్రిక ఆంధ్రతాబీజములను మొలపించి నూతనయుగనిర్మాణమునకు అనంతదోహద మొనర్చినది. కృష్ణాపత్రిక వంగసాంప్రదాయములను ఆంధ్రులకు హత్తించ ప్రయత్నించినది. చిరప్రతిష్ఠములగు ఈపత్రికల సన్మానమునకై ప్రత్యేకము రంగమునుండి పనిగట్టుకొనివచ్చి నడుముకట్టి సన్మానమును నిర్విఘ్నసమాప్తికి దెచ్చిన శ్రీయుత అవటపల్లి నారాయణరావుగారి (ఎం. ఏ., ఎం. ఎల్. సి) వ్యవహారదక్షత కొండాడదగియున్నది. ఆహ్వానసంఘాధ్యక్షులగు నడింపల్లి వేంకటలక్ష్మీనరసింహారావు పంతులుగారును, సభాధ్యక్షులగు ఆనరబిలు చింతలపాటి వేంకటనరసింహరాజుగారును నాగరికదేశములందలి పత్రికల పలుకుబడియు, ఆంధ్రకృష్ణాపత్రికలు దేశమున కొనర్చిన అమూల్యసేవను చక్కగ వివరించిరి. సంఘమువారిచ్చినసన్మానపత్రమునకు కృష్ణాంధ్రపత్రికల సంపాదకులగు ముట్నూరి కృష్ణారావుగారును కాశీనాథుని నాగేశ్వరరావుగారును ప్రత్యుత్తరము లిచ్చిరి. కృష్ణారావుగారి ప్రత్యుత్తరము నిరుత్సాహకరముగానుండి వారు ఈ సన్మానమునకు బలవంతమాఘుస్నానమట్లు ఒప్పుకొనిరను నానుడిని పోషించుచున్నది. నాగేశ్వరరావుగారి ప్రత్యుత్తరము ఉత్సాహమును రేపుచు, ప్రబోధమును పుట్టించుచు మొక్కవోని వారి ఆంధ్రాభిమానమునకు వ్యాఖ్యానప్రాయముగా వెలయుచున్నది. బొంబాయియందు పత్రిక ప్రారంభించినపుడు తమతోనుండి ఇప్పుడుకూడ పత్రికాముద్రాపకులుగ నున్న వారి నామము లుచ్చరించుచు పంతులుగారు తెలిపినవాక్యములు పారమెఱుగని వారిసౌజన్యమును లోకమునకు వెల్లడిచేయుచున్నవి. రెండుకోట్ల మహాప్రజలకు ఏకైకదినపత్రికయగు ఆంధ్రపత్రికను సంపాదించుచు జ్ఞానజ్యోతి ప్రసార మొనర్చుచున్న నాగేశ్వరుని దేశహితైషణ కొలది ఇడరానిది. కృష్ణాంధ్రపత్రికలు కలకాలము వర్ధిల్లి తత్సంపాదకుల ఆశయములను సఫలమొనర్చుచు దేశకళ్యాణమునకు తోడ్పడుచుండుగాక యని ఆంధ్రస్త్రీజనముల పక్షమున మనఃపూర్వకముగ కోరుచున్నాము.

వివాహవయోనిర్ణయ చట్టము :—

వివాహవయోనిర్ణయచట్టమునుగూర్చి విచారణ సల్పుటకు ఏర్పడిన ఉపసంఘము వారు చేసిన సూచనలను విమర్శించుచు సెప్టెంబరు మాసమున 'ఆలోచన' అను శీర్షిక క్రింద మేమిట్లు వ్రాసియున్నాము. "అతిబాల్యవివాహములు అవశ్యము తుండింప వలసినవే. తుండించుట ప్రజలలో ప్రబోధము పుట్టించుటచేత చేయవలయునేగాని ప్రభుత్వము వారి శాసనఖడ్గమున మాత్రము కూడదు." గతమాసము 23—వ తారీఖున భారత శాసనసభలో ఈబిల్లు అగువదిఏడ్గురు సభ్యుల ఆమోదముతో చట్టమైనది. వ్యతిరేకముగా పదునల్గురు మాత్రమే ఓట్లనిచ్చిరి. దీనివలన దేశము ఈవిషయమై ప్రబోధితమై యున్నదనియు, విశేషప్రజ దీనికి సుముఖులైయున్నారనియు తేటతెల్లమగుచున్నది. అగుట ప్రజలు సంపూర్ణముగ నంగీకరించిన విషయమునకే ప్రభుత్వమువారు చట్టరూపమిచ్చిరన్నమాట. ఇందు ఇక చిక్కేమున్నది? ప్రభుత్వసభ్యులు తోడుపడకున్నను ఈబిల్లు శాసన మయ్యెడిదే. విశేషప్రజ లంగీకరించిన ఈవిషయమును తాము పట్టిన కుందేటికి మూడేకాళ్లను ఛాందసులకు కూడ అనువర్తించుటకు అనుకూలత ఏర్పఱచి వివాహసంస్కరణ విషయమున దేశమును ఏకసూత్రము మీద నడుపుటకు కారణభూతులైన బ్రిటీషు గవర్నమెంటువారిని ఈపట్టున ఎంతేని అభినందింప వలసియున్నది. గృహలక్ష్మీపాఠకుల ఉపయోగార్థము చట్టములోని ముఖ్యనిబంధనముల నిచ్చట ప్రకటించుచున్నాము.

(1) ఈ బిల్లు బాల్యవివాహ నిషేధచట్టము అని పేర్కొనబడును. (2) ఈ బిల్లునందు బాలుడు అనుశబ్దమునకు 18 ఏండ్లలోపువాడనియు బాలికయన 14 ఏండ్ల లోపు వయసు గలదనియు అర్థము. బాల్యవివాహమనిన బాలబాలికలలో నెవరికైనను పైని పేర్కొనబడిన వయసునకు తక్కువవయస్సునందు జరుగు వివాహ మని యర్థము. (3.) 18 ఏండ్ల పైని 21 ఏండ్లలోపున వయసుగల పురుషుడు 14 ఏండ్లువయసురాని బాలికను వివాహమాడినచో అట్టి పురుషుడు వేయిరూపాయీలవరకును జరిమానా విధింపబడుటకు అర్హుడు అగును. (4) 21 ఏండ్లకు మించిన ఏపురుషుడుగాని బాల్యవివాహమును గావించుకొనినచో అట్టి వానికి ఒక నెలవరకు సాధారణమైన ఖైదుగాని వేయిరూపాయీల వరకు జరిమానాగాని యీరెండునుగాని విధించబడును. (5) బాల్యవివాహము కాదని రుజువు చేయుటకు తగిన ఆధారము లేనపుడు బాల్యవివాహము చేయించువారికి ఒక నెల సాధారణశిక్షగాని వేయిరూపాయీలవరకు జరిమానాగాని యీరెండును గాని విధించబడును. (6) మైనర్లగు బాలబాలికలు వివాహము గావించుకొనినపుడు అట్టి వివాహమును ఆటంకపరుపక ప్రోత్సహించి చేయించు తలిదండ్రులకుగాని గార్డియనునకుగాని ఒక నెల వరకు సాధారణమైన ఖైదును లేక వేయిరూపాయీలవరకు జరిమానాయును లేక యీ రెండును విధింపబడును.

గృహలక్ష్మి

శారదాచట్టము

జోశ్యుల నారాయణమూర్తిగారు

అతిబాల్యవైవాహికాచారమును రూపు
  మాపుచేయుటకు సన్మార్గమగుచు
హైందవస్త్రీలలో నజ్ఞానపటలంబు
  పారద్రోలుట కొక్కదారియగుచు
బాలికల్ వైధవ్యభారంబు నొందక
  రాజిల్లుటకు కల్పభూజమగుచు
నిండుజవ్వని గాకయుండునప్పుడే నాతి
  జనని యౌటకు గర్భశత్రువగుచు
  సంఘమందుగల దురాచారపటలి
  సంహరింపంగ నొకమహాశక్తియగుచు
  దనరు గావుత మాచంద్రతారకముగ
  సంఘసంస్కారి శారదాచట్టమిలను.